MONUMENTA HUNGARIAE HISTORICA.

MAGYAR
TÖRTÉNELMI EMLÉKEK.

KIADJA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADEMIA

TÖRTÉNELMI BIZOTTSÁGA.

ELSŐ OSZTÁLY: OKMÁNYTÁRAK.

TIZENNEGYEDIK KÖTET.

PEST, 1870.

EGGENBERGER FERDINÁND M. AKADEMIAI KÖNYVÁRUSNÁL.

MONUMENTA

HUNGARIAE HISTORICA.

DIPLOMATARIA.

XIV.

DIPLOMATARIUM ALVINCZIANUM.

ALVINCZI PÉTER
OKMÁNYTÁRA.

A M. TUD. AKADEMIA TÖRT. BIZOTTSÁGA

MEGBÍZÁSÁBÓL KÖZZÉ TETTE

SZILÁGYI SÁNDOR,

M. AKAD. L. TAG.

ELSŐ KÖTET.

1685—1686. AUGUSTUS 27-dikeig.

PEST, 1870.

EGGENBERGER FERDINÁND M. AKADEMIAI KÖNYVÁRUSNÁL.

Pest, 1870. Nyomatott az „Athenaeum“ nyomdájában.

Előszó.

Jelen gyűjteményes munkának eredetije az Erdélyi Muzeum-Egylet birtokában van, hova az gróf Mikó Imre ajándékából, s jelesül az Aranka-féle gyűjteményből került. Velem azt Szabó Károly barátom, a Muzeum-Egylet könyvtárnoka, ismertette meg. A mint azt átlapoztam, nagy fontosságú tartalmáról jelentést tettem a Történelmi Bizottságnak, mely tekintetbe vévén, hogy Erdély visszacsatolása történetének épen azon része legismeretlenebb, melyben e gyűjtemény okiratai szerepelnek, az 1685—1688 közti idő (Szász Károly Sylloge Tractatuum-a tiz okiratot tartalmaz,) s hogy Alvinczi gyűjteménye — már a gyűjtő egyéniségénél fogva is, ki mint itélőmester s az országos deputátió jegyzője, ennek és a fejedelmi udvarnak expeditióit intézte, s a másolatokat egyenesen ezekről vehette — nem csak nagy fontosságú, hanem a még lappangó vagy elveszett eredetieket pótló gyűjtemény: elhatározta annak kiadását, s a szerkesztéssel engem méltóztatott megbízni.

A gyűjtemény, mely egy nagy kötetben 860 ívr. lapból áll, néhány eredetin kivül — néha Alvinczi által igazított — minutákat s másolatokat tartalmaz. Ezek chronologiai rend nélkül vannak összehalmozva: conclusiók, levelek, expeditiók, valószinűleg a mint az irodában összekerültek, nem kelésök rendje

szerént, hanem a mint a véletlen hozta magával, követik egymást, úgy a mint az idő engedte, hogy egyik másik deák másolatot vegyen róla. Miután meggyőződtem, hogy a gyűjtemény eredetijének okirat-sorozata nem bizonyítja azok beérkezésének vagy expediálásának sorrendjét, elhatároztam az okmányokat chronologiai rendbe sorozni, már csak azért is, hogy ily módon a feldolgozónak használhatásukat könnyebbé tegyem. Ezeket adtam mind: — s csak azokat hagytam ki, melyek Szász Károly Sylloge Tractatuumában már benn foglaltatnak. Ezeken kivül kimaradtak az országgyülési articulusok, melyek több könyvtárban meglevén, nem hozzá férhetetlenek, s három a tárgyhoz nem tartozó darab: Turcicae Litaniae (684. l.), az magyar új király inauguráltatása (844. l.) Descriptio Reductionis Agriensis (847. l.)

A gyűjtemény fontosságáról, mely egy nevezetes időszaknak számos pontját új világitásban tünteti fel — itéljen az olvasó.

Budán 1870 aug. 30-án.

Szilágyi Sándor.

ALVINCZI PÉTER
OKMÁNYTÁRA

ERDÉLY VISSZACSATOLÁSA FELETT A MAGYAR KIRÁLYLYAL S MEGBIZOTTJAIVAL FOLYTATOTT ALKUDOZÁSOK TÖRTÉNETÉHEZ.

1685—8.

Ez könyvet a ki olvashatod, nem fáradsz haszontalanúl, mert ez nemes országnak az időbeli sok viszontagságait, szomorú változásait, és sok formájú boldogtalanságit kitanúlhatod, és ha Isten annyira való facultásokra méltóztat poteris subsequenti statui applicare multa, multis ex hujus status seriebus cognitis; mert én candide irattam le mindeneket levén akkor itélőmester praefectus és substitutus hopmester et proximus in expeditionibus.

PETRUS ALVINCZI m. p.

Pater Dunod követsége.

1685. Fogaras.

Plenipotentiales R. Patris Antidi Dunod.

Nos Leopoldus divina favente clementia, electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniae Hungariae Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Slavoniae Rex, Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Brabantiae Styriae Carinthiae Carnioliae et Vittembergae, Comes Tyrolis, Goertiae. Notum facimus quorum interest universis, missum a nobis esse honorabilem syncere dilectum virum Antidium Dunod sacerdotem burgundum, qui cum illustrissimo Principi Tranniae certa tractaret negotia. Idcirco quidquid memoratus Dunod nostro nomine cum praefato illustrissimo Principe tractaverit, pactusque fuerit illud omne ut primum nobis communicatum fuerit ratum, gratumque habituros Nos esse promittimus. In cujus fidem hoc nostrum Caesareum mandatum manu nostra subscripsimus, et sigillo nostro imperiali regioque munire fecimus. Datum in civitate Nostra Viennae die 5 Mensis Februarii Anno 1685. Regnorum Nostrorum Romanorum 27, Hungarici 30, Bohemici vero 29. Leopoldus m. p. Illust. liber Baro de Strattmann m. p. Ad mandatum Sacr. Caesar. Majestatis proprium Joannes Georgius Kochmann.

Puncta quaedam ejusdem, Legationem tendentia.

Si fiat tractatus cenfoedarationis inter celsissimos Principes Transilvaniae et Valachiae sequentia substantialiter requirantur:

1.) Ut illud foedus sit non modum pro modernis Principibus, sed etiam pro omnibus successoribus.

2.) Ut fiat Authoritate et consensu serenissimi Regis Hungariae, qui est legitimus Rex utriusque Principis et Principatus.

3.) Ut praedictus Rex sit fidei jussor et manutentor et illius gvarantiam suscipiat, pro se et successoribus suis, Regibus Hungariae, et sit judex dissidiorum si quae futura sint inter utrumque Principem.

4.) Ut fiat ad participationem Consiliariorum et Deputatorum a statibus et ordinibus utriusque Principis.

5.) Ut sit perpetuum et tantum defensivum, contra omnes, exceptis Regibus Hungariae et Principibus Austriacis, quos pro specialibus protectoribus eligere protest si velit, et hoc ad vitandas omnes molestias et oppressiones, a quocunque inferri possint.

6.) Ut ad hoc mutuum auxilium reciproce detur secundum exigentiam omnis necessitatis, de qua bona fides mutua judicare debet, hoc est detur cum omnibus viribus si omnes sint necessariae, ad propulsandam molestiam et oppressionem alterius, cum parte vero virium si pars ad hoc sufficiat, ad vitandas respective superfluas expensas.

7.) Ut ille Princeps qui indigebit auxilio alterius suppeditet annonam copiis quas in auxilium suum evocabit.

8.) Ut neuter Princeps possit facere tractatus vel pacis, vel confoederationis cum alio Principe et Potentatu sine participatione ac consensu alterius, exequi.

9.) Ut libertas commercii et aequalitas teloniorum, pedagiorum et vectigalium in utroque Principatu pro mutuis subditis instituatur.

10.) In mutuis Commitiis debent mutui admissi reciproci Delegati, similiter mutua et sincera amicitia debet melioribus modis etiam per matrimonia, dum occasio aderit, confirmari et conservari.

Articuli Tractatus inter Leopoldum I. August. Imperatorem Roman. tanquam Regem Hungariae et Cels. Principem Michaelem Apafi Principem Tranniae reciproce pro se et Successoribus.

(Ezen pontozatok megjelentek Szász Károly „Sylloge Tractatuum stb.“ czimü Kolozsvárt 1833-ban kiadott gyüjteményében a.)

Articuli et Conditiones quibus Celsissimus Michael Apafi Princeps Tranniae et ejus status admittentur in foedus Caesario polono venetum.

1.) Foedus erit perpetuum offensivum et defensivum contra Turcas et confoederatos eorum et defensivum contra omnes alios.

2.) Quod nulla pax cum Turcis aut confoederatis eorum poterit valide fieri sine speciali et expresso consensu et plena satisfactione dicti Principis.

3.) Quod dictus Princeps tam in exercitu caesareo et polono quam veneto poterit, si velit, habere unum residentem in militia peritum, qui admittetur ad omnia consilia bellica et pariter praedicti confoederati poterunt habere unum Residentem in copiis Trannicis qui similiter admittetur ad omnia eorum consilia bellica.

4.) Quod omnes bellicae operationes contra Turcas et eorum Confoederatos fient communicatis cum dicto Principe consiliis.

5.) Copiae Trannicae pendebunt a Ducibus Caesareis et ipsis obedient in omnibus operationibus.

6.) Princeps Tranniae et ejus Status, pendente et durante bello turcico et turcis confoederatorum, contribuent pro operationibus communibus ad minus quindecim millia militum, scilicet tria millia equitum et duodecim peditum et pro proxima expeditione omnes vires.

7.) Pariter pendente belo turcico Trannia contribuet copiis Caesareis annonam usque ad . . . . . .

8.) Similiter durante praedicto bello Trannia admittet hibernis duodecim millia copiarum Caesaris, si necessitas majorem numerum non exigat, quo finito servabitur Articulus decimus octavus Tractatus cum Caesare tanquam Rege Hungariae suprascriptus.

9.) Omnia quae alias pendebant a Trannia recuperata a Turcis aut aliis communibus armis erunt Tranniae, et nec Princips nec ejus status poterunt aliquid praetendere de acquirendis supra Turcas, aut eorum confoederatos, communibus armis, quae omnia caedent Caesari, et quae fuerunt Hungariae ipsi reunientur. Caetera erunt Caesaris tanquam Archiducis Austriae, et ejus Successorum Archiducum Austriae.

10.) Gaudebunt Transilvani de omnibus aliis conditionibus, clausulis, gvarantiis generabibus hic non expressis, quibus gaudent praedicti confoederati triplicis foederis et pariter tenebuntur ad omnes obligationes generales in eo expressas.

11.) Caesar, tanquam Imperator, Serenissimus Rex et Respublica Poloniae et Veneta nonsolum admittent dictum Celsissimus Principem Tranniae et ejus Statum, in praedictum triplex foedus, sed etiam suscipient gvarantiam Tractatus et omninm et singulorum in eo contentorum initi cum Caesare tanquam Rege Hungariae pro se et Successoribus, sicut et Summus Pontifex similiter pro se et suis Successoribus Pontificibus Romanis, pro fideli singulorum et omnium observantia.

12.) Si transitus Copiarum Caesaris sit necessarius per Tranniam sive pro servitio Transilvanorum, sive Valachorum, sive pro communi bono, Transilvani non poterunt illum recusare sed tenebuntur concedere, tempestive tamen moniti, saltem decem aut quindecim diebus ante a Ducibus Caesareis; et Caesarei servabunt arctam disciplinam, contenti de solo victu et moderato pro hominibus et equis a Transilvanis ipsis subministrando.

Puncta quaedam illustrissimi Principis regni Transylvaniae dicto R. A. D. exhibita et proposita.

1.) Hogy Erdélyben az 4 recepta religiok az Approbata és azon Approbatában irott unio conditioi szerint való szabados exercitiuma megtartassék és semmi szin és praetextus alatt semmi nemü időben persecutoria nem lészen, azoknak templomit, scholáit, parochiait és egyéb azokhoz való proventusokat, fundusokat, haszonvevő helyeket el nem foglalják, és akár melyik religion levő ministereket nem böcstelenitik.

2.) Az mi mostani kegyelmes urunkat és ifjabbik választott fejedelmünket ne turbálják, sőt az ő nagyságok decessusán libera electio Principum Transilvaniae intacta remaneat penes regnum Transsylvaniae juxta constitutiones et articulos regni, juxta liberum eorundem sufragium et electionem, sitque Princeps Transsylvaniae liber et absolutus Prin-

ceps a nemine dependens et confirmatio eorumdem a nullo nisi a libera eorum electione dependeat, az mely fejedelmet Erdély választ, ő felsége tartozzék fejedelemnek agnoscálni.

3.) Titulus Principum Transsylvaniae et insignia maneant solito more usitata uti hactenus.

4.) Hogy semmi erdélyi regimenhez és igazgatáshoz, jószágok és privilegiumok collatioihoz, praesidiumok collocatioihoz, törvényink és articulusink bántogatásához, ennek jövedelmeinek vagy perceptiojához vagy erogatiojához magát nem immiscealja, nec per se nec per alios, sőt egész Erdély országához és hozzá tartozó Magyarország részéhez semmi jussát és praetensioját nem tartja.

5.) Hogy Erdélyt soha semmi idő forgásában coloniájává, subditusává nem teszi, semmi erösségiben Erdélynek akaratja ellen praesidiumot be nem viszen.

6.) Hogy Erdélyben Erdélyországa akaratján kivül se ide be nem küld, se nem quartélyoztat, se élés adással, vagy egyéb akármi accisákkal nem terheli és adó adással is.

7.) Hogy Erdélyt akaratja ellen hadban menni nem kévánja, sem nem erölteti senki ellen, sem munitiot tőle nem kéván.

8.) Hogy az erdélyieknek liber questusa legyen, akár holott az ő felsége birodamában absque omni impedimento.

9.) Hogy a jus patronatust sive saeerdotalét Erdélyben erigalni nem igyekezik, hanem az eddig való szokás szerint hadja.

10.) Hogy az mely sacerdotale bonumok és jószágok régentén az catholicus papoknak az országtól elitéltettek, azokat akár fiscus vagy más akárki birja, azokhoz nem szól, sőt elő sem hozza.

11.) Hogy Erdélynek régi határit, puta: Várad, Jenő, Világosvár, Lippa, és azokhoz tartozó kastélyok, udvarházak és tartományok Lugassal, Karánsebessel, és azoknak proventusi tricesimaival Erdélynek visszaadassanak, az Erdélyhez való egész partiummal és Debreczennel.

12.) Hogy Nagy-Bánya Erdélynek visszaadassék, régen már az erdélyi városokhoz is lévén incorporaltatva.

13.) Ut transfugae et proditores Patriae ex regno nostro modernis terminis, circumscriptis in ditionibus suae Majestatis non recipiantur, simulque extradentur.

14.) Hogy az mely erdélyi embereknek jószágok Magyarországban vagyon szabadosan absque omni impedimento birhassák, sőt ha kik az erdélyiek közül megkárosodtak, azok is contenáltassanak, azoknak javaiból, kik az károkat cselekedték.

15.) Az mely erdélyi embereknek akár jószágokhoz, akár adósságokhoz Magyarországban igaz praetensiojok vagyon, ő felsége őket minden dilatio nélkül contentáltatja.

16.) Hogy az erdélyi emberek szabadosan perelhessenek Magyarországban.

17.) Hogy az Erdélyből Magyarországba szökött, vagy szökő szolgákat, jobbágyokat kiadják az erdélyieknek.

18.) Hogy az erdélyi káptalanokban és conventekben való fassio és procator-vallások Magyarországban is pro rato et firmo acceptaltassanak (az ott valók is.)

19.) Hogy Erdélyt ő felsége minden ellenségi ellen protegalni, segiteni tartózzék mikor Erdély kivánja.

20.) Hogy mikor Erdélynek ő felsége segitséget küld szükségében: mikor Erdély kivánja ő felsége kiviszi; azalatt mig az erdélyi birodalomban leszen, legyen az erdélyi fejedelemtől függése.

21.) Hogy in casu necessitatis ő felsége ha Erdély kivánja, pénzzel és munitioval, nemcsak néppel segiti.

22.) Noha ő felsége magyar király az erdélyi titulussal ne éljen ő felsége.

23.) Felülését az hazának ő felsége az török ellen ne kévánja, valamig Váradot, Temesvárt, és Nádor-Fejérvárt az keresztyénség meg nem veszi.

24.) Hogy az magyarországi gyülésekben, sőt az egész imperiumban is, mikor az mi szükségünk kivánja, az erdélyi fejedelem és az ország követje megyen, illendő sessioja és becsületi légyen.

25.) Hogy ha Isten az magyar birodlmat ő felségének kezében adja, az mely erdélyi familianak jószágok volt azok-

ban az tartományokban, nekik visszaadassa, az kik igazságokat conprobálhatják.

26.) Ha ő felsége s az keresztyénség közt és az török közt az békességre hajol az dolog, nem más, hanem az mi kegyelmes urunk és Erdély által ratificalja az pacificatiot ő felsége és az keresztyénség az mi kegyelmes urunkat agnoscalja ő felsége pacis moderatorának.

27.) Hogy Erdélyt és annak fejedelmit ki nem rekesztik az törökkel való universalis békességből, olyan punctumok szerint, a mint annak idejében Erdély kévánni fogja. Erdélyt a két Oláhországgal s hozzájok való határokkal, tartományokkal, erősségekkel az békességben foglalván, melyeket is jó idején értésünkre adjon ő felsége.

28.) Hogy ez dolgot és tractát ő felsége oly titokban tartja, hogy se töröknek, se másoknak senkinek irásunkat mint régen T. T. idejében nem prodálják, ki nem jelentik.

29.) Hogy Erdély incorporatum regnum totius imperii legyen, ugy Magyarország is. Magyarországnak lelki és testi szabagságát régi diplomájok szerént helyben állittassa ő felsége.*)

30.) Csáki Lászlónak, ha szintén kezünkben nem adná is ő felsége, mivel fejedelmünket és országunkat elárulta, országunknak nagy részét az pogányoknak igérvén, az pogányokhoz transfugiált és feles költséget s fáradságot is szerzett, legitime megnótáztatott, proscribáltatott is, semmi szolgálatjával ne éljen. Ha fejedelmünk s ez ország szolgálatjával élni kiván ő felsége, az ő felsége resolutioja szerint nem is tartván közit ő felsége hozzá.

Ezen punctuminkat az császár ő felsége sub verbo regio et Caesareo ac bona fide christiana méltóztassék confirmalni, sőt az confoederatusok is subscribalni; hogy pedig ezen dolgok idő előtt nem promulgaltatnak, sőt emberinktől is kivánt assecuratio nélkül el nem vétetődnek, az pater ő kegyelme juramenti sui depositione tégyen securusokká bennünket, és végben menvén az dolog kévánságunk szerint, emberünknek visszaadassanak, cum securitate reditus ejusdem.

*) A 29-ik pont ki van törölve.

Instructio pro generoso Ladislao Vajda ad Regiam Caesareamque Romanorum imperatoriam Majestatem ablegato generalis.

1.) Az Isten segitségéből innét megindulván ő kegyelmek, mentől jobban lehet utjokat maturálják ő kegyelmek, és mind az uton, mind pedig Szakmárra érvén ő kegyelmek, igen kinyilt szemmel vigyázzanak, és ha hol mit jó vagy ellenkező dolgokat is magunk ugy ez haza iránt vesznek eszekben, jó alkalmatossággal minket tudositani el ne mulassák, magok is az menyiben lehet, kötelessége tartása szerint az jó elejeket promovealni az ellen . . . . . a*) paternek ő kegyelmének mind beszédire mind arra micsoda forma ordinantiat hágy a pater Szakmárt, a Csáki László dolgai is mint és micsoda formában és tekintetben vannak mind német és magyar előtt.

2.) Szakmárra érkezvén ő kegyelmek az ott való generalisnak levelünket megadván, böcsülettel köszöntsék az eddig hozzánk és Erdélyhez mutatott jó szomszédságát, affectioját megköszönvén, kévánják, hogy ő kegyelme ennekutána is oblacioi szerint jó affectioját fenntartsa s continuálja, igérvén ő kegyelmének mint az mi, s mind pedig az ország részünkről is hasonló jóakaratot. Acceptálják ő kegyelmeket is micsoda dolgokat vesznek eszekben, szorgalmatosan obsequalják ő kegyelmek azt is, hogy Csáki Lászlónak informatioján Vallis uram meg ne induljon, mert semmiben Erdélynek javára nem igyekezik, az pater Szent-Györgyi váczi püspök iránt lött informatioja is sinister volt, mivel akkor az török benn lévén Erdélyben, nagy szorongattatásban volt az ország és nem Erdély, hanem az török küldötte volt be; az élés szerént és hadak gyüjtéséről is megmondhatja, hadat itt gyüjteni eddig nem volt szokás az portának, az élés penig Erdélyben is igen szük, noha kért is de nem adtunk és mind az iránt mind penig egyéb dolgokra nézve ha miben lehet keresztyén affectionkat elkövetjük.

*) Ettől fogva a pont végéig ki van törölve.

3.) Szakmárt brevibus ac subtilioribus terminis megjelentvén expeditiojokat, kivántató comitivat kérjenek ő kegyelmek, lehessen barátságos utjok expeditiojok követésére.

4.) Utjában ostromló hadi tiszteknek és generaloknak irt leveleinket ő kegyelmeknek adják meg becsülettel, köszöntvén őket, minden jóakaratjokat kivánják és kérjenek asseeuratoriakat, mivel már tracta inditattik ő felsége és Erdély közt semmi hostilitast ellenünk nem mutatnak.

5.) Bécsben érkezvén ő kegyelmek az ministereket az kiket illik illendő böcsülettel köszöntse és kivántató jóakaratjokat s succursusokat is kivánja; leveleinket is az kiknek szóllanak debita cum ..... az császár ő felségét nagy submissióval a mi nevünkkel köszöntvén, az ő felségének irt credentionkat adják meg, köszöntvén az nemes ország nevével is ő felségét, azután jelentsék ő felségének mely nagy örömmel és devotioval vettük mind mi, mind az erdélyi statusok az ő felsége ide küldött ablegatusa által tött királyi és császári kegyelmes favorát, melyeket megértvén mi és az ország statusi is, ez hazának szabadságát és megmaradását concernaló dolgokat punctumokban feltévén eleiben adtuk, de ellenben a pater ő kegyelme igen terhes conditiokat proponált nekünk, melyekre nézve szükségesnek itéltük ő felségét igen alázatosan requirálni és hogy ő felsége magával született kegyelmességébül szegény hazánk sok viszontagságokban forgó dolgainak jobb karban való állitasa felől való tractára illendő alkalmatosságot szolgáltatni méltóztassék, igen alásan instálni, melyre ő felsége igen kegyelmesen resolválván, mi is ez haza közönséges tévedéséből kegyelmeteket küldöttük a végre várván az ő felsége császári kegyelmes gratiáját, mind az dogok folytatásában, mind pedig békesség visszabocsáttatásában kegyelmeteknek.

7.) Instáljon kegyelmetek igen alásan ő felsége előtt, hogy az ide alá való generaloknak és hadviselőknek méltóztassék serio parancsolni: Erdély ellen semmi hostilitást ne exercealjanak, ő felségével már jó reménység alatt tractában lévén Erdély. Innen is az jó correspondentia és keresztyéni synceritas ő felségéhez és birodalmához megtartatik. Az mi az haza közönséges dolgát illeti, ő kegyelmek azok iránt ez

ide alább következő punctumok szerint alkalmaztassák magokat szükséges.

8.) Az debreczeniek dolgát ő kegyelme el ne felejtse, a mit ő kegyelmének eleiben van adva, és mind Debreczenben mind Erdély részéről az liber quaestusnak exercitiumát hogy megengedje ő felsége, instaljon ő kegyelme Erdély részéről is az ő felsége birodalmából, ha kik ide kereskednek szabad exercitiumok adatik az kereskedésben.

9.) Ezt is ő felségének meg kell jelenteni, hogy ha Erdély szolgálatjával kiván ő felsége élni Csákinak tanquam proditoris Patriae nostrae, a ki töröknek akarta hazánk nagyobb részét adni szolgálatjával ő felsége ne éljen, sőt Erdély ellen pártját se fogja ő felsége. Ugyan is, egy erdélyi méltóságos fejedelmet egy országgal olyan emberért ő felsége ne vessen meg. Datum in arce Fogaras, die 12 mensis Aprilis anno 1685.

Ejusdem Ablegati specialissima instructio etc.

1.) Mivel hogy az római császár ő felsége bizonyos számu hadai bejöveteleket, vagy hivatalokat is kiváltképen való szükséges okok importálhatják : tehát ez iránt mind az patertől ő kegyelmétől, mind penig Szulcz general uramtól ő kegyelmétől, külön külön oly formában való assecuratoriát kérjen ő kegyelme, hogy semminemű respectusok alatt ez hazára semminemű hadak az mi kévánságunk, requisitionk, annál inkább hitünk s akaratunk ellen le nem jőnek s nem irrumpálnak, ha mikor penig, az kételenitő szükséghez képest, a mi requisitionkra s kévánságunkra bizonyos hadnagyok leküldése kévántatik, ugy is nem többek, hanem csak az mi kévánságunk szerént való számuak küldetnek és jőnek, s nem is különben, hanem akkor azon az úton s oly dispositioval jőnek, járnak s szállanak is meg, a mint a mi arra rendelendő emberink által való dispositionk fogja tartani, és sem kastélyokat, várakat vagy valami erősségeket s helyeket is nem occupálnak, sőt semmi nemű kárakat seholt nem tésznek. Itt benn is a mi dispositionk szerint viselik magokat, attól függemek, és az dolgok ugy kivánván valamikor mi ugy dispo-

nálunk felölek minden kárnak és az ország praejudiciuma s haladék nélkül az országból kimennek.

2.) Ha mi hadaknak pedig a mi az havasalföldi vajdával megegyezésünk után az ő succursusára az országon által kelletik menni, azok is nem különben, hanem az mi engedelmünkből s hirünkkel az mi dispositionkból való uton jöjjenek, járjanak és helyeken száljanak, pénzekre éljenek, és csak kisebb dolgokban is senkinek ez országban ne praejudicaljanak. Erről is külön-külön assecuratoriat kell venni mind a patertől, mind pedig Szulcz general uramtól ő kegyelmektől. Datum in arce Fogaras die 12. Aprilis anno 1685.

Kívülről: Expeditiones quaedam Fogarasini mense aprili 1685. conscriptae N. B. Hic Dunod.

Az mostani szoros üdőhöz képest kivánt ató hadi motusról.

Mivel az Istennek szoros itiletiből következhető reménytelen irruptioktól tarthatunk az bizonyoson értett és tapasztalt fennforgó dolgokra nézve, melyről kivántató discursusra tovább való időnk a fennforgó dolgok szoros voltához képest, hogy lehessen, bizonytalanságban vagyon, annak okáért, ad evitandos casus proxime imminentes tetszett az hadaknak felültetetéseknek s szaporitásának is ily modalitását determinalnunk.

1.) Az nemesi szabadsággal élő minden rendek az Approbata Constitutióban az hadi állapotokról irott articulus szerint minden órán oly készen legyenek, hogy mihelyt arról való parancsolatjok érkezik, jó fegyverosen, jó paripán s kopjáson, egyébiránt is szükséges és illendő készülettel a hová kivántatik comparealhassanak.

2.) Mivel ez idő mit hozzon magával nagy bizonytalanságban vagyon, ehez képest, hogy a következő irruptióknak bátorságososbban ellene állhassunk és hazánkat megtarthassuk, ha mely házaknál két vagy több vitézlő rendek laknak is, non obstans eo, hogy immár egyik közülök felült, oly készülettel legyenek minden okvetetlen azok is felülni, sub amissione nobilitaris praerogativae kötelesek legyenek.

3.) Minthogy a fennforgó szoros alkalmatosságokhoz és egyéb terhes difficultásokhoz képest a kapu számokról articulatiter állittatni szokott gyalogok száma nem elégséges, végeztük azért, hogy a nemes vármegyék főtisztei magok vármegyéikben rendeljenek hiteles és alkalmas személyeket, kik vármegyéikben való falukat hitelesen regisztráljanak és minden falukból juxta eorundem proportionem rendeljenek bizonyos számú gyalogokat, kik azon falubeli ős és zálogos jó karbéli emberek legyenek, és ezeket azon falubéli több emberek, juxta propositionem illendő és szükséges fegyverrel s éléssel is készitsék el (itthon is pedig házok népének illendő segitséggel legyenek) hogy mihelyt arról való parancsolat érkezik, minden késedelem és fogyatkozás nélkül mehessenek a hová kivántatik. Ez rendelés mind az által oly discretióval legyen, hogy senkinek a dominus terrestrisek közül valami senkire nézve ne praejudicaljon. Az szász natio között pedig a megirt szükségre kivántató gyalogok elrendelésére, ugy mint a Barczára Haller János uramat, Kálnoki Sámuel és brassai biró atyánkfiaival, Szeben, Szerdahely és Ujegyház székekben Bethlen Gergely uramat Ugron Ferencz és a megirt székekbeli főtiszt atyánkfiaival, Kőhalom, Segesvár és Nagy-Sink székekben Mikes Kelemen uramat, Kálnoki Farkas és a megirt székekbeli főtiszt atyánkfiaival; Szász-Város és Szász-Sebes székekben Halászi István uramat a megirt székekbeli főtiszt atyánkfiaival, Beszterczе székben Székely László és Bánfi György uramékat, beszterczei biró atyánkfiával, Medgyes székben Alvinczi Péter és Haranglábi Zsigmond s azon székbeli főtiszt atyánkfiait rendeltük, ugy hogy ő kegyelmek is, ezen dolgot kivántató jó dispositioval effectualják. Datum in arce Fogaras in Congratatione dominorum Consiliarium illustrissimi ac celsissimi Principis Transylvaniae ac ceterorum dominorum regni deputatorum, in praesentia dictae Suae Celsitudinis principalis celebrati. Die 11. mensis Aprilis anno 1685.

(L. S.) (L. S.) (L. S.)

Fejérvári Consultatiok.

Consultationes ac etiam deliberationes dominorum illustrissimi ac celsissimi Principis Transsylvaniae consiliorum et regni deputatorum, in congregatione eorundem ex edicto suae Celsitudinis principalis ad diem 18. Mensis Julii anni praesentis 1685. in civitatem Alban Juliam indictarum et celebratarum, super arduis quibusdam regni negotiis in praesentia dictae suae Celsitudinis principalis expeditae.

1. Conclusum.

Az sodomiaélet gyakorlók ellen inquisitorok deputáltatnak.

Az istent haragra ingerlő több bűnök között amaz keresztyén embert irtóztató, sodomiai fertelmes vétkekben élő személyek inquisitio által való felcircalása s érdemes büntetésre való vonattatása igen méltó és szükséges dolog lévén, végeztük, hogy minden vármegyéken, székeken s tartományokban szorgalmatos inquisitiok légyenek, acceptaltatván ezen casusban, az szolgáknak, szolgálóknak, sőt az közelforgó s bizonyos hivatalbeli jobbágyoknak is fassiojok, hogy igy az olyan utálatos vétekben elő személyek érdemes büntetése által, az ur Istennek haragja engesztelődhessék. Azon materia felől való inquisitiora deputaltatott uri s fő és közrendek pedig ez szerint következnek:

Fejérmegyében: Nemes János uram, Bethlen Miklos uram, Kálnoki Sámuel, Rédei János, Maurer Mihály uramék és azon vármegye notariusa.

Küküllő vármegyében: Haller Pál uram, Haranglábi Zsigmond, Sárosi János, Daczó Gergely uramék és az vármegye notariusa.

Thordavármegyében: Teleki Mihály uram, Haller János uram, Petki János, Thoroczkai István, Alvinczi Péter itilő mester, Apor István, Lugasi Ferencz uramék és az vármegye notáriusa.

Kolozsvármegyében: Az két főispán, Kabos Gábor uram és az vármegye notariusa.

Dobokavármegyében : Az két főispán, és az vármegye notariusa.

Belsőszolnokvármegyében : főispán Macskási Boldizsár uram, Bethlen Pál uram, Thoroczkai Mihály, Nagy Pál, Pócsai Ferencz uramék és az vármegye notáriusa.

Hunyadvármegyében : Főispán uram, Josika Gábor, Tornya Péter uramék, és az vármegye notáriusa.

Kraszna és Közép-Szolnokvármegyében : Serédi Benedek, Olasz Ferencz, szolnokvármegyei viczeispán uramék és azon vármegyék notariusi.

Marmarosvármegyében : Pogány Menyhárt, Ványai Sámuel, Horváth Gábor, Tivadar István, és az vármegye notáriusa.

Udvarhelyszékre : Bethlen Gergely uram, Kemény János uram, Gyulai Ferencz, Dániel István, Ugron Ferencz, Henter András uramék és az notarius.

Háromszékre : Mikes Kelemen uram, Mikó István, Henter Mihály, Kálnoki Farkas uramék és azon székek notáriusi.

Csik, Gyergyó és Kászonban: az vice tisztek, Bodó Mihály, Both Mihály, Domokos Tamás uramék és az székek notariusi.

Marusszékre: Gyulafi László uram, Kendefi János uram, Bálintith Sigm., Kereszturi Ján. uramékat és az szék notariusát.

Aranyosszékre : Toroczkai Péter, Toroczkai István, főkirálybiró uramék és az szék notariusa.

Az universitas közé : az főtisztek harmad-harmad magokkal.

Az udvari inquisitiora : főhopmester uram, praefectus, gyalog kapitány és Inczédi Mihály uramék.

Az mezei had inquisitiojára : Gyulafi László uram és Székely László uram.

Fogaras földére : Bethlen Gergely uram és az ott való notarius.

2. Conclusum.

Az szathmári commendanshoz való expeditioról.

Holott az Kende Klára kisasszony ez hazából Vallis

Hunyadvármegyéből	Nr. 140
Dobokavármegyéből	Nr. 35
B. Szolnokvármegyéből . . .	Nr. 70
summa .	Nr. 945 (igy)

Ezen gyalogok számát pedig, az nemes vármegyéken minden praejudiciumok és kedvezés nélkül az faluknak mivolta szerint indifferenter mindenek jószágiból rendeljék el az fogarasi dispositio szerint, és azokról való regestumat küldjék generalis uram ő kegyelme kezéhez minél hamarább.

Maros-Vásárhely városa is az rend szerint tartozó gyalogokkal együt állittson hatvan számú gyalogokat, tudositván generalis uramat ő kegyelmét felőle.

7. Conclusum.

Az universitas extraordinarius gyalogiról.

Mivel az fennforgó szoros állapotokra nézve igen szoros vigyázás kivántatik az universitas részéről is, az maguk ő kegyelmek előbbi kivánsága szerint, hogy három ezer gyalogokat állitsanak most is az ő kegyelmek részéről helyben hagyattatik, oda értetvén az hét birák jószági és az hét falu s Szelisteszékkel együtt, az ő kegyelmek Küküllő vármegyei kapu számokon kivül; kiknek regestumát ő kegyelmek minél hamarább küldjék generalis uram kezében. Az szükségnek idején tudjon ő kegyelme honnét mit kelljen várnia. Isten pedig adja ne kivántassék.

8. Conclusum.

Az Duca vajda pénzéről.

Mivel az Duca vajda pénze miatt fennforgó akadályok mostan nem diriminaltathattanak, tetszett, hogy ezen pénz adassék jó securitás alá, az beszterszei tanács hűséges gondviselése alá és legyen ott, mig az idő különb dispositiot kiván felőle. Az szolgák iránt lött dispositio pedig maradjon az belső tanács emlékezetiben.

9. Conclusum.

Egy moldvai ember panaszáról.

Az moldvai ember panasza iránt resolválni kell az urunk ő nagysága méltóságos nevével, hogy az az kereskedő ember kit az panasz illet most itthon nincsen, megjövén ha solicitator leszen valaki, törvény szerint eligazodik dolga.

10. Conclusum.

Veselényi Pál uram excessusiról.

Az szathmári commendans sok rendbeli panaszszához képest Veselényi Pál uramnak meg kell irni mind urunk ő nagysága méltóságos neve, mind pedig az ország neve alatt is, hogy az végbelieken tött insolentiáktól supersedealjon sőt ez hazabeliekkel is ez haza törvénye és maga kötelessége ellen való dolgokat ne cselekedjék, az kiket pedig az végbeliek közül megkárositott s bántott, azokat is complánálja de facto, mert ő kegyelmének el nem szenvedi sem az mi kegyelmes urunk, sem az ország, hanem illendő orvosoltatását megtapasztaltatják ő kegyelmével.

11. Conclusum.

Máramarosban a praedált marhákról.

Sok inconvenientiákat tapasztalunk következni abból, hogy Máramarosban a töröktől és akár kiktől is Magyarországban elbitanglott s elpraedalt marhákat akár kiktől indifferenter megvásárolják. Tetszett azért, ha kik eddig efféle marhákat vásárlottanak és miattuk mások kárositttattanak, tehát az efféle marhákat vásárlott emberek javaiból contentaltassanak az károsok de facto. Ez után pedig senki is affféle praedált marhákat ne vásároljon indifferenter senkitől, mert ha kik affélében comperiáltatnak cum poena aestimationis eorundem vegyék, vagy vétessék el tőle az vármegye tisztei.

12. Conclusum.

Az thordaiak holmi inconvenientiáiról.

Mivel thordai uraimék az megfogott latrokat az fogságból az querulans feleknek s az törvénynek is nagy prae-

leket titkon ne hordozzon, mert élete vész el miatta, ha ki pedig olyan dolgot tapasztal, az mi kegyelmes urunknak ő nagyságának adja értesére; ha ki pedig ily leveleket elrejteni comperialtatik, hasonló poenabam incurrál.

4. Conclusum.

Az hódoltságon levő mostani török adójáról.

Az hódoltságon levő vármegyék adója fogyatkozása és késedelme hogy nagyobb alkalmatlanságokat ne hozzon magával, tetszett az egyuttal, hogy kiki az ott biró dominus terrestrisek közül, maga jószágára nézendő adót letenni tartozzék ad competentem terminum és szolgáltassák be az hová illik annak idjében. Azonban az adószedő tisztek szorgalmatoskodjanak azon adó felszedésében, és kitkit az dominus terrestrisek közül contentaljanak panasz és fogyatkozás nélkül, az ki pedig meg nem adhatja, vagy megadni nem akarja, tehát más azon falubeli possessor tegye le, és birja azon portiot usque ad contentationem, mely meglevén tartozzék az creditor is az olyan portiot simpliciter remittálni, ez dolognak rendes executioja kolozsvári kapitány uramra bizatván.

5. Conclusum.

Serédi Benedek uram dézmájáról.

Mig az fennforgó állapotok csendesednek, bizonyos okokra nézve Serédi Benedek uram partiumbeli jószági dézmája relaxáltatott.

6. Conclusum.

Ez mostani fennforgó állapotokhoz képest állitandó gyalogokról.

Mivel az mostani fennforgó állapotok szükséges képen kivánják az szoros vigyázást, tehát bizonyos számú gyalogokat rendeltünk állittatni az következendő rend szerint:

Fejérvármegyéből	Nr. 280
Küküllő vármegyéből	Nr. 190
Thordavármegyéből	Nr. 125
Kolozsvármegyéből	Nr. 65

uram által lött erőszakos kivitettetését, ez mellett az méltóságos Kemény Jánosné fejedelemaszony ő nagysága hasonló elragadtatásával való fenyegettetését is, mind az mi kegyelmes urunk ő nagysága, méltósága sérelmével, mind penig hazánk közönséges jussa praejudiciumával lenni, ezen kivül pedig ez mármarusi passusnak elrekesztését, egyéb holmi alkalmatlankodásokkal együtt, az jó szomszédsággal ellenkezni nyilván tapasztaljuk: szükségesnek itiltük ezért ő kegyelmét az Kende kisaszony elbocsáttatása felől requiralni, az passusnak felszabaditása felől pedig, és az méltóságos fejedelemasszony elragadtatása iránt való fenyegetődzése letétele, sőt holmi egyéb alkalmatlankodások orvoslása felől is praemoneálni, mely ha suffrágal bene quidem, alioquin magunk méltó jussunkat oltalmazható és segithető eszközökhöz nyulni kételenittetünk. Megirván ő kegyelmek az Vesselényi Pál uram ellen tött panaszának orvoslásában való készségünket is.

3. Conclusum.

Szebenből reportalt egy levél alkalmatosságáról.

Az mely Kárán-Sebesben lakó görög és török levelét titkon hozta, és praesentálta is szebeni királybiró uramnak, hogy megfogattassék méltó, az levélnek penig continentiája és titkos expeditioja iránt, az budai szerdárhoz expedialandó követ atyánkfiának legyen illendő instructioja, ilyen declarationval, hogy az mi kegyelmes urunk ő nagysága és ez haza az fényes portához eleitől fogván gyakorolt s fenntartó hűsége hogy ily titkos utakon czirkáltassék s kétségben hozattassék és az ő nagysága becsületes hivei, s hazánk tagjai igy probáltassanak, nem lett volna méltó. Továbbá pedig ammoneal-tassék, hogy az féle dolgokról supersedeáljanak, és sem az mi kegyelmes urunk sem ez haza igaz hűségét kétségben ne hozzák, annál inkább az ő nagysága becsületes hiveit és szolgáit ne probálják s ne fascinalják, mert mi is az hol és az mint illik, magunk alkalmatosságára vigyázni el nem mulatjuk. Ha mi oly dolgokról kivántatik irjanak az mi kegyelmes urunknak, és nem másnak felőle. Az városokon pedig meg kell kiáltatni, senki idegen országból, semmi uemü leve-

juditiumokra azon nemes vármegye főtisztei és az querulansok hirek s annuentiajok nélkül el szokták bocsátani: tetszett azért hogy mind az kik eddig cselekedték, s mind az kik ezután cselekednének affélét in poena articulari fl. 200 facient. incurráljanak, injungáltassék ez is ő kegyelmeknek azon poena alatt az peresek dolgát nagy praejudiciumunkra ezután ne procrastinalják, se haszootalan cavillumokkal ne fáraszszák.

13. Conclusum.

Az dévai épület oculálásáról.

Mivel az nemes vármegye az táborozásbeli mentségéért az dévai várbeli holmi restauratiokra igérte volt magát, szükség ha mit épitettenek szorgalmatoson oculalni. Rendeltük azért e végre Haller Pál és Rédei János uramékat ő kegyelmeket, melyet ő kegyelmek véghez vivén reportálják jövendő alkalmatossággal voltaképen.

14. Conclusum.

Holmi napi számosokon csett excessusokról.

Bizonyos panaszszókból értvén, hogy némelyek az mostani táborozó székelyek közül némelyeket napi számosnak (igy) alkalom szerint megfogadnak, azonban meg nem fizetnek nekik szegődségek szerint, sőt holmi alkalmatlanságokat követnek rajtok: tetszett azért, hogy ha hol és kik effélét cselekedtek és ezután is cselekesznek, comperta rei veritate, cum poena minoris potentiae fizettessenek meg az olyan napi számosoknak, az csalárd gazdákkal, minden tovább való haladék nélkül az tisztek.

15. Conclusum.

Csáki Lászlóné aszszonyom dolgáról.

Mivel Csáki Lászlóné aszszonyom ennek előtte maga is sollicitalta ez hazából az ura mellé való kibocsáttatását s meg is engedtetett volt, még is ki nem ment, azonban egynehányszor praemonealtatott ő kegyelme az mi kegyelmes urunk megbántódására, annál inkább ez haza megháboritására czélzó

dolgokban magát ne elegyitse, és mint eddig se az urával ne conversalkodjék, se pedig leveleit hozzá ne jártassa, hanem tartsa oly rendben magát, senkinek miatta semmi scrupulusa ne lehessen, de ugyan csak nem supersedeált: ahoz képest tetszett, hogy ő kegyelme admoneáltassék: intra decimam quintam készüljen és menjen el, mert különben kedve és akaratja ellen is ki kelletik menni ő kegyelmének. Külső és belső javairól kivántató jó dispositiora pedig deputáltattak Macskási Boldizsár uram és az atyafiak közül az kik érkeznek s tegyenek illendő dispositiot felőle.

16. Conclusum.

Az álutakról.

Ez fennforgó állapatokra nézve némelyek titkon leveleket hordozni, némelyek álutakon titkon járni, némelyek pedig más afféle utakon járókelő embereket hol egy, hol más alkalmatossággal kisérni kezdettenek, melyből kiváltképen való gonoszt látván következni, tetszett közönségesen, ha kik eddig akár Máramarusban s akár holott másutt is az féle dologban elegyitették magukat, per inquisitionem végére menvén az kik pedig ezután effélébe elegyitették magukat, comperta rei veritate érdemes büntetéseket vegyék és szenvedjék minden okvetetlen. Datum in civitate Alba Julia in congregatione videlicet praedeclarata, die 25 mensis Julii ultima videlicet praemissa congregationis nostrae, anno 1685.

Series expeditionum juxta praedeclaratas deliberationes conscriptarum et expeditarum.

Domino Szathmariensi commendanti de Vallis.

Illustrissime domine, nobis observandissime!

Literis ac etiam resolutionibus quibusdam Illustritatis Vestrae comportatis et intellectis violentam generosae dominae Claraе Kende ex ditione hac Transsilvanica, non sanctae tantum et inculpatae vicinitatis, sed omnibus etiam Christianorum juribus alienam reputamus, vix enim vel gentilium monumenta ca-

sum hujusmodi speciei referunt; sed si proxima spectemus argumenta, dolemus celsissimi domini Principis domini, domini nostri clementissimi dignitatem, juraque regni Transsilvaniae eo facto summopere laesa et impedita. Rationes enim quas Illustritas vestra superinde praetendit, non alium quempiam, nisi statum regni hujus Transsilvaniae, ac simul celsissimi domini et Principis nostri clementissimi spectant dignitatem. Et si quod eorum Illustritatis Vestrae feriisset authoritatem, bonae vicinitati mutuisque et hactenus cultis officiis, non illius vel alterius cujuspiam, ex ditione hac Transsilvanica violenta abductione, sed juxta iteratas etiam suas oblationes, authoritate celsissimi domini ac Principis nostri clementissimi mederi conveniebat. Experimur etiam quaesturam salium ab incolis Maramarosiensibus ex dispositione Illustritatis Vestrae interdictam esse, quod etiam christianis Illustritatis Vestrae oblationibus indignum ducimus, cum vel umbram ejus facti ex parte nostra subministratam non cognoscamus. Commovit tandem nos id ipsum etiam magnopere ex generosi domini Balthasaris Macskási relationibus, quod Illustritas Vestra illustrissimae quoque Principissae dominae Annae Lonyai, celsissimi quondam Principis Transsilvaniae Joannis Kemény viduae, violentam minetur abductionem, quod etiam et huic similia, non nisi sanctae pacis bonaeque vicinitatis subversionis portendunt argumenta. Non possumus denique id etiam non demirari, quod ordines militiae Suae Majestatis magnam ditionis Transsilvanicae partem inter se subdiviserint, ac jam pene exhauserint, adeo ut debita sua officia nec dominis suis terrestribus, nec vero regno praestare valeant, quod unde, qnibusve rationibus sit exortum, ac in quem tamen vergat finem? dubitamus, neque id ipsum bonae vicinitatis argumentis annumerandum putamus. Cum autem justis stare oblationibus inculpatae vicinitatis violare monumenta, non gentilibus minus autem christianis congruant, justis vero juribus suis, non christianis saltem, sed etiam gentilibus ipsis uti fruique conveniant: Illustritatem vestram rogamus, ut inculpatae vicinitatis, benevolorumque suorum officiorum iterato oblatorum ac contestatorum, facultate insuper jurium suorum quibuslibet utendi liberum esse non immemor, Generosam Domi-

nam Claram Kende aresto solutam securo passu remittere, nostrisque regni juribus submittere, quaesturam autem salium Maramarosiensium interdictam liberam reddere, comminationes denique, ac alia quoque incommoda, suis officiis christianaeque suae devocioni convenienter meliorem immutare, ac bonae vicinitatis officia in posterum etiam contestari velit. Quo facto celsissimum dominum et Principem nostrum clementissimum, nos etiam quaelibet bonae vicinitalis argumenta culturum experietur, alioquin benignae protectionis defensionisque, ac etiam succursus nostri in aula Suae Majestatis fulgidissima tentabimus occasionem. Tandem autem causam nostram Deo et hominibus testibus inculpatam justis nostris juribus defendere conabimur. Incommoditates quod attinet domini Pauli Veselényi proxime ad celsissimum et Principem nostrum clemensissimum datis Illustritatis Vestrae in literis declaratas, easdem celsissimus dominus ac Princeps, dominus noster clementissimus authoritate sua principali demandavit corrigendas, et propediem componendas. De caetero eandem Illustritatem Vestram feliciter valere desideran. Datum in civitate Alba Julia die 24. Mensis Julii Anno 1685.

Ejusdem Illustritatis Vestrae servitores paratissimi
Universi status et ordines
Trium nationum regni Transsilvaniae.

Illustrissimae Deminae A-L. illustrissimi quondam Joannis Kemény Principis Transsilvaniae relictae viduae.

Illustrissima Principissa, Nobis benevola.

Az mostani szoros üdőhez képest fennforgó különb-különb alkalmatosságokkal, kegyelmed iránt elönkben jött panaszokkal nem kevéssé terheltetvén, böcsületes tanácsi, uri s förendü hiveink tetszésekből méltónak itiltük kegyelmedet kegyelmesen megintenünk, kivánván ezzel is terheltetésünket s ez nemes országnak is nehézségét könyebbiteni. Lévén azért azon kivül is elég bajoskodásink, intjük kegyelmesen kegyelmedet, az oda ki való irogatásnak, és más módon folytató tudositásoknak hadjon békét s czélozzon inkább minden maga alkalmaztatásával mind magunknak s mind pedig ez szegény hazának csendességére, mert különben, affele iroga-

tásokból s tudositásokból is származó és ezután is származható nehézségeket hivalkodással elmulatnunk nem lehet. Eandem illustritatem vestram bene valere cupien. Datum.

Spectabili ac magnifico Paulo Veselényi.

Spectabilis ac magnifice amice nobis benevole!

Az mi kegyelmes urunk ő nagysága már egy nehány izben búsitattván az szakmári commendans ő kegyelme által, kegyelmed különb-különbféle alkalmatlankodási orvosoltatását kivánja, mely dolgot ez alkalmatossággal méltóztatott ő nagysága velünk is communicalni, intimalván ő nagysága kegyelmesen, mi is kegyelmedet azfélékről és egyéb holmi insolentiáiról is praemoneálnók. Holott azért különben is sok féle bajoskodásink legyenek az szakmáriak miatt, kegyelmedet atyafiságosan intjük, ka kiket eddig közülök megbántott és kárositott, azokkal convenialjon voltaképen, ezután pedig azok iránt való insolentiaktól teljességgel supersedealjon, és különben is magát ugy alkalmaztassa, sem az mi kegyelmes urunknak, sem az országnak kegyelmed miatt busulása ne következzék, mert egyátalában méltó animadversioja leszen ő nagyságának s az országnak is kegyelmed ellen. Eandem de caetero spectab. ac magnif. domin. benevalere desideramus. Datum etc.

Ad illustrissimum Serdarum Budensem.

Hatalmas győzhetetlen császárnak kiváltképen meghitt becsületes ur hive, ő hatalmassága fényes hadainak serdarja, nekünk jóakarónk, isten nagyságodat hatalmas császárunk hasznos szolgálatjára sokáig éltesse, szerencséjét nevelje.

Az mostani fennforgó állapotokhoz képest expedialtuk nagyságodhoz követünket, nemzetes Daczó György hivünket és látogatjuk nagyságodat; minek okáért nagyságodat kérjük jóakarattal, hogy nevünkkel mondandó szavainak adjon teljes hitelt, és követünket meghallgatván lássa jó kedvvel, mennél hamarább hozzánk vidám arczával viszszabocsátván. Ezekután kivánjuk hogy hatalmas császárunk kegyelmessége nagyságod fején tündököljék és sokáig éljen szerencsésen jó egészségben. Datum.

Az inquisitoroknak.

Michael Apafi dei gratia Princeps Transsilvaniae etc.

Spectabiles, generosi ac egregii fideles nobis dilecti salutem et gratiam nostram.

Mely igen megindult sőt ugyan ki is költ légyen az ur Isten édes nemzetünk és hazánk ellen való boszuállása, tapasztalhatóképen szemléljük, melynek kiváltképen való oka ez hazában eláradott különb-különbféle utálatos bünök, azok között pedig az ő felségét ingerlő és az keresztyén embereket irtóztató sodomia élet, melynek felczirkáltatására és érdemes büntetésére is becsületes tanácsi, uri és főrendi hiveink közönséges tetszése szolgáltatván alkalmatosságot, ugyan az ő kegyelmek tetszésekből tettünk illendő rendelést felőle, hogy minden vármegyéken, székeken s tartományokban, sőt magunk udvarunkban s az collegiumokban is és hadaink között azon utálatos vétek felől szorgalmatos inquisitiok legyenek. Kegyelmeteket tetszett ezért ezen materiában Fejérmegyében deputalnunk, parancsolván kegyelmesen keresztyéni kötelességét előtte viselvén, minél hamarább és jobb alkalmatossággal azon materiáról az includalt utrumok szerint inquiráljon szorgalmatoson minden rendbeli emberekét, azoknak szolgáit, szolgálóit és bizonyos hivatalbeli jobbágyit is az hütlésre előhivatván, hogy igy az efféle utálatos vétek világosságra jöhessen, és abban tapasztalandó személyek érdemes büntetésével az ur Istennek rajtunk forgó haragos itileti engesztelődhessék. Secus non facturi. Datum in civitate nostra Alba-Julia die 24 mensis Julii anno 1685.

Utrum super praemissa inquisitione.

Ezen vármegyében, székben, városban vagy faluban tudsz-é, láttál-é, vagy bizonyoson hallottál-é oly személyt, a ki az isten törvénye és a természet ellen valami férfival vagy egyéb oktalan állattal fertelmes sodomita módon élt volna — s élne? s ha ilyen fertelmes életüeket tudsz, láttál vagy hallottál, kik azok? holott és micsoda alkalmatossággal cselekedtek volna olyan fertelmes dolgot ..... pedig mind félelem, boszúság, személy válogatás kedvezés nélkül mond meg.

(L. S)

Extradatum per Mag. Petrum Alvinczi
J. ac C. P. Prothonotarium.

Instructio pro generoso Georgio Daczó de Sepsi Szent-György, ad illustrissimum Ibrahim Passam serdarum Budensem ablegato.

1.) Isten segitségéből ő kegyelme induljon meg, s mennél hamarább menvén Ibrahim szerdár passához s nevünkkel becsületesen köszöntvén, levelünket vigye meg.

2.) Declaralja az szerdárnak ő kegyelme, menyire fenyegetődzenek reánk mind az németek és az lengyelek is, melyekre, sőt az Tökölyi sok alkalmatlankodási és hadának is irruptioira nézve is hadainkat egynehány szakaszokban szüntelen táboroztatni nagy költségünkkel s terhünkre kételenittetünk, az elmult esztendőben és az idén is, az mint arról az fővezért is voltaképen informaltuk. Minthogy pedig az szerdárnak parancsolatja vagyon, az mint az fővezér irja, hogy hamikor kivántatik megsegitsen, mondja meg, hogy mikor kivántatik requiraljuk felőle, tartván magunkat az fővezér ő nagysága parancsolatjához. Jól megértesse ő kegyelme véle, hogy Béldi Pál rebellálásának alkalmatosságával deficiálván (tudván ő kegyelme azon dolgot egészen) Csáki László is az portáról mi formában ment elsőben az legyelekhez, azután az némethez, ki mellé feles hadak rendeltettek az némettől s Szakmárt vagyon, azt sem tudjuk mely nap becsap birodalmunkban, s az iránt is micsoda dispositioja leszen. Protestáljon és ugy disponáljon az segitség felől, mi okai ne legyünk ha mi alkalmatlanság következik.

3.) Ha Tökölyi dolgait elő nem hozza az szerdár, maga ő kegyelme magától elé ne hozza, s ha eléhozza pedig megmondhatja, hogy nem sokára meglátszik minemű hive volt Tökölyi az portának; declaralván minemű méltatlanságot, kárositásokat szenvedtünk s szenvedünk tőle magunk s hiveink, és mely mocskosan vádolt eleitől fogván minden felé bennünket, magunknak kissebbségére s ez hazának is boldogtalanságára czélozó mesterkedéseivel, noha még eddig Isten sem ellenünk, sem ez haza ellen viselt dolgaiban nem segitette, s ezután is hiszszük Istent nem boldogulhat, mert mint eddig, ugy ezután is ez szegény országgal együtt az, fényes portához való igaz hüségben maradni kivánunk. Jószági iránt

pedig ha kérdést teszen megmondhatja. Mi Tökölyinek eleitől fogva édes apja s dolgainak promotori voltunk, de ő mi hozzánk nem csak háládatlan volt, hanem mindenütt és minden utakon és módokon ártalmunkra igyekezett, az minthogy ma is meg nem szünik, és noha nekünk erős hittel köteles szolgánk volt, és különb különbféle szines mesterkedésivel, titkos feltött czéljának segitségére feles költségünket erős kötés alatt felkérte és vette, melyhez képest más uton is ez hazában levő kétes jószágát (mely is nem érné felényire is fel sok adósságit) elfoglalhattuk volna, mindazáltal, hogy ez iránt is szokott mesterkedése szerént bennünket ne okozhasson, az mi eddig minden akadályoztatás nélkül gyakorlott törvényünk folyása szerint cselekedtünk vele, és igy itélvén el az törvény kevés jószágit, foglaltattuk el.

4.) Az keresztyén fejedelmekhez való emberünk járatása felöl megmondhatja, mi az fővezér parancsolatjából cselekedtük, az minthogy most is van emberünk oda s azon volnánk, ha valamikép békességre indithatnók őket, a minthogy nem régen érkezett emberünk tapasztalta is azt, hogy jó módok alatt nem lennének idegenek az békességtől, csak érthetnék az fényes porta kivánságát.

5.) Az keresztyénség felöl való hirekről megmondhatja, valóban nagy készülettel vannak, az élést és hadakat is szorgalmatosan szaporitják, az pápa, a velenczés és más imperialis fejedelmek is felesen az fényes porta ellen való hadakozásban megegyeztenek, és az lengyel király is nagy készülettel vagyon, sőt egynehány felé el is rendelték az hadakat, hogy kevesebb szenvedésekkel legyenek az földnépének, a mint nem régen érkezett emberünk bizonyoson értette.

6.) Nem kevéssé sajnáljuk, szégyeljük is (panasz képen jelentheti azt is,) hogy az szerdár passa tihája az karánsebesi bég által titkos cselekedetit ellenünk, hogy csak alattomban beküldvén emberit és levelit tiszteinkhez szebeni városunkban (az ki többször nem is volt ez hazában) cirkálódott hivünk nélkül, jól tudván azt, hogy hatalmas császárunk fényes kegyelméből mi reánk bizattatott Erdélyországának gondviselése, fejedelemsége nem másra, és az szebeniek is nékünk igaz hiveink s ez hazának tagjai. Mely emberének s le-

velének is tudtuk volna mit cselekedni, ha tovább nem néztünk volna az dologban is.

7.) Előhozhatja azt is, csodálkozunk azon, hogy már 24 esztendőtől fogván való fejedelemségünkkel, mind ennyi sok bajoskodásink között is Istennek hálá, soha sem hatalmas császárunk, sem vezéri, sem divánja előtt, sem az három esztendőbeli sulyos táborozások alatt csak legkisebbik mocsokkal orczánk meg nem pirult, hanem az ellenünk való méltatlan vádak is, csak csalárdságnak, hamisságnak találtattak mindenkor is, mert igen igazán és hűségesen szolgáltunk és kötelezzük ez hazával magunkat tovább is. Az mely hűséges szolgálatunkért mind méltóságos s egyéb vitézlő rendektől nemhogy efféle vélekedéseket kellene szenvednünk, de sőt inkább császári kegyelmességet érdemelhetnénk.

8.) Annectálhatja továbbá, tudjuk mi mind ezeket is minden hamis vádakkal és tökéletlen csalárd mesterséggel ki szerzi ellenünk, de velünk Istenünk és fejünkön hatalmas császárnak fényes kegyelme is; ugy is hiszszük, hogy az hamis ember is elveszi jutalmát érdem szerint, és az isten megsegiti az igazságot is, mert mi nem szinből való hamisséggal szolgáltunk és szolgálunk hatalmas császárunknak, nem is ellenkező igyekezettel, hanem oltalomképen és felséges parancsolatjából vagyunk most is gondviseléssel és vigyázással megromlott hazánkra.

9.) Szükségesképen meg kell ő kegyelmének jelenteni, csodáljuk és szomorún is érezzük, hogy az Tökölyi hadai az végekben bátorságosan quartelyoznak, ez mi országunknak penig nagy része az német és Tökölyi pártján levő hadak sarczoltatása miatt teljességgel elfogyatkozott és pusztult, annyira, hogy nemhogy az ország adója megadására, de maga táplálására is alig érkezhetik, mégis mi okoztatunk, s különb különbféle nehézségeket szenvedünk.

10. Utoljára instáljon azon, efféle dolgoknak legyen illendő orvoslása, hogy ne szomorittassunk ártatlanul mi is, hanem ha holott mi vélekedések lennének is akár mi tökéletlen hirről is, nem másokat hiveink közül, hanem minket kivántatik mind azokról megtalálni, és az dolognak igazságát megérteni, mert efféle szokatlan czirkálódásból más rosz do-

log is következnek, az mi régi canonunk és hazánk rendtartása szerint, mivel mi is hatalmas császárunkat igaz hűségünkkel oltalmáért s becsületéért szoktuk szolgálni régi eleinkkel; különben ha többször efféle hihetetlenségekkel terheltetünk, az fényes portát is kételenittetünk megtalálni, hogysem mint gyanuságban éljünk. Datum in civitate nostra Alba-Julia, die 25. Julii anno 1685.

Oldaljegyzet: Megjövén a követségből megholt. 1685.

NB. Igen kevés variatioval instructio adatott Kabos Gábor uramnak és Váradra expediáltatván.

Az ország assecuratoriája az deputatusoknak.

Mi nemes Erdélyországnak, és hozzátartozó Magyarország részének három nemzetből álló s ez közönséges országgyülésre rendszerint hivattatott s jelen levő minden rendei, adjuk emlékezetül az kiknek illik mindeneknek, jelenvalóknak tudni illik és következendőknek is, hogy mi ez nemes ország gyülekezetinek szokott helyén együtt lévén, midőn az mi kegyelmes urunk, s méltóságos fejedelmünk ő nagysága méltóságos propositioinak rendiből megértettük volna, az római császárnak ő felségének az hatalmas török nemzet ellen kikölt hadainak győzedelmes progressusát s ezen két hatalmas monarchaknak egymás ellen való hadviseléseknek alkalmatosságával, szegény hazánkra következhető viszontagságokat is eszünkben vettük volna, sőt azon fennforgó szoros dolgoknak megelőzésekben is kivántató szorgalmatos munkáról minden requisitomival együtt elmélkedtünk s tanácskoztunk volna, illendő sőt ugyan szükséges dolognak is itiltük, hogy azon fennforgó szoros dolgokról kivántató elmélkedések, tanácskozások és végezések is ne közönséges helyen és nyilván, hanem titkos alkalmatossággal legyenek és folytassanak. Ez végre egész mostan fennforgó, szoros dolgokról kivántató discursusokat, tanácskozásokat és végezéseket is

azokhoz kivántató minden requisitumokkal együtt, az mi kegyelmes urunk s méltóságos fejedelmünk, és az méltóságos tanácsi rend s ő nagyságok s ő kegyelmek mellé közönséges megegyezett tetszésünkből rendeltetett bizonyos számu hazánk böcsületes tagjai hűséges munkájokra biztuk és ajánlottuk, megnyugodt elmével lévén abban, hogy valamiket ő nagyságok s ő kegyelmek az mi kegyelmes urunkkal ő nagyságával együtt szegény hazánk s édes nemzetünk javára s megmaradásunkra, az időnek és dolognak is mivoltához képest feltálálhatnak, el nem mulatják, az mint hogy ezen szegény hazánk és hozzá tartozó Magyarország része szoros alkalmatossági iránt kivántató munkát minden szükséges requisitumaival együtt bizzuk és ajánljuk megirt kegyelmes urunkra az ő nagysága böles tanácsi és ő nagyságok s ő kegyelmek mellé rendelt hazánknak böcsületes tagjainak hiv szorgalmatoskodásokra, assecuralván ő nagyságokat s ő kegyelmeket arról, az mi keresztyéni hitünk szerint, hogy valamit ő nagyságok s ő kegyelmük szegény hazánk s ehez tartozó Magyarország része édes nemzetünk javára s megmaradására munkálkodnak, magunk munkájának ismerjük, sőt ha megirt szegény hazánk s édes nemzetünk fennforgó dolgai körül viselendő, ő nagyságok s ő kegyelmek hüséges szorgalmatoskodások az mi feltett czélunk s kivánságunk szerint nem succedalna, annál inkább valami boldogtalan sorsra kellene dolgainknak Istennek igaz itiletiből fordulni, igy is sem a mi kegyelmes urunkat ő nagyságát, sem az urakat és deputatusokat ő nagyságokat s ő kegyelmeket nem okozzuk, sőt minden rendkivül reánk, s szegény hazánkra következhető boldogtalanságokra nézve immunisoknak valljuk s pronunciáljuk ő nagyságokat s ő kegyelmeket, ez mi három nationalis pecsétünk ereje és hathatóssága által. Datum in generali nostra trium videlicet nationum regni hujus Transsylvaniae et partium Hungariae eidem annexarum congregatione, per Suam Celsitudinem Principalem ad diem vigesimum quartum mensis Octobris in civitatem Albam-Juliam indicta et celebrata, die quarta mensis Novembris anno domini millesimo sexcentisimo octuagesimo quinto etc.

(L. S.) (L. S.) (L. S.)

Pater Dunod követsége punctumi.

In anno 1685. az fejérvári gyülésben*) pater Dunod romai császár ő felsége nevével ezeket proponaltą :

1.) Ut non admittantur Poloni in Transsylvaniam, alioquin caesarei erunt coacti illos inde expellere : et sic Transsylvania fierit belli theatrum et victima, quod sollicite oportet evitare.

2.) Ut Turcis nulla detur absolute annona, nec equi, nec quicquam aliud, nec ulla cum ipso habeatur amplius correspondentia, nec communicatio.

3.) Ut assignentur quartiria circa Varadinum, in locis tutioribus et aptioribus, ad ejus circumvallationem, pro tredecim millium militum summa, quibus omnia necessaria subministrentur et sine dilatione.

4.) Ut annona et necessaria mature parentur pro obsidione Varadiensi.

Pater Dunoddal való contractus.

Ebesfalva 27. Novembris 1685.

Omnibus praesentes inspecturis salutem. Notum sit vobis, quod in castro Ebesfalviensi in Transylvania, die vero 27-ma Novembris 1685. inter Leopoldum primum augustissimum Romanorum imperatorem, Hungariae regem etc. stipulantem et acceptantem, per dominum Antidium Dunod, sacerdotem burgundum, ejus, ad infra nominandum celsissimum Principem ablegatum ex una, et celsissimum Michaelem Apafi Principem Transylvaniae, personaliter constitutum, stipulantem et acceptantem, et clarissimos ejusdem status et inclytos ordines repraesentatos per infrascriptos magnificos

*) Tartott 1685. oct. 24-től nov. 7-ig.

consiliarios, comitatuum deputatos et civitatum judices pariter praesentes stipulantes et acceptantes, ad hoc specialiter convocatos ex altera partibus, ratione summarum a praedicto augustissimo Imperatore a Transsylvania, praetensarum, pro stipendienda aliqua parte suae militiae conventum est, prout sequitur scilicet.

Quod dictus celsissimus Princeps, et ejus inclyti status et ordines ad demonstrandam suam devotionem et synceram sui affectus inclinationem erga praedictum augustissimum Imperatorem, pro hac vice tantum, et sine consequentia suppeditabunt praedictae militiae caesareae in civitate Nagy-Bányaiensi, vel in locis ubi erit in quarteriis dicta militia, scilicet dictus celsissimus Princeps, summam viginti millium imperialium et dicti inclyti status et ordines summam octoginta millium imperialium in specie vel in moneta aequivalente et currente in Hungaria, viritim distribuendam dictae militiae per dictum dominum Dunod, aut per unum ab ipso deputandum et solvendum in quinque terminis, quorum 1-us erit in decima quinta die Decembris, secundus, prima Januarii, 3-us prima Februarii, 4-us prima Martii, 5-tus et ultimus prima Aprilis proximorum, ratione 20 m. in singulis terminis, insuper subministrabunt eidem militiae per Marusium annonam, usque ad decem millia cubulorum tritici, in casu quo ipsi deficiat in locis infra nominandis, in quibus erit in quarteriis, si vero non deficiat, praedictam quantitatem annonae reservabunt pro obsidione Temesvariensi, aut Varadiensi; ea tamem lege et conditione, ut nulla militia caesarea quocunque praetextu intrabit Transsylvaniam, nec ad ullum comitatum, civitatem, oppidum et pagum a Transsylvania dependentes et Turcis non subjectos, exceptis comitatibus Bihariensi, Aradiensi, Békésiensi, Szöréniensi et Zarandiensi inferiori, in quibus dicta militia poterit stativa habere, nec ullam direptionem et excursionem faciet in Transsylvaniam, nec ullibi transsylvanos infestabit, nec ullum damnum inferet, sed ubique bonam correspondentiam et amicitiam conservabit, nisi in casu quo aut Poloni, aut Tartari, aut Turcae Transsylvaniam quocunque praetextu intraverit, quia tunc dicta militia vocata, tenebitur praedictos, aut aliquem illorum ex illa depel-

lere et consequenter illam intrare. Si vero aliqua militia caesarea aliquas terras et ditiones Transsylvaniae intraverit, antequam praesens conventio ad ejus notitiam debite pervenerit, statim illa habita tenebitur ex illis recedere, sine excusatione et dilatione, excepta sola impractabilitate viarum vel propter inundantiam aquarum, vel propter nimiam abundantiam nivium, qua excusatione cessante, discessum nullatemus poterit differre, servata in eo exacta militari disciplina, et pergere ad partes varadienses et temesvarienses turcis subjectas et ad praenominatos comitatus, ut Transsylvaniam ab infestationibus Turcarum possit efficanter protegere et servitium caesareum utilius procurare.

Sicut totum praedictus dominus Dunod nomine caesareo et authoritate qua fungitur in hac parte, promisit et per praesentes promittit, dicto celsissimo Principi, et ejus inclitis statibus, praesentibus stipulantibus et acceptantibus sub beneplacito et ratificatione Augustissimi Imperatoris praenominati.

Quae omnia sic respective compromissa a partibus stipulantibus inviolabiliter et bona fide respective observabuntur, ita ut si una pars in uno solo puncto observando deficiat, altera a sua obligatione et promissis sit prorsus libera verbi gratia; si militia caesarea intret Transylvaniam, vel jam ingressa statim non exierit, post praesentium notificationem Generalibus et Colonellis factum, vel aliquas direptiones et excursiones in Transsylvaniam, vel ditiones Transsylvaniae subjectas, post illam fecerit, dictus celsissimus Princeps et ejus inclyti status praedictas summas solvere non tenebuntur, pariter si in praefixis terminis summas memoratas, aut dictam annonam in casu necessitatis non suppeditaverint, dictus Celsissimus et ejus inclyti status, tunc liberum erit dictae militiae Transsylvaniam intrare, ibique executionem ad lubitum facere pro rata summarum debitarum et non solutarum.

In quorum omnium et singulorum fidem et fidelem respectivam observantiam et executionem praesentibus subscripserunt, nomine Caesaris et sub ejus beneplacito.

(L. S.) Antidius Dunod ablegatus caesareus.

Michael Apafi m. p.

(L. S.)

Celsissimi Principis Transsylvaniae Consiliarii et universorum Comitatuum Deputati, ac Civitatum Judices.

(L. S.) (L. S.) (L. S.)

Romai császár ő felsége 23. Novembris költ urunk ő nagyságának szóló levele.

Illustrissime Princeps Syncere Nobis dilecte!

Ex Literis ad Nos a synceritate vestra vigesima nona Septembris hujus anni datis, percepimus inprimis querelas de excessibus a milite nostro in comitatu Bihoriensi uti fertur perpetratis, deinde ea, quae synceritas vestra nostro suppremo Aulae praefecto Principi de Dietrichstein in notis secretioribus de studio pacis, quod Turcae jam palam prae se ferunt prolixius perscripsit. Quod excessus militis attinet, Synceritatem vestram certiorem reddimus, nos illos non sine indignatione intellexisse, mandasseque serio, nostrorum exercituum praefectis, ut licentiam militum, non tantum intra debitos cancellos disciplinae militaris coerceant, verum etiam in transgressores qui reperientur severe animadvertant. Alterum quod attinet, non ignorat vestra synceritas, quam foedifrage Porta, sine ulla data causa pacem violaverit, rebelles subditos nostro durante armistitio, non tantum foverit, verum etiam palam omni vi armorum adstituit, et barbaram potentiam suam, in regna et provincias nostras induxerit, et iisdem exinde ingentia damna, ferro et igni, abductisque multis . . . . . millibus, intulerit, cujus pacis fragii justus Deus modo ultorem et vindicem manifeste se exhibet, et uti speramus ulterius se exhibiturus est. Et quamvis arma christiana, per Dei gratiam . . . . . tali in statu, concordia et conjunctione sint, ut non tantum contra ulteriores insultus Nos sufficienter defendere, sed etiam majores progressus, Nobis non vane polliceri possimus, non ab . . . entes tamen ex innata nobis clementia ad sistendam ulteriorem effusionem sangvinis humani, uti jam

antehac vestrae Synceritati insinuavimus, aures praebere talibus propositionibus, quibus et nobis et confoederatis . . . condigna fiat satisfactio, et securioribus hinc inde positis limitaneis locis pax reddatur constantior: non detrectavimus nos aliis temporibus Portae oblatis conditionibus obviam ire, nec quicquam omisimus, quo armistitium sine violatione staret. Nunc vero res in eo est, ut Porta si serio pacem desideret, non in generalibus uti hactenus terminis, sed talia specifica media proponat, quae mereantur a nobis considerari, et foederatis nostris, inprimis Serenissimo Poloniae Regi et Domino Veneto communicari, quod si turca nolit, suscipiemus porro sub Dei omnipotentis auspiciis, ejusdem causam justissimam vindicare, et christiano orbi nobisque commissis populis procurare quie- . . . . Cui de reliquo gratia nostra Caesarea et Regia propensi manebimus. Datum in Civitate Nostra Viennae, die 23. Novembris anno 1685. Regnorum nostrorum Romani 28-vo, Hungarici 31-mo, Bohemici vero 30.

Leopoldus.

Henricus L. B. de Stratman.

Augustinus de Erhardus.

Ugyan romai császár ő felsége urunknak szóló levele.

Illustrissime Princeps syncere nobis dilecte.

Ex literis ad Nos a Synceritate Vestra 27. Septembris hujus Anni datis percepimus, querales de excessibus a milite nostro in Comitatu Bihoriensi uti feruntur perpetratis. Fatemur nos illos excessus non sine indignatione intellexisse, mandasseque serio nostrorum exercituum praefectis ut licentiam militum, non tantum intra debitos cancellos disciplinae militaris coerceant, verum etiam in transgressores qui reperientur syncere animadvertant. Cui de reliquo gratia nostra Caesarea ac Regia propensi manebimus. Datum in Civitate nostra Viennae die 23. Novembris. Anno Domini 1685. Regnorum nostrorum Romani vigesimo octavo, Hungarici 31-mo, Bohemici vero 30.

Leopoldus.

Henricus L. B. de Stratman.

Augustinus de Erhardas.

Henricus Strathmán L. B. levele urunknak.

Celsissime Princeps Domine gratiosissime!

Redditae mihi sunt Celsitudinis Vestrae humanissimae, et quamprimum de iis ad Sacram Caesaream Majestatem retuli, et uti ille licentiam militis sui non sine indignatione intellexit, ita statim supremo suo in superiori Hungaria campi Mareschallo Comiti Aenene Caprara serio in mandatis dedit ut eandem compescat, et de excessibus Suam Majestatem Sacratissimam quanto ..... informet. Retulit etiam Dominus supremus aulae Praefectus, de altero Celsistud. Vestrae literarum argumento, prout eadem ex responsoriis Suae Majestatis Sacratissimae videbit, ego si ad publica, et simul Celsistud. Vestrae commoda contribuere aliquid possum facturus sum semper perlibenter et mensurus.

Celsistudinisis Vestrae

Viennae 1-a Decembris 1685.

obsequentissimus servorum:

Henricus L. B. de Stratman.

Szebeni consultatiok.

Constitutiones dominorum consiliariorum ac regni deputatorum in civitate Cibiniensi constitutorum super arduis regni negotiis conscriptae.

Az kolozsvári postalkodásnak modalitásáról.

Az fennforgó szoros állapatokhoz kivántató postálkodást az kolozsvári katonák semmiképen nem superalhatván, hogy dolgokról kivántató tudósitásokban káros fogyatkozásink ne következzenek, tetszett közönségesen: az kolozsvári nemesség is segélje az katonák postalkodását, jó dispositioval lévén az iránt kolozsvári főkapitány uram ő kegyelme: tovább pedig azon ügyben kivántató postálkodás segitségére az tordai nemesség fogyatkozás nélkül posta lovat adni tar-

tozzék Balásfalváig; Balásfalvára pedig késedelem és fogyatkozás nélkül küldjenek, beszterczei biró atyánkfia nr. 3, segesvári polgármester atyánkfia nr. 3, nagy-sinki királybiró atyánkfia nr. 3, és kőhalmi királybiró atyánkfia nr. 3, jó erős lovakat, magok emberit rendelvén gondviselésére, melyeken az Kolozsvárról udvarhoz dirigálandó leveleket, ugyan kolozsvári kapitány uram dispositiojából hozhassák káros fogyatkozás nélkül, melyben ha ki fogyatkozást tenne, az kolozsvári és Thorda városiak privilegiumikat amittalják eo facto. Az szász székek pedig in poenam fl. 600 incurraljanak per legitimos regni executores exequendos. Az szász atyafiak pedig az lovak patkoltatására és abrakolására viseljenek gondot, (asszonyunk ő nagysága szénát adatván) hogy ez iránt is az postálkodásban fogyatkozás ne lehessen.

Az somlyai praesidiariusok fizetéséről prospitialtatik.

Hogy az fennforgó állapotokhoz képest az somlyai és kolozsvári praesidiariusok hópénzek iránt megfogyatkozván nagyobb busulásunk ne következhessék, tetszett hogy az ország statusai közül regestumban irott creditorokra ő kegyelmekre sub spe restitutionis felvetett summából adjon Bethlen Elek uram ő kegyelme fl. 5000, és azt Székely László uram ő kegyelme percipiálván erogaltassa az praesidiariusok fizetésére hitelesen, és az kik által erogalodik, azon pénz, annak idejében ratiocináljanak róla, valamint az ország kárt ne valljon.

Székely László uram Csákival való szembenlételc felől.

Maga adván Csáki László uram alkalmatosságot bizonyos végek alatt az Székely László urammal való szembenlételre, és Székely László uram is compromittalta magát, ordinantia adatván ő kegyelmének, ehez képest nekünk ugy tetszik, igen caute és jó dispositioval, az szembelétel meglehet; ezt mindazáltal ő kegyelme maga discretioja és hazafiúsága szerint kövesse.

Kővárban és Szamos-Ujvárban küldendő gyalogokról való dispositio.

Ez fennforgó szoros állapotokhoz képest következhető reménytelenségnek consulalni akarván, tetszett közönségesen

Brassó nr. 35 gyalogokat, kiknek egyike hadnagy legyen; Segesvár nr. 25, ezeknek is egyike hadnagy legyen; Nagysink nr. 20, Ujegyház nr. 4; Szerdahely nr. 4; Szász-Sebes nr. 3; Szászváros nr. 6; és Maros-Vásárhely nr. 5; kik jó ruhások fegyveresek, residentiasok, jó karbeli emberek legyenek, állitani tartozzanak; kik mához tized napra minden okvetetlen gyüljenek Szamosujvárra, hogy ott az felőlük kivántató, főgeneralis uram ő kegyelme Almási Pál urunk ő nagysága szolgája által való dispositioját követhessék készséggel. Ez gyalogoknak pedig, az megvitt helyek főtisztei adassanak három-három hó pénzt, az utazások idejét az hó szám napjai közt nem számlálván; alioquin, ha kik ezen dispositionk ellen cselekedni comperialtatnának, eo facto privelegiumokat amittalják mentség nélkül. 19 Januarii 1686 additum. Mivel az hópénzt jó dispositio szerint nem adták, küldjenek ő kegyelmek három hópénzt generalis uram ő kegyelme kezéhez, és generalis uram ő kegyelme tegyen oly rendelést azon hópénzeknek kiadások felől: fogyatkozást ne szenvedjenek. Ha mit pedig ő kegyelmek praetendalnak, hogy fizettenek nekik, keressék meg rajtok az kiknek kezekben adták. — 18 Februarii annexum: Intra octavum az feljebb irt dispositiot effectualják ő kegyelmek az hópénz iránt, az gyalogokat is supplealjak alioquin azon hópénz, az mennyit kinek kinek fizetni kellene, az tiszteken exequaltatik, és ugyan azon poena alatt effectualni tartoznak ő kegyelmek.

16 Decembris 1685 vetett summa.

Az üdő szerint rajtunk forgó szoros ügyben, magunk és az ország securitasának consulalni akarván, vetettünk bizonyos summa pénzt fel ez országnak statusi közül választott böcsületes uri, fő, nemesi és városi rendü atyánkfiaira, arrúl irott pecsétes regestum szerint, melyet kiki ő kegyelmek közül a die 16 Decembris anni paesentis tized napra tartozzék Bethlen Elek uram és Sárosi János atyánkfia kezéhez itt Szebenben administralni, ilyen declaratioval, hogy ha ki jó pénzt administrál egy aranyat in fl. 4, egy imperialis tallért in fl. 2, egy oroszlányos tallért in fl. 1. 80, bevegyék minden okvetetlen, alioquin az vármegyék tisztei, holott az negligens creditoroknak lakó helyek vagyon, foglalják el száz-száz forintig

három-három száz jobbágyát, s adják annak birni öt esztendeig, az ki leteszi. Ő kegyelmek pedig, az uri és főrendü deputátusok dispositioja szerint erigalják. Assecuralják penig vigore praesentium az creditor atyánkfiait, hogy a prima Februarii anno proxime affuturi fogyatkozás nélkül contentaltatnak. Ez conclusumunk pedig az szegénységre felvettetett egy-egy forintról való dispositioinkat ne tollalja, sőt ratificalja.

Kabos Gábor uram rendeltetik Szamos-Ujvárra ideig.

Bizonyos és szükséges okokra nézve szamosujvári főkapitány Tholdalagi János uramnak udvarhoz kelletvén jőni, communicatis consiliis Kabos Gábor atyánkfiát rendeltük Szamosujvárra menni, az ott való dolgoknak hüséges procurálására, mig Tholdalagi János uram kimegyen Székely László uram expediálván ő kegyelmét arról való commissiója szerént.

Főgeneral Teleki Mihály uram jószági superinscriptioja, cum assecuratione regnicolarum.

Méltó tekintetben vévén az ur főgeneralis tekintetes széki Teleki Mihály uram ő kegyelme az elmult táborozásokban s egyéb szükséges alkalmatosságokkal is tapasztaltatott igaz hazafiuságát, és az mi kegyelmes urunk s ez ország javára viselt feles expensait, hogy tovább is ő kegyelme hasonló mértékbeli maga alkalmaztatására indítassék, communicatis consiliis végeztük, kegyelmes urunk ő nagysága kegyelmes annuentiaja is accedalván: az ő kegyelme fiscalis jószági summája superinscribáltassanak cum talleros imperiales nr. 3000 három ezer, és azokról iratandó ő kegyelme donatioit juxta eorum tenorum, mi is sub trium nostrarum nationalium sigillis, Isten országgyülését adván pedig érnünk, articulariter confirmaljuk, egyébiránt is ez fennforgó állapotokban ha mi expensaja Kővárban ország szükségeire leszen ő kegyelmének, jó alkalmatossággal refundáljuk ő kegyelmének minden bizonynyal.

Szolgabirák hogy quartély osztani kine menjenek.

Székely László uram ő kegyelme tévén kérdésben, ha az szolgabirákat kibocsássák az quartély limitálására, és az

hódolatlan falukkal segittesse-é az quartély alatt levő falukat? nekünk ugy tetszett, mivel annak előtte quartélyok elrendelésében tőlünk nem kérdettenek, hanem magok akaratjok szerint procedaltanak, sőt az Szamoson innen is hóldoltató leveleket küldöztek, melyek iránt ezelőtt is lett discursus szerint, mostan is az szolgabiráknak kibocsáttatása nekünk nem tetszik, se hogy az hódolatlan faluk az már quartély alatt levő faluk segitségére admittaltassanak, ne láttassunk azzal is magunkat sem az török előtt kétségbe hozni, sem pedig az ő rajtunk való erőszakoskodásoknak quoquo modo annualnunk, melylyel jövendőben ők is magokat az romai császár ő felsége előtt mentegethessék, ők az mint eddig folytatták dolgokat, ha sem requisitioink, sem az ő felsége követével lett compositionk elöttök nem használnak, és továbbá is rajtunk erőszakoskodnak, ideig szenvedéssel is kell várakoznunk.

Capitatim felvetett egyház-adóról 1685.

Ezen nemes országnak mostan fennforgó szertelen sanyargattatási között szegény nemzetünk s édes hazánk securitásáról, communicatis consiliis nagy szorgalmatossággal tanácskozván, tetszett közönségesen, ez szegény ország közönséges szüksége, succursusa azt kivánván, ez országnak minden statusi, a székelységen levő vitézlő renden, kivül ugy mint magyar, szász és oláh, akár mely religion levő papok, schola mesterek, az praefectus kezében adózni szokott minden helyek és rendek az portusi szolgákkal, egyházi nemes emberek, molnárok, házas szolgák, városi minden rendü személyek, az inasságból felszabadult mesterlegények is ide értetvén, item kapu számban és ravatlan helyeken lakó jobbágyok s zsellérek, az nemes fundusokra telepitett akár mi rendbeli személyek, és az oláhfalvi s zetelaki lakosok s hét birák joszági, az brassaiak jószágival együtt ideértetvén, ennek felette görög, örmény, rácz, zsidó, és egyéb idegen kereskedő rendek is capitatim egy egy forintot, az székelységen lakó jobbágyok pedig, ötven-ötven pénzt adni tartozzanak, sub poena fl. 12, per Vicecomites Comitatuum, Vicejudices regios Sedium Siculicalium, Primarios Sedium Saxonica-

lium, Civitatum, Oppidorum ac Ecclesiarum officiales, praefectum item ac introscriptos tricesimatores mox et de facto etiam cum brachio exequentes. Mely dolog véghez vitelét ily modalitással tetszett meghatároznunk. Az magyar praedicatorok és scholamesterek iránt, minden tractusban püspök, vicarius uramék és az esperesek ő kegyelmek; az szász papok és mesterek iránt, az generalis dékány ő kegyelme; az oláh papok irárt az oláh vinczi és dalyai oláh papok; az egyházi nemes emberek, molnárok, nemes emberek fundusira telepitett akármi személyek, sőt az kapu számban lakó jobbágyok és zsellérek s ravatlan falukon lakó minden személyek, sőt az kapuszámban levő városi minden rendek s mesterlegények; item zetelakiak, oláhfalviak és székelységen levő jobágyok, szász városokon lakó minden rendek, az hét birák és brassaiak jószágival az házas szolgákkal együtt az vármegyék és székek vicetisztei, az taxás városok, fiscus udvarbirái, számtartók, harminczadasok, kamara ispánok, portusi szolgák és az egész Fogaras széke iránt pedig praefectus atyánkfia; az görögök, örmények, ráczok s egyéb idegen kereskedő rendek iránt Apor István és Tornya Péter atyánkfiai procedalván, vegyék számban az személyeket hitelesen és az megirt egy-egy forintot capitatim rajtok felszedvén, számokról fide mediante irott pecsétes regestum szerint ad diem 1. mensis Februarii anni proximae affuturi 1686 Bethlen Elek uram és Sárosi János atyánkfia kezéhez itt Szebenben administrálni sub poena amissiorum bonorum et officiorum el ne mulassák, hogy igy megirt atyánkfiai által az feljebb cum assecuratione restitutionis kölcsön kért summát, az arról irott deliberatio szerint, az creditoroknak ő kegyelmeknek refundaltathassuk. Az perceptorok pedig sub gravi animadversione super perceptis mindeneket quietálni kötelesek legyenek, magokat is super eorum erogatione quietaltatván, hogy annak idejében az iránt tartozó számadásokat jobb módjával expedialhassák.

Caraffa generalhoz való expeditionak modalitásáról.

Caraffa general, követ atyánkfia és irása által is kivánván az mi kegyelmes urunktól ő nagyságától és az országtól is, hogy az téli quartély és több necessariumok felől is kiván-

tató tractára deputaltassanak cum plenipotentiariis literis bizonyos commissariusok, kikkel concludalhasson voltaképen, offeralván arra is magát, hogy az eddig lett károkat is illendő képen complanalja, alioquin az szükségtől kényszerittetvén az had, élést keres magának, és veszen is az hol talál; és ha ez ország fegyvert fog ellenek, méltók sok argumentumokkal intvén kér azon, magunkat tartóztassuk és az hostilitást távoztassuk; alioquin protestal azon, ő is az szükséghez képest kételenittetik, az több hadakat is attrahalván, magát kellető képen defendalni, ellenségnek reputalván az mi kegyelmes urunkat ő nagyságát, és ez országot is; ehez képest communicatis consiliis concludaltuk: nem lehet hogy izeneti és irásbeli kivánsága szerint cum plenipotentiariis követek mehessenek, annál inkább, hogy oly formában tractalhassanak az Bécsben expediáltatott követek expeditioik praejudiciumára; hanem hogy böcsületes atyánkfia Gyulai Ferencz uram az előbbeni követsége alkalmatosságával értett, s hozzánk is hozott ratioit megelőzött instructioival felmenjen, és kivántató declaratióval Caraffát csendesitse, s kivánja az hadak kivitelét, vagy ha azt nem effectualhatja, instáljon compescalja őket, és szoros disciplinaban tartassa az mostani statiojokban minden executio és hostilitas nélkül. Az romai császártól ő felségétől resolutionk érkezvén, mi is ahhoz alkalmaztatni igyekezzük magunkat mint igaz keresztyének, az alatt is penig, mind ő felségéhez, mind az keresztyénséghez tartozó devotionkat fenntartani készek vagyunk; egyébiránt, ha azon hadak beljebb is harapoznak, magunk oltalmáról gondolkodnunk cum protestatione kételenittetünk.

Caraffa generalnak való igéretről.

Az rajtunk forgó és naponkint terjedő hadak szorongató insolentiájok könyebbitésére czélozván, Karaffának tetszik igérnünk aur. 2000 és egy paripát szerszámostól, item a secretariusának is aur. 100 (adván in primordio egy paripát neki, elméjét azzal az szolgálatra készitvén) hac interjecta conditione, hogy az hadakat vagy kivigye, vagy ha az nem lehet, beljebb semmi képen ne hozza, és ott is szoros disciplinában tartsa, semmi hostilitast, semmi excursiokat ne cselekedjenek, az passusokat bátorságosokká tegyék, az véghe-

lyeket strázsálással ne tartsák, és különben is, semmi insolentiákat ne kövessenek, melyekről hiteles assecuratiot is kell kérni, különben mi is az igéretet nem praestáljuk.

Az portai adóról.

Noha az ország adójának az portára való beküldésében sok és terhes difficultasink vannak, az fennforgó állapotok és ez hazában levő idegen hadakra nézve, mindazáltal, hogy annak elmulatásával, az portához tartozó hüségünk ellen véteni ne láttassunk, s nagyobb involutiokban magunkat s ez országot is ne hozzuk: communicatis consiliis ugy tetszett, minél jobb alkalmatossággal és hamarébb lehet be kell küldeni; declaralván az mellett ez országnak terhes szorongattatásit és holmi instantiait juxta instructionum tenores promovealván.

Vigyázó hadak szállásáról.

Mivel ez ország bizonyos részeiben levő német hadak insolentiai nemcsak terjednek szomoruságunkra, sőt (mivel azon földön, ha mi gabonát öszvegyüjthettenek, az böséges profonton kivül, egy részit Szathmárra és egy részit Bányára szállittatják s pénzen is elvesztegetik) praetendalván, hogy életek elfogyott, már Retteg és Beszterce tájékára is kihatottanak, s ott a falukat quartélyra osztják, és naponként sánczoltatják sőt azon belül való jövetelekkel is irtoztatóképen fenyegetődzenek, melyből ez hazának végső pusztulása és romlása következhetnék: ugy látjuk annak okáért, noha semmi hostilitasra az ő felsége hadai ellen nem czélozunk, az minthogy böcsületes követ atyánkfiai által az itt benn levő ő felsége hadai officireinek solenni cum protestatione izentünk is, instalván azon, tartoztassák az ő felsége hadait, nemcsak az beljebb jöveteltől, sőt az excursioktól és minden ellenünk való insolentiaktól is, mert teljességgel el nem szenvedhetjük, hanem bizonyos számu hadak lévén kirendelve, az olyan lézengőket repelláltatjuk, meg nem engedvén nekik czéljok szerint való beljebb jöveteleket, sőt ha nem szünnek és fegyverkedésre okot szolgáltatván, bennünket is ad extrema kényszeritenek, Istent hiván segitségül, magunk oltalmára valamit elkövethetünk, el nem mulatjuk. Rendeltünk azért az mi kegyelmes urunk ő nagysága tetszésiből az mezei hadak

közül egynehány zászlóalja katonákat és az marusszéki vitézlő rendet, hogy Beszterczére száljanak és Gyulafi László atyánkfia ő kegyelme dispositiójától függvén, onnan Szamos-Ujvár és Bethlen körül való vigyázásra bizonyos számuak alternatim kijárjanak és vigyázzanak szorgalmatosan, s ha mi oly lézzegőket kaphatnak, vigyék megirt kapitány urunk ő kegyelme elébe, dolgoknak az ő kegyelme eleibe adott instructio szerint való igazitására. Egyébiránt semmi hostilitasra okot se ne keressenek, se ne szolgáltassanak. Azoknak pedig Doboka és Belső-Szolnok vármegyék, Beszterczе vidékével illendő gazdálkodással lenni tartozzanak. Továbbról pedig az nemes vármegyék legyenek oly készséggel, mihelyt az szükség hozza, felülhessenek és mehessenek, az hová kivántatik.

Holmi specialis expensakról.

Az fennforgó szorgalmatosságokhoz képest kivántató s különben nem supplealható ország közönséges szükségére az ur Bethlen Elek uram ő kegyelme kezéhez administralt summa pénzből közönséges megegyezésből rendeltünk adatni ugyan ő kegyelme által :

Teleki Mihály uramnak ő kegyelmének Caprara és Caraffa generaloknak adott két paripákért 1000 frt.

Az Caraffa general secretariusának pro honorario Gyulai Ferencz uram által . . . . 400 frt.

Ugyan azon secretariusnak Apor István uram által egy paripa vételre . . . . . 60 frt.

Vizaknai Nagy István uram portai uti költségének potlására . . . . . 156 frt.

Gyulai Ferencz uram Caraffához és császárához való uti költségére . . . . . 200 frt.

Ugyan Gyulai Ferencz uramnak elmenő posták költségére . . . . . 200 frt.

Mely pénznek erogatioját megirt Bethlen Elek uramtól ő kegyelmétől vigore praesentium acceptáljuk minden difficultas nélkül.

Páter János adóságáról.

Szemben hivatván Páter János serio injungaltatott neki die 17. Januarii az ország pénzének intra decem dies szerit

tegye, különben oly fogságban tétetik, melyet halálával megváltana, de nem engedtetik. Azon kivül tartozó husz ezer tallérról és egyéb specialis adósságiról ex gratia dilatio igirtetett.

Az ország adója supplementumáról.

Az országnak az fényes portára mostan beküldendő adójában a sok közönséges megháborodások miatt esvén bizonyos summa tallérig való fogyatkozás, és annak kipótlására az időnek rövid voltához képest különben nem lehetvén semmiképen prospicialnunk, végeztük egyező akaratból, hogy ezen szükségben, mig tudniillik ezen mostani summája kitelik, adjon tekintetes nemzetes Bethlen Elek uram mostan ő kegyelme kezében administraltatni rendeltetett adóból az oroszlános tallérért száz kilenczven pénzt, az aranyért pedig ötödfél forintot, ide nem értvén az czikkini és török aranyokat.

Ország szükségére való vásárlásról.

Ugyan az ország mostan közönséges szükségére az reformata ecclesiak javaiból, azon jóknak főcuratoritól, tiszteletes püspök uramtól ő kegyelmétől, kényszerittetvén egy ezüstös aranyos pallost vennünk, végeztük egyező akaratból, hogy azon pallosért adjon tekintetes, nemzetes Bethlen Elek uram az ő kegyelme kezében administraltatott adóból fl. 100 megnevezett püspök uramnak ő kegyelmének.

Sublatiojáról 45-nek.

In suffocationem 45 omnem adhibere operam etiam extra R. deliberatum. In Fulgida vero P. O. quid ratione V. T. facturus sit D. L. ulterius expetit, interea inquirendum super requisitis; demum coram V. T. super hac materia.

Az ország adója difficultasi limitatiojáról.

Az adónak az portára való beküldése semmi késedelmet nem szenvedhetvén, azon adó között levő tizenhárom imperialis tallért Macskási Boldizsár uram ő kegyelme pro sua prudentia, tizenegyed fél oroszlányos tallérokért tiz imperialis tallért adván, váltsa el késedelem nélkül; az mi héjja pedig az adónak találtatik per verum computum Bethlen Elek uram ő kegyelme és Sárosi János atyánkfia kezeknél

levő pénzből váltassanak annyi számú aranyokat és oroszlányos tallérokat, az szerint expendalván az folyó pénzt mint ide fel róla concludáltatott az mennyi kivántatik, és supplealják az adót késedelem nélkül. Megprobálhatja ő kegyelme azt is, az portán, egy erszényben rakatván imperiales 445, ha ennyi számú imperialis tallérokat egy erszény oroszlányos tallérokért elvesznek, sőt munkálkodjék is rajta ő kegyelme hüségesen, mivel ezután is ezen materia miatt bajoskodásunk következhetik.

Véghelyekbeli gyalogok succursusáról.

Az Huszt várában levő székely gyalogok otthon levő házok népe szükségére három-három véka, az Kővárban levők házok népe szükségire pedig négy-négy véka buza deputaltatik az ország Segesvárott levő buzájából.

Az szász városokra való vigyázásról.

Disponáltatott szebeni, brassai és beszterczei főtiszteknek az fennforgó hirekül való szorgalmatos tudakozásáról és hiteles informatioról.

Az székelységre való vigyázásról.

Committaltatott az háromszéki és csiki vitézlő rend felüljön, vigyázzon, sőt az passusokra is hüséges vigyázás legyen.

Tökölyi uram mellett levő török tiszteknek Székely László uram ő kegyelme irjon.

Deliberaltunk, hogy Székely László uram irjon az Tökölyi urammal való török hadak principalisának az fennforgó dolgokról.

Vallis uram certificaltatásáról.

Vallis uramnak conclusum est értésére adni az Tökölyi uram bejövetelit és az tatár hirt is, et per eum Caraffanak.

Caraffával való tracta punctumiról

Caraffa urammal való tractára deputaltattak az vármegyék részéről Gyulai Ferencz uram, az székelységrül Daniel István uram, az szászságról pedig Joachimus Vallendorffius uram.

Puncta instructionum:

1.) Meg kell igirni az százezer tallért juxta jam conclusum.

2.) Urgealni kell computum excessuum cum congrua defalcatione.

3.) Effectualtatni kell az hadak kivitelét cum assecuratione, hogy ezután sem quartélylyal, sem annonával sem egyéb taxával ez országot nem aggraválják, erről pedig valóságos assecuratiot és annak a császártól való conformatiot effective szerezni.

NB. Ott ő kegyelmek munkálkodván, az urakat, kik azon dolog végett oda ki bizonyos helyre deputáltatnak tudositván, vesznek kivántató resolutioit toties, quoties a szükség kivánja.

Az követek uti költségeire Bethlen Elek uram ő kegyelme által deputáltunk fl. 600. sic. Gyulai uramnak fl. 250. Dániel István uramnak fl. 250. Joachimus uramnak fl. 100 adatni.

4.) A császár levelét és az ministerekét is ki kell vinni az conferentiariusok resolutiojával, in paribus az Gyulai Ferencz uram levelét is.

5.) Irjon Dániel István uram Gyulai uramnak cum brevi declaratione és várjon tudositást.

6.) El kell vinni aur. 1000, az úr, Bethlen Elek uram az ő kegyelme inspectioja alatt levő kész pénzből szerezvén, adjon.

Kolozsvári deputatioról.

Az Caraffa uram ő kegyelméhez expedialt követek ő kegyelmek, hogy jobb fundamentummal procedálhassanak, Kolozsvárra kimenni deputaltattanak: Teleki Mihály, Bethlen Gergely, Bethlen Elek, Székely László uramék. Item: Bánfi György, Gyulafi László, Bethlen Miklós, Bánfi Farkas, Bethlen Pál, Thoroczkai István, Gyerőfi György, Tholdalagi János, Apor István, Alsó János, Bálintith Sigmond, Rédei István, Keresztesi Sámuel, Rédei János, Ugron Ferencz, Kabos Gábor, Nagy Pál, Draut György, Eötvös István és Joachimus Vallendorffius atyánkfiai, juxta literas plenipotentiales tractálni.

Költségekre deputaltatott az megirt uri és förendü commissarius ő kegyelmeknek: az csiki, háromszéki, marusvásárhelyi, kolozsvármegyei és hunyadvármegyei nem régen

felvetett egy forintos adó, ha mi hátra vagyon az udvarhelyszéki restantiaval együtt administralják az úr Teleki Mihály nram kezéhez, az ország szükségeire kivántató pénz pedig Sárosi János atyánkfia kezénél legyen, ő kegyelme pedig betegsége miatt el nem mehetvén, Bethlen Pál uram vegye kezéhez és viselje gondját.

Országgyülése terminussáról.

Ország gyülése ad diem 23 Martii mensis affuturi Szeben városában celebraltatni concludaltatott.

Kővári praesidiariusok fizetéséről.

Az kővári praesidiariusok szükségire mostan deputaltatott, mi hogy jó alkalmatossággal oda is szolgáltassák:

Pénzt két hóra az ur Bethlen Elek uram által frt. 700.

Buzát is mentül többet Beszterczéről s Kolozsvárról.

Bécsi resolutiok készitésire lett deputatio.

Az bécsi rescriptumra kivántató resolutio készitésire az urak Teleki Mihály uram, Bethlen Gergely uram, Bethlen Elek uram, item Bánfi György, Bethlen Miklós, Gyulafi László és Kemény János uramék deputaltattak cum magnifico protonotario.

Horváth Kozma uram evocaltatásáról etc.

Ez fennforgó szoros állapotokhoz képest, juxta temporum exigentias, az nemes és vitézlő rendnek táborban kelletvén lenni, az nemes udvarhelyszéki vitézlő rend fennlétek alkalmatosságával, sub dato 30. Decembris 1685. Henter András atyánkfiának irott Horváth Kozma atyánkfia levele rendeletlen irásnak itiltetvén, concludaltuk: nagyságod kegyelmes tetszéséből megirt atyánkfiát ad reddendam super inde rationem, simulque judicium recepturum evocaltassék per fiscalem directorem az közelebb következő dietára és juxta brevium judiciorum processum persequaltassék.

Debreczen városa segittetéséről.

Debreczen városa supplicatiojokban előnkben terjesztett keserves panaszokat méltó tekintetben vévén, communi et unanimi voto, nagyságod kegyelmes consensussa is accedálván, decernaltuk. Ily megfogyatkozott szoros állapotokban sublevaljuk őket az ország közönséges pénzéből Bethlen Elek uram és Sárosi János atyánkfia által, negyedfél ezer talléro-

kat adatváu nekiek. Azonban, hogy az fényes portán levő creditorok miatt is bántodások ne legyen, oda is Maurocordatus uramnak mellettek közönséges ország neve alatt irassunk, kivánván ez iránt is ez haza és az nagyságod hüségében őket megerősiteni.

Páter János elbocsáttatásáról.

Noha mind nagyságodnak, mind pedig ez ország statusinak nagy kárában forog az Páter János dolga, mindazáltal, mivel az ő fogságban való létével azoknak kivántató orvoslását nem remélhetjük, nagyságod kegyelmes tetszéséből végeztük kegyelmes urunk, az két özvegy leányi legyenek kezesek érette és legyenek itt Szeben városában polgármester és királybiró atyánkfiai dispositiojok által illendő gondviselés alatt. Az görög companianak is pedig imponaltassék, senki közülök, vagy más kereskedő rendek közül is, magát az ő innen való kimenetelekben, vagy titkos kivitettetésekben magát semmi szinek és tekintetek alatt ne elegyitse. Egyébiránt ha quo-quomodo innen el találnak menni, mig atyjok dolgát végképen el nem igazitja, Szeben városa az itt commoraló görög companiaval együtt, az Páter Jánoson levő egész adósságot megfizetni kötelesek legyenek.

Az portai, bécsi legatiokról.

Az ország szoros dolgai azt kivánván az fényes portára egyik itélő mester Sárosi János Bécsben Peczki Nagy Pál atyánkfiai deputaltattak az dolgok mivoltához kivántató instructiokkal.

Holmi copják csináltatása.

Ez fennforgó szoros állapotokhoz képest szükséges képen kivántatván, nagyságod kegyelmességéből végeztük szebeni főtiszt atyánkfiai disponáljanak felőle: az szász városokon készitsenek negyvenezer kopjákat, ezekhez való kopja vasokkal együtt, és szállitsák el főgeneralis uram ő kegyelme dispositiója szerint való helyre, az árát az ő kegyelme dispositiojából megvárván.

Tökölyi uramhoz való expeditioról.

Tökölyi uramhoz Kabos Gábor rendeltetett küldetni, hogy ő kegyelme által az országon általmenő szándékát elforditani inducaltassék eleiben adandó instructioja szerint,

melytől semmiben is ne recedaljon, különben ha semmiképen nem akar, és csak ad extrema kell azon dolognak fakadni, fegyverrel és erővel is resistalni kell, mivel nékünk az fényes portáról arról való parancsolatunk nincsen, de ha szintén volna is, ez országnak ily szoros ügyiben az fényes portát alázatos instantiankkal requiralnók és magunkról elforditani munkálkodnók, mivel hogy ez országnak mostani állapotja igen szoros ügyben tétetett; hogy pedig Tökölyi uram mellett ez ország felüljön, vagy ő nagysága haddal segélje, semmiképen nem cselekedhetjük.

Kabos Gábor uramnak, Tökölyi uramhoz ő nagyságához expedialtatván, rendeltettek frt 25.

Az ur Teleki uram holmi expensáiról.

Az urnak Teleki Mihály uramnak ő kegyelmének, az kövári szükségben lett expensáiban juxta conclusum superinde emanatum most frt. 600. adatni, és a többit is ha comperiáltatik refundaltatni decernaltatott.

Az hadak dispositiojáról.

Az hadak felültétésérül és progressusáról urunk ő nagysága főgeneralis urammal főtiszt uramékkal adják ki az üdőhöz képest kivántató ordinantiakat, és ő kegyelmek kimenvén, azok szerint alkalmaztassák magukat, s az hadak is engedelmeskedni tartozzanak.

Holmi portán levő levelekről.

Az fényes portán levő, Erdélynek adatott régi császárok athnaméját, melyeket már transsumaltanak is meglátogatván Sárosi János atyánkúa, ha melyek hasznosak és szükségesek lesznek, ő kegyelme váltsa ki és hozza haza, deputálván azoknak kiváltására Ugron Ferencz atyánkfia által aur. nro. 500, alioquin ha nem szükségesek, az pénzt restitualja.

Sárosi János uram contentiójáról.

1-ső. Sárosi János atyánkfiának az bécsi expeditio alkalmatosságával esett költségének s kárának refusiojára és az mostani portai expeditiora való költségeire végeztük, az kezénél levő pénzből vehessen öt száz tallérokat.

Item: ugyan ezen expeditiojára rendeltünk egy szeke-

ret, melyet az brassaiak elkészitvén, tőlök acceptáltatjuk arra való expensajok.

Nagy Pál uram bécsi uti költségeiről.

Nagy Pál atyánkfiának is uti költségére Bethlen Elek uram és Sárosi János atyánkfia adjanak aur. nro. 50.

Deákok honorariumáról.

1-mo. Hasonlóképen Büdöskutinak aur. nro. 20 végeztük adatni.

2-do. Komáromi János uramnak talleros nro. 50.

Itilőmester uram deákinak talleros nro. 25.

Fővezér ajándékáról.

Az fővezérnek ajándékban deputált két lovak megvétele, és hogy egyikért az urnak Teleki uramnak . . . fl. 1000, az másikért pedig Bánfi György uramnak aur. 200, adjanak Bethlen Elek és Sárosi János uramék kezeknék levő ország pénzéből, concludaltuk.

Dombi serege szaporitásáról.

Dombi hadnagy uram keze alatt levő gyalog talpasok huszonöttel szaporodván, ugy decernaltuk azoknak is fizetések adassék ki, mint az többinek.

Kolozsvári praesidiariusok fiztéséről.

Az kolozsvári praesidiariusok alkalmas üdőtől fogván fizetetlenek lévén, decernaltuk: az jelenvaló ország közönséges pénzéből fizessenek meg nekik, ily időben ne fogyatkozzanak meg.

Nagyszegi Gábor conventiojáról.

Nagyszegi Gábor uramnak mint Salisnak is járt, ez esztendőre tartozó buzabeli fizetését ez ország szükségire gyüjtött buzából adják meg — végeztük.

Fogarasban levő székely gyalogok succursusáról.

Fogarasban alkalmas időtől fogván szolgáló udvarhelyszéki gyalogok segitségére az ország pénzéből fl. 300 deputaltunk.

Beszterczei uraimnak lett resolutioról.

A beszterczeieknek irván Scherfenberg general és Csáki László uram is, hogy éléssel gazdálkodjanak, és különben is alkalmaztassák magokat, ne refractáriuskodjanak, sub dato

12 May, ex castris ad Bonczida positis, beszterczei uramék ide küldötték, instálván holmi dolgokról, melyekről ilyen válaszok lett:

1.) Dicséretes és tartozó hüségekben megmaradjanak.

2.) Az ordinarius, és mostan rájok vetett gyalogok iránt immunitáltattak, hagyván őket városok oltalmára.

3.) Városok oltalmára az vidékbeli, item máramarosi és másunnan való embereket adhibealhatnak.

4.) Orlai Miklós uram is ott maradhat, zsoldost állittson.

5.) Hüségekben perseveralni intetnek és hogy semmit magoktól ne resolváljanak, hanem urunk ő nagysága resolutiojára relegalják magokat, instrualtatnak.

6.) Ha kik ellenkezők találtatnak megfogattassanak.

NB. Az ott levő nemességnek is irván, Scherffenberg és Csáki uram ő kegyelmeknek is resolutiojok lett.

1.) Jól cselekedték az levelek ide küldését.

2.) Felüljenek és kiszáljanak, hogy mások is annál inkább el ne vonódjanak.

Fejérvári dispositióról.

Fejérvárra Kendefi Pál uram rendeltetett, és hogy a deákok s lakosok is ott maradjanak usque ad extrema, oda menvén az aranyosszéki gyalogság is oltalomra, decernáltatott.

Kolozsvári holmi dispositioról.

Hogy az Kolozsvár keritése körül, az város oltalmára levő épületek elrontassanak concludáltatott.

Buza tilalmáról.

Brassai uraimék instalván az buza s egyéb gabonakereskedések tiltalmáról, decernaltatott: ne engedjék se buzát se egyéb gabonát városokból más országra kivinni; parancsoltatott az székelységre is azon dologról. Az harminczadra hasonlóképen ne engedjék meg, interim maguk is ne abutaljanak az kereskedéssel.

Tökölyi urammal való unioról.

Hogy Tökölyi urmmal ő nagyságával, urunknak ő nagyságának s ez országnak is illendő egyessége és jó correspondentiaja legyen, concludáltatott, oly terminusokkal és conditiokkal, melyekből se urunkra ő nagyságára most, vagy suc-

cessivis temporibus valami kedvetlenség és reménytelenség ne következhessék.

Szebeniekkel való uj confoederatioról.

Az magyar urak s förendek bizonyos számban az szebeni főtisztekkel, tanácscsal és centumpaterekkel fide mutuo praestita confoederaltanak, confirmálván az eddig lött confoederatiokat juxta literas superius consreiptas.

Tökölyi uramhoz való expeditioról.

Tökölyi uramhoz ő nagyságához Könczei expediáltatott levéllel hoc tenore, nem lehet pro ratione temporis etc. interim declaralván elméjét prout fieri potest ad justa et licita accommodálja magát.

Scherffenberg ellen való protestatióról.

Scherffenberg generalisnak, hogy az hadak insolentiaikat compescalja, alioquin már követni kezdett insolentiájok hostilitásnak reputaltatik, decernaltatott.

Bethlen Gergely uram substitutiojáról.

Az úr Bethlen Gergely uram, az egész erdélyi hadak gondviselésére delegaltatott, mig fögeneralis uram ő kegyelme közikben kimehet.

Az ország szükségeire Kolozsvárról kölcsön adott buzáról.

Bánfi György uram . .	sax.	cub.	1000.
Bánfi Farkas uram . . .	„	„	500.
Apor István uram . . .	„	„	100.
Naláczi István uram . .	„	„	100.
Dániel István uram . .	„	„	100.
Az ország buzájából . .	„	„	200.

Cum hac declaratione, hogy itt Szeben városában az ország közönséges szükségire összeszerzett buzájából ő kegyelmek contentaltassanak.

Véghelyekbeli praesidiariusok fizetéséről.

Kolozsvári, csehi, somlyai és kővári praesidiariusok fizetésire az ország pénzéből vagy kölcsön vagy különben szerezvén két hó pénz deputaltatik.

Kolozsvári municiok szaporitásáról.

Kolozsvárra az előtt adott tizenöt mázsa puskaporon kivül, most nro 25 mázsa puskaport igirtenek ő nagyságok

Bánfi György, Alvinczi Péter és Inczédi Pál atyánkfiai által, melyet meg is adattak, ugy, hogy ez ország pénzéből illendő ára megadassék, melyről is assecuraltattak ő nagyságok.

Az német hadak számára vetett vágó marhákról 1686. Julii.

Az német hadnak ennek előtte igért tizenkét ezer kisköböl buzán kivül, mostan igirt ezer öreg marháról és 1000 juhról ilyen rendelés determinaltatott.

Három kapu adjon egy öreg vágó marhát, berbécset is nro 1. Ezeket az vármegyék és székek otthon levő vicetisztei szedjék fel, és Kolozs, Doboka, és Szolnok vármegyékből Beszterczéhez, Thorda, Fejér és Küküllőnek, az Küküllő, s Marus között levő része Marus-Vásárhelyhez, Hunyadból és az Küküllőn innen levő minden helyekről penig Medgyeshez hajtassák ad diem 28 mensis praesentis, minden okvetetlen. Hogy pedig hamarább öszszegyülhessen az marha, akármelyik részről való azon három kapuban levő jobbágyok közül vétessék el, és azt is minél hamarább contentáltassák.

Az taxas városok is ez szerint:

Hátszeg	városa	vágómarhát	nr.	2.	berbécset nr.	2.
Hunyad	„	„	„	3.	„ „	3.
Abrudbánya	„	„	„	3.	„ „	3.
Vizakna	„	„	„	3.	„ „	3.
Udvarhely	„	„	„	1.	„ „	1.
Fejérvári városi rend		„	„	1.	„ „	1.
Csikszereda	városa	„	„	1.	„ „	1.
Kézdi-Vásárhely	„	„	„	1.	„ „	1.
Illyefalva	„	„	„	1.	„ „	1.
Bereczk	„	„	„	1.	„ „	1.
Sepsi Szt. György	„	„	„	1.	„ „	1.

Ezeket is az székely tisztek ő kegyelmek szedessék öszsze, és administraltassák Medgyesre ad diem et modo praefixis.

Az megirt városok pedig rendeljenek hiteles emberekct percipiálására, gondviselésekre és annak idejében erogalasokra is.

Az német had csendesitésére vetett 12000 köböl buzáról.

Az már régtől fogván ez országban levő német hadak

miatt szenvedett sok nehézséginknek rólunk való elforditásának, avagy csak csendesitésének is jó reménysége alatt ez előtt is sok izben discurálván felöle, az mi kegyelmes urunk ő nagysága kegyelmes contentuma ebben is mint több egyéb az' időkhöz képest lett conclusumink iránt is accedálván, az ennekelőtte lett végezésünk szerint ország közönséges szükségére felvetett és szedett buzán kivül, melyet más egyéb közönséges szükségre deputáltunk, az már azon német hadaknak megigirt nro. 12000 tizenkétezer kis köből buza felől tettünk ily rendelést. Hogy az universitás hatezer kis köblöt szerezze meg, magok között elintézvén; hatezer kis köblöt pedig az nemes vármegyékről szerezzék és gyüjtsék összve, adván az nemes vármegyék részéről mostan kölcsön:

Asszonyunk ő nagysága	sax.	cub.	nro.	500
Bánfi György uram	„	„	„	867
Bánfi Farkas uram	„	„	„	400
Alsó János uram	„	„	„	105
Bethlen Sámuel uram	„	„	„	200
M. vásárhelyiek	„	„	„	500
Bethlen Miklós uram	„	„	„	100
Dániel István uram	„	„	„	100
Keresztesi Sámuel uram	„	„	„	100
Medgyesen levő ország buzája . .	„	„	„	240
Ikl. Tholdalagi János uram . . .	„	„	„	200
Mikola László uram	„	„	„	200
Felvinczi János uram	„	„	„	300
Szalántzi István uram	„	„	„	100
Kovács István uram	„	„	„	200
Kun Dániel uram	„	„	„	200
Köbölkuti György uram	„	„	„	200
Baranyai Gergely uram	„	„	„	100
Lugosi Ferencz uram	„	„	„	100
Bálintit Zsigmond uram	„	„	„	100
Maxai uramék	„	„	„	100
Haranglábi Sigmond uram . . .	„	„	„	50
Balogh Boldizsár uram	„	„	„	50
Bánfi Boldizsár uram	„	„	„	100
Bánfi Mihály uram	„	„	„	100

Ugron Pál uram	sax.	cub.	nro.	150
István Geréb uram	„	„	„	200
Biró István uram	„	„	„	100
Josika Gábor nram	„	„	„	100
Jósika István uram	„	„	„	100
Dániel Péter uram	„	„	„	100
Görög Miklós uram	„	„	„	100

oly reménység alatt, hogy mihelyt Isten az fennforgó állapotokat csendesiti, az megirt creditorokat ő nagyságokat s ő kegyelmeket buzáról valósággal contentáljuk, melyről vigore praesentis deliberationis assecuráljuk is ő nagyságokat s ő kegyelmeket.

Az universitas ő kegyelmek részéről pedig kapu számakhoz képest magok ő kegyelmek intézték ez szerént egymás között felszedetni, ugy mint:

Szebenszék	nro.	111
Segesvárszék (nem adtak)	„	597
Brassó vidékével (nem adtak) . . .	„	1368
Medgyesszék (nem adtak)	„	672
Beszterczeszék (nem adtak) . . .	„	762
Szászsebesszék	„	186
Nagy-Sinkszék (nem adtak) . . .	„	561
Szerdahelyszék	„	300
Kőhalomszék (nem adtak)	„	372
Szászvárosszék	„	171
Uj egyházszék (nem adtak)	„	300

Mely feljebb specificalt 1200 kis köből buzának összegyüjtésére és arra kivántató dispositióra Vargyasi Daniel István uramat főinspectorául rendeltük. Subordinatus gondviselőknek pedig Fejérvármegyéből Borsai György és Farkas Ferencz, Küküllővármegyéből Árkosi János és notarius; Thordavármegyéből Görög Miklós és Pápai Zsigmond; Kolozsvármegyéből Keczeli András; és Dobokavármegyéből Balogh János atyánkfiait. Ennek felette az universitas ő kegyelmek részéről főtiszt atyánkfia denominalván arra való hiteles embereket tegyenek hirré, megirt főinspector atyánkfiának, kik is ő kegyelmétől dependeáljanak hűségesen. Hogy pedig azon búza administratioja is jobb renddel lehessen, az universitas ő kegyelmek

részéről megirt inspector atyánkfia minél hamarébb percipialtasson, ő kegyelmek kőzött szedesse fel, zsákokról, örültetésről és a vecturáról is illendő rendelést tétetvén, hogy debito tempore Gyulai Ferencz uram succursusa által az német profunt mester kezéhez administráhassák, onnan azon zsákokban az nemes vármegyék búzáját is administrálhassa, annak is őrlése és vecturája felől is inspiciálván, onnan pedig hiteles testimoniumokat extrahaljanak jövendő számadásra, az zsákokat restituáltatván az universitsának ő kegyelmeknek; megirt Dániel István atyánkfia ő kegyelme arra az ország buzájára is, melyet azelőtt ország közönséges szükségére felvettünk és szedtenek volt is kivántató provisioval legyen, s ha mit még benne fel nem szedtenek volna, annak is felszedését urgealja az kik által illik, hogy annak idejében azon buza is hova fordittatott legyen, megtudhassuk.

Az kolozsvári praesidiariusok praebendaltatásáról. 20 Juli.

Az kolozsvári praesidiariusok praebendaltatásokra kivántató búza felől főkapitány uram disponáljon sub spe futurae restitutionis, kérjenek kölcsön buzát. Isten az uj buzát kezünkhöz adván okvetetlen megadjuk az creditoroknak ő kegyelmeknek.

Az nemes vármegyék táborozások és universitas gyalogi determinatiójáról. 22 Aug.

Az mostani szoros állapotok az szüntelen való vigyázást és hadaknak fennlételit kivánván, hogy az nemes vármegyéknek magoknak valami kevés pihenésök lehessen, instálnak alázatoson, hogy bizonyos számú zsoldost állitván, magok maradhassanak honn, jó fegyveres, paripás, szolgálatra alkalmas zsoldosokat igérnek állitani, kiknek megczirkálására tiszt uraimék kötelesek legyenek, és ha ur vagy főember soldosi közt találtatik alkalmatlan, minden rosz zsoldosért sigilatim 40—40 forintot, alább való nemes emberén pediglen 30—30 frtot, egyház helyi nemeseken 10—10 frtot exequaljanak vicetiszt atyánkfiai; mely birságnak két része főgeneralis uramé, harmadrésze az tiszteké legyen. Mely executiot ha az vicetisztek negligalnának, főgeneralis uram ő kegyelme az tiszteken exequaltathassa. Az zsoldost pedig men-

tést ugy elkészitik, hogy valamikor kivántatik, mentést sistáljanak. Hunyad, Fejér és Küküllővármegyék pediglen az extraordinarius gyalogokat elkészitvén sistálják az hová az szükség kivánja sub poena specificata.

Az universitas atyánkfiai extraordinarius gyalogi hagyattanak másfél czerre, ugy hogy most mentést ő kegyelmek négy százat állitsanak jó fegyverest, az ezer s százát is ugy készitsék, hogy mihelyt generalis insurrectio lészen, azokat is jó készülettel sistálják, ha peniglen az sistálandó gyalogokban fegyvertelen és ruhátlan láncsás találtatik, ut supra minden fegyvertelen és ruhátlan gyalogért 40—40 frtot exequalhasson fő generalis uram azon széknek tisztein.

Az deputatusok expensai.

Ez gyülési alkalmatossággal articulariter helyben hagyatott deputatusok sustentiojára deliberative disponáltatott hogy:

Az universitás adjon . . . . . frt. 10000

Az vármegyék Maros-Vásárhelylyel és az taxas városokkal együtt adjanak . . . . . frt. 3500

Az székelység pedig adjon . . . . . frt. 1500

Mely summát az székelység és szász natio ő kegyelmek magok között disponalják, az nemes vármegyékre pedig ez szerint limitaltatott:

Fejérvármegye adjon	frt.	900
Küküllő vármegye adjon	„	500
Thorda „ „	„	400
Hunyad és Zaránd vármegye adjon .	„	1100
Kolozsvármegye adjon	„	150
Dobokavármegye adjon	„	100
Belső-Szolnokvármegye adjon . . .	„	150
Maros-Vásárhely adjon	„	100
Vizakna	„	40
Abrudbánya adjon	„	50
Haczok városa Hunyaddal	„	20

Ezen summának administratioja ab expiratione praesentis diaetae intra decem dies Ugron Ferencz uram kezéhez determinaltatott, juxta aliam superinde deliberationem.

Tholdalagi uram protestatioja:

Anno 1686. die 24. Augusti Iklodi Tholdalagi János

uram senior praestál azon, mivel sok izben sollicitálta az szamosujvári viczekapitány restitutioját, s egyéb sok ott levő difficultasoknak is orvosoltatását, mind urunktól ő nagyságától, mind pedig az deputatus uraktól, de nem obtinealhatta; melyhez képest ha mi alkalmatlansága következik az várnak, ország kárával ő kegyelme ne okoltassék.

Zsoldosokról.

Anno 1686. die 23. Augusti.

Az zsoldosoknak előtte járójául rendeltettek Bánfi Farkas és Rácz István uramék.

Az zsoldosok peniglen mához nyolczad napra készen lévén, hová menjenek, lészen ordinatiojok főgeneralis uramtól.

Keresztesi uramnak bizonyos summáról való petitiojáról.

Az németeknek való pénzeknek elvitelére rendeltetett Keresztesi Sámuel uram, elmenvén az pénzzel az görögök is, kik az pénzt itt elrakják és csinálják, melyre is a görögök birája rendeljen embert.

Az véghelyek oculatiójáról.

Az végek járni főgeneralis urammal Bánfi György, Gyulafi László, Macskási Boldizsár, Apor István uramék cum plena dignitate rendeltettek.

Az országbuzája inspectiojáról.

Az országra felvetett buzának felczirkálására és jó számban vételére az minapi deliberatio szerént rendeltetett főinspectornak Dániel István uram, azon deliberatio szerint specificalt személyekkel együtt hová hamarább vegyék igazitásban: mi költ el, mi vagyon még benne? És a mi buza találtatik, főgeneralis uramat tudositsák s álljon az ő kegyelme dispositiojában hová kellessék belőle szállitani, különben is értsenek ő kegyelmétől ezen dologban. Ha mit peniglen azon buzában az városok elköltöttenek, tartozzanak mást adni helyébe.

Anno 1686. augustusban Szeben városában celebraltatott közönséges országgyülésében Pekri Lőrincz uram, és Daczó János uram megnótáztattak.

Daczó János uram reversalist, az asszony pedig és fia Daczó Pál uram obligatoriat adván, az urak ő nagyságok s ő kegyelmek intercessiójára elbocsáttatott.

Fogarasban és Fejérvárott continuáltatott conclusumok 1686. a mense Septembri.

Kis Balás refrenaltatásáról.

Hogy az római császár ő felsége Kis Balás nevű egyik mezei kapitánya alattavalóival az szüretet ne impediálja, vagy egyéb insolentiákat is ne patráljon, s ez hazabelieket ne infestálja, végbeli főtiszt urainktól admonealtassék, ugy az ő felsége végbeli tisztei is requiraltassanak compescaltatása felől, és ha semmiképen nem supersedeál, valamint lehet s ha különben nem fegyverrel és erővel is resistalni kell, semmiképen nem kell megengedni.

Az szakmári Erdélyben koborlókról.

Ha kik Szakmárról ez országban koborolni, és akármely rosz dolgot patrálni comparealtatnak, ha magukat megadják, hagyattassanak meg, de Szakmárra ne küldessenek büntetésre, hanem itt benn revidealtassék és vétessék törvényes igazitásban s executióban is dolgok, ha pedig meg nem adják magokat semmiképen, tehát vágattassanak le, mint olyan erőszakos gonoszságot cselekedők.

Ország szükségére congerált zabról.

Az elmult esztendőben Fejérvárt ország közönséges szükségére felvetett zabot, mely az városokban congeraltatott, sok rendbeli hasznos munkáit méltó tekintetben vévén és közelebb most is Gyulai Ferencz uram Bécsben menő utazása szükségére adott nyolcz szekeres lovait remunerálni akarván, főgeneralis tekintetes széki Teleki Mihály uramnak ő kegyelmének adatni communi voto végeztük és adtuk is vigore praesentium.

Bécsi internunciusok expeditiojáról.

Ez haza közönséges javára czélozó bizonyos instructióval Gyulai Ferencz uram expedialtatni concludaltatott, rendeltetvén ő kegyelme mellé, az dolgokhoz képest kivántató succursusra Bagotai Ferencz és Donáth Mátyás atyánkfiai, ugy, hogy az dolgok ugy kivánván Donáth uram az lotháringiai herczeghez menjen réábizandó dolgokkal, Bagotai uram pedig Gyulai uram mellett maradjon, ha valamire kivántatik.

Ezen követségnek Bécsben való megjelenésére urunk ő nagysága Büdöskuti nevü bejárója postán expediáltatik.

Ujabb consultationak terminusáról.

Az ujabb, ujabb occurentiákról, s naponként terjedő szorosabb materiákról kivántató tractára nézve, ujabb confluxus és ugyan generalis gyülés decernaltatott indicaltatni ad diem 20. mensis Octobris proximis affuturi, Fejérvárra.

Gyulai Ferencz uram bécsi instructiójáról.

1.) Isten segitségével ő kegyelme megindulván, utját minél hamarébb continuálja, hogy elsőben is, ha az császár ő felsége commissariusa Nagy-Bányán leszen, oda ő kegyelme elmenjen, és az commissariussal az pénz felől beszéljen, mely pénzt, hogy az praefixus terminusra meg nem vihették, okait ő kegyelme számlálja elő.

2.) Sakmárra menvén ő kegyelme az német generalnak az dolgot recapitulálja, megértetvén jól vele, azon summát mi miért adjuk, és hogy mi végezés lett Scherffenberg generallal az excurralók iránt, s kérje, hogy az ő felsége vitézit ne engedje excurralni Máramarusra, Kővárvidékre, az Szilágyságra és hogy az mennyiben lehetne ne engedje nyomorgatni Biharmegyét is, és hogy az jó szomszédságot, correspondentiát tartsa meg, az mint maga is offeralta magát, declarálván, hogy noha Scherffenberg general patenst adott az excurralók persecutiójára, s maga is ő kegyelme protectiot adott Máramarosra, mind az által Gombos Imre mit követ el, mint hajtják az marhákat még is Kővárvidékiről, az szentjobiak is miket cselekesznek, és micsoda hamis praetensiokkal élnek, Szakmárról ő kegyelme az végbelieket tudósitsa, ugy bennünket is; kérje ő kegyelme azon az szakmári generalist, hogy alá s feljáró postáinkat segitse, kisirtesse, ne tartóztassa.

3.) Kassára érkezvén ő kegyelme az geneneralist köszöntse, s kérje, hogy dolgainkat promoveálja, az jó szomszédságot, correspondentiat tartsa meg, alá s feljáró postáinkat segitse, kisirtesse, ne tartoztassa. Beszéljen ő kegyelme Kassán az kamarás urakkal is az harminczadok dolgáról, hogy mint exorbitalnak az harminczadokon, contra tractatum, hogy Margitán harminczadot erigáltanak.

4. Isten ő kegyelmét Bécsben vivén, legelsőben is menjen titkon Scherffenberg uramhoz, mások meg ne tudják, hogy előbb ott volt, levelünket megadván, köszöntse, s kérje, hogy jó oblatioja szerint legyen promotora az dolgoknak, és vegye elmejét is arról, kinek szolgálatjával kell élni, mindazáltal az badensis herczeget megudvarolja ő kegyelme, s eddig való jóakaratját is meg kell köszönni, az főhopmester Deitriszian herczeg uramat és aulae cancellariust Strathman uramat gyakorta udvarolja. Saponara uramat is ne contemnálja, ugy alkalmaztassa az ministerek között való dolgait ő kegyelme, hogy egyiknek, másiknak feljebb becsületivel, vagy valamelyiknek comtemnáltatásával ne offendaltassanak.

5.) Vegye fel ő kegyelme az dolgot Scherffenberg uram előtt mint folyt az bécsi utolsó resolutiótól fogva, mivel ment Inczédi Mihály és azután együtt ő kegyelmével hozzája, mint concludáltak, mire nézve igérték az pénzt, és mire ajánlotta magát, s mind azoknak beteljesitésére kérje; s ha pedig Scherffenberg uram udvarnál nem lenne, annak oblatioit declarálja az több ministereknek s kérje effectuálására, és hogy az megirt ötven ezer talléroknak megküldése vagy vitele mi okon haladott, és hogy az honorariumban vegyék be az ötven ezer tallért az Scherffenberg general igirete szerint, hogy ha az török birtokából ki nem szabadittatunk, többször rajtunk ne kivánják.

6.) Emlékeztesse igiretire Scherffenberg uramat, hogy az traktában való nehézségeket tollaltassa, és azon terminusokat is, melyeket ő kegyelmének megmutattunk, ha lehet meliolartassa, nevezetesen Kolozsvárnak s Dévának emlékezete kihagyassék egészlen és hogy quartélylyal ne terheltessünk. Mi egyébiránt az diplomát in bona forma acceptaljuk, melyben való készségünk megbizonyitására igértük az ötven ezer tallért. Ha objicialnák mig Budát meg nem vették, semmire sem mentünk, felelheti ő kegyelme : mind ezekben az involutiokban is mi ő felségéhez s az keresztyénséghez való devotionkat igazán megtartottuk, noha azt fogták reánk, hogy az törököt mi provocaltuk volna magunk segitségére, de az töröknek, noha sok fenyegetődzési ottan-ottan jöttenek, ugy erős paranesolati is, de ugyan ő felsége ellen nem vétettünk

sok kárvallásinkat, pusztulásinkat, emberinknek levágatását csak néztük, melyért ma is fenn vagyon az töröknek nagy nehézsége. Bizonyos dolog az is, hogy sok igiretekkel próbált bennünket, hogy ő felsége s az keresztyénség ellen való dolgokra vegyen, és oda is az adónkon kivül is nem keveset fizettünk ellenünk való nehézségeknek lecsendesitésére, mivel azzal is azoknak bennünket, hogy Budát is különben meg nem vették volna, ha az Erdélyben quartélyozott had ki nem ment volna : ennyi kárvallásink, szenvedésink után ne terheltessünk quartélyozással, egyébképen az miben lehet kedveskedni készek leszünk ; ne csufoltassunk az töröktől az keresztyénség agravatiojával, másképen az quartélyosokkal közel lévén, az török és tatár hadak provocaltatván, az quartélyosok csendesen nem nyughatnának, mi nekünk pedig örökös veszedelmünk következnék belőle.

7.) Minekelőtte egész resolutiot vehetne is declaralja ő kegyelme az szakmáriak, szentjobiak insolentiajokat, excursiojokat ugy Biharvármegye nyomorgattatását is, s mennél jobb formában való parancsolatokat extrahaljon s küldje mennél hamarébb azoknak megorvoslása felől.

8.) Ha jó folyamatját látja ő kegyelme az dolgoknak, az mely privatus embereknek instantiáit instructiojokban adtuk volt előbbi követeinknek is, azokat ő kegyelme urgealja, s az mennyiben lehet promoneálja, kitől-kitől az megbántodott felektől egész tanuságot vevén, ugy az előbbi követeinktől.

9.) Azt is declaralja ő kegyelme, hogy az ő felsége kegyelmes igiretivel némely dolgokban ellenkezőt experiáltunk, nevezetesen harminczadok s végbeli dolgok iránt, minek előtte penig az dolgokat kitanálhatná, Csáki iránt addig viselje magát hozzája in generalibus terminis, és csak azt mondja : objicialván neki mire offeralta itt benn lételével magát, sok és nagy esküvésekkel, ha azokat effectualja, az mint azelőtt is offeraltatott az mi kegyelmességünkben s az ország jóakaratjában meg nem fogyatkozik.

10.) Minthogy ő felsége az elmult téli quartélyozásbeli károk refusioját megigérte, kérje azon is ő felségét alázatoson abeli kegyelmes igiretének teljesitésire.

11.) Most is Erdélyben sok inconvenientiákat követ Kis

Balázs, azoknak is megorvoslásában munkálodjék. Fogaras 29. Septembris 1686.

Az universitas gyalogi limitatiojáról.

Az mely másfél ezer extraordinarie elrendelt gyalogokkal az universitas tartozik, azoknak számok közül, ezer gyalogokat ő kegyelmének lehagytunk, a többit pedig ugy mint nro. 500. fennhagytuk az ordinarius gyalogokon kivül, ugy hogy ő kegyelmének az kivántató szükséghez képest jó köntösösön, fegyveresen, és az dispositiohoz illendő készülettel készen tartsák és sistalják is őket, azonban annuatim, mig ez háború üdő fenntart, Isten itiletiből három-háromszáz gyalogok fizetésére hópénzt tartozzanak ő kegyelmek adni s administrálni annak idejében. Azon háromszáz gyalogok négy hónapra való hópénzeket pedig, mostan de facto ő kegyelmek szerezzék meg, ha pedig az hirtelen nem lehetne, minthogy sietve kivántatik, anticipative az ország adójából adjanak háromezer forintokat, melyet az gyalogok fizetésére rendeltetett és felvetett adóból mennél hamarébb tegyék helyre. Mely pénzt főgeneralis uram ő kegyelme vegyen kezéhez és jó gyalogok szerzésében munkálódjék, s azokból az mint ő kegyelme szükségesnek itili rendeljen Kolozsvárban, Kővárban, Szamosujvárban, Husztban, Görgényben és Dévában.

Caraffa general látogatásáról.

Ha Caraffa general Szakmárhoz közelit vagy odaérkezik, az mi kegyelmes urunk ő nagysága jó idején követjét expediálja hozzája az dologhoz és szükséghez illendő instructióval.

Az maramarosvármegyei és kővárvidéki vicetisztek és nemesség mint alkalmaztassák magokat az ujabban közelitő R. C. ő felsége hadai requisitioja iránt.

Ha az romai császár ő felsége hadai Erdélyhez közelitvén azon ő felsége hadai principalisi kivánni fogják, hogy az maramarusvármegyebeli és az kővárvidéki vicetisztek vagy nemesség kimenjenek vagy követeket küldjék hozzájok, akármi dolog végett, semmi képen se magok ki ne menjenek, se pedig követeket hozzájok ki ne küldjenek, hanem az mi kegyelmes urunkhoz, s nemes Erdélyországához tartozó hüsé-

gek és kötelességek alatt mind az mi kegyelmes urunkat ő nagyságát, mind pedig főgeneralis uramat ő kegyelmét éjjel, nappal azon ő felsége hadai principalisi kivánságokról voltaképen tudositsák, és várjanak az ő nagysága és főgeneralis uram ő kegyelme resolutiojától s ahoz alkalmaztassák magokat, hűségek s tartozó kötelességek sérelme alatt; mely végezéseket főgeneralis uram ő kegyelme jó idején adjon értésekre megirt atyánkfiainak.

Hatházi és némely hajdúk dolgáról.

Ez fennforgó üdőhöz képest nagy szükségünk levén reájok s hűségeket is alkalmas üdőtől fogván tapasztaljuk; azért tetszett, hogy Hatházi uramat és az mely gyalogokat is kivántató szolgálatjok s fizetések felől is assecuraltunk volt főgeneralis uram ő kegyelme által megfogadjuk, és azután is fizetéseket kiadván az hová szükségesbb leszen rendelje el az mi kegyelmes urunk ő nagysága, főgeneralis uram ő kegyelme által őket, kivántató szolgálatjoknak hűséges követésére.

Vigyázó hadak dispositiojáról.

Hogy az fennforgó állapotokhoz képest bizonyos számú hadak vigyázásnak okáért fenn legyenek, igen szükségesnek látjuk, hogy vigyázatlanságunk miatt ex improviso ne kövesse az gonosz hazánkat. Arra kivántató hadak iránt pedig az nemes vármegyékről az mi kegyelmes urunk főgeneralis urammal ő kegyelmével, az tanács urakkal, ő kegyelmekkel méltóztassék kegyelmesen prospicialni cum hac declaratione, hogy vagy személy szerint üljön fel az nemesség, vagy alkalmatos zsoldosokat állittsanak, vagy pedig bizonyos hadak fizetésére bizonyos summa pénzt adjanak fogyatkozás nélkül.

Az deputatusok számára való contributioról.

Hogy az deputatus uri és főrendek az dolgok folytatására inkább reá érkezhessenek, communicatis universis regni Transilvaniae et partium Hungariae eidem annexarum consiliis az ő kegyelmek szükségére rendeltetett contributio ez szerint:

Az universitas adjon	fl.	10,000
az székelység „	fl.	3,500
az vármegyék „	fl.	1,500

ugy hogy Fejérvármegye fl. 900, Küküllő vármegye fl. 500, Thordavármegye fl. 400, Hunyad és Zaránd vármegyék fl. 1,100, Kolozsvármegye fl. 110, Doboka vármegye fl. 100, Szolnokvármegye fl. 150, Marus Vásárhely fl. 100, Vizakna fl. 40, Abrudbánya fl. 50, Haczag városa fl. 10, Hunyad várossa fl. 10 adjanak és ab expiratione diaetae Ugron Ferencz uram kezéhez administrálják tized napra. Cibinia 20 Augusti 1686.

Teleki Mihály uramtól kölcsön kért 78 aranyokról.

Kiváltképen való közönséges ország szükségére kivántatván adatott az ur Telcki Mihály uram ő kegyelme maga pénzéből in summa nro. 78 igaz kamarán költ aranyokat, melyeket megirt közönséges ország szükségére forditattván igirtük ő kegyelmének az ország közönséges pénziből megadatni, virtute hujus conclusi.

Lengyel követ ajándékáról.

Hogy az már sok üdőktől fogván itt commoralt lengyel király ö felsége követe Visinczki uram male contentus el ne menjen, concludaltatott, ő nagyságoknak alázatosan instáljunk, méltóztassanak száz aranyat neki adni pro hororario, melyet az ország pénzéből refundáljunk ő nagyságoknak; adtak is 19 novembris 1686.

Az buza és egyéb gabona tilalmáról.

Mivelhogy mind az idegen nemzetnek ez országban való quartélyozása, s mind pedig az szertelen szárazság és egyéb sok, rajtunk forgó nehézségek miatt az mezei majorkodásban igen nagy hátra maradásunk esett szerteszéllyel ez országban, sőt az hol mit vethettenek is az télnek keménysége miatt, abbeli fogyatkozásunktól is tarthatunk, annak okáért, hogy az reánk egész országúl következhető szükséget megelőzhessük, az eladó búzának, és egyéb gabonának is rendit, és módját ily képen határoztuk meg: hogy ha kinek ez hazafiai s lakosi közül eladni való majorság-búzája, és egyéb gabonája is vagyon, szabados legyen ugyan maga lakóhelyeiben eladni, ha az szomszéd országbeliek rá jönek, de hogy vagy maga ez országból kivitesse, vagy mással titkon és nyilván is complarkodjék, s búzával és egyéb gabo-

nával is kereskedjék, semmiképen meg nem engedtetik, ne is merészelje senki megpróbálni, mert ha ki vagy titkon, vagy nyilván, vagy valami szin és praetextus alatt is buzával vagy egyéb gabonával kereskedni comparealtatik, minden kedvezés és mentség nélkül buzája és egyéb gabonája is elvétetik, ide értetvén azon kézdivásárhelyiek, beszterczeiek, és akármely város és helyek lakosi sőt zsidók, örmények, ráczok, és akármely idegen itt adózó kereskedő rendek is, kiknek sem magoknak venniek, sem másokkal ezféle kereskedésben semmiképen concludalniok meg nem engedtetik az fenn megirt poena alatt. Ez constitutio pedig duráljon, mig Isten kegyelméből az rajtunk forgó nehézségek alól felszabadulván magunk megváltoztatjuk ez conclusumunkat. Ez conclusumunk ellen ha ki vagy commissiokat solicitálna, vagy extrahalna, annál inkább expedialna comperta rei veritate in poenam articularem fl. 200. ferien. incurraljon toties quoties, melyeket fiscalis director sub amissione honoris et officii exequaltasson, és két részét ország, harmadát pedig az inspectorok, ugymint vármegyék és székek fő és vice tisztei kik is sub amissione honoris vigyázni tartoznak, unanimi voto concludaltuk.*)

Deput. rendek catalogusa cum summae exolutione 1686.

Az deputatus uri és főrendek költségét esztendőre az statusok ez szerént rendelték :

Teleki uramnak . . .	fl.	1000
Haller Pál uramnak . .	„	500
Naláczi urnak	„	500
Bethlen Gergely urnak .	„	500
Nemes János urnak . .	„	500
Bethen Elek urnak . .	„	500
Székely László urnak . .	„	500
Alvinczi urnak	„	250
Sárosi János urnak . .	„	250
Macskási urnak . . .	„	250
Daniel István urnak . .	„	250

*) A deputasok jegyzőkönyve itt megszakad. Az alább következő okmany a deputatus rendek jegyzékét tünteti fel.

Toldalagi János urnak .	fl.	250
Keresztesi urnak . . .	„	250
Daczó János urnak . .	„	250
Dániel Mihály urnak . .	„	250
Haranglábi urnak . . .	„	250
Apor István urnak . .	„	250
Kálnoki Farkas urnak . .	„	250
Bánfi György urnak . .	„	400
Gyulafi László urnak . .	„	400
Kemény János urnak . .	„	400
Gyulai Ferencz urnak . .	„	250
Bánfi Farkas urnak . .	„	250
Bethlen Miklós urnak . .	„	250
Kendefi János urnak . .	„	250
Toroczkai István urnak .	„	250
Jósika István urnak . .	„	150
Naláczi András urnak . .	„	150
Buda János urnak . . .	„	100
Kereszturi János urnak .	„	100
Bálintith urnak . . .	„	150
Rédei István urnak . .	„	150
Alsó János urnak . . .	„	150
Ugron Ferencz urnak . .	„	150
Nagy Pál urnak . . .	„	150
Mikes Pál urnak . . .	„	100
Mikó István urnak . . .	„	150
Kálnoki Samuel urnak .	„	150
Lugosi Ferencz urnak . .	„	150
Nagy István urnak . .	„	100
Balog Boldizsár urnak .	„	100
Balog László urnak . .	„	100
Hegyesi István urnak . .	„	100
Praefectus urnak . . .	„	100
Tornya Péter urnak . .	„	100
Szebeni királybiró urnak .	„	200
Polgármesternek . . .	„	200
Brassai birónak . . .	„	150
Megyesi polgármesternek .	„	150

Segesvári követnek . . „ 150
Beszterczei uramnak . . „ 150

Datum Cibinij die 9 Mai Anno 1686.

Et subscriptum erat: Correcta in trium personarum summa coram statibus regni et extradata per magistrum Petrum Alvinczi protonotarium. Erantque sigillo ejusdem usuali et consveto super cera rubra hyspanica impressive communitae ac roboratae pariterque confectae ac emanatae.

A. 1686. 22. Januarii. Macskási Boldizsár uram portai Instructiója.

Instructio pro Generoso Balthasare Macskási de sz. Márton Macskása, ad Fuldam Portam Otthomanicam occasione contributionis regni Transilvaniae et partium regni Hungariae eidem annexarum ordinario Ablegato.

1. Isten kegyelméből cő kegyelme, az fényes portára dirigált leveleinket és az ország adaját is minden szükséges requisitumokkal, kezéhez vevén induljon meg, és az mennyiben lehet, utját maturálván siessen feltött czéljára ő kegyelme kezére bizott dolgainknak hűséges véghezvitelére.

2. Utjában ő kegyelme ha mely véghelyekbéli s egyéb tisztekkel is, vagy ultro vagy bona se offerente occasione szemben lészen, ha kiknek szóló leveleink lésznek, azokat praesentálja, ha kiknek pedig levelünket nem viszi azokat is az mint illik, köszöntvén, kivántató succursusokat kivánja, annyival is jobb alkalmatossággal, és hamárébb követhesse utját mindenütt.

3. Utazásának alkalmatosságával, minden helyeken szorgalmatos vigyázásban légyen, és az hol s kitől mint illik maga vagy mellette lévők által, hűségesen tudakozzék az helyek és emberek mivoltok szerint forogható hirek és dolgok mivoltáról, s ha hol és kiktől oly szükséges dolgokat érthet s vehet eszében, jó alkalmatossággal értésünkre adni el ne mulassa.

4. Közelitvén az fényes portához küldje bizonyos embereit elől, tudositván kapikiánkat menetele és az adó vitele felől, hogy ő is az kiket illik felüle informálhassa, és igy beérkezésének módositásáról és egyéb szükséges dolgokról is vehessen informatiot.

5. Béérkezvén osztán a portára Maurocordatus urammal in privato legyen szemben, ő kegyelmének szóló levelünket megadván köszöntse becsülettel, azonban a fövezérrel s az császárral való audentia iránt ő kegyelme által szorgalmatoskodjék, melyek per seriem adatván, maga jó alkalmaztatásával kövesse el, az diványülő vezérekkel, és másokkal is, kiknek leveleink szólanak s ajándékink is disponáltattak szemben lévén köszöntse becsülettel.

6. Az adó beadásakor szorgalmatosan reá vigyázzon, az szám az kézhez vejendő adónak summája, vagy olvasás vagy egyéb alkalmatossággal meg ne csonkitassék s apadjon közönséges kárunkra és ha mit ujjobban kölcsön venni kételenittetik az adó pótlására, minél kevesebb interesbeli kárunkkal cselekedje.

7. Ha kiknek mi ajándékunkat viszi, úgy az adóról is és az restantia megfizetéséről, hiteles quietantiat hozzon, időforgásával búsulásunk miatta ne következhessék.

8. Béadván az adót és az ajándékokat is az kiknek illik, nagy submissióval condescendáljon, törökül irott supplicatiot is nyujtván az hatalmas császárnak felőle, ilyen instantiánkra:

1. Méltó tekintetben vévén ő hatalmassága, ennyi elfolyt esztendőktől fogván, de kivált az elmúlt esztendőkbeli táborozásoknak s azon dolgok folyásainak is alkalmatosságival minémű hűségünket mutattuk az országgal együtt az fényes portához, sem költségünknek sem egyéb tehetségünknek semmit nem kedvezvén, az minémű hüséget nemhogy valamely, de minden fejedelmi is az országnak nem praestálták, melyekre nézve ő hatalmassága is kiváltképen való császári fényes gratiáját egynihány izben igirte. 2. Nyilván vagyon ő hatalmassága előtt az is, hogy az országnak nagyobb része Lugassal, Karánsebessel, Váraddal, Jenővel, Sz. Jóbbal s az Kőrössel mi tőlünk elszakasztatott, melyek az előtt

közönséges adónkat nagyobb részint fizették, és már igen megszorittatott, s fogyatkozott maroknyi nemzetünk, ennek is pedig semmi kereskedése nem lévén, csaknem éhelhalásban forog dolga, az Istennek itiletiből ez országon forgó nagy szüksig miatt. 3. Nagy emlékezetben lehet ő hatalmasságának az is, soha mi az mi adónk nevelésére okot nem szolgáltattunk, annál inkább magunk ennyi adó fizetésre magunkat nem igértük, hanem Barcsai Ákos magának fejedelemséget sollicitálván az ország hire és consensusa nélkül, mind az adónak nevelésével, s az országnak csonkitásával, s mind pedig sok teher viselésekkel ez szegény országnak terhes bajoskodásokat szerzett, melyekben is mivel nekünk ez országul semmi vétkünk nem volt, azok az fejedelmek, Barcsai Ákos is elmult, mi pedig az mi hűségünket ennyi időtől fogván is igen szoros állapotokban is homály nélkül az fényes portáboz megtartottuk, s ezután is megtartani készek vagyunk, méltóztassék adónknak számát az előbbi, paradicsomban dicsőült szultán Szuliman idejebeli summárá leengedni, megmondván azt is ez országon terjedő sok inségnek declaratiojával, hogy ha Isten ez fenforgó háboruinkat nem csendesiti, nem hiszszük többször ez ország adójának praestálására érkezhessünk. 4. Midőn Várad mi tőlünk és az országtól elszakasztatott, amaz nagy emlékezetű m. Ali bassa erős hittel fogadta és nagy assecuratioval is igirte volt, hogy csak Várad és hozzá tartozott jószág, melyet az előbbi fejedelmek mint oda tartozó jószágot birtanak, szakasztatik el, azon vármegye pedig melyben Várad vagyon, az mi birodalmunkban hagyatik, sőt azon kivül levő vármegyéket senki nem is bántja, de az időtől fogva Bihar vármegye és más vármegyék nagy része az váradiak praetensioja alatt vadnak, nagy praejudiciumukra: méltóztassék azért ő hatalmassága azon nagy emlékezetű méltóságos hivének ily assecuratioval tött nagy igéretiről s az mi ez országgal együtt eleitől fogván tapasztalt igaz hűségünkről megemlékezni s azon Biharvármegyét s az több vármegyéknek az váradiak praetensioja alatt lévő részit azon váradiak praetensiója alól felszabaditani s az mi birodalmunkba bocsátani. 5. Szomorún forog emlékezetünkben az is, hogy főkövet hiveinknek illendő acceptáltatása, és existimatioja is az

elmult esztendőkben alább kezdett szállani, melyekkel hogy mi és ez ország büntetődjünk, valamely főkövet hivünk valami okot adhatott is tudatlanságból, ugy tetszik nem várhattuk volna. Méltóztassék azért ő hatalmassága főkövetinket az előbbeni jó rend szerint acceptáltatni s böcsületit is megadatni s hatalmas császárunkkal is az régi jó rend szerint, mind köszöntése mind pedig válaszvételeket is szemben juttatni. 6. Kapikiank alkalmatosságiban is nem kevés sérelmünket tapasztaljuk, már alkalmas időtől fogva, mivelhogy praebendájok megcsonkittatott, szállásokon való szabadságok sokképen megbomlott, és különben is az kapukon való becsületek meg nem adatik, azok megorvosoltatásában is ő hatalmassága méltóztassék császári fényes gratiáját reánk terjeszteni. 7. Eleitől fogva hoztuk emlékezetbe és supplicáltunk is ő hatalmassága fényes orczája előtt, hogy az váradi vitézeknek rajtunk követett, és szüntelen terjedő alkalmatlankodásokat, ujjabb ujjabb adó felvételeket és ujjabb ujjabb dolgoknak feltalálását, szegénységünk romlására s elfogatására való fordittatását, császári fényes tekinteti eleiben venni, és azok alól bennünket kegyelmesen megszabaditani méltóztatnék, de mind addig is az ő hatalmassága császári gratiajának csak reménysége alatt vagyunk, amazok pedig nagyobb mértékben viselik magokat ellenünk. Instálunk azért ő hatalmasságának alázatosan, méltóztassék azok iránt való szoros bajoskodásunknak rólunk való elfordittatásokban császári fényes gratiájával bennünket megörvendeztetni. 8 Hasonló panaszszal jelentheti ő kegyelme azt is, hogy noha mi mindenekben az fényes porta parancsolatjához tartjuk és alkalmaztatjuk magunkat az környülettünk levő végbéliekkel is az jó szomszédságot mind magunk s mind birodalmunkbeliek által folytatván: az végbélick mindazonáltal, tudniillik mind az váradiak, mind pedig Jenő körül levők sok alkalmatlanságot követnek el birodalmunkbélieken, sőt magunk és becsületes hiveink, becsületünket sértegető szomorúságokkal is illetnek bennünket. Méltóztassék azért ő hatalmassága parancsolni, tartsanak jó correspondentiát velünk, és illendő becsülettel viselvén magokat hozzánk birodalmunkbélieket is semmi injuriáltatásokkal ne szomoritsák, mi is az mi részünkről kivántató magunk

alkalmaztatását elkövetjük, effélék iránt leendő resolutiójához képest kivántató leveleket is minél jobban expediáltatván, hozza kezünkhez. Isten pedig ő kegyelmét eleiben adott dolgoknak hasznos végben vitelire segitse, s hozzánk kivánt válaszszal hozza. Datum in Civitate nostra Cibiniensi die 22. mensis Januarii. Anno 1686.

NB. Szorgalmatoskodjék ő kegyelme azon is ha lehet, mind az három athnámékat, melyekről ő kegyelme emlékezetet hallott, igaz párban vegye ki, és hozza kezünkhöz, arra kivántató költség iránt is, minél hűségesbben lehet magát alkalmaztatván, ha pedig mind három nem lehetne, szultán Szulimán athnáméját sollicitálja s ki is iratni el ne mulassa. Oly véggel sollicitálja pedig, hogy az nálunk levőkkel conferálhassuk.

Vizaknai Nagy István uram portai Instructiója. Anno 1686. die . . . Januarii.

Instructio pro Generoso Stephano Nagy de Vizaknaad Fulgidam Portam Ablegato.

Isten kegyelméből megindulván, utját ő kegyelme maturálja, kivánván azzal is a fennforgó szoros állapatoknak consulalni, oda érkezvén pedig, kapikiánktól az ott való alkalmatosságoknak végére menvén, az kiket illik nevünkkel köszöntse, levelünket is az kiknek szól, adja meg; megadván az fővezérnek küldött ajándékunkat is becsülettel.

Mivel az credentiák az ő kegyelme instructiojára relegálnak, az fővezértől audentiája lévén, ha mikről tudakozik, magát ezek szerint alkalmaztassa.

1. Megmondhatja: Az fényes porta parancsolatjából küldöttük volt fel Bécsbe hiteles emberünket, hogy az német udvarnak az pacificatio iránt elméjét megpróbálnók; az kinek oda fel tovább való késedelem lévén, mintsem rendszerint visszajöhetett volna, az elébbeni szerdár Ibrahim bassa ő nagysága ujjabb intimatiojára, magunk szolgánkat még septemberben kellett felküldenünk azon dolognak expiscalására.

Azonban előbbeni emberünk megérkezvén, az onnan hozott római császár ő felsége resolutioját in originalibus az fényes portára beküldöttük, annakutána tovább való parancsolatjához képest az fényes portának, solennis követeinket is küldöttük fel azon pacificatio tractája végett, kik is már utban lévén, magunk szolgánk micsoda resolutioval érkezett, mivel instructiojok szerint megirt követeink a levelet tőle utjokban elvették nékünk párt küldvén, melyet mi is igaz párban pro informatione beküldöttünk. Követeinket is utánok egynehány izben küldött postáink által szorgalmatoztatjuk, hogy annyival is hamarébb feltett czélunkat közelithessük, s az fényes portát ujjobban is tudósithassuk, kik is ugy hiszszük eddig felérkeztenek.

2. Terjesztheti az rajtunk levő hadak insolentiáit, az Csáki László dolgai declaratiojával is; megmondván: hogy ő ez hazának canoni szerint megbizonyosodott árultatásért megsententiáztatván, ellenünk való hamis vádokkal bément az portára, és ott is ad perpetuos carceres itiltetett ugyan, melyről bennünket is assecuráltak volt is, de ugyan az büntetést elkerülvén megszabadult és folyamodott az német udvarhoz, és onnan is hitető mesterségével holmi kóborló hadaknak praeficiáltatta magát, s ő jött elsőben is birodalmunkban, holott sok fenyegetődzésével pusztitotta, és rontotta birodalmunknak egy részét, kimillés és irgalmasság nélkül, annyira hogy az az része országunknak utolsó romlásában és pusztulásában légyen.

3. Megmondhatja azt is, mivelhogy az elmult táborozásoknak alkalmatosságával, mi is hatalmas császárunknak parancsolatjából jelen voltunk, nem kevés fenyegetőzéssel vadnak ellenünk, és nem használván semmit az iránt való méltó mentségünk, továbbra is fenyegetődzenek ellenünk, feltött szertelen bosszúállásoknak véghez vitelével, a mint hogy követik is Máramarosban, kővárvidéki, kalotsaszegi és a szilágyi lakosokon.

4. Ezeket declaralván condescendálhat arra. Midőn mi azon hadaknak birodalmunkban való béjövését eszünkben vettük volna és itt benn való megállapodásokat s különb különb insolentiajokat tapasztaltuk volna, az fényes portát

voltaképen tudositottuk, akarván függeni ily casusban is az fényes porta dispositiojától s jött is vala olyan resolutionk, hogy az landorfejérvári szerdártól ő nagyságától várjunk segitséget, mikor kivántatik s ahoz tartottuk magunkat, mig napja meg nem homályosodott, azonban az hadak insolentiáinak csendesebb orvoslását is szüntelen munkálódtuk, de az hadakkal véget nem érhettünk, azonban az szerdárság változott, és az uj szerdárhoz ő nagyságához hatalmas császárunk fényes parancsolatja érkezett, hogyha mikor kivántatik, bennünket megsegitsen, és noha, mi az segitségét most nem látjuk illendőnek sollicitálni, hogy az pacificatio munkáját meg. ne bántsuk, s ezeket az hadakot is az tovább való sok hadakkal, magunk s ez ország romlására felkölteni s inditani ne láttassunk; ugyan is ily solennis követség alkalmatosságával fegyvereskedni nem lehetne tanácsos, annál inkább annyi felfuvalkodott erő ellen kicsiny erőt támasztani mint lehetne bátorságos.

5. Ha tovább kérdezkednék az hadakról, megmondhatja: Egész Magyarország Pozsonyig mindenütt rakva vagyon hadakkal, s oly feltett czéljokat értettük, hogy Tömösvárat, Váradot s Egret is egyszersmind akarnák megszállani. Erdélyben pedig a mennyi had vagyon, abban ugyan belé kaphatnánk sőt ha hatalmas császárunk az pacificatio munkája felől való parancsolatjára nem vigyáztunk volna, tehetségünk szerint ellenek állottunk volna, noha ugy is az derék hadaktól félhettünk volna, kiváltképen hogy Csáki Lászlót az mint azután bizonyosan végére mentünk, azért küldötték volt elől hadakkal birodalmunkban, hogy valami hostilitásra provocálna bennünket, és az egész hadakat reánk küldhetnék. Mostan pedig ha ellenek fegyvert fogunk, mind az pacificatio munkáját akadályoztatnók, mind pedig az egész hadaknak erejét vonnók magunkra, és ha segitséget hoznánk vagy különben is jőne, sedes bellivé tévén az szegény országot, teljességgel el kellene romlanunk. Melynek távoztatására már egynehány izben küldöttük embereinket hozzájok, s meg is üzentük: csendesedjenek, és a sok alkalmatlanságoktól szünjenek, reménlvén az romai császárnak az bekesség felől való jó resolutioját, és noha valamit kezdettenek csendesedni, de bizony

securusok nem lehetünk, de ugyancsak mivel már solennis követeink felérkeztenek, ugy hiszszük nem sokára tudositanak bennünket, az romai császár ő felsége resolutioja felől, melyhez képest az fényes portát mindjárást tudositjuk, és mi is magunkat az szerint alkalmaztatjuk.

A. 1686. die 14. Februarii.

Római császár ő felsége plenipotentiája az conferentiak iránt, ezt is hozta Inczédi uram 19. Julij.

Nos Leopoldus divina Favente Clementia Electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniae Rex, Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Styriae, Charinthiae, Carniolae et Vittembirgae, Comes Tyrolis et Goritiae. Testamur et notum facimus, pro nobis et haeredibus ac successoribus nostris tenore praesentium universis quorum interest. Postquam Nobis ab Illustrissimo Michaele Apafio Electo Transilvaniae Principe, quarundam Regni Hungariae Partium Domino et Siculorum Comite, syncere nobis dilecto, ordinibusque Transilvaniae, per eorum ad Nos Legatos, Generosum, Prudentem et circumspectum Joannem Hallér de Hallerkeő consiliarium ejusdem Illustrissimi Principis intimum, item Sigismundum Pernyeszi de Osztopán, alterum Aulae ejusdem Praefectum, Matthiam Miles, civem et senatorem civitatis cibiniensis, nec non Michaelem Inczédi de Várad, certus tractatus pro modernarum rerum exigentia propositus, desideratum sit, ut dictus tractatus, quanto citius ad effectum perduceretur: Quod Nos proinde Illustrissimo Ferdinando S. R. I. Principi de Dietrichstein, in Nikolspurg, Domino in Hollenbrua, Finkenstein et Tolberg, Aurei velleris Equiti, consiliario nostro intimo, et supremo Aulae Praefecto, Principi nostro charissimo, simul et Illustrissimo Hermanno Marchioni de Baden et Hochberg, Comiti in Spanheim, Consiliario nostro intimo et consilii bellici praesidi, Campi Marschallo et confiniorum Jaurinensium

Colonello, Consangvineo, et Principi nostro charissimo, nec non Illustrissimo ac Magnifico fideli nobis dilecto Theodoro Alpheto Henrico Comiti de Stratman et Peüerbaach, pariter consiliario nostro intimo, et aulae cancellario, singulari nostra, qua in eos ferimur fiducia, comiserimus, ded .... mus facultatem cum praefatis legatis congrediendi et nostro nomine, supradictum tractatum perficiendi, ac concludendi, promittentes verbo nostro Caesareo et Regio, nos omne, quicquid ab illis hac in parte, gestum, actum, conclusumque fuerit, ratum et gratum habituros et nostra ex parte fideliter adimpleturos. In cujus rei fidem hasce manupropria subsripsimus, et sigilli nostri Caesarei appressione muniri jussimus. Quae dabantur in civitate nostra Viennae, die decima quarta mensis Februarii Anno Domini millesimo sexcentesimo octigentesimo sexto, Regnorum nostrorum Romani vigesimo octavo, Hungarici trigesimo primo, Bohemici vero trigesimo.

Leopoldus.

Ad mandatum Sacrae Caesareae
(L. S.) Majestatis proprium Steph.
Andr. de Wardenburg.

Lengyel király assecuratioja 20. Martii.

Joanes tertius Dei gratia rex Poloniae, magnus Dux Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Massoviae, Samogitiae etc.

Damus praesentem authographum nostrum promittentes regioque verbo nostro assecurantes, tam ipsammet personam, cui hoc datum consignatumque fuerit quam alios quoslibet quorum interesse poterit. Non esse Nos secretum quod Nobis communicari promittitur, ulla ratione cuiquam revelaturos, quin potius inter arcana adeo servatur ne rei bona fide nobis concreditae propalatio aut Principi aut Provinciae, aut privatis personis uti bonis vicinis et amicis nostris injuriae sit, aut periculo quod merito potius ac emolumento omnium cedere debeat. In quorum fidem majorem praesentes manupropria subscriptas sigillo etiam nostro communiri jussimus. Datum in palatio

nostro Zolkieviensi die vigesima mensis Martii anno Domini millesimo sexcentesimo octingentesimo sexto. Regni nostri duodecimo anno.

Joannes Rex.

(L. S.) Adamus Sarnoneski,
Secretarius.

Romai császár ő felsége levele urunknak.

Scherfenberg uram recommendatioja és descriptiójáról, anno 1686. 24. Martii.

Illustrissime Princeps, syncere nobis dilecte!

Postquam variis, nec contemnendis nunciis admonemur Turcas una cum Tartaris irruptionem parare in Transylvaniam, ut inde superioribus Hungariae comitatibus et nostris in ea exercitibus incumbant, ratio militaris, cum nostro erga Transylvaniam affectu conjuncta omnino exigit, ut vaferrimo perditissimi hostis consilio obviam eamus, eundemque a faucibus charissimae Nobis Provinciae, cui inhiat arceamus: mittimus eum in finem Camerarium nostrum Consiliarium bellicum, et Generalis campi ductoris locumtenentem, illustrem, Nobis fidelem dilectum Fidericum comitem de Scherfenberg cum copiis, Nobis a Synceritatis vestrae devotione erga Nos, amore in patriam, et Zelo in rem christianam firmissime promittentes, quod non tantum praedictas copias nostras auxiliares libenter admissuram, et annona commeatuque adjuturam, verum etiam praefato generali nostro consilio et manu praesto futuram, simulque in omnibus quae nostro nomine exponet indubitatam fidem adhibitura sit. Habet ipse in mandatis ut militem intra cancellos militaris disciplinae exacte coarceat, quominus provinciae et Synceritati vestrae gravis sit, utpote quam constanti Caesareae Regiaeque gratiae et benignitatis studio amanter complectimur. Datum in civitate nostra Viennae die vigesima quarta Martii, Anno Domino millesimo sexcentesimo octuagesimo sexto; Regnorum nostrorum Romani

vigesimo octavo, Hungarici trigesimo primo, Bohemici vero trigesimo.

Leopoldus m. p.

T. A. Henr. C. de Stratmann m. p.

Augustinus de Erhardus m. p.

Titulus : Illustrissimo Michaeli Apafio, Electo Transylvaniae Principi, quarundam Regni Hungariae partium Domino et Siculorum comiti, Syncere nobis dilecto.

Romai császár ő felsége Scheffenbergnek adott passusa, cum plenipotentia. Anno 1686 die 28 martii.

Nos Leopoldus, divina favente clementia electus Romanorum Imperator semper augustus, Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Coroatiae, Slavoniae Rex, Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Styriae, Carinthiae, Carnioliae et Virtembergae, Comes Tyrolis et Goritiae, universis et singulis, ecclesiaticis et saecularibus, Archiepiscopis, Episcopis, Principibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, Provinciarum Capitaneis, Urbium, Oppidorum et Comitatuum Rectoribus et Burgi magistris, Consulibus, magistratibus, communitatibus, nec non portuum, pontium et passuum quorumvis custodibus, ac omnibus aliis regnorum et dominiorom nostrorum subditis, cujuscunque status, gradus ordinis et conditionis existant gratiam nostram caesaream ac omne bonum.

Postquam praesentium exhibitorem,camerarium nostrum, consiliarium bellicum, et generalis capmi ductoris locumtenentem, fidelem nobis dilectum, illustrem Fridericum comitem a Scherfenberg versus Transylvaniam et vicinas provincias ablegare visum Nobis fuerit, ut ibidem non tantum reipublicae christianae ac vicinorum Principum ordinum statuum ceterorumque Nostrorum subditorum et christianorum bonum promoveat, sed et ab aditu harum Provinciarum vaferrimum et perditissimum communem hostem prohibeat et dictis Principibus, ordinibus et statibus consilio et manupresto sit, illosque sub protectionis Nostrae alis contra machinationes et co-

natus memorati hostis asserat et ab ejusdem immani jugo eximat. Id circo quiquid dictus Noster generalis hunc in finem tractaverit, egerit aut statuerit, id Nos omni meliori modo ratum, gratumque habituros spondemus, simulque subditis Nostris benigne committimus, mandamus et alios omnes hortamur, quatenus praedictum comitem a Scherfenberg una cum famulis equis et rebus, quas secus habiturus est non solum libere tuto et expedite ire, transire, morari et redire sinant, verum etiam, ubi necessitas postulaverit, vel ipse id alias et quotiescunque petierit, ulteriore eundem salvo conductu, viarum ducibus, annona, commeatu, caeterisque rebus necessariis promte juvent, et in omnibus fidem adhibeant, quae nostro nomine proponet. Exequentur hac in parte regnorum et dominiorum nostrorum subditi seriam et expressam Nostram caesaream voluntatem, ceteri vero rem nobis gratam et christianae rei perutilem, adeoque erga obsequentes gratia caesarea et regia et contra refragarios omni severitate poenarum, et executionis militaris compescendam. Datum in civitate nostra Viennae, die vigesimo octavo mensis Martii, anno millesimo sexcentesimo octuagesimo sexto; regnorum nostrorum romani vigesimo octavo, hungarici trigesimo primo, bohemici vero trigesimo.

(L. S.)

Joannes Christophoros levele urunknak.

Celsissime Princeps!

Postremis meis literis, ad Celsitudinem Vestram ut spero recte delatis fusius exposui, quanta alacritate sua Majestas regia arma contra Christiani nominis hostem paret; quaeque negociationes institutae et quanto Zelo tractatus perpetuae pacis, simulac foederis contra eundem hostem cum serenissimis Moschorum Czaris reassumti et promoti sint. Nunc praestat Celsitudinem Vestram plenius informare, qualiter nudius tertius cursor moscua a legatis suae Majestatis Regiae et Respublicae plenipotentiariis supervenerit cum exoptatissimo nuncio, quod, in sexta conferentia serenissimorum Czarorum com-

missarii acceptationem foederis declaraverint, suisque armis, citra conjunctionem cum exercitu polonico vel ejus parte, Crimeam aggredi destinaverint, in quem finem eo ut expeditiores haberent illico copias per totam Moschoviam collecta 5 florenorum de singulis domibus indicta et officialibus externis stipendia nonnisi per dimidium utpote exspectative dari solita, ex integro persolverint. Nequae edicere, quanto gaudio sua Majestas regia, totaque curia et universus populns super tantis rerum successibus fuerit perfusa, cujus ego Celsitudinem vestram hisce ocius participem reddere volui, quatenus res suas pro publico christianitatis bono, suoque particulari, tanto celerius dirigere possit et velit. Frustra expectat Thökölius subsidia tartaricae colluviei, utpote quibns ultimum imminet factum, quiquae habebunt quod Crimiae agant, non ut terras Christianorum ferociter devastent. Insinuavi Suae Majestati Regiae convenientiam dandarum per ipsammet suam Majestatem ad Celsitudinem vestram hujus nuncii notitiarum, quod et extunc factum fuisset nisi sua Majestas regia itineri Zolkieviensi iterum redeundi, jam accincta fuisset sequetur autem id ipsum proxime. Nun vero insuper addo quod sua Majestas regia Zolkievia Javoroviam et inde Strium progressura, atque intra paucarum septimanarum spacium eo perventura sit, cum militiae polonicae evocatione ad castra determinare et expeditionem bellicam maturius ordiri placuerit. Hisque Celsitudini vestrae cum felicissimo alleluja integerrimam, valetudinem cunctaque prospera exoptans meneo.

Leopoli 13. Aprilis 1686.

devotissimus et paratissimus servus
Joannes Cbristophorus Fink,
sacrae caesareae majestatis ablegatus.

Titulus: Celsissimo principi ac domino domino Michaeli Apafi etc. Cibinium.

Anno 1686. 26. aprilis költ bécsi követek levelének pariája.

Ajánljuk nagyságtoknak s kegyelmeteknek köteles szolgálatunkat.

Kolozsvárról 10. aprilis költ nagyságtok s kegyelmetek levelét debreczeni ember által nagy becsülettel vettük, valamiket most parancsol nagyságtok s kegyelmetek, minthogy már azokról egynehányszor is parancsolt bő declaratioval az conferentiariusoknak eleikben adtuk s orvoslását kivántuk, mostan is mihentest nagyságtok, kegyelmetek parancsolatja érkezett, mindjárt munkálkodtunk azon dolgokban, igérték mostan is minden jóakaratjokat; a mint eddig is mindenkor az szép szó mindenkor megvolt, de hogy az dolog szintén anyiban legyen, szavoknak vékony hitele volt, mindazáltal hogy parancsolnak Caraffa generalnak, mindenkor igirték. Ha eljőnek az inquisitiok azokat is mindjárt felveszszük. Az debreczenieknek már itt lehetetlen szolgálni, mert mind ő felsége duplás protectioját, mind ministerekkel való contractusokat, ugyan itt az ministerek magok violalták s annihelalták s ugy is hiszszük, hogy az mit rajtok elvehetnek, elviszik. Egy jóakarónk jelentette bizonyoson, hogy tiz ezer német akarna Erdélyen általmenni Havasalföldében, mivel Csáki László azzal volt ide fel, hogy Sorbán Vajda arra igérte magát: csak mennyen oda tizezer német, ő huszezered magával áll mellejek, és az török ellen aperte resistal, előre el is mentek Csáki László és Dunod páter. Egy nagy ember ma igen titkon mondotta, hogy tegnap az titoktanácsban elvégeztetett, hogy Caraffának megparancsoltassék, Erdélynek semmi injuriat ne tegyen. Eperjest, Regéczet, Bodokot, Szádvárát elrontják, ugy hiszszük többet is per consequens a mint mondják. Az több dolgokról nagyságtokat s kegyelmeteket bőven tudositottuk Büdöskuti uram által, és az mint feljebb is irók nagyságtoknak s kegyelmeteknek parancsolatja szerint kegyelmes urunk s hazánk dolgait szivesen munkálkodjuk, bővebben is tudositanók nagyságtokat s kegyelmeteket ha emberünk bővebben volna, mikor pedig emberünk vagyon nagyságtokat s kegyelmeteket mindenkoron tudositjuk. Itt gyak-

ran hányják az szemünkre, hogy egy felől az mi kegyelmes urunk s az nemes ország ő felségével tractál, másfelől pedig Tökölyi urammal correspondealt, és hogy Erdélyből sokan is mentek melléje, mi eléggé esküszünk, hogy az dologban semmi sincs, de minthogy nagyságtok s kegyelmetek nem tudositott, nem tudjuk az országot mivel menteni. Nagyságtokat s kegyelmeteket azért kérjük, ne nehezteljen azért bennünket tudositani; mi kötelességünk szerint nagyságtoknak, kegyelmeteknek ugy irjuk meg, a mint mi értjük. Alkalmatosságunk lévén ha mi uj dolgok lésznek, nagyságtokat, kegyelmeteket mindjárást ujabban tudositjuk. Kérjük is nagyságtokat, kegyelmeteket az mennyiben lehet az dolgokat siettesse, mert bizony meguntuk már az bécsi lakást. Isten nagyságtokat s kegyelmeteket örvendetes békességben tartsa meg. Viennae 26. Aprilis anno 1686.

Nagyságtok s kegyelmeteknek

köteles szolgái:

Haller János m. p.

Pernyeszi Zsigmond m. p.

Milesz uram beteg.

Inczédi Mihály m. p.

Tökölyi uram urunknak ő nagyságának szóló leveléről.

Celsissime Princeps ac Domine, mihi colendissime!

Az intervenialt dolgok ugy kivánván, hogy becsületes förenden levő hiveimet, tekintetes nemzetes Losenyei Nagy Pál uramat is beküldjem kegyelmedhez, és más alkalmas időtől fogvást kegyelmednél levő követeimmel tekintetes nemzetes Kende Gábor és Bancsi Ádam uramékkal együtt repraesentaltassam kegyelmed előtt általa az eddig való jó egyességre czélzó szándéknak elérése iránt való gondolkodásomat, s egyéb környül álló dolgokról való izenetemet. Kegyelmedet azért bizodalmasan kérem, mind hármokat ő kegyelmeket maga méltóságos személye eleiben bocsátván, ne nehezteljе azokban kegyelmed magát ugy kiadni, hogy az dolgoknak közelitésére és nemzetünk reménytelen dolgainak

is ujjulására út mutattassék anyival is hamarébb, maga méltóságos hirének, nevének azok előtt való terjesztésével is, az kik nemzetünk ügye boldogulásának óhajtói s várói. In reliquo servat Deus Celsitudinem vestram diu foeliciterque valentem et viventem. Datum prope ad Jenő 28. Aprilis anno 1686.

Ejusdem Celsitudinis vestrae

Servitor addictissimus

Emericus Tökölyi m. p.

Titulus sonabat hoc modo : Celsissimo Principi ac domino Michaeli Apaffi, inclyti regni Transylvaniae Principi, partium regni Hungariae domino et Siculorum comiti etc. domino mihi colendissimo.

Tökölyi uram az uraknak irt leveléről.

Spectabiles ac magnifici nec non generosi domini mihi observandissimi !

Intervenialván oly dolgok, az melyekre nézve a méltóságos erdélyi fejedelemhez ő kegyelméhez becsületes főrenden levő hivemet tekintetes nemzetes Losonyei Nagy Mihály uramat is szükségesnek itiltem expedialnom, és azokat ő kegyelme, s egyszermind már régtől folyvást kegyelmetek házájában levő követim tekintetes, nemzetes Kende Gábor és Bancsi Ádám uramék által is, az eddig való mind két hazánk javára czélozó dolgoknak közelitésére repraesentáltatnom, s azon alkalmatossággal mint az emlitett méltóságos fejedelemnek ő kegyelmeknek belsőbb hiveit kegyelmeteket is megtalálnom : kegyelmeteket kérem becsülettel nevemmel mondandó ő kegyelmek szavainak teljes hitelt adván s egyszersmind az méltóságos fejedelemnek ő kegyelmének azokban leendő elméjét igyekezzék kegyelmetek arra birni, hogy ő kegyelme is inkább szoros indulatját, mint sem idegenkedésit az elkezdett dolgokban mutassa, s kövesse. In reliquo kivánván éltesse Isten kegyelmeteket sokáig jó egészségben. Datum ad Jenő 28. Aprilis 1686.

Praetitulatarum Dominationum vestrarum amicus servire paratissimus Emericus Tökölyi m. p.

Titulus: Spectabilibus, magnificis, generosis dominis, celsissimi Principis Transylvaniae intimis consiliariis etc. dominis fratribus mihi observandissimis.

Schaffenberg uram irta levélről urunknak 1. mai.

Celsissime Princeps, Domine Domine mihi colendissime!

Romanorum Imperator, rex Hungariae, Bohemiae etc. semper augustus, Dominus meus clementissimus, auditis et certissime compertis pro invasione Transylvaniae, mutatione regiminis et religionis, et propagatione ibidem Mahometicae superstitionis nefandis Turcarum consiliis : mihi injunxit, ut intrem Transylvaniam, cum copiis mihi commissis eo fine ut adjunctis copiis Vestrae Celsitudinis, quocunque modo arceam et Turcas et Tartaros, et omnes christiani nominis inimicos ab ingressu illius, qui tractum et ex officio et ex praemissis protegere conservare, et ad pristinos fines privilegia et libertates quales erant ante omnem Turcarum invasionem restituere : de quibus mandatis sicut et de meo ingressu certiorem debui reddere Vestram Celsititudinem, et quanto citius copias suas congreget caesareis ad praedictum finem conjungat, annonam et omnia necessaria pro utrisque provideat, ne milites sibi providere cogantur, ex quo alioquin orirentur confusiones, contra expressa mandata, quae habeo a Caesare exactam et rigorosissimam disciplinam servandi; et ideo commissarios ad hoc necessarios expectet et mihi transmittat, cum quibus communicatis Vestrae Celsitudinis consiliis et adjunctis ejus copiis efficatior contra Turcas et Tartaros, expeditio instituatur et conservationi utrarumque copiarum consulatur : moneat etiam populos suos ut pagos non deserant, domos non relinquant, labores campestres nullo modo intermittant, quia non ut hostis sed ut amicus, protector et conservator Transylvaniam debeo intrare et omnia pro vestrae Celsitudinis salute amicabiliter et non hostiliter facere, ad quam cum propius accessero aut ipsi ipsemet literas credentiales caesareas, quas habeo penes me proferam, aut per personam, quae ipsi fusius

regias intentiones explicabit, transmittam, sperans quod latorem praesentium dominum generosum Adamum Kender cui plenariam fidem in iis quae oretenus aperiet ex parte nostra, poterit adhibere Vestra Celsitudo, sine dilatione ad me remittet et omnibus tabellariis quos per Transylvaniam potero dimittere in futurum, liberum et sine ullo impedimento aut retardatione transitum concedat et illam certificamus quod hanc praesentem commissionem tanto libentius suscepi, quanto affectuosius sum. Vestrae Celsitudinis servus humilimus Fridericus Comes de Scheffenberg Szathmarini die 1. Mensis Mai 1686.

---

5. Mai Kabos Gábor uram instructioja.

Instructio pro generoso Gabriele Kabos de Magyar Gyerő-Monostor ad celsissimum Principem Emericum Tökölyi ablegato.

1.) Méltóságos Tökölyi fejedelemmel ő nagyságával ő kegyelme szemben lévén, szónkkal becsülettel köszöntse.

2.) Jelentse meg, hogy noha ennek előtte ő nagysága maga követi által a jó correspondentiat egy nehány uttal és a két ország között való uniot intimaltatta a mi kegyelmes urunknak ő nagyságának, de mostani követségének alkalmatosságával ő nagysága ellenkezőt láttatik cselekedni, midőn azt kivánja ő nagysága, hogy mellette levő hadaival magunkat conjungalván ez hazán való általmenetelt engedjük, mely szándéktól ő nagyságát kérjük supersedeáljon, mivel mi arra semmiképen nem léphetünk.

3.) Az német szintén mostan kezdvén hazánknak némely részéből kitakarodni, annak alkalmatosságával ez haza veszedelmére annak fegyverét magunkra viszszavonnók, több közel levő hadakkal együtt, eddig is az garázdálkodásra keresvén okot ellenink.

4.) Ő nagysága maga dolgának is jó progressusára nem lenne, meggondolván azt ő nagysága, minemü nagy kerengéssel vinné el hadát, szoros és alkalmatlan utakra, más

felé hamarébb és rövidebb uton lévén alkalmatossága Munkács alá való meneteliben, az honnét mi ugy tudjuk, a németek eddig el is mentek.

5.) Ennek előtte is valamikor az mi hazánkon hatalmas császár hadainak általmenetelinek kellett lenni, nekünk hatalmas császár és fővezér urunk tempestive értésünkre adták és az hadak általbocsátását megparancsolták, de az ő nagysága hadainak általbocsátása felől és magunknak is azokkal való conjungálásáról semmi parancsolatot nem vettünk.

6.) Ha szintén minekünk arról való parancsolatunk jött volna is, avagy ezután jöne, hatalmas császárunk és fővezér ő nagyságá kegyelmességében (kiket Isten szerencsésen, boldogul éltessen) vagyon annyi bizodalmunk, hogy helyes és illendő rationkat a portán is megértvén ilyen hazánk végső romlására czélozó parancsolattal bennünket nem terhelnek.

7.) Megmondhatja ő kegyelme, Isten ingyen való kegyelmességéből eddig hazánkat sedes bellivé nem tette, ha már eddig Isten attól bennünket megoltalmazott, ne igyekezzék ő nagysága annak munkálkodásában, meglenne pediglen az, ha ő nagysága ezen menne által, és bizonynyal is hidje ő nagysága, ugy is semmi hasznát fáradságának nem venné.

8.) Hogyha pedig, ez iránt való szándékában csendesedik ő nagysága, a mi kegyelmes urunk ő nagysága is az ő nagyságával való tractára az urak közül lebocsát.

9.) A mellettek levő török és tatár előttök járóinak is ő kegyelme megmondja, hogy nem lévén a portától semmi parancsolatunk ez hazán való általbocsátások felől, erre jöni meg ne próbálják, mivel ha alkalmatlanság abból esik maguknak tulajdonitsák.

10.) Ha pediglen ő nagysága objicialna, hogy Munkács segitsége felől jött parancsolatunk, arra azt mondja, hogy mi tudjuk azt, micsoda parancsolatunk nekünk, mi adunk arról számot, s nem más, de nekünk sem egyszer sem máskor olyan parancsolatunk nem jött, se hogy az ő nagysága hadaival magunkat conjungáljuk, s nem is cselekeszszük, mivel addig is soha hatalmas császárunk ez haza veszedelmére czélozó parancsolatot nem adott, s mostan is nem reméljük hogy adjon.

Tökölyi uramnak ország neve alatt szoló levél.

Celsissime Princeps! Domine nobis colendissime!

Az mi kegyelmes urunk ő nagysága nagyságod ő nagyságának szoló méltóságos levelét, és becsületes hivei által tött izenetit velünk is közönségesen communicalni méltóztatván, megértettük. Ő nagysága is nagyságodhoz nemzetes Kabos Gábor atyánkfiát méltóságos izenetivel küldötte; bizodalmasan kérjük nagyságodat, megirt atyánkfia által az mi közönséges tetszésünkből tett kegyelmes urunk ő nagysága izenetinek teljes hitelt adván moderálja ugy dolgait, eddig való oblatioit ellenkezővé változni ne tapasztaljuk, melylyel ennek az szegény országnak veszedelmeztetésére okot ne szolgáltasson. Nagyságod kötelez bennünket minden tőlünk lehetséges dolgokbeli maga szolgálatjára.

Eidem Celsitudini vestrae

Servitores paratissimi.

Tökklyi uramnak urunk neve alatt irt levél die 5. Mai.

Méltóságos öcsém uram!

Kegyelmed nekem küldött levelét becsülettel vettem, becsületes hivei által tött izenetit is megértettem, eddig való maga jó ajánlásához képest, hogy kegyelmed ily ellenkező dologra fakadjon nem gondoltam volna, melyeket a nemes országgal communicalván, ő kegyelmekkel egyező értelemből nemes Kabos Gábor becsületes hivünk által izentem bőven nagyságodnak. Kinek nevemmel mondandó szavainak, hogy hitelt adjon kérem.

Ezzel ajánlom Isten oltalmában kegyelmedet. Cibini die 5. Mai 1686.

Kegyelmed szolgáló

bátyja.

Hadi insurrectioról.

Ez mostani szoros állapotához képest ez országnak minden szabadsággal élő rendeknek hadban való meneteliről irott Constitutiok.

Noha mind generális mind partiális insurrectiókról, és azok ellen cselekedőknek büntetéséről kegyelmes urunk édes eleinktől réánk maradott szép articulusink vadnak az Approbáta Constitutiokban, melyeket is mi intacte et inviolate meg akarunk ezután való időkre és maradékokra tartani, ugy hogy ha az szükségtől mostan kényszerittetvén szorossab törvénynek irására kételenittettünk is lépni, de azoknak elbontásában ez mostani végezésünk ne praejudicálljon: mindazonáltal mivel megtapasztoltuk, hogy soha az eddég irott törvényekkel nem gondolván, az nagyságod méltóságos parancsolatjára igen restül mozdultak, avagy ugyan teljességesen vakmerőképen elmulatták insurgálni és hogyha Isten ő felsége irgalmasságából, nagyobb romlástól eddég bennünket nem oltalmazott volna, nem másokat, hanem az olyan szófogadatlanokat okozhattuk volna méltán. Hogy azért ez hazában minden szabadsággal élő rendek, az hazának mostani szoross állapotában, nagyobb serénységgel és hüséggel nagyságod méltóságos parancsolatját értvén és az deputatusi uri és förendek ő kegyelmek fogarasi conclusuma szerint, az utolsó szükség ugy kivánván, ha azon egy háznál szolgálható házas személyek egynéhányan találtatnának is, viritim insurgáljanak és ad diem et locum praefigendum elégséges hadi apparatussal compárcáljanak: tetszett egész országostól három nemzetül, nagyságod kegyelmes consensusa is accedalván ez ide alább letött punctumok szerint való constitutiot communi voto ez mostani szoros állapatokban concludálnunk.

1.) Hogy mostan tempestive nagyságod méltóságos parancsolatja az minden órán való készen létel felől minden helyekre kimennjen (excipiálván az partiumot, az kiket az német hadak teljességesen elrontottanak, mig az rajtok quartélyozó hadak eltakarodnak rólok), hogy annál is inkább

az készületre való parancsolatnak késő kimenését senki ne okozhassa.

2.) Valakik az nagyságod méltóságos parancsolata, és mostani szoros végezésünk ellen cselekesznek, és akar partialis, akar generalis insurrectionak idején parancsolatjok lévén nem insurgálnak, és ahoz illendő jó hadi apparatussal ad diem et locum praefigendum nem compáreálnak, hogy ha rationabilis excusatiojok nem tanáltatik, halállal büntetődjenek, mint hazájokat oltalmazni nem igyekező, fejedelmek parancsolatját nem fogadó, és az egész ország szoros törvényit vakmerőképen talpok alá tapodó emberek, kik ellenis ez következendő punctumban letött mód szerint való rövid processus observáltassék.

3.) Az insurrectiot posthabealo emberek (hogy ha az felülésnek és táborozásnak intra limites regni partiumque Hungariae eidem annexarum az haza oltalmára kell lenni) az ki fel nem ül, és nem compáreál ad praefixum locum et terminum generalis uram ő kegyelmének ad octavum in persona si reperiari poterit, si vero non de bonis legitime admonealtatván az maga generalis székire, az holott is az törvényben az akkori táboron jelen levő tanácsi rendek, főtisztek és tábla birái adhibealtatván, akár compareáljon, s akár ne exclusis omnibus juridicis remediis et etiam appellatione végső törvénye legyen. Mindazáltal ha compareál és kivánja, az egy exmissio ne denegaltassék, annyi időre mig praetensioja szerint való magaméltó mensége véghez mehet és ha juridice vakmerőnek tanáltatik, in poena amissionis capitis incurrált személynek pronuncialtassék, és az ilyeneknek senki gratiát privatus ember szerezni vagy sollicitálni ne merészeljen, az ki ez ellen cselekednék, hasonló poenában incurráljon mox et de fato; hanem az generalis ur ő kegyelme authoritásában álljon az tanácsi renddel megegyező értelemből, ha kinek gratiat szerezni méltónak itélik.

4.) Mivel az felülésben eddig sokan okozták azt, hogy bizonyos okokra nézve az főtisztek közül egyik is ő kegyelmek között nem lehetett nagyságod kegyelmes annuentiájából, végeztük, hogy akar partialis, akar generalis felülés kivántassék, nagyságod kegyelmes dispositioja szerint főtiszt

uraimék és atyánkfiai közül, egyik hogy vármegyéje között jelen legyen, hogy ha pediglen bizonyos okokra nézve jelen nem lehetne, tehát az főtisztek magok kebelében substituáljanak, azon vármegyebéli becsületes főrendet, az kitől dependentiájok lehessen.

5.) Ez mostani szoros végezésünk alá nem rekesztjük az hadakozásra teljességgel inhabilissá tétetett nemes atyánkfiait, kik is mindenekben magokat alkalmaztassák az Approbata Constitutioban Part. 3. Tit. 19. Art. 9. irt modalitáshoz az hadi expeditio dolgában. Hasonlóképen az özvegy nemes asszonyok részéről is observáltassék ugyanezen Approb. Const. irt Articulus. Part. et Tituli ejusdem. Art. 5. és absque omni fraudulentia az szerént praestaltassák az hadi expeditio idején való szolgálatot. Az neveletlen és tutorság alatt levő árvák is ez szoros végezetink alá nem értetnek.

6.) Az honn való vigyázásra az vármegye tiszteinek fele, ugymint az viceispánoknak egyike, az főbiráknak egyike, és az szolgabiráknak fele, az perceptor honn maradván az vármegye gondviselésére, ez szoros igyben és állapotban ők is immunissé nem lehetnek, hanem személyekről és jószágokról iuxta constitutiones superinde confectas zsoldos állitással tartozzanak, az szolgabirák pediglen, mivel kevesebb értékűek szoktak lenni, hármon tartozzanak egy jó zsoldost állitani; ide nem értve Máramaros vármegyét, kiknek az hadi insurrectiójokról való privilegiumokat vigore praesentium most bontogatni nem akarjuk.

7.) Ez szoros állapotokban illaesa Celsitudinis vestrae Principalis dignitate permanente senkinek is exemptioja ne suffragáljon végeztük.

8.) Az szolgák állapotjáról concludáltuk, hogy akar nagyságod köteles szolgái legyenek, akar uraké, nemeseké, de ez hazának ilyen szoros állapotjában mind személyekről, mind jószágokról az Approb. Constitutioban Part. 3. Titul. 19. Art. 6. irt módok szerint tartozzanak zsoldos állitással.

9.) Az szolgák állapotjában tanáltatik ilyen fraudulentia is, hogy ha esztendejek, az had promulgáltatásának ideje korán telik, az Articulus ellen urokat mindjárt elhagyják, és

hadban menni vélek nem akarnak; sőt hadi mentség és egyéb praetextusok alatt, magokat másoknak kötelezik, ez ilyen szolgák ellen is az mostani szoros állapotban nagyságod kegyelmes consensusából tetszett azt a processust megröviditenünk, ugy hogy ha contra vim Articuli valamely szolga az urát akaratja ellen elhagyná, vagy elhagyni akarná, akarhollott deprehendáltatván szabadosan megfoghassa és maga szolgálatjára erőltethesse.

10.) Utolszor communi voto concludáltuk kegyelmes urunk nagyságod kegyelmes consensusa is accedálván, hogy noha ez mostani szoros állapotokra nézve kételenittettünk ily kemény constitutiot irnunk az hadi insurrectioról, mindazáltal oly declaratioval cselekedtük, hogy ennek ereje ne tovább, hanem csak addig az ideig extendálódjék, mig Isten ő felsége ez mostani felbódult állapatokat csendesiti, és az két császár között való mostani hadakozás vagy egy vagy más uton complanaltatván, az körülettünk és köztünk lévő idegen nemzetek fegyverétől Isten ő felsége bátorságossá tészen bennünket; melyet Isten adván érnünk ez iránt való szoros constitutionkat invalidáljuk, cassáljuk és ugyan abrogáljuk; mely is hogy jobb módjával annak idejében effectumba mehessen, és hogy maradékinknál emlékezeti is ne hallassék, ez Constitutionkat az több Articulusokkal kinyomtatni interdicáltunk, hanem az nagyságod méltóságos és az ország három nationalis pecsétek alatt roboráltatván, két egyenlő orginálok tartassanak az itélőmestereknél, ő kegyelmek ha kiknek in vero transumpto kiadják, bizonyos regestromban consignálván, és midőn Isten azt az kivánt csendességet adja érnünk, mindenektől az szerint vehessék és kérhessék vissza, és se exemplart, se párt nem conserválván senki is, egészlen mind megégessék, kötelességek tartása szerint. Datum in Civitate nostra Cibiniensi, die 6. Mensis May Anno Domini Millesimo sexcentissimo octogesimo sexto. In generali videlicet Dominorum trium nationum Regni Transylvaniae et Partium Hungariae eidem annexarum universorum statuum et ordinum Congregatione. Et subscriptum erat in priori serie Michael Apafi. In posteriore vero Magister Petrus Alvinczi Prothonotarius. Magister Joannes Sárosi Prothonatarius. Erantque Suae Celsitudinis Princi-

palis majori et authentico ac Tribus regni Transylvaniae nationalibus sigillis, super cera rubra ductili impressive communitae et roboratae patenterque confectae ac emanatae.

Bécsből primario lehozott punctumokról.

In nomine Domini.

Notum sit quorum interest universis : quod postquam Sacra Caesarea Regiaque Majestas Hungariae et Bohemiae, a Turcarum szultano armis foedifrage lacessita ad societatem sacri belli inter alios etiam Dominum Principem, status et ordines Transylvaniae pro defensione communi adhortata esset, et Dominus Princeps, Status et ordines devotum suum, erga Sacratissimam Caesaream Regiamque Majestatem et rempublicam christianam animum, per expressam legationem testati essent, propositis nonnullis desideriis de quibus conveniretur, in sequentibus articulis ictum est.

1.) Sacra Caesarea Regiaque Majestas suscipit defensionem Transylvaniae, et postulante occasione pro ejus defensione contra hostem ad requisitionem copias auxiliares, tempestive, quandocunque opus erit mittet; quae quidem sub jurisdictione et imperio militari, Caesareae Generalitatis maneant; quamdiu autem intra terminos Transilvaniae commorabuntur, Sacra Caesarea Regia Majestas, directionem armorum Domino Principi committet, penes quem etiam stabit, quamdiu illis opus habeat; iis vero copiis stipendium sua Majestas persolvet, Transilvani de commeatu providebunt.

2.) Quicquid teritorii turcici, aut locorum hosti eripientur, jure belli sit occupantis, quicquid autem ad Transylvaniam et partes Hungariae eidem annexas spectare dignoscetur, in ejusdem jurisdictioni manutenebitur.

3.) Transylvaniae, et partibus Hungariae eidem annexis, intra veros suos terminos Dominus Princeps, eo quo hactenus jure gaudeat ac fruatur, declaratque Sacratissima Majestas

Caesarea, se in iis contra jura Domino Principi competentia, nec telonia, nec praesidia aut fortalitia invito Principe erigi curaturam. Idem intelligatur de Debreczino.

4.) Sacratissima Caesarea Majestas, circa bona Transylvanis subditis restituenda, justitiae et officiorum Domini Principis, habitis necessariis informationibus condignam rationem habebit.

5.) Neque Comitem Ladislaum Csáki, utpote Domino Principi suspectum, copiis suis in confinibus Transylvaniae praeficiet aut adjunget.

6.) Neque quatuor religiones in Transylvania partibusque Hungariae eidem annexis, receptas, ullo ibidem modo et tempore aut praetextu turbari curabit, nec allaborabit in templorum, scholarum, parochiarum, proventuum et bonorum eorum occupatione.

7.) Legitimus Transylvaniae Princeps Dominus Michael Apafi nullatenus turbabitur, nec minus ejusdem Domini Filii Michaelis similiter Apafi electionem jam factam gratam ratamque habebit, sua Majestas; post eorum vero sera (ut sperandum est) fatalia, maneat penes Transylvaniae status, juxta eorum jura electio.

8.) Libera pariter sint jura foederum Domino Princip Transylvaniae, ita tamen ut hinc perpetuo tractatui non repugnent, sed contra communem hostem, pro utilitate Christianitatis et imprimis Sacratissimae Caesareae Majestatis ejus Domus, Regnorum et Provinciarum iciantur.

9.) Maneant etiam titulus et insignia Principum more hactenus usitati, nec ea sibi Caesarea Majestas attribuet.

10.) Et Sacratissimae Caesareae Majestatis subditis in Transylvania, et hujus vicissim incolis, in suae Majestatis regnis et provinciis, liber quaestus et commercium sint jura; qui transylvanorum et Partium Hungariae incolarum, Serenissimis quondam Hungariae regibus per privilegia de non solvendis tricesimis sunt immunes facti, ea post productionem eorum observabuntur.

11.) Nunquam allaborabit sua Majestas, in Transylvania erigere jus patronatus aut sacerdotale, nec demandabit eam materiam statibus proponi.

12.) Transfugae et proditores Sacratissimae Caesareae Regiae Majestatis non recipientur in ditione Transylvanica, nec hujus vicissim in Regnis et provinciis Suae Majestatis. Idem intelligatur de jobbagionibus, aut hominibus propriis glebae adscriptis.

13.) Sacratissimae Caesareae Regiae Majestatis subditi in Transylvania et vicissim hi in regnis provinciisque Suae Majestatis causas suas in juditio agere et prosequi libere poterunt, procuratorumque constitutiones in unins territorio legitimae factae pro firmis et validis habeantur.

14.) Tametsi pro defensione et amplificatione rei christianae, statim unitis viribus, libenter palam concurrerent Dominus Princeps et Status Transylvaniae; nec tamen in tempestiva ostentatione armorum turcicis et tartaricis direptionibus exponentur, consentit Sacratissima Caesarea Regiaque Majestas, ut nou ante expugnationem Varadini et Temesvarini se palam Caesareis armis conjungant, sed interim annona, commeatu et vecturis Caesarea arma, si praesertim ad expugnanda praedicta loca admoverentur, pro posse juvent, ad quod Dominus Princeps et ordines se obligant.

15.) Cum ad Aulam S. C. Regiaeque Majestatis legati transylvanici expedientur, pro more honeste habebuntur et recipientur, in comitiis Hungariae solitam etiam sessionem habebunt; si vocabuntur, dura necessitate postulante mittentur.

16.) Quae loca turcis eripientur, bona quae ad Transylvanos et partes Hungariae eidem annexas in iis spectare dignoscuntur iisdem restituentur salvo S. Caesareae Majestatis jure superioritatis et feudi.

17.) Insecuturis cum turca induciarum aut pacis tractatibus, ex parte S. Caesareae Majestatis juxta capita eo tempore exhibenda et huic tractatui correspondentia, includetur Transylvania, Moldavia, Valachia.

18.) Vicissim se obligant Dominus Princeps, Status et Ordines Transylvaniae, quod non tantum honorem et commodum S. Regiaeque Majestatis ejusque Domus regnorum et provinciarum ubique locorum bona et christiana fide, consiliis et opera promovebunt, damna pro posse avertent; de periculis

quae imminere intellexerint statim monebunt: verum etiam quod pro superius stipulata regia defensione et protectione annuam recognitionem, et quidem tempore belli centum millia tallerorum in argento aut auro. Aliis autem temporibus dimidium pendent casu etiam urgentissimae necessitatis, possibili annonae, commeatus, vecturarum et virium subministratione assistent. Illa pendere tempore belli et annuatim, esset permanere in statu eo quo fuimus sub turcis, imo inferior esset nostra conditio, praesertim et annonam dare viresque nostras subministrare, esset onus insupportabile. De his ergo necesse est nobis dominorum Statuum animos explorare. Quod vero tempus belli attinet, volumus scire ubi bellum gerendum intelligit Sua Majestas, quia dum in Imperio vel ultra geritur bellum, vel ultra (quod raro etiam cessat) impossibile est nobis ad illas partes his succurrere.

19.) Tractatus hic in secreto quidem servabitur, obligabit vero sub christianna fide tam S. C. Majestatem, quam Dominum Principem et status Transylvaniae et utriusque partis haeredes et successores in perpetuum.

20.) Diplomata ratificationem intra bimestre, ob distantiam Transylvaniae si ultra bimestre prorogabitur non videatur huic tractatui adversari, aut citius si fieri potest in bona et consveta forma expedita, hic Viennae commutabuntur. In quorum fidem.

Sua Majestas nunquam Transylvaniam partesque Hungariae eidem annexas quarteriis onerabit, annecti volumus.

Ubi hoc signum ✝ fecimus, partes Hungariae Transylvaniae annexae expresse inserantur et specificentur.

Ut Princeps Transylvaniae modernus Dominus Dominus Michael Apafi filius et successores legitime electi a nemine dependentes sint, et absoluto principatu utantur.

Sua Majestas, vel successores ejus nullo unquam tempore et modo recordentur de iis si quae Transylvaniam contra Suam Majestatem annis praeteritis attentavit, atque hoc in nullo transylvano animadvertetur.

Restitutio utriusque libertatis Regni Hungariae.

Si aliquando Tökölyius ad fidelitatem Suae Majestatis

rediret, nunquam servitio ejus contra Transylvaniam et ejus Principes Sua Majestas utatur.

Ad hunc tractatum sint obligati omnes reges et principes confoederati.

Bécsből secundario lehozott punctumokról.

Finalis et ultima resolutio sacrae Caesareae regiae Majestatis super projecto a dominis Ablegatis Transylvanicis in conferentia cum iisdem 5. Aprilis 1686. habita porecto.

Notum sit, quorum interest universis. Quod postquam Sacr. Caesarea regiaque Hungariae et Bohemiae Majestas a Turcarum Sultano armis foedifrage lacessita, ad societatem sacri belli inter alios etiam dominum Principem statusque et ordines Transylvaniae ac Partium Hungariae eidem annexarum, pro defensione communi adhortata esset, et dominus Princeps status et ordines Transylvaniae devotum suum erga Sacr. Caesareaem regiamque Majestatem et rempublicam Christianam animum per expressam legationem testati essent propositis nonnullis desideriis, de quibus conveniretur in sequentes Articulos ictum est.

1.) Sacra caesarea regiaque Majestas suscipit defensionem Transylvaniae, Partiumque Hungariae eidem annexarum et postulante ratione pro ejus defensione, contra hostem ad requisitionem Domini Principis et statuum tempestive copias auxiliares mittet, quandoque opus iis erit quaequidem sub jurisdictione et imperio militari Caesareae Generalitatis manent, quamdiu autem intra terminos Transylvaniae commorabuntur, Sacra Caesarea Majestas directionem armorum Domino Principi committet, penes quem etiam stabit, quamdiu illis opus habeat, iis vero copiis de stipendio sua Majestas de commeatu et annona vero Transylvani providebunt.

2.) Quidquid territorii turcici aut locorum hosti eripietur

PÁPA

jure belli sit occupantis, quidquid autem ad Transylvaniam spectare dignoscetur in ejusdem jurisdictione manutenebitur. (In margine additum erat: NB. vel potest penitus omitti hic articulus.)

3.) Transylvaniae et partibus Hungariae Transylvaniae annexis intra veros suos terminos dominus Princeps et status eo quo hactenus jure gaudeant et fruantur. Declaratque sacra caesarea Majestas se in iis, contra jura domino Principi competentia nec telonia nec tricesimas, nec praesidia aut fortalitia invito Principe erigi curaturam; idem intelligatur de Debreczino.

4.) Sacr. caesarea Majestas circa bona Transylvanis subditis restituenda habitis necessariis informationibus, justitiae et officiorum Domini Principis et statuum sicut et privilegiorum condignam rationem habebit.

5.) Neque comitem Ladislaum Csáki utpote domino principi suspectum copiis suis in confiniis Transylvaniae praeficiet aut adjunget, nec permittet sua Majestas ut ab ipso statibus Transylvaniae damnum aliquod inferatur.

6.) Neque quatuor religiones in Transylvania partibus que Hungariae Transylvaniae annexis receptas, ullo ibidem modo tempore et praetextu turbari curabit, nec allaborabit in templorum, scholarum, parochiarum, proventuumque, et bonorum eorum occupatione.

7.) Legitimus Transylvaniae Princeps Dominus Michael Apafi nullatenus turbabitur, nec minus ejusdem domini filii Michaelis similiter Apafi electionem jam factam gratam ratamque habebit sua Majestas, post eorum vero sera (ut sperandum est) fata libera maneat, penes Transylvaniae status, juxta eorum jura, electio.

8.) Libera pariter sint jura foederum Domino Principi Transylvaniae ejusque in Principatu legitimis successoribus, ita tamen ut huic perpetuo tractatui non repugnent, sed contra communes hostes pro utilitati Christianitatis et inprimis Sacr. Caesareae Majestatis ejusque domus Regnorumque et Provinciarum iciantur.

9.) Maneant etiam titulus et insigna Principum more hactenus usitato nec ea sibi Caesarea Majestas attribuet.

10.) Sacrae Caesareae Majestatis subditis in Transylvania et hujus vicissim incolis in Suae Majestatis regnis et provinciis liber quaestus et commerciorum sint jura.

11.) Nunquam allaborabit sua Majestas in Transylvania erigere jus patronatus aut sacerdotale nec demandabit eam materiam statibus proponi.

12.) Transfugae et proditores Sacrae Caesareae Majestatis non recipientur in ditione Transylvanica, nec hujus vicissim in regnis et provinciis suae Majestatis. Idem intelligatur de jobbagionibus, aut hominibus propriis glebae adscriptis.

13.) Subditi Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis in Transylvania et vicissim hi in regnis provinciisque suae Majestatis causas suas in juditio agere et prosequi libere poterunt, procuratorumque constitutiones et aliae literae causales in locis et coram personis solitis et authenticis in utrius territorio legitime factae ubique pro firmis et validis habeantur.

14.) Tametsi pro defensione et amplificatione rei Christianae statim unitis viribus libenter palam concurrerent Dominus Princeps et status Transylvaniae, ne tamem intempestiva ostentatione armorum turcicis et tartaricis direptionibus exponantur, contentit Sacr. Caesarea Regiaque Majestas ut non ante expugnationem Varadini et Temesvarini, se palam caesareis armis conjungent, sed interim annona, commeatu et vecturis tolerabilibus usque ad limites Transylvanicae ditionis, si arma caesarea ad illa fortalitia expugnanda (quae in partibus Hungariae Transylvaniae annexis a turcis possidentur) admovebuntur, pro posse juvent, ad quod Dominus Princeps et ordines se obligant.

15.) Cum ad aulam Caesareae Regiaeque Majestatis legati Transylvanici expedientur, pro more honeste habebuntur et recipientur.

16.) Cum loca turcis eripientur, bona quae ad Transylvanos in iis spectare dignoscentur, iisdem restituentur, salvo S. C. Regiae Majestatis jure superioritatis et feudi. (Adjectum autem in margine erat : NB. Hic articulus vel hoc modo relinqui vel plane omitti potest.)

17.) Insecuturis cum turca induciarum aut pacis tractatibus: ex parte Sacr. Caesareae Majestatis juxta capita eo tem-

pore exhibenda et huic tractatui correspondentia, includetur Transylvania, Moldavia, Valachia, ubi etiam modis omnibus efficere conabitur sua Majestas ut Transylvani a tributo ulterius turcis pendendo liberentur.

18.) Vicissim se obligant Dominus Princeps status et ordines Transylvaniae, quod non tantum honorem et commoda Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis, ejusque domus regnorum, et provinctarum, ubique locorum, bona et christiana fide, consiliis et opera promovebunt, damna pro posse avertent, de periculis si quae imminere intellexerint statim monebunt, verum etiam quod pro superius stipulata regia defensione et protectione annuam recognitionem et quidem tempore belli pro defensione regni Hungariae contra quoscunque quietis ejusdem turbatores suscipiendi centum tallerorum imperialium millia in argento aut auro, aliis autem temporibus dimidium pendent, casu etiam urgentissimae necessitntis possibili annonae, commeatus, vecturarum et virium subministratione assistent.

19.) Tractatus hic in secreto quidem servabitur, obligabit vero sub christiana fide tam sacram caesaream Majestatem, quam dominum Principem et status Transylvaniae, et utriusque partis haeredes et successores in perpetuum nec unquam Turcis, etiam post factam pacem revelabitur.

20.) Diplomata ratificationum intra bimestre aut citius si fieri potest, in bona et consveta forma expedita hic Viennae commutabuntur. In quorum omnium fidem etc.

Bécsi secundar. punctumokra való resolutióról.

Speciales quaedam, ad Resolutiones sacratisimae caesareae regiaeque suae Majestatis per legatos celsissimi Principis et regni Transylvaniae in augustissima sacratissimae suae Majestatis aula commorantes ad Nos proxime transmissas modificatae replicationes.

A punctumok eleiben iratott praeambulum ugy látszik a mi irásunk szerint vagyon.

Az első punctumban vannak ezek difficultások: 1.) nem hogy a mi felküldött instructionk s punctumink szerint volna a dolog, sőt az mely punctumokat az előtt ugyan Büdöskuti által leküldtek vala, ugy volt irva. Postulante occasione; most ugy irták: postulante ratione. Hidje kegyelmetek kiváltképen az hol az az axioma fennforog ratio, status és stat pro ratione voluntas, sok különbség vagyon az occasio és ratio között, és igy a ratio helyében occasiot kell iratni. 2.) Mi ugy kivántuk hogy Principibus, minthogy az successor fejedelmeket is értettük volna. 3.) Az utoljában ugy volt irva az akkori conceptusban hogy: iis vero copiis stipendium sua Majestas persolvet; ebben ugy vagyon: iis vero copiis de stipendio az az providebit. Valjon nem ez mostan elkövetett summát értik-é, hogy a quartélyban (melyet mi soha nem igértünk, soha nem adtunk), a portioból vették ki az fizetést is, ezeket mind reformalni kellene.

Az második punctumban: ugy hiszszük azért hagyták ki a: partium eidem annexarum, hogy ezeken az szókon: quid-quid autem ad Transylvaniam spectare dignoscetur, az országnak az havasokon belől való belsőbb s hódolt helyeit értik, mindazáltal talán még is jobb lesz beiratni mint sem ott hagyni ezt az második punctumot, noha bizony jobban esnék, ha az partiumot is beleirnák és specificalva volnának azok az helyek, melyeket mi az Büdöskuti által felküldött második punctumban beirtunk volt, ugy jövendöben is nem lehetnének disceptatiok felette.

Az harmadik punctumban is elég gondolkodni való rések vannak, de maradjon abban az mint ők irták.

Az negyedik punctumban is igen nagy procrastinatiora való alkalmatosságok vannak, és hogy igazságunk iránt rövidebb uton procedalhattunk volna, az igazság is azt kivánván, jobban esett volna, mindazáltal ha jobban nem irhatják ez is csak maradjon abban.

Az ötödik punctum is igen late van, de az iránt is csak már is contrariumot experialunk; mert nemhogy közel az az erdélyi végekhez való hadaknak eleiben nem tétetett volna Csáki László in visceribus regni et patriae nostrae vagyon Biharvármegye, melyet az török juguma alatt is birt Várad

elveszésétől fogva is az mi kegyelmes urunk a hazával együtt, s mégis az Diószegen quartelyozó hadak eleiben is praeficialtatott, valóban kérkedik is, biztatja is alattavalóit, hogy Erdélyre jő, nyereségre hozza őket; az is vagyon írva: nec permittet sua Majestas ut ab ipso statibus Transylvaniae damnum aliquod inferatur, a mi hazánk pedig, akárkitől sem szenvedett több kárt mint ő miatta; ma is minden nap károsittatnak feleink, s hát ha még ezen küldetik hadakkal által mit nem követel. Egyébiránt csak tartatnék meg s ne magyaráznák másfelé, ugy tetszik az a punctum meglehetősen volna irva.

Az hatodik punctum legjobban vagyon irva, csak abban is valami rést ne keresnének, noha igen akarnók, ha oda tételtetnék: juxta leges eorum approbatas.

Az hetedik punctum igen subtiliter s late vagyon irva; az hol azt irják: nec minus ejusdem domini filii Michaelis Apafi electionem jam factam, ratam, gratamque habebit sua Majestas, — itt értik tacite az fejedelmek confirmatioját, és ha már, mint ide alább meglesz irva, esztendőnként való honorariumot kell adnunk, miért nem irhatják ezt a hetedik punctumot ugy mint mi Büdöskuti által megirtuk, s kegyelmeteknek is instructiojában adtuk volt. Ha azért ő felsége méltóságos ministeri mind fejedelmink, s mind a statusok elméjében kételkedést nem akarnak fennhagyni, könyörögjenek per omnes vias et rationes, irassák az mi kivánságunk szerint. A török is adónkat megadván, soha törvényeinkben nem háborgatott, s fejedelmink is a mi törvényink s canonink szerint absolute igazgattak bennünket.

Az nyolczadik punctumnak jobb volna kimaradni egészen holott a Büdöskuti által elsőben leküldött punctumban jobban volt irva, most ezzel toldották: ejusque in principatu legitimis successoribus, melylyel értik csak azokat a fejedelmeket, kiket ők confirmalnak.

Az kilenczedik punctum jól vagyon irva, nem is kellene ahoz többet ragasztani.

Az tizedik punctum is maradjon ugy az mint ők irták.

Az tizenegyedik is jól vagyon irva.

Az tizenkettedik punctban azért töttünk volt mi fel az

propter maleficia, hogy némely régi császároknak Erdély fejedelmek ellen való diplomáiban ugy láttuk.

Az tizenharmadik jól vagyon.

Az tizennegyedik punctumból, hogy Lándor Fejérvár kihagyatott felette nehéz, mert mikor Lándor Fejérvárral az kétOláhország magyar királyok kezénél volt is, sokszor Erdélyben sok rablásokat, égetéseket tett a török, mint a több példák közt a kenyérmezei harcz, s a brassai tanács elvitele bizonyitják; nem kevés kételkdésünkre lehet az is, hogy megiratik, hogy mi tartozzunk annonával s egyébbel is, s azonban nem irják, hogy ha megveszik azokat a várakat, nekünk adják, ugy az is, hogy többé quartélylyal nem terheltetünk — emlékezet sincs, holott minket az török soha quartélylyal nem terhelt; szükség azért, kegyelmetek hogy ezeket is instantissime urgealják s belététessék, az szerint a mint Büdös kuti által megirtuk volt.

Az tizenötödiket ne urgealja kegyelmetek, hanem hadják ugy a mint most irták.

Az tizenhatodikból ha ki hadják azt salvo caesareae sacr. Majestatis jure superioritatis et feudi jó leszen, de ha ki nem hadják inkább az egész punctum maradjon el, a mint magok is a margora irták.

Az tizenhetedik punctumot sokképen magyarázhatni, de ha ugy értik, hogy (ő felsége azon leszen, az töröknek való adózástól felszabaduljanak) hanem ő felségének adjunk honorariumot, ha Lándor Fejérvár és a két Oláhország a török kezénél maradna, miképen maradhatnánk mi meg, hogy ő felségének honorariumot adnánk, s az töröknek nem, két felé pedig adóznunk lehetetlen az feljebb megirt példák szerint.

Tizennyolczadik punctum: kiirhatatlan keserüségünkkel kell erre lépnünk, hallatlan dolog lévén, mint azelőtt is megirtuk keresztyén-keresztyénnek adót adjon, hanemha nem örökös jószága. A mi adónk elsőben az török részről (noha akkor Tömösvár, Lippa azokhoz való nagy darab földdel Erdélyhez való volt) mégis tiz ezer arany volt az erdélyi adó Báthori István fejedelemségeig, azután tizenötre kellett az Báthori Istvánnak vinni az Békés árultatásáért. Bethlen Gáborig ugy fizették. Bethlen Gábor s az öreg Rákóczy György

tiz ezer aranynál többet nem adtak; az ifju Rákóczy Gy. tizenötezer aranyot adott, akkor pedig Várad, Jenő több hozzájok való kastélyokkal, apróbb várakkal Lugossal, Karánsebessel Erdélyhez birattattanak, Barcsai Ákos árultatása miatt emelkedett nyolczvan ezer oroszlános tallérra, és igy könyörögjenek igen alázatosan, hogy harminez ezer oroszlános tallér esztendőnként való honorariummal ő felsége legyen contentus. (Bezzeg ha belé tétethetné kegyelmetek, hogy ugy mint romai császár igen jó volna), ha pediglen ugyan csak azzal contentus nem lenne, a negyvenezer oroszlános tallért igérjék meg. Ezzel pedig ugy hiszszük contentusok lésznek, minthogy magok is ugy panaszolkodnak, hogy felényit sem akarunk adni mint az töröknek. Kegyelmeteket fejedelminkhez, s hazájokhoz való szoros kötelességekre s keresztyénségekre, lelkek üdvességére, szerelmesek megmaradására kényszeritjük, hogy teljes tehetségekkel, könyörgésekkel, sokszori, s még — ha különben nem lehet — importune való instantiajokkal azon legyenek a honorarium negyvenezer oroszlános tallérnál feljebb ne menjen, ha pediglen ugyancsak semmiképen nem lehetne, melyre mégis lelkek üdvösségére kényszeritjük, ötven ezer oroszlányos tallért is igérjenek meg esztendőnként, de ugy, hogy mi a hadakozásnak idején is többet nem adunk, minthogy az török is tőlünk többet nem kivánt, csak annyit mennyit békességes időben adtunk. Azonban annonat, commeatust, vecturarum virium subministratiot ne kivánjanak, annál is inkább quartélyt, mert egy általában nem cselekeszszük, mert ha megigirnök is soha sem praestalhatnok, hanem ő felsége közel hadakozván, olyan formában, s annyi quantitásban való élést mint az töröknek is két uttal, a mi mostani kegyelmes urunk fejedelemségében adtunk — adunk, ugy hogy marháinkat, szekerinket viszszaadják, s embereinket is viszszabocsátják, mint az török is cselekedett, és igy már az tizennyolczadik punctumot e szerint irassák. Az honorarium adását pedig az török ellen, declaratió után értsék, minek utána az török igája alól felszabadulunk. Ugyan is, ha addig adnánk, mindjárt veszedelem követne bennünket. Minthogy már honorariumot is igirtünk esztendőnként, hazánknak is szép részei elpusztittattanak, ugy tetszik nem vethetik kegyel-

meteknek a szemére hogy semmit nem cselekedtünk. Kegyelmetek is jobban bátorkodhatik az instantiakban, és ha miben tovább is megakadnak bátrabban sollicitalhatják a rescribalást, nem vádoltathatik kegyelmetek is tökéletlenséggel, keménységgel.

A tizenkilenczedik punctum jól vagyon irva.

Az huszadik jól vagyon, ha a mostani kegyelmeteknek irt kivánságink szerint reá mennek a dologra.

Azt pedigien cathegorice megmondják, hogy se tributumnak, sem annona recognitionak ne irják, s compellalják, hanem annuale honorarium legyen az nevezeti, a török portán is az Barcsai Ákos árultatása után nevezték adónak, azelőtt mindig munus solitumnak hivták.

Nagy Pál uram bécsi instructiojáról.

Bécsbe ment 7. Maii.

Instructio pro Generoso Paulo Nagy de Petek, ad solennes nostros legatos in Augustissima Sacratissimae Caesarcae Regiaeque Majestatis Aula commorantes expedito.

1.) Isten segedelméből utját ő kegyelme maturálja minél hamarébb feltett ezéljára érkezhessék, eleiben adott dolgoknak követésére.

2.) Szathmárra érkezvén ő kegyelme Carafa generalisnak szóló levelünket adja meg, és szónkkal is köszöntse becsülettel, Vallis uramat is, ugy ha más commendánt lészen is ugyan ott köszöntvén, onnan Kassára menvén ott is hasonlóképen cselekédjék. Carafa generalisnak pedig az mely ajándék felől való oblatiot ennekelőtte ő kegyelme által tettünk volt, azon oblationkat most is ujjobban offerálja ő kegyelmének.

3.) Jelentse meg ő kegyelme Carafa generalisnak ő kegyelmének, hogy magunk és ország szükséges dolgaira nézve, az ő felsége méltóságos udvarában kellett ő kegyelmét küldenünk, és instáljon illendő comitiva felől disponáljon jó securitással.

4.) Ha az ő felsége megölettetett vitézi dolgok előfor-

dul, mondja meg, sem nekünk sem az nemes ország statusinak, sem pedig tisztviselőinknek az félében hirek és tanácsok is nem volt, sőt mindenféle, afféle és egyéb inconvenientiáknak is eltávoztatásáról szoros parancsolatjok volt, és vagyon most is, hihető az már sokképen elkeseredett szegénység cselekedte, ha mit affélét cselekedett, ezután pedig jobban is elkeseredvén, s az erdő is megződülvén, félhető többekre is ne fakadjanak, melyről mi nem is felelhetünk.

5.) Ha az kiszállott hadnak és földnépének dolga is kérdésbe kél: mondja meg: Az hadaknak vigyázásnak okáért szükségesképen ki kelletett szállani, de azok senkit nem bántanak, csak arra kénszerítő ok ne szolgáltassék. Az föld népét pedig fenntartjuk az sok tolvajoknak insolentiájoknak megzaboláztatására, mert annyira megsokasodtak, hogy noha mindenfelől persequáltatnak szorgalmatosan, de mégis az országban alá s fel járóknak bátorságos járások nem lehet.

6.) Declaralni kell azt is, hogy az vitézeknek ennekelőtte elkövetett sok insolentiak nemhogy szünnének, s orvosoltatnának, sőt nevekednek és az már elnyomorittatott földön egyebet nem levén mit elkövetniek, marhájokat hajtják, magokat az embereket fogják, zöld vetésekre lovakat kihajtván az földet pusztává tették, ugy hogy jövendőre semmi buza és tavasz gabonabeli reménségek ne lehessen, s instáljon azon, szánják meg azt az elromlott földet és supersedeáljanak teljességgel végső pusztulásokat közelitő inconvenientiájoktól.

7.) Ha Carafa generalis kérdésben tészi az Kolozsváratt levő uri s főrendü becsületes hiveink irások szerint, mi az oka ő kegyelméhez nem küldöttünk, megmondhatja, mikor szintén azon materiáról consultálkodnánk becsületes hiveinkkel, akkor érkezett az ő felsége oda fel lévő követeink által tett siettető resolutioja, melyről való tractánk amazt interrumpálta, ő kegyelmét expediáltuk. Tovább ha ezen materiát urgeálja, minthogy arról nem is leszen mit szólani, muljék el mellőle.

8.) Útját azon túl is ő kegyelme siettetvén és Bécsben érkezvén, ott levő követ hiveinknek, magok és az ország leveleinket adja meg, oda adván ő kegyelmek, az ő felségének és ő felsége méltóságos hiveinek s ministerinek is

szóló leveleinket, melyeket ő kegyelmek minél jobb alkalmatossággal praesentáljanak, instálván azok mellett is kivántató jóakaratjoknak megmutatására.

9.) Az ide alá forgott dolgokat s az ő felsége ide alá lévő generalis vitézi iránt viselt magunk és az ország dolgainkat s magunk alkalmaztatását, sőt azon generálok és vitézeknek magok viselését, melyekben maga forgott ő kegyelme, candide declarálja, hogy követ hiveink is azon dolgokat, az hol az szükség kivánja, declarálhassák és azokbéli patientiánknak teljes hitelt szerezhessenek.

10.) Szomoruan értjük tekintetes nemzetes Teleki Mihály meghitt becsületes ur főgenerális hivünk személyének, az ő felsége méltóságos udvarában sinistre lett vádoltatását, melyet ő kegyelme is értett, azt is detegálja ő kegyelme megirt követ hiveinknek, munkálkodjanak candide azon dolognak hűségesen való kitanulásában, követhessük illendő orvoslását, megirt ur hivünk sérelmének könnyebbsége, és az olyan dolgokbeli munkásoknak érdemes büntetésére, sőt igen serio referálják ő kegyelmek azon sinistra delatiot, az hol kivántatik, mert ugyanis mind az odafelvaló s mind pedig egyéb dolgaink kivántató administratioja nem megirt ur hivünk vagy más egy privata persona, hanem közönséges tetszésből szokott az mi hazánkban folytatni magának ő kegyelmének is egy voxa levén mindenekben.

Isten pedig ő kegyelmét utjában szerencséltesse s hozza jó egészségben vissza. Datum in Civitate nostra Cibiniensi die 6. Mensis Maii Anno 1686.

Nagy Pál uramnak adott titkos instructioról.

Közöttünk letött erős hiti alatt imponaltatik ő kegyelmének, hogy mind addig titokban tartja az ide alább irandó dolgokat, mig egészlen extremitásra jutni a dolgokat nem látja, ki nem mondja az követeknek is, kiváltképen az utolsó punctumot:

1.) Ha az punctumokban az mi kivánságink szerint való terminusokat ugyan csak be nem akarják iratni, a mint adják, s a mint irják, azt is ugy el kell venni s hozni.

2.) Cum protestatione megmondják, mi ugyan ezeket elveszszük, mert látjuk mind fejedelmünk, mind hazánk kételenek vélle de tovább is ő felsége előtt azoknak megorvoslásában alázatos könyörgésünkkel fáradozni, sőt azok iránt mellettünk való törekedésre a keresztyén királyokat, fejedelmeket, respublicákat sollicitalni el nem mulatjuk.

3.) Ha pedig a rescriptumra idő adatik ezeket meg ne jelentse.

4.) Ha valamint a quartélyt ugyancsak urgeálnák (noha nem hiszszük hogy elő is hozzák, minthogy a mostan leküldött magok iratta punctumokban sincs emlékezeti is) kegyelmetek cathegorice megmondja, mi egyáltalában quartélyadásra magunkat nem igirjük, azért igirtük az élést; a török is soha mi reánk quartélyozót nem küldött. Ha pedig azt objicialnák, sokszor volt Erdélyben török had ki benn telelt, arra azt felelheti kegyelmetek, az olyankor esett, mikor a nyughatatlan elmék, hogy már segitségre hivták őket.

5.) Hogysem a mi veszedelmünkön kezdődjék a hadakozás és teljességgel még időelőtt el ne romoljunk, ha az negyven, annál inkább ötvenezer oroszlányos tallér honorariummal meg nem elégednek, hatvan czerre, és ha avval se, nyolczvan czer oroszlános tallért is megigérjenek, de ugy, hogy ennél egyebet semmit tőlünk ne kivánjanak, se békességes, se háborusságos időben, se hadat, se vecturát, se quartélyt, se annonát, se egyebet semmi szines praetextusok alatt.

Ha pedig medio tempore az punctumokban meghatározott magunk declaratiojának ideje előtt, minthogy a magok punctumokban fel is tették, annonabeli succursusunkat fogják kivánni, instructiojok szerint az mint lehet rólunk elforditani munkálódják, de ha semmiképen különben nem lehet, mivel az el is adásban veszedelmünket közelitő okokat látunk annyi summa igiretre, az mennyit post declarationem kelletnénk adnunk, reá léphetik, mi is annualunk. Erről pedig külön assecuraljanak, hogy titokban tartják, és nyilván való praestalasára nem is erőltetnek bennünket. Cibini 7. Mai 1686.

Nagy Pál uram által Bécsben vitt levelek cathalogusáról.

1.) Az követ uraknak ő nagysága neve alatt: Spectabili ac magnfico, generosi et nobilibus etc. . nro. 1

2.) Az követ uraknak ország neve és három nationak pecsétе alatt . . . . . nro. 1

3.) Nagy Pál uram instructiója urunk ő nagysága neve subscriptiója és pecséti, item három natioknak pecsétek és két itilő mester subscriptiojok alatt . . nro. 1

4.) Memoriale super resolutionem suae Majestatis clavissal, két itilő mester subscriptioja alatt . . nro. 1

5.) Nagy Pál uram clavissal irott specialis instructioja urunk ő nagysága subscriptioja és pecséti, item három natioknak pecsétek alatt és két itilőmesternek subscriptiojok alatt . . . . . nro. 1

6.) Nagy Pál uram salvus passusa . . . . nro. 1

7.) Romai császárnak ő felségének, három nationak pecsétek alatt hoc titulo : Sacra Caesarea regia Majestas, domine, domine nobis benignissime. Servi humillimi . . . . . nro. 1

8.) Sub titulo : Serenissime princeps, domine domine nobis colendissime ad serviendum paratissimi ac devotissimi . . . . . nro. 1

9.) 10.) 11.) Sub titulo : Serenissime Princeps, elector domine, domine, nobis colendissime, servi devotissimi . . . . . nro. 3

12.) Sub titulo : Serenissime ac potentissime Princeps, elector domine, domine nobis colendissime, servi paratissimi ac devotissimi . . . . . nro. 1

13.) Sub titulo : Eminentissime ac reverendissime domine, domine nobis colendissime, eminentiae vestrae servi paratissimi ac devotissimi . . . . . nro. 1

14.) 15.) 16.) 17.) Sub titulo : Illustrissime domine, domine nobis colendissime illustritatis vestrae servi paratissimi . . . . . nro. 4

18.) 19.) 20.) 21.) Sub titulo : Illustrissime domine nobis observandissime, illustrissimi dominationis vestrae servi paratissimi . . . . . nro. 4

22.) 23.) 24.) 25.) 26.) 27.) 28.) 29.) 30.) Sub titulo : Celsissime et excellentissime Princeps domine domine nobis colendissime, ejusdem excellentissimae vestrae celsitudinis servi obligatissimi . . . . . nro. 9

31.) 32.) 33.) 34.) 35.) Sub titulo : Excellentissime domine, domine nobis colendissime ; excellentiae vestrae servi obligatissimi . . . . . nro. 5

36.) Sub titulo : Excellentissime domine, domine nobis colendissime, excellentiae vestrae servi obligatissimi . . . . . nro. 1

NB. Az mi kegyelmes urunk ő nagysága méltóságos neve alatt is irattattanak az feljebb specificalt méltóságos és nagy rendeknek és vitt is el Nagy Pál uram, Büdöskuti nevü ő nagysága bejárójával Szebenből 7. Maii 1686. Adván ő nagyságok Nagy Pál uramnak Tall. 200, az oroszl. tall. 200. Büdöskuti uramnak tall. 80. etc.

7. Maii. Urunk neve alatt római császárnak szóló levélről.

Pro syncera mea statuumque et ordinum hujus regni erga Sacratissimam Majestatem vestram et rempublicam christianam observantia proque tam reali intemeratae devotionis contestatione, dum toties clementissime praemissae caesareae ac regiae gratiae locupletationem, submissis et avidis votis sperassem ex informatione legatorum meorum dolenter insperate contristatus sum quod videlicet tam evidentissimam optimi mei statuumque et ordinum regni affectus argumenta propter contrarias nonnullorum informationes posthabita in sinistram partem sunt interpraetata. Ex pura qua in Deum teneor profiteor conscientia, nihil hactenus, tam ex mea quam regni parte factum esse, quod non merae consuluisset christianitati. Ab ipso Novembri somnolentis aspicio oculis, tam miserabilem medietatis plane ditionis meae, occasione quartiriorum desolationem, integram aliquot Comitatuum evacuationem, quorundam ex meis tam nobilibus, quam rusticis, eo quod ad porciones ulterius solvendas, nihil habuerint, incaptivationem et (quod dolentius) insontem nonnullorum interfectionem,

pecorum nec hactanus cessantem abactionem. Omnia haec, imo et plura ineffabilia, ex solo debito in vestram Majestatem Sacratissimam et rempublicam christianam zelo obedientissime patior, firmam in natali ac paterna, Sacratissimae Majestatis Vestrae benignitate reponens fiduciam, quod postquam causae meae justitiam, ex recentiori legatorum meorum humillima expositione metietur, uberiores meam statuumque et ordinum Sacratissimae Vestrae Majestati, et rebus christianis inserviendi benignissime intel liget promptitudinem, desiderata, me statusque et ordines quantocius consolabitur clementia, adeoque ex innata misericordia Augustissimique sui nominis gloria optatam legatis meis et benignam impertiri dignabitur resolutionem. Pro qua dum iterato humilime supplico, omnem Sacratissimae Majestati Vestrae ex corde voveo gloriam, vitae et armorum perpetuam foelicitatem.

7. Maii. *Romai Császárnak a statusok neve alatt irt levélről.*

Sacratissima Caesarea Regiaque Majestas, Domine Domine nobis benignissime.

Dum syncerae nostrae erga Sacratissimam Majestatem Vestram rempublicam christianam debitae observantiae, inculpataeque nostrae devotionis argumentorum contestatione, Sacratissimae ejusdem Majestatis Vestrae locupletationem speraremus, ex informatione solennium Celsissimi Domini Principis Domini nostri clementissimi Legatorum, in Augustissima Sacratissimae Vestrae Majestatis aula commorantium, iisdem in adversam partem interpretatis cognitis inopinato contristamur. Deum enim obtestamur clementissimum, quod nos nihil hactenus Christianitati contrarium, adversus Sacratissimae ejusdem Majestatis dispositionem commiserimus, quin imo a mense Novembri jam dudum evoluto miserabilem, magnae ditionis hujus Transylvaniae partis sortem, per militiam Sacratissimae ejusdem Majestatis pacientissimis perpetratam conspicimus oculis, ejusdemque Sacratissimae militiae ineffabilia patrata obedientissime pertulimus, arctissimam in naturali Sacratissimae Majestatis Vestrae benignitate reponentes fidu-

ciam. Sacratissimae itaque Majestati Vestrae humillime supplicamus, quatenus ex innata clementi sua misericordia, nostra erga Sacratissimam suam Majestatem syncera promptitudine comperta benignissimam suam resolutionem nobis impertiri non dedignetur. Pro qua eidem Sacratissimae Suae Majestati, humillime iterato supplicantes, gloriam, vitaeque et armorum perpetuam foelicitatem ex corde vovemus.

Ejusdem Sacratissimae Vestrae Majestatis
servi humilimi
Universi status et ordines.

7. Maii. Bécsi posta Credentiájáról.

Celsissime ac Excellentissime Princeps.
Domine Domine nobis colendissime.

Sollicitudinibus nostris jam in immensum miseriarum pelagus excrescentibus, necessitamur iterum, Augustissimam Caesareae Regiaque Majestatis aulam, ac proinde Excellentissimam vestram quoque Celsitudinem molestari. Quamobrem eandem, qua par est observantia constituimus rogandam, legatos Celsissimi Domini Principis Domini Domini nostri clementissimi, ac nostros recenter per expressum suae Celsitudinis, ac nostrum de afflictis rebus nostris informatos benevole exaudire, eorum verbis nostro nomine proponendis, fidem indubitatam adhibere, ac negotia nostra debitis in locis promovere (ut brevissime desiderata cum resolutione opera excellentissime Celsitudinis vestrae inde revertantur) ne gravetur. Factura Excellentissima Celsitudo Vestra rem nomine suo et christiano zelo condignam, Nobisque omnibus officiis recompensandam. Eandem Excellentissimam Celsitudinem Vestram in reliquo prospere valere desideramus.

Excellentissimae Celsitudinis Vestrae
Servi obligatisimi
Universi Status et ordines trium
Nationum Regni Transylvaniae et
partium Hungariae eidem annexarum et incorporatarum:

7. Maii. Bécsi Credentiáról.

Celsissime ac Excellentime Princeps.

Domine Domine nobis colendissime.

Puram realem ac synceram Celsissimi Domini Principis, Domini nostri clementissimi et nostrarum, tam erga sacratissimam suam Majestatem, quam rempublicam christianam devotionem; quamvis nonnulli in excelsa Augustissimae Imperatoria Majestatis Aula in partem synistram interpretati fuerint, speramus tamen, quod postquam innocentis Causae suae Celsitudinis et nostrae justitiam Excellentissima vestra Celsitudo, ex recentioribus legatorum suae Celsitudinis et nostrorum informationibus intelliget, rem justa lance ponderans veritatem dijudicabit. Unde nihil dubitamus, quin ex fervido erga christianitatem zelo suae Celsitudinis nostrarumque Sacratissimae Regiaeque Majestati humilime recentius per legatos nominatos porrigendam instantiam tam efficacissime sit promotura, propterea Excellentiae vestrae Celsissimae coutinuis obligati erimus servitiis. Servet Deus Excellentissimam Vestram Celsitudinem diutissime incolumem et omnimode foelicissimam.

Ejusdem Excellentissimae Vestrae Celsitudinis

Servi obligatissimi

Universi Status et Ordines etc.

7. Maii. Becsi Oblationalis Credentiáról.

Excellentissime Domine Domine Nobis colendissime.

Debitis semper obligabimur servitiis Excellentiae Vestrae pro syncera optimi sui affectus hactenus etiam luculenter experta, coram sua Caesarea Regiaque Majestate declaratione, Legatis nostris Viennae modo noviter syncere oblata, neque dubitamus, quin coepta tanti candoris sui deinceps etiam continuatura sit argumenta. Quamvis enim nonnulli synceram Celsissimi Domini Princepis, Domini Domini nostri clementissimi, et nostram erga Sacratissimam suam Majestatem ac rempublicam christianam devotionem, in Augustissima Suae Ma-

jestatis Aula sinistre interpretentur: nihilominus tamen Excellentia vestra, postquam causae Celsissimi Domini Principis Domini Domini nostri clementissimi ac nostrae justitiam, ex recentioribus legatorum suae Celsitudinis et nostrorum informationibus et eventu rerum metietur, nihil aliud inveniet, nisi omnem officii christiani contestationem. Excellentiam igitur vestram instantissime rogamus, ex magno suo in christianitatem zelo instantiam suae Celsitudinis ac nostrarum, quam legati suae Celsitudinis et nostri, Sacratissimae Suae Majestati noviter porrigent, efficacissime promovere, atque ut desideratam quantocius obtineant resolutionem, operari ne dedignetur. Si jam ab ipso Novembri, tot regimina, armorum christianorum in ditione Suae Celsitudinis portiones suas, ad plenariam usque aliquot comitatuum evacuationem sumpserint, evidentissimamque spem de reali nostra in res christianas declaratione conceperint, quia tot annis sub jugo turcico permansimus, ne sub violentia et onere armorum christianorum ac insupportabilitate ipsius tributi, annonae, commeatus, vecturarum, viriumque subministratiois (ad quae nunc a Sacratissima Sua Majestate impellimur) deficiamus. Cedet hoc in gloriam Sacratissimae Suae Majestatis, universorumque Principum christianorum, excellentiae item vestrae, et foelicitati tam sanctae operationis. Cui insuper omnem ex corde vovemus benedictionem, continuumque foelicitatis armorum incrementum.

Excellentiae vesztrae

Servi obligatissimi
Universi Status et Ordines Trium
Nationum Regni Transilvaniae
et partium Hungariae.

7. Maii. Bécsi credentiáról.

Excellentissime Domine Nobis observandissime.

Praesentium exhibitorem fidelem Nobis dilectum in Augustissimam Caesareae Regiaeque Majestatis Aulam expedientes: Excellentiam Vestram peramenter rogamus, eidem de salvo Passu, sufficienti ac tuta comitiva aliisque facilitandi

itinerum commoditatibus providere, tam eundo, quam redeundo ne gravetur. Factura id Eexcellentia Vestra, mutuis pensaturi sumus officiis, faustissima eidem in reliquo apprecamur.

Excellentiae Vestrae ad officia parati.

Az bécsi követ uraméknak irt levél 7. Maii 1686.

Michael Apafi etc. Spectabiles ac magnifici etc.

Die praesentis megérkezvén Büdöskuti, kegyelmetek az oda fel való dolgokról tett tudositását voltaképen megértettük. Melyekről meghitt becsületes uri s főrendü deputatus hiveinkkel szorgalmatosan tanácskozván, az egész dolgokról megirt hiveink bőségesen irtanak kegyelmeteknek, irván az onnan küldött ő felsége resolutioi, punctumi iránt is holmi szükséges memorialét, melyeket mi is minden részibenn approbaltunk, és hogy mind az mi patiens devotionkat, mind pedig az ő felsége hadai magokviseléseket, az elromlott szegénység nyomorult sorsával együtt mint szemmel látott dolgokat kegyelmetek előtt detegalhassa, s ahoz képest kegyelmetek is az hol mint illik az ellenünk concipialt kétséget elforditván, egész hitelt szerezhessen: Nagy Pál hivünket tetszett felküldenünk kegyelmetekhez, kegyelmesen parancsolván kegyelmeteknek, hozzánk és hazájához tartozó kötelességét előtte viselvén mindenütt és mindenekben kivántató maga alkalmaztatásával előtte álló dolgainkat promoveálni hüségesen igyekezze.

Nagy Pál uram után irt levélről. Die 8. Maii.

Értettük kegyelmed Kolozsvár felé való menetelit; ne kerülje Safenberg general táborát, hanem mennjen arra és kérjen passust, siessen, hogy mi ne vádoltathassunk késedelmes válaszadásunkkal. Mit irt nekünk a megirt méltóságos general ő kegyelme parialtattuk. Kegyelmed adja a követeknek ő kegyelmeknek. Isten Bécsben vivén kegyelmedet, kegyelmesen intjük siessen, ha pedig megakadályoztatik utjában, jöjjön viszssa hozzánk.

Kegyelmed már arra menvén jobban experialhatja az ott való dolgokat, s referalhatja a követeknek.

Die 7. Maii Bécs. Bésben az követ uraknak irt levélről ország neve alatt.

Ajánljuk kegyelmeteknek szolgálatunkat!

Büdöskuti által küldött kegyelmetek levelét vettük 29. Apr., debreczeniek alkalmatosságával küldetett tegnap estve felé becsülettel, megtartván: afflictis non est addendum etc. Minthogy látjuk is kegyelmetek ott is eléggé terheltetik, panaszunknak nagyobb részét elhagyván, méltán érezhetjük, hogy kegyelmetek irásunkat oly nehezen vette, és hogy azok iránt valakihez, kegyelmetek tudja kikhez, gyanakosznak is. Hogy az dolgoknak s fájdalminknak nehézségeket megirtuk, azzal a kegyelmetek magok felől concipiálta opiniokra okot nem adtunk, tudván jól kegyelmeteknek is nincs több hazája ennél. Most is bár világosabban tudósitott volna kegyelmetek bennünket. Irja kegyelmetek, azért nehezteltek meg oly igen, hogy az ide küldött punctumokat megtódtuk volt, arra nekünk az onnan feljül küldött punctumokban lött sok variatiok, diminutiok, s additiok adtanak okot, egyébiránt is a jobbágyságot kerülni kivántuk, s kivánnók is, ugy látjuk, a mit a török jugum alatt elkerültünk, azoknál is nehezebbekben esünk. A mostan leküldött punctumok, s azokban való terminusok szók is, nem terheinknek, szabadságtalanságunknak könnyebbitésére, hanem a jobbágyságnál is alább való állapatokra czéloznak. Viventis ursi pellem dividere mi nem kivánnánk, de azt meg kell vallanunk, a mint az előtt bennünket biztattak, hogy ily szoros állapatokra kénszeritsenek bennünket, nem remélhettük volna. Ha Isten annyira megkeményitette azt a felséges udvart ellenünk, nincs mit tennünk, véghez kell menni Isten ő felsége felőlünk való rendelésének, és noha a most leküldött punctumokból is (vagy articulusoknak irjuk) nyilván kitetszik, mindenikben a magok hasznát s jövendőbéli rajtunk elkövetni szándékozásoknak jobb módjával való véghez vitelére s opprimaltatásunkra czéloznak, jele annak az is, hogy egy méltóságos fejedelem s egy ország informatiójánál, két, három ember, még pedig olyak, kiknek alkalmatosságokkal mi nyomorgattattunk, nem igaz expositi-

ojoknak nagyobb hitelek s tekintetek volt, itilje meg az igaz itiletü Isten. Kolozsvárra küldött atyánkfiának onnét való eljöveteléig a dolgok miben voltanak, kegyelmetek tudosittatott, azután is nemhogy szüntenek volna szegénységünknek terhei, sőt nehezedtenek, többire azoknak a helyeknek, a hol quartélyban voltanak, sőt beljebb valóknak is mindenféle marhájokat elhajtották, nemes embereket s parasztokat is kettőnként kötözték összze s ugy vitték el, sokakat megöltek; most már a buzavetésekre vervén lovakat azt étetik; száraz lévén az föld, az vetést elvesztegetik, csak a puszta földe marad. Egy szóval nincs nyelv ki kimondhassa, kéz, ki kiirhassa azoknak rettenetes cselekedeteket, és igy még eddig legkisebbik szikrányi hasznát sem érezhettük az ő felsége és keresztyénség szerencséjének, tovább is mi jót remélhessünk, nem tudjuk. Mint feljebb irók a mostani leküldött punctumokból is semmi vigasztalásunkra valót nem látunk, nagyobb részint is ezek is szórul szóra ugy vannak irva, mint a melyeket ugyan Büdöskuti uramtól leküldöttenek volt, sőt az melyekhez tettenek is, neheztelésünkre valókat tettenek, nem könyebbségünkre valókkal toldották. Mind ezek után hogy minket ne vádolhassanak, Isten s az keresztyén világ előtt is ne okoztathassunk, magunkat is megmenthessük, a kegyelmetek leküldött punctuminak margoira is semmit nem irtunk, sem ujabb punctumokat nem accipialtunk, hanem pro informatione irattunk kegyelmeteknek egy memoriálet, melyet magoknál tartsanak, és könyörögjenek azok szerint melioraltassanak az punctumok. Istennek, császároknak, királyoknak szabad könyörögni, azért kegyelmeteket is semmi becstelenség nem követheti, minthogy kegyelmetek világosan nem irja meg, miket neheztellettek leginkább az conferenciarius urak, hanem az adó nem igirésiért irja kegyelmetek nehézségeket. Nagy Pál atyánkfia által, minthogy az dolgokban bennforgott kivántuk kegyelmeteket jobban is informálni. Az bizonyos, minthogy ha akarnók is módunk benne nem volna, mi ő felségét és azt a felséges udvart defraudalni nem kivántuk, sem kivánjuk, de az is bizonyos, hogy valóban nagy szivünk fájdalmára vagyon, hogy midőn az ő felsége s az keresztyénség fegyvere által magunknak könyebbséget reméllettünk volna,

nem könyebbségre, hanem nagyobb igára kell mennünk: látjuk, a mineműben soha a mi hazánk, mikor magyar királyok alatt voltanak is nem volt, ez a haza pediglen, hozzávaló Magyarország részeivel együtt az akkori ő felsége praedecessor eleinek, s több keresztyén szomszéd királyok, fejedelmek s akkorbeli nagy magyar urak tetszésekből, azért kellett az török protectiojához ragaszkodniok, már akkor elfoglalván Nándor-Fehérvár megvételével a török a két Oláhországot, ugy remélvén csendesebb megmaradást kiki maga birodalmában; látván, azt is az akkori császár s király, hogy Erdélyt is a török ellen meg nem oltalmazhatja, sőt erejét közelebb való birodalmára is reávonsza (a mint hogy meg is történt) ugy csináltak diplomát az mi eleinkkel; már most ő felségének Isten szerencsét adván, ugy tetszik nem kellene a mi nyakunkban is nagyobb terhet vetni; mi a töröknek ha adóztunk is, elsőben keveset adtunk, de azután is Barcsai Ákos urát fejedelmét, hazáját elárulván, nyughatatlanságával az nagy adót reánk vetvén (ki is érdemes jutalmát az országtól megsententiáztatván elvette) kit is soha az török elő sem hozott, melyből is kilátszik, adónkat megadván, törvényeinkben, szabadságunkban nem bántott, fejedelminket is fejedelmi authoritásokban, becsületekben megtartották; ha mikor hadban kellett is mennünk, olyankor sem élés adással, sem egyéb tereh viseléssel nem bántattunk, adót is pedig mind háborúságos, mind békességes időkben egyaránt adtunk. Azonban quartélyozással, vecturával is nem terheltettünk, mikor élést adtunk is, hadban való menetelre nem erőltettünk; élést is keveset adtunk, ezt is meszsze nem vitték, azt is gyakran az adóban bevették, a vecturáját pedig mindenkor adónkban tudták, azt is oly formában, hogy a szegénységnek nem kárával, hanem hasznával lett.

Az is nem kevéssé turbált bennünket, hogy közönségesen hirdettetik Csáki László mellé feles német, magyar hadak rendeltettek, hogy a havasalföldi vajda mellé menjenek, még pedig ez szegény hazán által. Még végben sem ment (tractánk-é vagy minek irjuk) a tracta, melyben is Csáki László iránt való igiret, a dolog ugy lévén mint feljebb irók, szépen teljesednék be; azt pediglen cathegorice megmondja

kegyelmetek, egy általában ezen való általmeneteleknek nem annuálunk, meg sem engedhetjük, sőt teljes tehetségünkkel resistalunk, mivel az egész török erejét magunkra vonnók, mely miatt utolsó veszedelemben esnénk menten, országunkat az török elfoglalná, s az keresztyénségnek micsoda kárával lenne bölcsen megitilhetik, látja Isten lelkünket, teljességgel elkeseredtünk ez nagy méltatlanságon. 1.) Olyan nagy nevezetes, példa nélkül való, fejedelmét, hazáját elárult, fertelmes életet követő embernek, oly nagy hitele legyen ellenünk. 2.) Ha már hazánknak szép és nevezetes részei elpusztittattak, melyek iránt is az török előtt azzal vádoltattunk, hogy mi adtuk és igértük azon helyeket quartélyúl, melyért is hogy veszedelem nem követett mennyit kellett költenünk, s mégis azon hadaknak által ez országon menetelivel végső veszedelemben akarnak ejteni; ugyan is hadak akármely felé, annál inkább ha ez országon általmennek, nekünk el kell vesznünk, mert a fővezér egész erejével mentést erre fordul, és igy Erdély soha többször nem Erdély. Ő felsége is a punctumokban meghatározta, mikor kivánja a török ellen való declarationkat, ez már megirt forma pedig az ellen lenne. Az is igen csudásnak látszik nekünk, azelőtt a páter Dunoddal való végezést hallani sem akarák, most már kegyelmetek azt irja ratihabeálják, hiszem a mely conditiokkal mi azt igirtük volt, egészen violáltattak. Mi már egyáltalában azt nem acceptáljuk, és azon contractus mellé nem állunk. Kegyelmetek azért kérje viszsza, tul is vagyunk már azon, mert plus quam quartélyban voltak, oda értvén az debreczeni executio, nem százezer tallérra, hanem egy milliora is felmegyen a mi szegény embereinknek, s magunk kárvallásunk. Az is nem kevés gondolkodást szerzett elménkben, hogy többé quartélyal nem terheltetünk, arról semmi emlékezet nincsen, holott mind ő felsége maga, mind a generalok, mind pater Dunod ugy kivánták, hogy többször soha nem kivánják.

Irja kegyelmetek: a fegyverkezést eltávoztassuk: vajha az ő felségéhez, s az keresztyénséghez való devotionkat előttünk nem kivántunk volna viselni, akármint ohajtotta légyen Caraffa generál a dolgot, de oly csendesen azok a hadak nem ülhettek volna azokban az helyekben, kiért is az magunk

felekezetitől is nem kevés itileteket kellett szenvednünk, bizony legalább a marhákat el nem hajtják vala oly könnyen.

Mint irók is: a punctumokban vagy articulusokban miket akarnánk inseraltatni leirattuk, mindazáltal azzal kegyelmeteknek (bizván fejedelmünkhez s hazánkhoz való igaz hüségekben, szeretetekben) kezeit meg nem fogjuk, és arra szabadságot adunk, hogy azokat ha különben nem lehet accommodálják, mind az által igyekezzék oly formában a punctumokat iratni, hogy remélhessünk szabadságunkban való bátorságos megmaradhatást, igyekezvén kegyelmetek, az eleikben adott instructioknak és mostani memorealénknak punctumit követni, ugy is hiszszük már honorariumot is igirvin, az több punctumokban facilisebbek lesznek, egyébiránt is a könyörgésért, instantiáért nem hihetjük kegyelmeteknek bántodása lehetne, kevés becstelenséget kegyelmeteknek is fel kell venni, sőt megtartván ama sententiat: „dulce est pro patria mori etc." nagyobbat is el kell szenvedni, a lévén legnagyobb becsület, mikor ember hazájáért szenved, például vévén Báhtori Istvánt, ki ezután lengyel királylyá lett, ki Kendi Sándorral együtt 1566-ban küldetett Bécsben s árestaltatott, két esztendő mulva bocsátották viszsza, Bornemisza Boldizsárt követ társaival 1601-ben Prágából kikisérték, Kamuti Farkas is arestaltatott volt Bécsben 1599-ben, de mind ezeknek abbeli szenvedésekért e házában ma is dicséretes emlékezetek nagyon.

Kolozsvárra küldött atyánkfiai tudositották volt kegyelmeteket, megküldvén onnét való eljövetelek alkalmatosságával Caraffa generál irott levelének pariáját, melyre is mi válasz tött in specie megküldtük, voltak ugyan azután is bizonyos számu hadak fenn, most is vannak, de nemhogy a fegyverkezésre okot adtak volna még eddig, sőt nagy patentiával szenvedtek minden alkalmatlankodásokat s marha hajtásokat, noha nagyobb részének ellenállhattak volna. Halljuk ugyan a megkárosodott szegénység egy néhányat ölt volna meg az németben, horvátban, de azt is látja Isten, mind a mi kegyelmes urunknak ő nagyságának, mind nekünk akaratunk ellen lett, a melyhez hasonló casustól ezután sem felelhetünk, az kényszeritő éhség vivén reá őket; az erdő is zöldülvén, ide be is

annyi tolvajok támadtak, hogy Brassóban az erdőn által keveses ember nem járhat, Hunyadvármegyében ugyan zászlóstól járnak, noha eléggé persequaltatjuk őket, elég az ok : mindent reánk fognak. Tökölyivel való czimborálkodásról való vádoltatásunk is egész hamisság, innét e részről, senki véle szemben nem volt, emberei jártak ugyan az országban, de azokat nem bánthattuk a töröktől való félelem miatt, ő minket mind fejedelmünkkel hazánkkal együtt, mind untalan vádol, a portán veszedelmünket munkálódja, még is iránta is gyanuságot kell szenvednünk ő felsége ministeritől, nem kevéssé sajnálhatjuk.

Az hadaknak Maramarosban, Szilágyban, Kővárvidékén, Kalotaszegben, Lápos vidéken követett alkalmatlanságokról semmit nem irunk, mind azokban is benne forogván Nagy Pál atyánkfia, (noha Caraffa generálnak eléggé igyekeztünk complacealni, de annak haszna nem volt) ő kegyelme informatiojából s azelőtt innét s Kolozsvárról három izben felküldött irásokat jól megolvasván, tehetnek instantiát a minthogy el se mulassák.

Nekünk ki kelletik vigyázásnak okáért mezőre szállnunk, de mi ő felsége ellen cselekedni, ha onnan ok nem adatik, legkisebbet sem kivánnunk, nem vádolhatnak bennünket most az tarditással, mert ugy hiszszük Nagy Pál uram ott leszen a kivánt napra, mindazáltal nem mindenkor igérjen kegyelmetek olyan szoros időre való választ.

Mi azt akarnók, kivánnók is, kegyelmetek mentül hamarébb közinkben jöhetne, a minthogy ha lehet ne is késsék, ugy mindazáltal, hogy a dolgot jó formában végezzék, ha pedig nem végezhetnék semmiképen, rescribáljanak, mint a memorealéban is megirtuk.

Minthogy a török előtt azzal palástoljuk mi a kegyelmetek követségét, hogy a békességre való mediatorságot sollicitáljuk, ottan-ottan jőnek kérdések onnét, szükség arról kegyelmeteknek külön irni a mi kegyelmes urunknak, vévén eziránt tetszéseket a conferentiariusoknak, kivel menthessük magunkat, minthogy most meg is izente a vezér, ha látja a mi kegyelmes urunk, hogy ő felsége békélleni nem akar, izenje meg a követeknek jöjjenek alá onnét, ha pediglen látja ke-

gyelmetek hasznát, tovább is sollicitálják ő nagyságának a békességre való mediatioját.

Ha kérdés lenne miért vettek annyi paraszt gyalogokat fel Erdélyben arra felelje, az tolvajok az kik az országban feltámadtak, azoknak persequalására, kergetésére vették fel őket.

Kegyelmetek Nagy Pál atyánkfiát a magok egymásközt való discursusban mindenkor adhibeálja, és az conferentiákon is kegyelmetek a mit discurrál Nagy Pál uramnak megjelentse, sőt az mely méltóságos személyhez az ő felsége ministeri közül inkább biznak, vegyék tetszését, tegyék kérdésben, mit kövessenek, minthogy leveleket is vitt (noha) nem akarván mi kegyelmetek követségét kisebbiteni, az levelekben nevét fel sem tettük; ha Nagy Pál atyánkfiát praesentálják-é ő felsége és az conferentiariusok s több nagy méltóságok előtt? erre vannak példák, több fejedelmek idejében is küldettek követekhez követet ez országból s praesentálták is ő felségének az akkori követek, az conferentiariusoknak is, kegyelmetek eziránt is ugy alkalmaztassa az dolgot, confusio ne essék a dologban, mert mi ő kegyelmét azért küldtük leginkább, hogy kegyelmetek érthesse meg jobban az idevaló dolgokat, mintsem legkisebb akadály következhessék belőle, inkább ne praesentálja kegyelmetek se ő felségének, sem más akárkinek Nagy Pál atyánkfiát.

---

7. Maii. Sárosi János uram portai instructiójáról.

Instructio pro generoso Magistro Joanni Sárosi de Kis-Sáros, altero nostro prothonothario, ad Fulgidam Portam Otthomanicam ex civitate Nostra Cibiniensi ablegato.

1.) Az Bécsből lejött emberink iránt való declarationak ugy kell lenni, hogy az eddig valókkal ne ellenkezzék, azokról való irásokat azért el kell vinni pro memoria.

2.) Az békesség felől azt kell ott mondani, hogy noha az ministerek teljességgel magokat nem resolválták, mindazáltal vannak ott nekünk oly hiteles emberink, kik bizonyosan végére mentenek, hogy az békességre addig hajlani nem akarnak, hanem ezen az nyáron még szerencséjeket akarják

experiálni, és ha hatalmas császár hadai szerencsésen járnak, az jövő őszön meg nem fogják vetni a békességet, mivel értők, már is dissensio kezdődött közöttök, megunatkozván a hadakozástól.

3.) Az Bécsben levő követeink felől ha kérdés lészen, meg kell mondani, hogy mihelyt a vezér ő nagysága izenetit Mac skási uram meghozta, min djárt követeinknek megizentük siessenek az visszajövetellel, ha az békességet recusálják.

4.) Az Tököiyi uram dolga felől, hogy ez országon való hadainak általmenetekben teljes lehetetlenség vagyon, bőségesen való ratiokkal declarálhatni :

1.) Mivel annak alkalmatosságával a mit eddig kerültünk, hogy hazánk sedes belli ne légyen, abba esnénk.

2.) Nem is utja az ezen való általmenetel, mivel 17 hét magyar mélyföldet kerülne az Munkács alá való menetelben, még pedig nehéz, köves, hegyes, erős utakon kellene utazni.

3.) Az német armadáinak is szintén az közepére esnék az menetelben és nemhogy hasznot tenne, de magát megveretvén, annál neheze bb obsidioban ejtené Munkácsot. Ezekre az okokra nézve nem maga hasznára, hanem kárára lenne, megitilheti a vezér ő nagysága Tökölyi uramnak ez iránt való szándékát. Az mint hallatik pedig Munkács az obsidio alól felszabadúlt, Cáprára general elmenvén alóla.

4.) Hogy mi magunkat Tökölyi urammal adjungáljuk vagy Munkácsot megsegitsük, teljes lehetetlenség:

1.) Mert az erdélyi erő az Munkácshoz közel levő német császár hadainak számokhoz képest igen kevés.

2.) Ha erőnkhöz annyira bizhattunk volna, az magunk birodalmából exturbáltuk volna inkább az német hadakat, de abban is nem volt módunk, mivel ha hostilitást mutattunk volna, azokban az helyekben lévő várainkat hoztuk volna periculumba, és igy ha Munkácsot megsegitettük volna, magunk várait, melyek az németekhez közelebb vannak, az hostilitas mutatásnak alkalmatosságával német kézben ejtettük volna.

3.) Hadaink nagyobb részével ezen az télen várainkat muniálnunk, más részével, pediglen az németek incursiojától hatalmas császár országát oltalmaznunk kellett.

4.) Ez minden bizonnyal megesett volna, hogy ha fegyvert fogtunk volna ellenek, nemcsak az külső széli pusztult volna el Erdélyországának, hanem az egész német armadák az országnak közepében szállottak volna quártélyban, kivánva kivánták is, hogy arra tőlünk alkalmatosság adassék.

5.) Az vezér ő nagysága bölcsen megitélheti azt is, ha egyéb semmi ok bennünket az fegyverfogástól meg nem tartóztatott volna is, hogy hogy lehetett volna az, hogy egyfelől követink által Bécsben az békességet tractáljuk, másfelől viszont fegyverrel Munkács segitségére mennénk, vagy pedig egyéb hostilitást mutatnánk. Nem kicsiny szomoruságunkra esett az is, hogy másfél száz esztendőtől fogva, miolta Erdély béhódolt közelebb az mi időnkben soha az fényes portától olyan parancsolat Erdélyországára nem jött, hogy egy privatus ember várát megsegitse, a mi nagyobb, olyan ember mellé adjon segitséget, az ki ezeknek az bódult állapatoknak kiváltképen való oka, és Erdélyországának nyilván való ellensége, ma is nem szünik kérkedni az mi gyalázatunkra azzal, hogy minden rosz dolog vagyon felőlünk az fenyes portán elvégezve.

5.) Az hadra való menetelünk ha előfordul, s ha nem is, annak lehetetlenségét, ez ide alább megirt ratiokkal ha lehet teljességesen el kell forditani :

1.) Ez hazából hadainkkal való kimenetelünk igen káros és veszedelmes lenne, mivel Lengyelországgal szomszédosok levén, feles lengyel hadak vannak fenn országunk határihoz közel; ez mellett az német és magyar hadak is számosan csaknem országunkban vannak, kik is mihelyt az ország népének valamely felé való kimenetelit értenék, minden bizonnyal ország

gunkban béjővén, micsoda veszedelem követné szegény hazánkat, az vezér ő nagysága megitélheti.

2.) Szomoru példánk az ilyenre, midőn Lengyelországban Rákóczy az ország hadait elvivén, az lengyelek másfelől beütvén, minémü pusztitásokat tettek, nyilván vagyon.

3.) Hasonló példa lehet erre Moldova, miképen az bécsi expeditiora lévén az akkori vajda az egész ország népével, mig hazament, az alatt a lengyel vajdát vivén országában bé, micsoda nagy romlása esett, nyilván vagyon.

6.) Hogyha pediglen az táborra való menetelt semmiképen különben le nem hagyná, el kell azt is próbálni, hogy inkább valami éléssel készek vagyunk kedveskedni, csak maradhassunk honn hazánk oltalmazására, hatalmas császárunknak is nagyobb haszna lévén abban, ha ez szegény országot megtarthatjuk, mintsem ha elromlik.

7.) Ennek jobb módjával való véghezvitelére az minister eknek két vagy legfeljebb háromezer tallérig való gratificatiora adatik authoritas.

8.) Ultimarie meg kell azt is mondani, hogy ez ország. ban lévő crősségeket feles hadakkal kellett muniálnunk, melyekből is az hadakat (ha hadra kényszerittetünk menni) kivévén ha az német eszében veszi, semmin inkább nem kap mint hogy az erdélyi erősségeket indisposite találván, belé férkezhetnék, mely ha ugy lenne, minémü kára az hatalmas császárnak, veszedelme, romlása ez szegény hazánknak következhessék, akárki megitélheti, mert többé hatalmas császárunknak adó ebből nem megyen s ez szegény haza is végső pusztulásra jút teljességesen.

9.) Az Tökölyi uram jövetelének is hire nekünk valóban megesett, mert mihelyt azt az Szathmár táján lévő hadak meghallották, menten béfelé kezdtek nyomulni, és noha nékik teljes tehetségünkkel resistálni, s őket ez országon által nem bocsátani munkálódtunk, de abban is igen akadályoztattunk Tökölyi uram jövetelinek hirével, mivel az országnak nagyobb része ő kegyelmével lévő török és tatár hadak jövetelének hirétől ugy megfélemlett, hogy nagyobb részint az ország

népe megfutamodott, mind nemesség s mind parasztság, kiknek is szorgalmatoskodtunk lecsendesitésében, és az vitézlő rendek felültetésében, de mivel az országgyülése szintén akkor volt hatalmas császár adója elrendelése felől, az hadak felvétele mint lehetett, nem tudja, ha pedig az hadakat fel nem ültethették az Tökölyi uram jöveteli hiréből származott bódulás miatt esett; hogy pediglen az nép annyira megbódult az Tökölyi uram hirén, attól esett, hogy mihelyt az ország széliben beérkezett, az hova is hir nélkül jött, mentést az közelebb való helybéli tiszteknek ugy kezdett imperiose parancsolni, mintha már ez országnak ura lett volna.

10.) Az urat Teleki Mihály uramat az miképen az portán deferálták, azt szorgalmatosan ki kell tanulni ki által lett, ha másképen nem lehet, igérettel is végére kell menni.

11.) Az mely Erdélynek adatott régi császárok athnameit s egyéb szabadalom leveleket is Macskási uram az portán felkerestetett s pariáltatott is, hüségesen meg kell vizsgálni, és ha ez haza javára hasznosok s szükségesek lésznek, ki kell váltani, ha haszontalanok pedig, nem kell az költséget reájok vesztegetni.

12.) Az Tökölyi uram dolgait szorgalmatosan tudakozni kell.

Isten pedig ő kegyelme utját szerencséltesse, és hozza meg ő kegyelmét kivánatos válaszszal. — Datum in Civitate nostra Cibiniensi die septima Mensis Maii Anno domini mil lesimo sexcentesimo octuagesimo sexto.

Maurocordatus uramnak irott levélről 7. Maii. Balázsházi által.

Cum plane in publicis Comitiis fidelium nostrorum generosi Balthasaris Macskási legationi et Pauli Gyárfás Praesidentis relationi attenderemus, ac de iis quae dudum expectatus emissarius noster Vienna modo tantum attulit, discurreremus legatumque nostrum ad Portam fulgidam instrueremus, appulit ad Nos Michael Nagy de Lessenye, domini Tökölyi aulae familiaris, hac declaratione, quod praefatus dominus Tökölyi

cum habitis secum turcis et tartaris per has partes Regni transiret. Itaque de commeatu, vectura, aliisque ipsis necessariis provideamus, qui jam in terminos regni perveniens, qualiter incolas terrae, tam nobiles quam rusticos perterrefecerit, diffugere, et solas aedes super terram relinquere coegerit, nos etiam ipsos universosque Status et Ordines conturbaverit, ut vestrae illustritati uberius perscribamus, non est necessum. Fatemur nos vix scire inter tantas perplexitates quo nosmet reflectamus? et quo modo perterritum animum dispersi populi componamus? Jam enim (sicut etiam excellentissimus et magnificus dominus Vezerius per praefatum legatum nostrum nobis in mandatis dedit) per totum regnum ut omnes nobiscum in Martis arenam progrediantur edixeramus, quia Germani ex finibus ditionis nostrae totaliter desolatis quamvis jam regredi caeperint,a pecorum tamen abactione et bonorum miserae plebis direptione,plurimorumque interfectione nec hactenus cessarunt; quam ob rem ulteriores enormitates eorum refrenare, copiisque nostris per totam hyemen adversus ipsos in armis stantibus succurrere debebimus, nisi in tam arduo proposito nostro fama Turcarum et Tartarorum cum domino Tökölyi appropinquantium fuissemus impediti. Nos quandoquidem summe memoratus dominus magnus vezirius per toties fatum legatum nostrum clementissime assecuraverit, quod extraneas copias regnum hoc transire non permittet, alioquin etiam expressum mandatum a fulgidissima porta super eo, quod videlicet transitum concedamus, non habeamus, etiamque dominus Tökölyi si Munkácsino opem ferre velit, rectam viam suam ad decem et quinque milliaria versus has partes relinquere deberet, viasque nostras maxime strictas et petrosas, et quod ponderabilius, terram solam occasione Germanorum ab omni commeatu evacuatam, statim vero exterius validiorem exercitus Germanici partem inveniret, scientes deniquē, quod cum istis quos secum habet, imo et pluribus copiis Munkácsium ab obsidione illa liberare non posset, ditionem vero nostram tali suo transitu solummodo depopularet, statimque jam e finibus nostris egredi incipientes Germanos, Croatas, ipsumque Ladislaum Csáki (qui antea nos regnumque nostrum prodiderat, et modo a germanis campestri militiae hungaricae Generalis

praefectus est), pluresque in illis locis insidiantes cohortes in ditionem nostram retraheret, domino Tökölyi perscripsimus, ut versus has partes ne veniat. Qua de re dum Illustritas vestra ab oratore nostro luculentius informabitur, confidenter ab Illustritate Vestra petimus, tanti momenti rationes nostras ponderare, exellentissimoque domino magno vezerio quanto efficatius declarare ne gravetur. Prima enim nobis cura est, quomodo afflictissimum hoc extranearum insidiis expositum regnum, contra quosvis impetitores custodire, semperque in fidelitate fulgidissimae Portae conservare valeamus.

Hodie vel eras Deo altissimo favente, legatus noster ad praetitulatam fulgidissimam Portam expedietur, per quem alte nominatus dominus magnus vezerius, medianteque sua Excellentia, invictissima, potentissima Majestas imperatoria de omnibus informabitur, ad illa etiam, de quibus fidelis legatus noster Balthasar Macskási mandata attulit, benigne habitura est resolutionem.

Die 7. Maii 1686. Kapikihának urunknak neve alatt irt levél.

Praemissis praemittendis.

Macskási Boldizsár becsületes fökövet, Gyárfás Pál kapikiha hiveink megérkezvén, az ott fennforgó dolgokat megértvén bécsi követeinktől is régolta való várakozásunk után postánk jövén, a nemes országnak statusi is együtt lévén, midön szintén az fennforgó dolgokról discurálodnánk, és a fényes portára is követünket készitvén a fövezért ő nagyságát, s ő nagysága által hatalmas császárt a dolgokról tudósitani akarnók: érkezék Tökölyi uram Lessenyei Nagy Mihály nevü szolgája, ki által izente, hogy mellette levő török, tatár hadakkal e.en megyen által és hogy azok számára való élésről, vecturáról viselnénk gondot, mely hirnek hallása mennyire inditott meg magunkat is, megitilheti hüséged, tudván már afféle hadaknak ez országon való általmenetelivel mennyi kárt szenvedett legyen ez a szegény ország, s mennyi bódulással, embereknek elfutásával, lakó helyeknek pusztán hagyásával szokott végben menni; azt is tudhatja, már is Tökölyi uram

jó fühöz érkezvén az egész föld népe, nemesség elfutott. Ily váratlan s reménytelen bódulás következvén, alig tudjuk mit csináljunk s miképen csendesitsük hiveinket s szegénységinket, a lévén a vezér ő nagysága parancsolatja Macskási uram által, hogy az ország népet felvegyük, s táborban szálljunk, melyről való parancsolatunk már az országra ki is ment volt, egyébiránt is, noha a németség a már tőlök teljességgel elpusztittatott helyekből kifelé kezdett takarodni, de ugyan az marhahajtást a belsőbb részeiből a szegény hazának követvén, szükség volna, hogy egyéb hadainkkal a szélben már régtől fogva fennlevő hadainknak succurrálnánk, a marhahajtó ellenségeinket is arceálnók gonosz cselekedetektől, de ez Tökölyi urammal levő török, tatár hadaknak ez országon való általmenni akarásoknak hire abbéli szándékinkban is akadályt tőn. Akarjuk azért hűségednek előre megirnunk, minthogy nekünk Macskási uramék által a fővezér ő nagysága azt igirte, hadakat ez országon által nem küld, egyébiránt is, parancsolatunk is ez hadaknak általmenetelek felől nincsen, másképen is Munkács felé, ha Munkácsot akarja segiteni, Tökölyi uram 15 mélyföldet kerülne, rettenetes szoros köves utakon is kellene menni, és azokra a németektől is elpusztittatott részére az országnak, a holott a had is semmit nem kaphatna, a német hadnak is a dereka a hol vagyon, arra a részre kellene menni; a mennyi had pedig Tökölyi urammal vagyon, azzal és többel is Munkácsot az obsidio alól fel nem szabadithatná, hanem ezen való általmenetelivel az országot is csak pusztitaná, az már kitakarodott s kimenni igyekező német, horvát, Csáki László alatt (mint hogy most őtet tette a német a mezei magyar hadaknak generalisává) levő magyar és a közel levő több hadakat reánk viszszahozná. Ezekre az okokra nézve, mi megirtuk Tökölyi uramnak erre ne jöjjön. Hüséged legelsőben is Maurocordatus uramnak levelünket megadván, s ő kegyelme tanácsát vévén, mentül jobb formában a vezérnek ő nagyságának jelentse meg, ma vagy holnap követünket is meginditjuk, ki által bővebb informatiot teszünk minden fennforgó dolgokról. Macskási uram által parancsolt dolgokról is választ teszünk. Bátran megmondhatja, mi ez szegény országgal együtt, hatalmas császár

hüségiben állhatatosan megmaradunk. Ha Tökölyi uram, vagy mások akár kik ellenkező képen vádolnak is bennünket, ne hidjék. Tökölyi uram sz mostani igyekezetivel is, nem annyira igyekezik az portának szolgálni, mint maga boszszúját üzni. Mi pedig az fényes portához való hüségünkért országostól minden nap a sok kárt szenvedjük, éjjel, nappal nyughatatlankodunk, nagyobb részét hadainknak egész télen is fenn kellett tartanunk, s most is fenn vannak.

Szintén ez levelünknek végezni akarásunk alkalmatosságával végbeli tiszteinktől két felől is hozának tudositást, hogy nekik ugy viszik a hirt, Munkácsot az német oda akarná hagyni, ha eddig oda nem hagyta is, és hogy már takarodni is kezdettek a németek; ennek bizonyosabban való megtudására is elküldöttünk.

---

9. Maii. Csehi udvarbiró leveléről.

Méltóságos ur nékem jó uram!

Hogy Isten kegyelmedet szerencsés hosszu élettel megáldja szivem szerint kivánom.

Schaffenberk generál ő nagysága az német hadakkal 7. praesentis Czikón alól süle(l)medi mezőn szállván meg, tegnap ott naplott, várván az máramarosi német hadat, ma a Sibó és Udvarhely között levő mezőre száll. Az mint általnézhettük az német had mintegy öt vagy hatezernél több nem lehet, az hátra levőket pedig négyezernek mondják. Az magyar hadak most gyülekezvén, az egész Szilágyságon szélljel vannak, az a hire hogy Sibónál mustrálnák meg őket s ott fizetnének is nékik. Elviselhetetlen élést kivánván rajtunk, kételenitettem Schaffenberg generálhoz ő nagyságához mennem és sokat fáradozván Pap László urammal salvaguardiákat hoztunk ezen nyomorú helynek megmarasztására, hatszáz kenyeret, hat zsák lisztet, tizenkét vágó marhát egyéb sokaccidentiákat is adván. Az mint értettük Hídalmás felé az Borsa völgyén akarnának bonczidai és süki mezőre szállani. Offerálja az generál magát, hogy nem ellenségesképen és Er-

délynek nem romlására megyen, sem az méltóságos erdélyi fejedelem kegyelmes urunk ő nagysága személye ellen semmi feltött czéljok nincsen. Csáki László ő nagysága is szemben lévén velünk azt mondja, hogy Isten is megverné, ha jó kegyelmes ura ellen kivánna valamit cselekedni, sőt mindenek ben, ha kivánjuk, ő nagyságának jószágát és javait oltalmazni akarja. Bizonyosan beszéllették urak az táboron, hogy most Szegednél ismét megverték Tökölyit, maga is csak gyalog szaladott hajón által az Maroson, mindenét elnyerték. Ezek után Istennek kegyelmes gondviselését uram kegyelmedre terjedni kivánom. Datum in Arce Szilágy-Csch 9. Maii. 1686.

kegyelmed alázatos szolgája
Ges. Krajnik István.

Titulus. Méltóságos uramnak tekintetes nemzetes Széki Teleki Mihály uramnak ő kegyelmének (cum pleno titulo et honore) nékem uramnak ő kegyelmének alázatosan irám.

Instructio pro generoso Michaele Daniel de Vargyas ac Sigismundo Bálintit de Körtvélfája nostris ad illustrissimum dominum Fridericum de Scherffenberg ablegatis.

Ez hazának fennforgó szoros állapotjához képest utját ő kegyelmek maturalják, és feltett czéljokra jutván megirt Schaffenberg uramat köszöntsék, levelünket ő kegyelmének megadván becsülettel.

Declaralják ő kegyelmek, eleitől fogván mely nagy devotióval voltunk ő felsége és az keresztyénség iránt, kivánván ez fennforgó hadi progressusoknak boldog successióját, az ő felsége és az egész keresztyénség gratiáját amplectalni, melyről noha sok izben assecuraltattunk ugyan, de az ide alá való ő felsége hadai által ellenkezőt tapasztaltunk eleitől fogván, s tapasztalunk most is, melynek okait semmiképen által nem láthatjuk.

Az közelebb elmult napokban követeink által az ő felsége

hozzánk küldött ő felsége resolutio inak punctumi, az mi azokra tett replicankkal együtt, ugy itéltük, minden nehézségeket elmetszettenek, és az mi ő felségével tractaltatott dolgaink diplomában irattattanak, és tovább semmi nehézségekkel nem terheltetünk sőt az ő felsége császári gratiájával megvidámittatunk.

Megmondhatja ezt is, almélkodunk rajta felette igen mitől lehessen az, hogy mind az ő felsége kegyelmes commissiói, mind pedig az onnan leküldött ő felsége resolutioinak punctumi tenorokban császári gratiája repraesentáltatik, az ide alávaló ő felsége vitézi pedig, azokkal ellenkezőképen viseljék magukat ellenünk, holott pedig ha mi eleitől fogván offeralt devotionk mellett perseveralni nem kivántuk volna semmiképen az ő felsége, birodalmunkban levő vitézinek oly csendes quártélyok nem lehetett volna; de mindennyi szomoru romlását is birodalmunk nagy részének, keresztyéni oblationkra nézve igen patienter viseltük ez mai napig.

Azt continealják az ő felsége resolutioinak punctumi hogy:

1.) Suscipit Sua Majestates defensionem Transylvaniae et postulante ratione ad requisitionem eorundem pro defensione ejusdem copias mittet auxiliares etc.

2.) Comitem Ladislaum Csáki copiis suis in confiniis Transylvaniae non praeficiet nec adjunget, nec damnum Transylvanis ut inferatur Sua Majestas permittet.

3.) Consentit Sua Majestas, ut non ante expugnationem Varadini, et Temesvarini, se Transylvani copiis Suae Majestatis conjungant etc.

Melyekre nézve mi is az mi rosolutionkat felküldöttük, ugy hogy az diploma ad terminum praefixum expedialtathatik; melyben hogy változás lehessen nem gondoljuk. Miért kellessék tehát az ő felsége hadainak ellenünk ezt követni contra vim et tenores punctorum praecitatorum, teljeséggel idegen dolognak látszik.

Továbbá instáljon, sőt keresztyéni devotiojára és az ő felsége parancsolatjához tartozó köteleségére kényszeritse is, ne hozza az ő felsége vitézit országunkra sőt vigye ki őket birodalmunkból, s ne kivánják az ő felsége rosolutioi ellen,

hogy magunkat s ez országot az veszedelemre praecipitáljuk, várjanak az Istentől s az időtől, mi is annak idejében magunk kivántató alkalmaztatásunkat el nem mulatjuk. Egyébiránt hogy az ő felsége vitézi birodalmunkban való lételekkel, s az ő kegyelme hozzánk küldött levele s szóval való izeneti szerint cselekedvén, az török és tatár hadakat ellenünk provocalván, bennünket s hazánkat végső veszedelemben ne ejtsenek, eltávoztatni munkálodunk, semmiképen nem szenvedhetvén bejöveteleket, annál inkabb magunkat az ő felsége hadaival nem conjungáljuk, sőt Istent hiván segitségül in nostri defensione, omnem movebimus lapidem, elhivén azt, hogy Isten ő felsége igaz ügyünk oltalmában elkövetni kételenitő munkánkat boldogitja, és ártatlanságunknak emlékezetivel az egész keresztyén világot betölti.

Ex superabundanti mondja meg már ultimaria replicánk mellett expediált követünk ad terminum praexum felmegyen, és az egész tracta véghez megyen; ne praecipitálja azért ő kegyelme az dolgot az ő felsége és az egész keresztyénség resolutioinak praejudiciumokra, hogy mi is ad extrema szorittatván, utolsó veszedelmeztetésünket távoztatván, az ő felsége s az egész keresztyénség eddig való dicsiretes progressusát meghomályositani ne láttassunk. Egyébiránt cum protestatione ugyancsak mondja meg, valamit ad Isten de ily extremitasban magunk oltalmazására használható minden mediumokat elkövetni kénytelenittetünk, s el sem mulatjuk.

Jelen lévén ő kegyelmek az consultatiokor, mind az dolgokat megértette s mind pedig szóval lett declaratiokat bőségesen hallott, azért mindenekben magokat ahoz alkalmaztatni hűségesen igyekezzék.

Isten pedig ő kegyelmeket szerencsésen hordozván, hozza jó egészségben, kivánt válaszszal viszsza. Datum in civitate Cibiniensi die 10. Maii anno 1686.

Die 10 Maii Anno 1686. Josika István uram instructioja az szerdárhoz.

1.) Utját ő kegyelme mentől jobban lehet siesse. Tökölyi öcsém uramhoz érkezvén, megmondja, hogy az szerdárhoz expedialtatott tőlünk és az instructionkat is ő kegyelmének mutassa meg, s kérje hogy admaturálja ő kegyelme is a dolgot.

2.) Az szerdárhoz érkezvén nevünkkel köszöntse becsülettel, s jelentse meg, hogy mi az fényes porta parancsolatja szerint Bécsben követinket az elmúlt őszszel felküldtük volt, az kik által az békességet szorgalmatosan munkálkodtuk, az kiket mind eddig is, az bécsi udvar szép szóval s reménységadással ott várakoztatott, s az elmúlt napokban az mely rész hadai az németnek Maramarosban, Kővár és Lápos vidékén voltanak is, azokat is kivitte volt, ugy hogy már azt reméllettük, hogy tőlök megmenkedtünk, de bennünket is hitekkel megcsalván, az Erdélyi birodalomból az kivitt hadakat Szathmárnál több generalok alatt való német hadakkal conjungalván, s Csáki mellé az magyar hadakat adván, most már mind együtt újolag az Szilágyságban bejöttek, az mint irják 24 ezer német és magyar haddal, lövő szerszámokkal, s az mint nekünk hozzák ide be Erdélyben szándékoznak gonosz véggel; azokkal az hadakkal levő Safenberg general nekünk micsoda levelet irt, az kiben azt kivánja, hogy mellettek felüljünk, s velek hatalmas császár ellen fegyvert fogjunk, az levél párját odaküldtük ő nagyságának. Mivel azért az fővezértől ő nagyságától olyan parancsolatunk vagyon, hogy mindenekben ő nagyságával egyetértsünk, akartuk azért ő nagyságát az dolgokról tudositanunk, hogy mi az ország hadait most ültetjük fel, de az német had sok is lévén és tüzes had is, vélek alig reménlhetjük hogy birhassunk, hanem ő nagysága mentést Lippa felé forduljon minden erejével, hogy ha mi ő nagyságát tudósitjuk ő nagysága az mi hadainkkal megegyezvén, az ellenséget hatalmas császár országából kiüzhessük; mi az országgal hatalmas császár hüségétől soha el nem akarunk állani, hanem az országot ő hatalmassága szá-

mára akarjuk megtartani, az mint hogy arra az országgal összeesküdtünk mostani gyülésünkben.

Ha mi ujabb hirünk érkezik, ő nagyságát ismét tudositani el nem mulatjuk.

Szilágyi uram Credentiájáról. Die 11. Maii Bécsbe ment.

Excellentissime domine nobis honorande.

Praesentium exhibitorem Egr. Szilágyi Cubicularium nrum ad Legatos nostros ad sacr. Imperat. Majestatem Viennam missos expediri debuimus. Cujus iter ut benevolentia Excel. Vestrae majori cum securitate progressum capiat, benevole requirimus quatenus de secura ejusdem comitiva prospicere ne gravetur, factura rem Nobis gratificundi studiorum argumentis reciproce recompensandam. Vitam ejusdem de caetero conservet Deus incolumen. Datum in Civitate Nostra Cibinien. die 11. Maii 1686.

Excellentiae Vestrae

ad officia parati.

Scherffenberg uramnak irt levél 11. mai.

Excellentissime Domine observandissime!

Literas Excellentiae Vestrae die prima praesentis mensis Szathmarino datas, benevole recepi, commissionemque ejusdem per generosum dominum Adamum Kende repraesentatam probe intellexi; cum jam variae Sacrae Cesarcae Regiae Majestatis eaeque clementissimae oblationes eo Nos induxerint, ut favorabili Suae Majestatis gratiae sedulo inhaeserim, non possum non dolenter repraesentare, quod adversis ejusdem Majestatis Sacratissimae oblationibus una cum Statibus regni Transylvaniae gravemur argumentis. Volens itaque Excellentiae Vestrae pro ratione praesentis status respondere, generosos Michaelem Dán'el de Vargyas, tabulae regni judiciariae assessorem, ac Sigismundum Bálintith de Körtvélyfája,

fideles mihi dilectos ad Excellentiam Vestram ablegendos duxi. Quibus ut super nomine meo se praesentandis plenariam fidem adhibeat, eosdemque ad me sine mora remeandos benevole patiatur, eandem excellentiam vestram benevole requirendam duxi, faciet Excellentia vestra officium mutuo recompensandum. Eandem de caetero excellentiam vestram divinae protectioni recommendo. Ejusdem Excellentiae Vestrae ad officia paratissimus.

Nagy Pál uram levele 11. Maii 1686. urunknak.

Méltóságos ur, nekem jó uram!

10. praesentis hálván Saffenberg general uram ő nagysága az német hadakkal Szurdok és Tihó között, Csáki uram ő nagysága Gorbónál a magyar hadakkal, ma reggel viszsza kellett jönöm az száló helyre ő nagyságokkal Páneczél-Csehez s megszállának délután 11 praesentis, circa horam 2-dam, kivált az német had bizony jó fegyveres, vasas, paripás, az magyar is alkalmas jó had, noha azok mivel most gyülnek nem mind egy arányu, velem levő szemmel látott katonák annak mindenképen látói lévén, megtudják mondani; engem nem tartoztatott meg az general, hanem passust igért, de ő nagysága azt mondja csak haszontalan sétálás, mert ő nagyságának plenipotentiája vagyon ezen dolgok felől való complanatiora, különben is veszedelmesnek mondják ő nagyságok az utat, mivel az hadak most változnak, alig hiszik elmehessek az csavargók miatt, hanem javalja ő nagysága, irjak ő nagyságának, ne fáraszszon s ne költsön ő nagysága haszontalanul s én is magamat ne fáraszszam s szerencséltessem az utazással, s azt várjam meg itt, vagy ha akarom Kolozsváratt, s ha ugyancsak az tetszik ő nagyságának hogy elmenjek, azután is ad passust örömest; én arra azt felelém, nekem csak el kell mennem, mert parancsolatom az ő nagyságoktól, másképen is mit tudnának az követek ott fenn cselekedni, ha innen fel nem megyek az ő nagysága leveleivel? Arra azt mondá ő nagysága, onnan késő lesz viszszafordulnom s azt ő nagy-

sága itt nem várja, hanem tovább megyen, szándéka jó ő nagyságának, ha ugy akarja nagyságtok s kegyelmetek is. Mondám én: legtovább három hétre viszszajövök; monda: de tudom levéllel kegyelmedet nem küldik csak, hanem szóval való instructioja is van, s arra való válasz később lesz, három hét alatt pedig nem várakozik, s talán avval akarják suspendalni az ő nagysága dolgát mig hazajövök: ha ugy akarta volna ő nagysága, az követek is ide jöttek volna le tractalni. Csáki uram ő nagysága is beszélvén monda: ha kivánja s acceptálja nagyságtok s kegyelmetek az mi kegyelmes urunkkal együtt jó szivvel interponálván magát, ugy munkálkodja az dolgot, megköszöni még az gyermeke is nagyságtoknak s kegyelmeteknek. Én arra azt feleltem: ha ő nagysága jól cselekszik, avval neveli hírit az jóra; monda: addig is szolgált sokszor, noha nem vették eszekben, s ha kivánják elköveti, ha nem: csak hallgat; mondám, hogy az hadakat dicsiri vala, ha kimondaná kegyelmed, mit gondol én felőlem, azt gondolom kár azt az hadat ide hozni keresztyénekre, s nem az pogányra vinni, mert evvel csak az törököt hozza be magára, mert meghallja az török s bejő, s itt pusztitnak. Monda hogyha jól akarják, ezek innen elmennek, az országból ki az törökre s ugy nem itt benn leszen az romlás. Sok lévén az beszéd ezt ebben hagyom. Mondá ugyan az főcommisarius szó beszéd közben, mint egy tréfában: dominus comes Csáki erat Sathmarini in commissione, modo est frater hic in expeditione. Csáki uram is mondá: hallja kegyelmed mit mond, ezt még nem akartam kimondani. Az magyar hadak között vannak nevezetes emberek: Csáki Sámuel uram, Károlyi István, kapitány Kis Balázs, Jaxo Dienes, Horváth János, Deák Ferencz, Paladi kapitányok. Az németek között: Generalok: Schaffenberg, Veterani, Pycolomini, Vallis; obesterek és colonellusok! Saxolaunburg obestere Lautheri Seuorve, az lothringiai herczeg obestere, Gecz Maqui; dragon kapitány Tetivoitos, többek is sokan, Vallis, és Spinola gyalogok fő colonellusi; item ugyan az Schaffenberg uram regimentje, gyalog és lovas német alig hiszem tiz vagy tizenkét ezer ne legyen legalább, azon kivül az magyarok, az főcommisarius azt mondá, 26 ezeren vannak, de én nem olvastam. Mondá azt is Csáki uram s maga is

Schaffenberg uram, hogy erősen megverték Tökölyi uramat, Petróczi urammal szaladtak csak el s egy monasteriában maradtak meg, mutata két veres társzereket is Csáki uram s mondá: ezeket most Tökölyi uram ajándékozta, mert tőle nyerték, s nekem hozták. Én uram már csak az passust kivehessem mindjárt indulok, de annak meg expedialtatását Csáki uramra bizta Saffenberg uram ő nagysága, s attól félek, ha késedelmem lesz, ma már estve feléig, de holnap ugyan csak bemegyek Szathmárra, ugy értem mozsár álgyu van itt 2, hoszszu álgyu négy, bombát is mondják egy szekérrel vagy kettővel van, több nincs ágyu véllek; szóval is izentem bővebben; kérem az alkalmatlan irásról megbocsásson uram kegyelmed, mert az térdemen kelle csak hamar irnom. Az elmenetelemet egy szóval nem javalják, de mivel mind urunk ő nagysága, mind nagyságtok, s kegyelmetek parancsolatja én csak elmegyek, ha pedig nem tetszik elmenetelem, küldjön postát utánam, ha el ér Kassáig üzzön meg, s mind költségérül s fáradságárúl magam contentálom; bánnám ha elmenetelemmel nehézségére lennék nagyságtoknak s kegyelmeteknek, noha ők mentül inkább nem javalják, azt gondolom annál jobb ha elmegyek. Ezzel az ur Isten oltalmában ajánlom kegyelmed életét s maradok kegyelmetek alázatos

szolgája

Nagy Pál m. p.

Datum in castris ad Pánczél-Cseh positis die 11. Maii, hora pomeridiana 7-ma 1686.

Csáki uram holnap megyen Kaplanban lakadalomra, az hadak Bonezhida tájékára szállanak, Kende uramat ott várják ki nagyságtoktól, kegyelmetektől.

13. Mai. Dévai vicecapitány változtatásáról.

Hunyadvármegye, Tornya Péter és notarius uraméknak, urunk neve alatt irt levél.

Generose Egregie, Fideles nobis dilecti salutem et gratiam nostram. Mivel hogy ez mostani időnek és fennforgó állapotoknak mivoltához képest, gyakor gyülésekkel nem terheltetvén az országot is a szükséghez kivántató concursussal, hanem az nemes országgal közönséges egy akaratból és az mi consensusunkból is deputaltattak becsületes meghitt tanács ur hiveink, és ő kegyelmek mellett több becsületes förenden levő és statusokbeli hiveink is, az mi és nemes országra s közönséges jónkra tartozó, minden dolgoknak is előmozditására és expeditioira az occurrentiak szerint és szükségekhez képest. Mely becsületes hiveink közül ugy tetszvén az feljebb specificalt tanácsuri és több deputatus hiveinknek is rendeltetett deputatusi hivatalban nemzetes Josika István eddig való dévai vicekapitányunk ő kegyelme is, kit most közelebb való napokkal is az mi és nemes ország szükséges más szolgálatban kivántatott expedialnunk, és ennekutána is kivántatik hasonlóképen más karbeli szolgálatjával is az dolgokat segitenünk. Változván ez okáért azon dévai vicekapitányságnak tisztségéből megemlitett hivünk, és nem is akarván azon dévai erősségünknek vicekapitánységi hivatalát tovább várakoztatnunk, nemzetes Csula Gáspár hivünket azon hivatalnak beállitására hüségtek által instellaltatni rendeltük, parancsolván kegyelmesen és igen serio (hogy az üdő is késedelmet nem szenvédhet) megadván mind Csula Gáspár mind pediglen dévai porkoláb és praesidiarius hiveinknek szóló leveleinket, annak rendi szerint kivántató módok alatt és requisitumok szerint, az vicekapitányságnak hivataljában és utána valóknak is ő kegyelmétől való s tartozó függéseket elejekben adván, megemlitett porkoláb és praesidiarius hiveinkkel együtt helyeztesse és hadja jó rendben és helyben kegyelmességetek fogyatkozás nélkül. Secus non facturi. Datum in civitate Cibiniensi die 13. Maii Anno 1686.

13. Maii. Dévai porkoláb és praesidiariusoknak urunk neve alatt írt levél.

Egregie et strenui fideles etc.

Az nemes országnak dolgai iránt kivántató deputatusi, becsületes tanácsi és főrendből álló statusbeli több hiveink is velünk megegyezett tetszésekből ugy kivánván, hogy ez mostani fennforgó állapotokhoz képest az szolgálatnak rendi sok felé kivántatván, nemzetes Josika István eddigi dévai vicekapitányságabeli előttök járó tiszt hivünket mind deputatusi hivatalban, mind peniglen az mostani expeditiora, közönséges hazánk szolgálatjára is deputalnók, a minthogy követi is utját rendelése szerint mostan abban. Kinek is az feljebb megirt okokra nézve eddig való tisztsége változván dévai udvarunkban, rendeltük nemes és vitézlő Csula Gáspár hivünket azon tisztségnek elkövetésére hüségtek eleiben megemlitett dévai várunkban. Kinek is instellálására deputalván és parancsolván is nemes Tornya Péter és Apáczai Tamás tiszt hiveinket, ez okáért nevünkkel mondandó megemlitett hiveink szavaknak és az szükséghez kivántató rendeléseknek egész engedelmességgel hitelt adván : parancsoljuk kegyelmesen és igen serio, hogy mindenekben a tevő, hallgatója és elkövetője is ugy legyen hüségtek, valamint eddig is hozzánk, szerelmesinkhez, s hazájokhoz tartozó szoros kötelessége kivánta és kivánja, ha magok életit, becsületit kivánja megtartani, és kegyelmességünkkel is élni tovább is. Nec secus facturi. Datum in civitate nostra Cibiniensi die 13. mensis Maii 1686.

13. Maii. Csula uramnak urunk neve alatt írt levél.

Michael etc. Generose etc. Nem kételkedvén előbb is szolgálatjával hozzánk gyakorlott s hazájához is megmutatandó tökéletes hüségében ezen tul is kegyelmeduek, disponaltunk kegyelmesen, dévai várunkban vicekapitányságnak hivatalában beállittatnunk ; nemzetes Tornya Péter és Apáczai Tamás nemes Hunyad vármegyebeli tiszt hiveink által

bővebben is megérthet, és egyébiránt is nevünkkel mondandó szavokból hivatalos maga személyére nézendő, minden dolgokat is kivántató requisitumokkal kegyelmes akaratunk és dispositionk szerint megérthet.

Parancsolván igen serio, hogy ebbeli kegyelmes dispositionknak illendő maga alkalmaztatásával rendelje akképen való foganatossággal engedelmeskedésit, hogy nekünk is édes hazánkkal s annak az erősségnek is jó gondviselésével nagy hasznosan szorgalmatoskodván : várhassa mind rólunk mind pediglen hazájától hüséges szolgálatja után való érdemlett becsületit és hasznos előmentségét maradékira is terjedni szerencsésen. Secus nec facturus. Datum in civitate Cibiniensi die 13. Maii Anno 1686.

13. Maii. Sárosi uram után irt levélről.

Michael Apafi Dei gratia Princeps Transylvaniae, Partium Regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes.

Generose Fidelis nobis dilecte salutem et gratiam nostram ! Kegyelmed elmeneteli után meghitt becsületes tanács ur hiveinkkel tanácskozván, szükségesnek itéltük kegyelmednek erről is irnunk, tudniillik: 1.) Az váradi passának parancsoltatni kell, hogy alkalmaztassák magokat csendesebben az szegénységhez, és az nagy huzást vonást mitigálják rajtok, mert különben a mint most elszélyedtek, haza nem szállnak, melyre nézve a föld pusztán marad, mivel a nép ugy megkevesedett, hogy a holott a feliratásnak és behódolásnak idején 50 s 60 ember volt feliratva, most öt, hat ember azokban az helyekben alig vagyon. 2.) Az szpahiak adóját is az elmult esztendőben az nagy szükség és hadaknak rajtok való quartélyozása miatt, meg nem adhatván, azok is mód nélkül őket ne fojtogassák, hanem várakozásban lévén lassan lassan béfizetik. 3.) Az németeknek ez országban való jövetele felől való discursusban azt is el nem kell felejteni, hogy ez hazában való jövetelt azért cselekedték, mivel értették a vezérnek Németország felé való szándékát, hogy inkább attól a szándéktól distrahálhassák, de ez iránt való szándékát le ne hadja, mivel mi ennek a menynyi-

ben lehet resistálunk, noha csak magunktól ugyan nem hiszszük kiteljék, hanem a vezér is egy rész hadát disponálja ugy, hogy Várad felé nyomuljon s onnét correspondeáljanak velünk, hogy ha a szükség kivánja s mi hivatjuk őket, béjöhessenek segitségünkre, háta megé mi is innen, s nem is hiszszük, hogy több had megsegithesse, mivel azok távol lévén, egyéb dologban lesznek foglalatosok, kik ellen is ha a vezér ő nagysága szerencsésen hadakozhatik, s rajtok triumphálhat, ezeknek is dolgok semmivé lészen. 4.) A fővezérnek meg kell mondani, a segitség mellett a mi hazánkat sedes bellivé ne tegye, holott a német régen igyekezik azon, hogy a maga provinciáiról elvethesse a hadakozást s Erdélyt csinálja sedes bellivé. 5.) Megmondhatja kegyelmed azt is a fővezérnek, hogy becsületes hivünket Jósika István uramat küldöttük a szerdárhoz is a dolgok megjelentésére. 6.) Az új generál béfelé nyomulván az hadakkal, az zöld vetéseket mindenütt kaszálják, étetik és vesztegetik, éhel halásra jut az szegénység. 7.) Kende Ádám azon general Saffenberg embere azt beszélette titkon, hogy ugyancsak Havasföldében szándékoznak általmenni, hogy a vajdával, ráczokkal és görögökkel conjungálván magokat Konstantinápoly felé menjenek. 8.) Carafát bizonyosan irják, Eger megszállására ment volna. Munkács is az obsidio alól felszabadult. 9.) Az Shaffenberg hadával feles tüzes szerszám vagyon, és lövő szerszám is vagyon, ezek pedig az hadak még Erdélybe béjöni nem siettenek volna. 10.) Hozták egynehányfelől azt is, mivel hogy fizetlenek a magyar és horvát hadak, ha fizetések felől assecuráltatnának, könnyen elállanának ő felsége mellől, de mivel ez szegény ország igen fogyatkozott állapottal vagyon, pénznek szerit nem tehetjük, hogy azon hadnak elméjét experiálja csak magától, ha mint régen Bocskai fejedelem idejében, pénzt nem adnak azon dologbéli munkára. 11.) Kegyelmed ezen dolgokat pro se jegyezze fel, és levelünket kegyelmednek pro informatione küldött más két levelekkel, az Teleki uram kegyelmednek irt levelével együtt pecsét alatt hitelesen küldje vissza. 12.) Az lovakra viseltessen jól gondot, valamint kelletlenekké ne legyenek. 13.) Az kegyelmednél lévő Schaffenberg levele párjából, az hol az vagyon irva : quam tenetur

et ex officio et ex promissis, vonja ki az terminusokat, melyeket itt hircaval notáltattunk, mert károsnak itéljük. 14. Különben is kegyelmed hozzánk és hazájához tartozó kötelessége szerint, minden reá bizott dolgok iránt kivántató maga alkalmaztatását el ne mulassa, kegyelmesen és serio parancsoljuk. Holott pedig mind szüntelen szaporodnak az ellenkező dolgok, kegyelmed utját maturálja, hogy annyival is hamarébb közelithessünk az reánk következhető ellenkezéseknek kedvetlen gyümölcsét és jövendőben valami méltatlanságokkal ne okoztassunk. Secus non facturus. Datum in Civitate nostra Cibiniensi die 13. Mensis Maii Anno 1686.

Szakmári commendans levele urunkhoz.

Illustrissime ac Celsissime Princeps Domine Domine mihi clementissime.

Siquidem ego a Sacra Caesarea Majestate ad gubernamentum hujus loci clementissime ordinatus fuerim, et omnem bonam correspondentiam cum Celsitudine Vestra tenere jussus sim; unde eo magis gratulor, indubitata spe vivens Celsitudinis Vestrae humillima mea obsequia in posterum offerre posse; Expedienti Celsitudinis Vestrae, omnem possibilem assistentiam adhibere non intermisi. De caetero debito cum respectu permaneo

Celsitudinis Vestrae Szathmarini die 13. Maii 1686.

Humillimus servus

Paulus Antonius L. B. de Houchin

Titulus: Illustrissimo ac Celsissimo Principi Domino Domino Michaeli Apafi etc.

Az fővezérnek urunk neve alatt.

Excellentissime Domine Domine mihi observandissime.

Mihelyen az németek gonosz szándékit egészlen kitanulhattuk, nagyságodat két postáink alkalmatosságával is

Maurocordatus uram által tudositottam. Már most az egész ország közepire érkeztek. Nagyságodat bő irásommal terhelni nem akarván, kapikihánk által nagyságodnak, s nagyságod által hatalmas császárunknak az egész dolgokat akartam alázatosan értésére adnom. Minthogy ez az had igen erős, tüzes, vasas, és az mi erőnkhöz sok; nagyságodat kérem, világra kiterjedett nagy elméje szerint méltoztassék erre az országra gondot viselni és megsegiteni. Én az országgal együtt hatalmas császárunk hüsége mellől el nem állok. Ezen dolgot az szerdárnak ő nagyságának is sietve megirtam két izben is.

Kapihia uramnak urunk neve alatt.

Michael Apafi etc.

Egregie fidelis, nobis dilecte, salutem et gratiam nostram. Eddig két postáinktól küldött irásokból az eddég való dolgokat megértheté; már ez az bejött német az vele levő magyar hadakkal Bonczhidához szállott 12. Maii, kiről mint irattunk fővezérnek, Maurocordatus uramnak, az szerdárnak s Tökölyi uramnak, párját hüségednek megküldöttük in specie. Az az had igen erős had, és annyi, hogy mi azoknak eleiben nem állhatunk. Egyébaránt hatalmas császárunk hüsége mellől sem mi, sem ez ország el nem állunk. Hüséged az dolgot az fővezérnek jó formában adja elő, siessen az segitséggel. Az német hadat huszezernek, az vélle való magyar hadat hatezernek hirdetik bizonyosan, az pedig erős, vasas, erős had. Mi formában akarnak pedig bennünket megsegiteni, mennyi és minemű haddal, igyekezze hüséged kitanulni, s bennünket tudósitani. Legelsőben is az dolgokat Maurocordatus uramnak adja értésére hüséged kegyelmesen és serio parancsoljuk. Secus non facturus. Datum in Civitate nostra Cibiniensi die 16. Maii Anno 1686.

Az szerdárnak 16. Maii 1686.

Mihelyent az németeknek Csáki Lászlóval az országba bejövő szándékát megértettük, nagyságodhoz követünket küldtük, ugy hiszszük eddig nagyságodhoz érkezett, kiről az

fővezért ő nagyságát is tudositottuk; az alatt mindegyre hozták beljebb, beljebb való jövcteleket, már csaknem az ország közepére érkeztek, tovább mit fognak követni Isten s ők tudják. Mi formában kezdett Csáki László az ország lakosinak iratni párját nagyságodnak elküldém, olyan levelet az fővezérnek ő nagyságának is küldtem; mi ugyan az egész ország hadait felvettük, de minthogy az városokban s várakban is feles embereket kellett hagynunk, azokkal az német és magyar hadakkal nem birhatunk. Nagyságodat kérjük, siessen az hadakkal közeliteni, hogy egyező értelemből követhessük hatalmas császárunk szolgálatját, az országot is oltalmazhassuk meg. Mi az országgal együtt hatalmas császárunk hüsége mellől el nem állunk. Van olyan hir is, hogy Havasalföldc vagy a Vaskapu felé akarnának az országon által az Duna mellé menni, az ott való passusokat elfoglalni, és az megszállandó török várak segitségére menő hadaknak akadályt tenni.

Maurocordatus uramnak urunk neve alatt 16. Maii irt levélről.

Illustrissime Domine Amice mihi benevole!

Ingressum in Transylvaniam, Germanorum voluntatem et quantitatem, nostram vicissim et regni intentionem ab oratore Nostro Vestra Illustritas uberius intelliget. Nos in fidelitate fulgidissimae Portae cum universo regno perseverare volentes, Illustritatem vestram amantissime rogamus, talem rerum nostrarum Statum Excellentissimo Domino supremo Vezirio ne gravetur citissime et efficacissime interpretari, in mora enim periculum est, quandoquidem multitudini eorum et validissimo apparatui resistere propriis viribus non sufficimus. Eandem interea divinae recommendamus protectioni. Datum in Civitate mea Cibiniensi, die 16. Maii Anno 1686.

Ejusdem Illustritati Vestrae

ad officia paratissimus.

Jósika uramnak urunk neve alatt irt levél.

Kegyelmed elmeneteli után lett occurrentiákról kegyelmedet tudositottuk volt, mostan pedig bizonyosan hozák, hogy az német hadak inkább sietvén mintsem magokban fel tették volt, már csaknem az országnak közepire szállottak, tovább való szándékjok felől vagy Havasalföldiben akarna menni, vagy pedig az Vaskapun által az Duna mellé, hogy az némettől megszállott várak segitségire menő hatalmas császárunk hadainak akadályt szerezzenek, ehez képest a szerdárt ő nagyságát tudositanunk kelletvén. Parancsoljuk azért kegyelmednek kegyelmesen, szónkkal az szerdárt ő nagyságát köszöntvén, levelünket adja meg, és szóval is mondja meg, az erős, vasas, tüzes és feles had lévén, magunktól ellenek állani nem bátorkodhatunk; ő nagysága azért nyomuljon közelebb hozzánk segitségünkre. Azonban igen szorgalmatoskodjék kegyelmed kitanulni mi szándéka légyen az mi megsegittetésünk iránt, mely uton, mennyi haddal s minemüekkel és mikor akarna bejöni és bennünket minél hamarébb voltaképen tudósitani el ne mulassa. Csáki uram micsoda leveleket kezdett folytatni, egyet pro informatione in veris paribus az szerdárnak ő nagyságának küldöttünk, kegyelmed is megértheti etc.

Sárosi János uramnak irt levél 16. Maii.

Michael Apafi etc.

Generose, fidelis nobis dilecte, salutem et gratiam nostram. Álmélkodással értjük, hogy kegyelmed ily szoros ügyeiben is ez szegény országnak ennyire késedelmezzék, különben gondolkodunk kegyelmed ily szükségbeli maga alkalmaztatásáról: holott azért, az mint kegyelmed is tudhatja, már az német had ez országban benn vagyon, és bizonyosan Bonczhidához szállott, melyet ha az havasalföldi vajda, vagy mások is nálunknál előbb az portának értésére adják, micsoda gyümölcse lészen kegyelmedre bizott dolgainknak, és reánk s ez

hazára is mi következhessék maga is által láthatja. Parancsoljuk azért kegyelmednek hozzánk és hazájához tartozó kötelességére, minden egyéb usualis respectusokat félre tévén utját igen jó vigyázással maturálja, és reá bizott dolgainkat hűségesen procuralja, hogy ellenkező consequentiái következvén dolgainknak, kegyelmed ne okoztassék; mivel pedig kegyelmed késedelmezése miatt holmi reménytelen consequentiaktól tarthatunk, egy postát expediáltunk, akarván az fő vezérnek másoknál előbb azon hadak itt benn létét és tovább való szándékát is általa decernalnunk.

Azon hadak szándéka felől némelyek ugy hozzák Havasalyföldé felé némelyek pedig ugy hogy az Vaskapu felé akarnának menni, hogy igy az Duna mellett, feltött szándékjokat követhessék, és az mely várakat más rendbeli német hadak megszállottak, azok ellen munkálkodó hatalmas császárunk hadait remorálhassák. Azon német had erős, vasas, tüzes, felesen is vannak, kiknek aperto Marte ellenek állhatni nem bátorkodhatunk magunktól. Azért az szerdárhoz másodszor is elküldöttünk és hogy segitségünkre közelitsen megirtuk, hatalmas császárunk igaz hűségiben az országgal együtt állhatatosan megmaradni kivánván. Ex superabundantiis parancsoljuk kegyelmednek, utját maturálja, félre tévén akármely rendszerint lehető tekinteteket is, távoztathassuk annyival is inkább az váratlan consequentiákat. Minemű leveleket kezdett légyen Csáki László folytatni, egyet azok közül kegyelmed kezéhez küldöttünk, pro informatione et majori fide, kegyelmed megmutathatja és mutassa meg is, annyival is nagyobb hitelt adhatnak ez mi sok formáju szenvedésünknek. Secus non facturus. Datum in Civitate nostra saxonicali Cibiniensi die 16. mensis Maii, Anno 1686.

Tökölyi uramnak irt levél urunk neve alatt.

Méltóságos öcsém uram!

Már az német és vele való had 12. Bonzhidához szállott, tovább mit lesznek cselekedők, Isten, s magok tudják. Csáki László az országra küldött levele párját kegyelmednek is

elküldöttem. Az hir sok köztök. Olyant is hirdetnek, Hunyad vármegye felé az Vaskapun ki, vagy az egész országon Havasalföldére által az Duna mellé mennek, az passusokat és az németektől obsidialtatott török várak segitségire menő hadakat akadályoztatni. Kegyelmedet kérem az szerdárhoz expediált szolgámat kisirtesse el. Ez casusban mit fog kegyelmed követni örömest érteném. Éltesse Isten kegyelmedet jó egészségben. Datum in Civitate Cibiniensi die 16. mensis Maii Anno 1686.

Kegyelmed szolgáló bátyja.

Tökölyi uramnak 17. Maii 1686.

Méltóságos öcsém uram!

Naláczi András becsületes hivem relatiojából kegyelmed kivánságát megértvén, jó szivvel accommodalni kivántam volna magamat, de már az német benn lévén az országban, már az Mezőséget el is lepvén, hogy oly nevezetes hiveimet ez felbodult időben oda küldhessen, kivált Teleki uramnak tiszti is az hadak közül való távozását nem szenvedik; abban bizonyos lehet kegyelmed, valamiben hatalmas császárunk szolgálatját illendő dolgokban lehet, kegyelmeddel egyet érteni kész vagyok, nem akarván az országgal együtt az fényes porta hűségitől elszakadni, elhiszem azokban kegyelmed is velem egyet ért. Az mi az magunk között való dolgokat illeti Isten arra jobb alkalmatosságot mutatván, minden tőlem kitelhető, méltóságom s országom szabadsága sérelme nélkül való jó és állandó módok alatt kegyelmeddel convenialni kész leszek. Hidje el is kegyelmed, mihelyt Isten arra való alkalmatosságot enged, el nem mulatom kegyelmedhez becsületes hiveimet küldeni alkalmatos helyre, és hogy most is nem az nem akarás, hanem a lehetetlenség mulattatta el velem. Az alatt pedig ha kivánságit világositja, azon leszek, accommodáljam magamat, elhivén, kegyelmedtől rendkivül való kivánságokkal nem terheltetem; mint feljebb is irattam, kegyelmeddel az fényes portát illető dolgokban jó correspondentiat tartani kész vagyok. Ugy gondolom kegyelmed is az mostani alkal-

matosságokban ez hazához való kötelességének s hozzám való háladatosságának megfelelni el nem mulatja. Kiről sietve kegyelmed tudositását elvárom.

Kegyelmed szolgáló bátyja.

Anno 1686. 17. Maii. Szebeniekkel való uj contractus.

Mi nemes Erdélyországának egyező tetszéséből az mostani szoros állapotokhoz képest fennforgó ország közönséges dolga folytatására deputalt tanácsuri és förendü személyek, adjuk emlékezetül az kiknek illik mindeneknek, hogy mi az kegyelmes urunk s fejedelmünk méltóságos Apafi Mihály kegyelmes urunk ő nagysága kegyelmes tetszéséből, ez hazának mostan fennforgó szoros állapotjához képest, mint ennekelötte is méltóságos fejedelmi ez hazának, és az mi édes eleink, s mi magunk is, az időknek s állapotoknak mivolta szerint szokták ez nemes hazának négy recepta religion levő statusit tisztességes oblatiokkal és contractusokkal az egymáshoz való szeretetre és egymáshoz való tökéletes egyességre kötelezni. Mostan is ez fennforgó szoros állapotokhoz képest, azon egymáshoz való szeretetet és szép egyességet és uniot az becsületes szász natioval s közelebb Szeben városának becsületes fő tiszti, az egész tanács és centumpaterek s az egész Szeben városa lakosival közönségesen az eddég mutuo csinált oblationalis contractusoknak tenora szerint continualni s megujitanunk sőt egymáshoz való köteles affectionknak gyakorlására, s mind pedig különben való securitásunkra nézve, juramenti depositione, manuum subscriptione, sigillorum nostrorum obsignatione az ide alább következendő módok és conditiok szerint megerősitenünk tetszett közönségesen:

1.) Hogy mi az egész szász natiot, nevezetesben pedig megirt szebeni lakosokat ő kegyelmeket semminemü immunitásokban s legitime emanaltatott privilegiumokban meg nem bántjuk s nem háborgatjuk.

2.) Ez felháborodott időkben ő kegyelmeket mind közönségesen velünk együtt személyekben és javakban (ő ke-

gyelmek is velünk együtt munkálodván) hiven oltalmazzuk, magunk vérünknek és tagunknak agnoscalván ő kegyelmeket.

3.) Semmiben ő kegyelmek veszedelmére, romlásokra, szabadságtalanságokra nem munkálkodunk, s nem igyekezünk, sőt ő kegyelmekkel együtt hazánk csendessége és szabadságunk megmaradását törvényünk és jó rendtartásink szép folyásival s ez város megmaradásával együtt minden tehetségünkkel szivesen munkálodjuk; egy szóval édes hazánk megmaradását, magunk, feleségink, gyermekink, cselédink s hozzánk tartozóink és minden javaink securitásokat magunk s az ő kegyelmek szabadságunk megtartásával együtt fejünk fennállásáig ő kegyelmekkel egyező szivvel, fáradsággal és költséggel munkálkodjuk; ő kegyelmektől in ipsis etiam extremitatibus semmiképen el nem szakadunk, sem ő kegyelmeket el nem áruljuk, tartván magunkat az eddig mutuo fennforgott oblationalis contractusok tenorához; ő kegyelmek is mi irántunk mindenekben tökéletes hüségeket, szereteteket és igazságokat, azon eddig mutuo fennforgott oblationalis contractusok tenorahoz. Ő kegyelmek is mi irántunk mindenekben tökéletes hüségeket, szereteteket és igazságokat azon eddig mutuo fennforgott oblationalis contractusok tenora szerint sancte et illibate fenntartván, és mostan is hittel tett oblatiojok szerint hüségesen és hiba nélkül gyakorolván s más concivis atyjokfiaival is tapasztalható képen gyakoroltatván.

Nec hoc omisso: hogy az mutua unionak szép renddel való folyására nézve minden egymás között háborgást és ellenkezést szerezhető idegen szókat és dolgokat erös-büntetés alatt eltávoztassák, becsületit kinek-kinek közülünk megadják s adassák ő kegyelmek, mi is részükről hasonlót cselekedvén.

Melynek szentül való megállására magunkat és successorainkat is az mint hittel is köteleztük, ugy azon dolgoknak valóságáról irtuk és adtuk mi ez kezünk irásával és szokott pecsétünkkel megerösittetett oblationalis contractusunkat. Datum in Civitate Cibiniensi die 17. Maii 1686.

Ez pedig vármegyék és székelység pecsétivel pecsételtetett és itilő mester extradataja alatt emanaltatott.

Anno 1686. 17. Maii Szeben városa assecuratoriája.

Nos Magister Civium, Regius ac Sedis Judices Universique Senatus ac totum collegium Centumpatrum Civitatis Cibiniensis. Damus pro memoria praesentium per virtutem. Hogy ez mostani fennforgó és háborodott időkhez képest az mi kegyelmes urunk, méltóságos fejedelmünk Apafi Mihály, fejedelemaszszonyunk Bornemiszsza Anna és ifju fejedelmünk Apafi Mihály ő nagyságoknak, s ő nagyságok mellett levő uri, fő és közrenden levő hiveinek ő nagyságoknak s ő kegyelmeknek, szerelmeseknek s hozzájok tartozóknak és minden javoknak nagyobb securitására az eddig mutuo fennforgott oblationalis contractusoknak tenora szerint ujabban assecuráljuk, és mindenekben, ő nagyságokhoz, s ő nagyságok mellett levő uri s fő és közrendü hiveihez ő nagyságokhoz, ő kegyelmekhez tartozó tökéletes hüségünket sancte et illibate megtartjuk, ez mostani felháborodott időben is, városunkban levő minden felső, köz és alacsony rendekkel ő nagyságokkal s ő kegyelmekkel magunk városunk s megirt kegyelmes urunk, kegyelmes asszonyunk s választott ifju fejedelmünk ő nagyságok sőt uri, főrendü s minden nemesség és szerelmesek, s hozzájok tartozó szolgájok, cselédjek s minden névvel nevezendő javak oltalmazásában is egyet értünk s együtt költünk, és sem ő nagyságokat, sem az ő nagyságok fennmegirt akármely renden levő hiveit, szerelmeseket, hozzájok tartozókat, s javokat, ha szintén extremitásra jutna is dolgunk, városunkat ostromló s obsidialo (melytől Isten oltalmazzon) megirt kegyelmes urunk ő nagysága és ő nagyságának hiveit semmi nemü ellenségeknek városunkból ki nem adjuk, sőt életünk elfogyásáig vérünk kiontásával is teljes tehetségünk szerint oltalmazzuk és kivántatóképen ő nagyságokhoz s ő nagyságok mellett levő megirt akármely rendü hiveihez ő nagyságokhoz s ő kegyelmekhez hivek és igazak leszünk, ő nagyságokkal s ő kegyelmekkel egyetértünk, ő nagyságokat s ő kegyelmeket érdemek szerint megbecsüljük fejünk fennállásáig. Megtartván mindenekben az eddig mutuo fennforgó oblationalis contractusinkat; az minthogy ennek szentül és iga-

zán való megállasára szokott hitünknek letételivel is kötelezték magunkat. Melyeknek nagyobb erősségére adjuk ez mi városunk és czéheink szokott pecséti és subscriptionk alatt költ levelünket az mi keresztyéni igaz hitünk szerint. Datum in Civitate Cibiniensi die decima septima mensis Maii 1686.

Ezen assecuratoria pedig az város pecséti, polgármester, királybiró, székbiró, notarius, az egész tanács, centumpaterek és czéhek pecséti s subscriptiojok alatt emanáltatott.

Anno 1686. 17. Maii. Az szebeniekkel lett contractus mellett való juramenti formula.

Én T. T. esküszöm a teljes sz. háromság Istenre, hogy én az én két kegyelmes uraim fejedelmim méltóságok s fejedelemségek s kegyelmes asszonyunkkal ő nagyságával ő nagyságok javokkal együtt való oltalmazásokban, megmaradásokban, szebeni polgármester, királybiró, tanács és százemberekkel s az egész lakosokkal ez Szeben városában levő uri fő nemes rendek s az egész magyarságnak is gyermekekkel, cselédinkkel s minden javainkkal való egész securitasokban (ide értvén az mostan egymás között iratott obligationkban feltett elébbeni obligationknak is tenorit) egyetértek, fejem fennállásáig ő kegyelmek mellől el nem állok, szabadságtalanságokra nem igyekezem, annál inkább ő kegyelmeket el nem árulom és az kételenitő szükségnek idején is senkit sem magát, sem javát, sem feleségit, sem gyermekit, sem hozzátartozókat az ellenségnek ki nem adok, hanem életem fogytáig oltalmazom, szivemben semmiféle fraust ezen hitem ellen nem reserválván, melynek megállására meg is Isten engem ugy segéljen s ugy adja lelkem üdvességét.

Anno 1686. 18. Maii. Urunk ő nagysága szebenieknek adott assecuratoriája.

Nos Michael etc. Damus pro memoria per praesentes quibus expedit universis. Hogy mi meghitt becsületes tanácsur hiveink velünk megegyezett tetszésekből ez fennforgó ál-

lapotokhoz képest,magunk,fejedelemasszony szerelmes atyánkfia, egyetlen egy szerelmes fiunk, erdélyi választott fejedelem és egész fejedelmi házunk s minden javaink, sőt mellettünk levő uri, fő s közrendü hiveinknek s azoknak szerelmeseknek, hozzájok tartozóknak s minden javoknak securitásának s szabadságunknak is consulalni akarván, szebeni városunk főtisztei, az egész tanács és centumpaterek ő kegyelmek, sőt az egész szebeni lakosoknak tartozó igaz hüségeknek ezután való fenntartására is, hittel való uj kötelezéseket kivánván, kész engedelmességeket mutatták az arról mostan is subscriptiojok és rendszerint szokott magok s lakosok s az város közönséges pecséti alatt költ levelek tenora szerint. Instálván alázatosan azon, hogy mi is magunk részéről assecuralnók kegyelmesen. Méltó dolognak itilvén azért, megirt tiszteletes hiveink instantiájokat, assecuraljuk ő kegyelmeket, mind személy szerint, mind pedig közönségesen egész városul sub bona fide christiana, et verbo nostro Principali, hogy mi is ő kegyelmeket minden immunitásokban megtartjuk s másokkal is megtartatjuk, ez felháborodott üdőben is pedig ő kegyelmeket kegyelmes oltalmunkkal s egyéb kivántató succursusunkkal protegáljuk, és assistalunk mindenekben ő kegyelmeknek az eddig mutuo fennforgott s observaltatott oblationalis contractusoknak tenorához alkalmaztatván magunkat. Harum nostrarum vigore, testimonio litterarum mediante. Datum in Civitate nostra Cibiniensi, die 18. Mensis Maii Anno 1686.

Scharffenberg uram levele urunknak 17. Maii.

Celsissime Princeps! Domine gratiose!

Neque ex binis Celsitudinis Vestrae literis die 11. currentis datis, neque a dominis ablegatis, neque per meum Dominum ablegatum cathegoricum responsum super meas petitiones in literis meis contentas hactenus obtinui, unde ultimatim cathegoricum et positivum praestolaturus responsum, moneo peremptorie Vestram Celsitudinem, diutius illud differre non intendat, sin minus, ero coactus quamvis invitus facere ea,

quae pro servitiis Suae Majestatis, et conservatione copiarum conveniunt, et super his maneo

Celsitudinis Vestrae

Datum ex castris Caesareis 17. Maii 1686.

servus paratissimus

Fridericus Comes de Scherffenberg m. p.

Bethlen Gergely uram ő kegyelme az hadak eleiben ad tempus praeficialtatik.

Michael Apafi etc.

Fidelibus nostris spectabilibus, magnificis, generosis, item egregiis ac nobilibus et agilibus Supremis et Vicecomitibus, Capitaneis, Judicibusque regiis, ductoribus item Primariis equestris videlicet pariter ac pedestris ordinis Exercitus Regni Transylvaniae, quorumcunque Comitatuum Sediumque Siculicalium et Saxonicalium officialibus et eorum vices gerentibus, totidemque exercitui dicti regni Transylvaniae praesentes nostras visuris salutem et gratiam nostram. Az fennforgó állapotokhoz képest édes hazánk javára, kivántára minden szükséges alkalmatosságok iránt szorgalmatos munkában lévén, várnók minden órán valóságos tudósitásokat, hogy azokhoz képest az dolgok progressusát mi is alkalmaztathassuk. Az alatt tekintetes nemzetes széki Teleki Mihály főgeneralis uram ő kegyelmét mellettünk levő több becsületes hiveinkkel kegyelmetek és hüségtek köziben ki nem bocsáthatjuk, hanem kegyelmetek és hüségtek között kivántató dispositiora, meghitt becsületes tanácsur hiveink ő kegyelmek tetszéséből tekintetes nemzetes Bethlen Gergely tanácsur hivünket küldöttük kegyelmetek és hüségtek köziben. Igy értvén azért kegyelmetek és hüségtek ez megirt méltóságos dispositionkat, megirt becsületes ur hivünket becsülettel acceptalja, és az fennforgó állapotokhoz képest kivántató dolgokban az ő kegyelme dispositiojától függjön, és ahoz magát illendő becsülettel alkalmaztassa, hogy valamit magok ellenkező cselekedetivel az dolgokban fogyatkozást tévén, kemény

animadversionkat magára ne vonja. Nem késünk mindazonáltal megirt ur főgeneralis uramat is több becsületes hiveinkkel kegyelmetek és hüségtek köziben küldeni. Secus non facturi. Praesentibus perlectis exhiben. restitut. Datum in Civitate nostra Cibiniensi die decima octava mensis Maii Anno Domini Millesimo sexcentesimo octuagesimo sexto.

Tökölyi uram Naláczi uramnak szóló levele.

Spectabilis ac Generose Domine Amice mihi observandissime.

Szebenből 15. praesentis irott levelét kegyelmednek vettem. Az én részemről lehetne inkább az panasz, mert tanult ember lévén kegyelmed, tudbatja hogy az had széllel nem élhet, és élődése is olykor alkalmatlanság nélkül nem lehet, kivált az oly tartományban s vármegyében, az melynek tisztei is nem hogy maguk alkalmaztatásával valamit cselekednének, de inkább az szegénységnek magok lakó helyeinek elhagyására és az hegyekben való szaladására adnak okot; holott ámbár az velem való hadak az én fizetésemen legyenek is, de ugyan az hatalmas török császárnak hivei és az török nemzetségből valók, az ki is még Erdélynek urának ismeri magát. Mind ezekről nekem többet irnom nem szükséges, mivel kegyelmed fiának Naláczi András uramnak hadaim rövidségét mind magam mind mások által declaraltattam, és az szegénységnek oltalmazásában, protegálásában való készségemet is mostani ez hazában való lételemnek alkalmatosságával ajánlottam, és elhiszem eddig az méltóságos fejedelemnek ő kegyelmének mird azokat az melyeket tőlem azok iránt hallott ő kegyelme reportálta is, követsége szerint. In reliquo praetitulatam Dominationem Vestram diu feliciterque valere cupio. Datum in oppido Illye 18. Maii 1686.

Spectabilis ac Generosae Dominationis Vestrae
amicus servire paraturus
Emericus Tökölyi m. p.

Tökölyi uram levele urunknak ő nagyságának 18. Maii.

Méltóságos fejedelem bizodalmas uram bátyám.

Kegyelmed méltóságos levelét mai napon vöttem. Az mely szolgáit küldötte kegyelmed az szerdárhoz, az itt nem késett, hanem ugyan ma ment el. Az hirekről való tudositását kegyelmednek megszolgálom, kik minthogy bizonytalanok, ha világosabban és ujabban is méltóztatik kegyelmed felőlük tudositani, és az Bonczhidához szállott németségnek tovább való szándékát s mely felé való utazását értésemre adni, annyival is köteles kegyelmed az maga szolgálatjára. Az mi pedig az én determinatiomat illeti, az függ az tovább való hirektől s dolgoktól, én is egynehány felől várván embereimet, kiknek megérkezésével, ha mi olyas hireket érthetek, én sem mulatom el kegyelmednek értésére való adását. Ajánlom ezzel magamat az kegyelmed jó akaratjában és kivánom éltesse Isten kegyelmedet sokáig jó egészségben. Illye 18. Maii 1686.

Kegyelmed

szolgája öcscse

Tökölyi Imre m. p.

Titulus: Méltóságos erdélyi fejedelem Apafi Mihály bizodalmas uram bátyámnak ő kegyelmének adassék.

Schaffenberg generalnak irt levél 18. Mai, urunk neve alatt.

Excellentissime Domine Observandissime!

Ad nihil aliud hactenus accommodatio Nostra interpraetari poterat, nisi in meram, realem et synceram christianitatem, pigris enim ab ipso Novembri oculis aspeximus, terribilem miserorum populorum Nostrorum oppressionem: aliquot florentissimorum comitatuum totalem evacuationem, plurimorum expilatorum, tam nobilium quam rusticorum incaptivationem, infinitam pecorum abactionem, segetum (unde vita populorum speranda erat) consumationem et (quod divinam sine

dubio provocabit vindictam) insontem multorum discrutiationem, atque interfectionem. Omnia haec pro solo debito erga Sacratissimam Caesaream Regiamque Majestatem et rempublicam christianam respectu, obedientissime hactenus tolleravimus. Quando tamen propterea praemissam specialem alte nominatae Suae Majestatis gratiam speravimus contraria ex ingressu Vestrae Excellentiae experti sumus, nihil enim jam superest in actionibus et enormitatibus militum, quod non meram demonstraret hostilitatem : castella, oppida, pagi, villae, et quod dolentius, parochiae sanctaque templa dei depraedantur, perterriti e solitis locis populi, aliqui despoliantur, aliqui occiduntur. Praejudicant haec juribus tam divinis quam humanis, Augustissimo nomini Sacratissimae etiam Caesareae Majestatis, sicut et gloriae ac zelo christianorum Principum, totiusque christianitatis. Amanter itaque ab Excellentia Vestra contendimus, efficacissimam tot malis medelam adhibere, excurrentes milites refrenare, praedones et homicidas juxta merita punire, et ab ulteriori ditionis nostrae devastatione cessare, ne gravetur. Necessitabimur enim contra acerbiora emergentia hactenus neglecta, media attingere, innocuamque Nostram causam assistente deo justis armis defendere, pro quo neque coram tribunali dei, neque orbe christiano causari tandem poterimus. Interea Excellentiae Vestrae incolumitatem apprecor. Datum in Civitate mea Cibiniensi 18. Maii 1686.

Ejusdem Excellentiae Vestrae ad officia paratissimus.

Dániel Mihály és Bálintith uraiméknak irt levél 18. Maii urunk neve alatt.

Michael etc. Generosi fidelis etc. Az mint látjuk semmi foganatja nincsen kegyelmetek követséginek, mivel hogy az mint bizonyosan informáltattunk, az ő felsége hadai igen elkezdettenek széledni, és városokat, falukat felvertek, nemes és paraszt embereket elegyesleg vagdalnak s ölnek is és ha holmit lophatnak elpredálnak, sőt az mi szomorubb templomokat és parochialis házakat is felvernek; mely hir bennünket igen kedvetlenitvén, irtunk az német generalnak ő

kegyelmének azon insolentiáknak orvoslása felől. Ha azért emberünk kegyelmeteket ott éri, szónkkal köszöntvén ő kegyelmét, adja meg, ha pedig utban éri kegyelmeteket, maga csak continuálja viszszajövő utját, emberünket pedig levelünkkel jó instructioval elmenni siettesse, kegyelmesen parancsoljuk. Secus non facturi. Datum in civitate nostra Cibiniensi, die 18. mensis Maii, anno 1686.

Schaffenberg uram választétele Dániel Mihály uramék által, melyet hoztak meg 19. Maii 1686.

Responsum.

Ad propositiones mihi factas per dominos Transylvaniae ablegatos.

1-mo. Sua Sacratissima Caesarea Regiaque Majestas nunquam hactenus recessit a sua benigna et paterna clementia et protectione erga dominos Transylvaniae incolas, animum suum propensum contestatura, in praesenti exercituum hunc exmittit, cui domini transylvani associandi et conjungendi, ut eo validius communem christianitatis hostem expugnare, dominosque transylvanos libertati asserere possit, prout successu temporis patebit.

2-do. Hactenus de nulla conclusione ullius tractatus mihi constat, ut ex propriis expositis patet, nullum esse factum.

3-tio. Recedere non possum sine mandatis Caesereis.

4-to. Reditum ablegati dominorum Transylvanorum expectare non possum, sine securitate effectus promittendorum, et subsistentia exercitus, quod utrumque sine mora debet stabiliri.

Scherffenberg uramnak irt levél 19. Maii 1686. urunk neve alatt.

Ablegatis meis ab Excellentia Vestra hodie mane ad nos reversis, cum plane de resolutione discurreremus, tertius advenit nuncius, quod Excellentia vestra sub civitatem nostam Claudiopolitanam castra Caesarea collocavit, ad quid intendat,

ignoramus. Ab Excellentia igitur Vestra enixe contendimus, citissime nobis mittat documentum, an nobiscum atque hoc regno, hostiliter ulterius agere velit? ne animus noster amplius suspendatur. Cum maxima hactenus etiam regnicolae propter extraordinarias militum caesareorum excursiones perpessi sint detrimenta. Si tamen hodie fieri non potest, cras Deo dante novos ad Vestram Excellentiam expediemus ablegatos, quam interea divinae recommendamus protectioni etc.

Az szerdárnak 19. Maii irt levél urunk neve alatt.

Mind az mely becsületes ur hivünk az német hadak ellen vigyázott, s mind Kolozsvárban levő kapitányunk, irták, izenték bizonyosan és valóságosan, s katonáink is az kik szemmel látták beszéllették, hogy tegnap szállott Kolozsvár alá az német tábor. Nagyságodat kérjük, siessen az segitséggel, mert mi magunktól azokkal nem birhatunk, hogy segithessük meg Kolozsvárt, mert ha azt megvészi, nagy részét az országnak magáévá tészi vele. Nagyságod azért tudositson akaratjáról ezen emberünk által, kitől szóval is izentünk. Éltesse isten nagyságodat. Szeben városunkban 19. Maii anno 1686.

Nagyságod kész szolgáló jóakaroja.

Daczó János uram instructioja az szerdárhoz.

Instructio pro generoso Joanne Daczó de Sepsi sz. György, tabulae nostrae judiciariae Jurati assessoris ac sedium siculicalium Csik, Gyergyó et Kászon supremo capitaneo, ad illustrissimum szerdarium ablegato nostro.

Utját ő kegyelme késedelem nélkül maturálja hűségire bizott parancsolatunknak hasznos véghezvitelire.

Tökölyi urammal szemben lévén, szonkkal ő kegyelmét köszöntse és pro securitate itineris comitivát sollicitaljon.

Megmondhatja ő kegyelmének, az német had már Kolozsvárhoz szállott s ugy halljuk, obsidialni is akarja, igen

szükséges volna, ha ő kegyelme is hadaival nekik most distractiot csinálna, megmondván azt is, ne kedvetlenitsen bennünket is, hiveinket is, sőt alkalmaztassa ugy dolgát, jó oblatioinak illendő gyümölcsét tapasztalhassuk.

Az szerdárhoz érkezvén, ő nagyságát szónkkal köszöntse s levelünket is adja meg.

Mondja meg, mi ez országgal együtt az fényes porta hűségitől elszakadni semmiképen nem akarunk, de ez erős, vasas, tüzes, feles had is lévén, mi vélek nem birunk, siessen azért ő nagysága, hatalmas császárunk parancsolatja szerint éjjel nappal megsegiteni, mert már Kolozsvárhoz szállott és ugyan obsidialni is akarja, ha valamint megtalálná venni, az országnak nagy részét elfoglalja.

Ha tudakozza, merre gondolnok s javalnók hogy jőne segitségünkre, mondja meg, nekünk ugy tetszenék dirigalná Várad felé hadait, s hátok megül csináljon distractiot neki, s mi is pedig ez ország hadaival az mit elkövethetünk elkövetjük, és két felől lévén inpetitori, jobb reménységünk lehetne megverettetések felől. Egyébiránt ha együtt lévén az ország hada az ő nagysága hadával, s valamint Isten az szerencsét nekik adja, az ország közepette lévén az ütközet, mi követhesen bennünket, ő nagysága bölcsen megitilheti.

Az segitséget urgealja kegyelmed, megmondván, már az dolog késedelmet nem szenvedhet, bennünket voltaképen tudositson, alkalmaztathassuk mi is magunkat, hogy valamint inopinate s ez országot is az veszedelem ne obruáljon. Az alatt is pedig bennünket gyakran tudositson, tudhassuk az ő nagysága kivántató dispositioit, és mi is ő nagyságával kivántató jó correspodentiat tartván, isten segitségiből hatalmas császárnak parancsolatját követhessük.

Hogy ha pedig ugyan csak erre való jöveteleket veszi esziben, semmiképen különben nem lehet, instáljon, legyen szoros dispositiojok az hadaknak, kárt ne tegyenek, az szegénységet ne idegenitsék.

Scherffhenberg levelének pariája 20. Maii Kolozsvár alól.

Celsissime Princeps!

Literas Vestrae Celsitudinis sub dato 18. currentis, quaerimoniarum plenas de excessibus non sub mea praefectura commissis summa cum admiratione percepi, et non sine dolore, iis intellexi, quod omnem bonam voluntatem Augustissimi Domini mei clementissimi cum ejusdem protectione reali totaliter contemnat, Turcis adhaereat et causam totius christianitatis, in qua et suamet Celsitudo, ut video prostituat, quo consilio penitus ignoro, omnes inimicitias aperte video, barbarorum evocationem et armorum cum eisdem junctionem patet, inocolas fugere dissipare serio jubet, quiquid hostilitatis adesse potest ultro exhibet, quibus nos inculpat, non ut facere, sed nec cogitare unquam praesumsi, exactam disciplinam quousque observavi, immemor omnium commissorum sub Szathmar, Kálló, Ve-zterményi, Filek et sub Vienna; quod annonam providere conabor, protestor similiter coram Deo, non esse inimicitiae actum sed protectionis, quam solum intendit Dominus Noster clementissimus, assertio vero reciprociae bonae voluntatis Vestrae Celsitudinis nihil aliud est, nisi insidiae et deceptio, quicquid casualiter actum fuerit, non meae voluntati, sed juri armorum adscribi poterit. Interea rogatam volui Vestram Celsitudinem, ut saniora consilia aperiat, nec faciat ultimum excidium sui et suorum, quod tamen Deus avertat. Eandem Celsitudinem vestram diu valere desidero. Celsitudinis Vestrae

In castris penes Claudiopolim die 20. Maii 1686.

servus paratissimus
Fridericus comes de Scherfenberg.

20. Maii. Váradi passa levele urunknak.

Hatalmas, győzhetetlen, tündöklő török császár meghitt, kedves, becsületes vitéz ur hive, nemes Erdélyországának fejedelme, méltóságos Apafi Mihály éljen sokáig kegyelmed kivánom.

Ezen levelemnek alkalmatosságával szükségesképen kelleték kegyelmedet meglátogatnom, mint hatalmas császárunk meghitt igaz hivét, mivel az mint kegyelmed maga is irja levelében, hogy mostan kell ilyen fennforgó időben az jó szomszédságot megtartani s egyet érteni s vigyázással s fáradozással is kivánatinkat az szükséges dolgokról mind éjjel és nappal magunk és embereink által egymást tudositanunk; az mi az Schaffenberg német generalis, és Csáki László dolgait illeti, hogy ők arra be Erdélybe menjenek, nem reménylettem, mert nekem is vagyon hirem abban, de nincsenek olyan erővel, hogy ők egy országot erővel elszakaszszanak és meghóditsanak, ha valami árultatás nem esik az hadak között, sőt pediglen ha ugyan meg nem szünnek az feltött szándékoktól, kegyelmed adja értésünkre és tudtunkra. Hatalmas szerdár urunknak is megirom, és szükségesképen én magam az váradi hadakkal és az borosjenei passa is az tömösvári hadakkal segitségére elmenni, el is nem mulatjuk, mint császárunk hüségiben állhatatosan megmaradott hivénk, sőt az itt való hirekről kegyelmedet nem tudhatom egyébbel mivel tudositani, hanem az mint értjük, az fényes vezér urunk, mind az tatár hám urunk megindultanak, utban vannak, az itt való hadak pediglen Szolnok felé nyomulnak mostanság. Item az mint levelében irja kegyelmed hogy eddég is tökéletesen és tiszta orczával megtartotta hüségit, ugy ezután is feje fennállásáig meg nem szünik. Mi is abban az hiszemben vagyunk, hogy kegyelmed az igaz hüségben mind végig megmarad. Szükséges is nekünk, hogy az mi dolgainkat mindenekben császárunk szolgálatjában egymásnak értésére és tudositására adnunk, és dolgainkat ahoz szabnunk. Ez után éljen sokáig kegyelmed, kivánjuk. Költ Váradon die 20. mensis Maii, anno 1686 kegyelmednek

ezzel maradunk
az szomszédságban jóakarója szolgál:
váradi vezér Mehemet passa.

Titulus: Hatalmas, győzhetetlen, tündöklő török császár, urunk hüségiben, mind ez ideig állhatatosan megmaradott nemes Erdély országa három nemzetből álló rendeinek

fejedelmének, méltóságos Apafi Mihálynak, nekünk szomszédságban igaz jó akarónknak, tisztességgel és becsülettel levelünk keziben adassék.

21 Maii Tökölyi uram levele urunknak.

Méltóságos fejedelem bizodalmas uram bátyám!

Kegyelmed bizodalmas levelében kit 17. praesentis méltoztatott nekem irni, lévén oly terminusok, kikből atyafiságos accommodatioját az fényes porta szolgálatjában velem egyetértését magyarázhassam, és hogy kivánságimnak világositását is akarná érteni. És noha ennyi idők alatt, nekem egyéb végem nem volt, hanem hogy az én köztem s kegyelmed méltóságos személye közt némelyek által intervenialt diffidentia az atyafiságos egyezés által teljességgel tolláltassék, de ahoz eddig szerencsém nem volt. Most azért ujabban is végképen az iránt való szándékomnak kegyelmed méltóságos személye előtt való megmondására rendeltem becsületes hiveimet tekintetes nemzetes kölcsei Kende Gábor és vehéczi Bancsi Ádám uramékat, kegyelmedet bizodalmasan kérvén szonkkal mondandó szavaknak hitelt adván, bocsássa kivánt válaszszal. Ha pedig valami oly dolgokra nézve az feljebb emlitett istenes egyességnek véghezvitelit kegyelmed halasztani kivánná, ugy is ne tartoztassa, hanem mentől hamarébb ő kegyelmeket elbocsátván, magát kegyelmed méltoztassék végképen resorválni. Tartsa s éltesse isten kegyelmedet jó egészségben. Datum Illye 21. Maii 1686.

Kegyelmed

szolgája, öcscse
Thökölyi Imreh m. p.

Titulus: Méltóságos erdélyi fejedelem Apafi Mihály bizodalmas uram-bátyámnak ő kegyelmének adassék.

Scherffenberg uram levele urunknak 22. Maii.

Celsissime Princeps Domine mihi gratiosissime!

Literas Celsitudinis vestrae debita cum reverentia percepi, ex quibus video eandem adhuc in discursu resolutionis, impeditam esse, cum tamen sperabam, pridem bonam resolutionem accepisse. Appropinquatio Civitatis Claudiopolitanae, nulla alia fuit quam ut mihi de victu procurarem, et revera hoc non factum fuisset, si Celsitudo Vestra mihi tantum minimum angulum tam locationis quam sustentationis assignasset; interim tamen assecurare possum, quod ista Civitas non parvo fructu, nimirum aliquot millibus florenorum utatur a Nobis. Non credo Celsitudinem Vestram indigere majoris explicatinis et documenti mearum actionum; cum satis eandem in formaverim de intentione Suae Sacratissimae Caesareae Majestatis, quae alio non intendit, quam ad protectionem personae Celsitudinis Vestrae et suorum statuum, excursiones perpessae etiam impediri potuissent, si ita Celsitudo Vestra voluisset providere militiam Suae Majestatis Sacratissimae cum victu necessario; hinc et ablegatos suae Celsitudinis plenarie informaveram; non dubito, quin modernos majori cum informatione et authoritate ad me sit transmissura, inveniet me quoque Celsitudo Vestra ad communem et publicum bonum promovendi inclinatum, et etiam ad obsequia Celsitudinis Vestrae semper tanquam

Celsitudinis Vettrae servum paratissimum

Fridericus Comes de Scherffenberg.

Ex castris ad Claudiopolim sitis die 22. Maii 1686.

22. Maii. Scherffenberg uram 22. Maii secundario költ levele urunknak.

Celsissime Princeps Domine Domine Illustrissime!

Dignum judicavi Celsitudini vestrae summa cum reverentia notificare, duas companias Somlyoienses, milites mei Gyalu versus pergendo offenderant; in nulla alia causa nisi

investigatione annonae miseram; nunc omnes cum universis substantiis remitto; unde intentio Sacratissimae Caesareae Regiaeque Majestatis Domini mei clementissimi, simul et mea syncera amicabilitas, sufficienter apparebit, ex parte vero Celsitudinis vestrae expecto, ut unus homo Nagybanyiensis, quem ad partes Transalpinas, pro observatione motuum barbarorum exmiseram, ab officialibus vestrae Celsitudinis detentus dimittatur. Cui favori me commendo et maneo

Celsitudinis vestrae servus obligatissimus

Fridericus C. de Scherffenberg.

Datum ex Castris Caesaereis ad Szamosfalva positis 22. Maii 1686.

Michael Apafi Dei gratia etc.

Spectabilis, magnifice, generosi, prudentes et circumspecti fideles Nobis dilecti salutem et gratiam nostram.

Jól lehet ez elmult napokban is Nagy Pál hivünk és Szilágyi Mihály bejárónk által az ide alá való állapotokról tudositottuk volt voltaképen kegyelmeteket, oly véggel küldvén fel Nagy Pál hivünket, szóval is valóságot referalhasson kegyelmetek előtt. Mivel pedig az ő felsége vitézi elkezdett, s eddig birodalmunkban eltöltött alkalmatlankodásoktól semmit nem szünnek, sőt már annyira ment a dolog, hogy Kolozsvár alá szállottanak legyen, és bizonyosan halljuk obsidialni is akarják, mely cselekedeteket nem magyarázhatjuk egyébre, hanem, mivel kevés buzát s gabonát is éreznek itt, sedes bellivé akarják ez szegény országot csinálni, félünk attól nem is lészen különben, mert már az szerdár véle levő hadakkal ez ország széliben érkezett, az fővezér is pedig utban lévén, közelit; kik megértvén az ő felsége hadainak ez ország közepiben váló lételeket, minden okvetetlen bejőnek ellenünk s mint legyen ez dolognak kimenetele, az jó isten tudja. Annyira megfélemlett az ország népe, hogy az Szamos, Maros és Küküllő mellékén minden faluk pusztán vannak, az föld népe közül ki városokra, ki pedig havasokra elvonták mago-

kat, az vi'ézlő rend pedig táborban kiszállott és fegyverben vagyon; mely dologról szükségesnek itiltük kegyelmeteket tudositani. Szomoruan érezzük és szemléljük is az ő felsége vitézinek ez szegény országon elkövetett sok insolentiait, hazánk nagy részének általok való elpusztittatását és naponként nagyobb mértékben terjedő sok alkalmatlankodásokat; nem is tudhatjuk mire vélni, hogy az ő felsége resolutioi császári gratiajával biztatnak, az ő felsége vitézi pediglen mindazok ellen ez szegény országot pusztitják és minden alkalmatlanságokat elkövetnek, semminemü magunk alkalmaztatása, sok szép oblatioink, és az ő felsége s az egész keresztyénséghez tött devotioink declarálására semmit nem csendesedvén, mind ezeket is mi még eddig szomoruan ugyan, de patienter szenvedtük, várván a kegyelmetek tudositását és magok hazajövetelét is, mindazáltal ennyi sok pusztulását ez szegény országnak már tovább hivalkodó szemmel nem nézhetvén kételenittetünk magunk s hazánknak oltalmára használható remediumokhoz nyulnunk. Az mitől fogva az uj general Scherffenberg uram praeficialtatott az ide le való ő felsége hadainak az időtől fogva is szüntelen munkálkodunk, az már régtől fogván birodalmunkban elkövetett s naponként terjedő insolentiaknak csendesitésekben, elsőben Daniel Mihály és Bálintit Zsigmond hiveinket, mostan pedig Bethlen Miklós és ugyan Bálintit Zsigmond becsületes hiveinket küldvén azon munkának viselésére, és az alatt mi tőlünk oda, s onnan is ide micsoda tenorral irt levelek folytanak in veris paribus kegyelmeteknek elküldöttük, kitanulhatja azokból, micsoda resolutióban legyenek. Midőn ezeket iratnók két felől is hozák bizonyosan, hogy Csáki uram feles haddal Gyalura ráütött, holott különben nem lehetvén, ugyan alkalmasint össze is kaptanak, ugy hogy el is esett mind az külsőkben, mind az belsőkben, azonban csak hamar hozák azt is, hogy az somlyai német és magyar praesidiariusokat mintegy százan lévén, kiknek udvarunkban való jöveteleket, bizonyos okokra nézve, magunk parancsoltuk volt, Gyalu mellett megszoritották, és mind az táborra vitték; ugy halljuk az ő felsége hüségére akarják őket esketni, ezeken kivül is az ujabb, ujabb occurentiakból semmit egyebet nem, hanem csak elle-

nünk való kemény fenyegetődzéseket értjük. Kegyelmetek valósággal elhidje, már az egész Mezőség elpusztult és elpraedáltatott, sőt Deés városát, az ott való templomot s papházát, Keczét, Thordát, Gerebenest, Györgyfalvát, Szamosfalvát, Bonczhidát, Katonát, Őst, Szent Pétert, Sukot, Kékest, Mátét, és több helyeket is az udvarházakkal együtt az hol voltanak felverték s az hol mit kaphattanak elpraedaltak égettenek is sok helyeken. Az Csáki lakó helyei és házai az környékbeli szegénységnek refugiumi lettenek az maga biztatására nézve, mi pedig az mi keresztyéni devotionk szerint az ő felsége méltóságos tekintetiért, mind ennyi ellenkezésekben is eddig pacientaltuk magunkat, különben szerezhettünk volna sokszor és derék akadályokat nekik. Ezután pedig ha ugyan nem szünnek az magunk oltalmára szolgálható remediumokhoz nyulni, tovább nem halaszthatjuk, elvárjuk mindazáltal Bethlen Miklós uramék által való resolutioját, és ha ezután is az mint cselekedtenek ugy cselekesznek, kételenittetünk mi is az mi defensankat elkövetni, mert irásokkal és szavokkal semmiben nem egyez, sőt felette igen ellenkezik cselekedetek, teljeséggel magunkat már elpusztittatni nem szenvedhetjük. Ugy látjuk az mi ő felsége és az keresztyénséghez való devotionknak s egyéb magunk alkalmaztatásának is elöttök semmi tekinteti nincsen, és ezután is nem lészen. Az mit elkövethetnek szép szin és fenyegetődzések alatt is el nem mulatják. Kegyelmetek azért a dolgokat voltaképen megértvén, elébbeni resolutionkat hüségesen munkálodja és mindenekben azokhoz alkalmaztatván magát, viszszajövetelit is solicitálja. Azonban bennünket jó alkalmatossággal az szükséges occurentiakról voltaképen tudositson. Eisdem sic facturi, gratiose propensi manemus. Datum in civitate nostra Cibiniensi die 22. Maii Anno 1686.

Apafi m. p.

K i v ü l : A bécsi követeknek irt levél 22. Maii.

Insructio pro spectabilibus ac generosis Nicolao de Bethlen ac Sigismundo Bálintit de Körtvélyfája nostris ad excellentem generalem ablegatis.

1.) Utját ő kegyelmek maturalják az ő kegyelmekre bizott dolgaink hasznos követésére.

2.) Minek előtte ő kegyelmek az generallal szemben lennének, azon legyenek : Kolozsvárra bemenjenek, és az ott levőket rólok való gondviselésünkkel biztassák, s hozzánk és az hazához tartozó hűségekben való megmaradásra adhortalják, maguk alkalmaztatások iránt is instruálják, sőt viszszajövet is ha lehet bemenjenek ő kegyelmek, és az tovább való dolgokról is ott levő hiveinket s tiszteinket hüségekre, magok jó alkalmaztatására serio adhortálják.

3.) Az német táborra érkezvén ő kegyelmek jó alkalmatossággal, legyenek szemben az generallal ő kegyelmével köszöntsék szónkkal és levelünket is adják meg.

4.) Mondják meg ő kegyelmének, lehetetlen dolog az ő kegyelme kivánsága szerint nekünk magunkat az török ellen declaralnunk, mind az ő felsége resolutiojának praejudiciuma, mind pedig az magunk és az ország veszedelmeztetése nélkül : sőt az ő felsége és az egész keresztyénség hadi progressusának is káros lenne sok tekintetekre nézve, de meg az ő felsége hadainak az országban való bejövetelek, s itt való mulatások is sok difficultásokat hozott, s hordoz is magával. Ezeket külön külön ő kegyelmének mind az ő felsége resolutiojának tenorával, mind pedig egyéb mentialis ratiokkal világositsák és persvadealják.

5.) Noha mi az ő felsége császári kegyelmes oblatioi és resolutioi mellett az ő felsége vitézi miatt igen sok insolentiákat szenvedtünk, mégis mindazonáltal az ő felsége és a keresztyénséghez való devotionk mellől nem recedáltunk s nem is kivánunk recedalni, de hogy tovább is ily szemlátomást, az ő felsége császári gratiájához való ragaszkodásunk mellett ez szegény országnak terjedő romlása iránt pacientalhassuk magunkat, lehetetlen, ezt is meritalis ratiokkal világosithatják ő kegyelmek.

6.) Ha objicialtatik, magunk kivántuk az ő felsége defensiva gratiaját, resolváljanak, igen szép modalitással declaralván, mi az mi keresztyéni devotionkat nem tagadjuk ugyan, sőt az török igája alatt sem kivántuk tagadni, mindazáltal ellene való declaratiora most is ilyen formában, mint lehetetlen és veszedelmes dologra elménket nem is forditottuk, ezt is ha szükség, az ő felsége hozzánk jött plenipotentiarius követe expeditiójából szép ratiokkal megvilágosithatni.

7.) Instáljanak ő kegyelmek, recedáljon az hadakkal birodalmunkból mert

1.) Nem az ő felsége resolutiojában feltött punctumok szerint jöttek be Erdélybe, és nem is hivtuk, nem lévén most szükségünk bejövetelekre.

2.) Nem ex consensu partium lett bejövetelek.

3.) Intempestivorum actuum confusa, ac desperata solent esse monumenta.

4.) Eddég ennyi patientiankkal fenntartott devotionknak nyakát szakasztják, és ha mi jót iránt unk s ez szegény ország iránt feltöttünk, végső veszedelmeztetésünkre forditják, az ő felsége és az egész keresztyénségnek is szomoru emlékezetire.

Ha ugyan reducálni az hadat semmiképen nem akarja, instalni kell compescalja az hadakat az eddig elkövetett insolentiaktól, patientalhassuk mi is magunkat, mig az ő felsége ultimaria resolutioja leérkezik.

Ha mondja : késő neki várni, mert kireked az időből, ha mit akarunk : vele tractaljuk, reá bizattattanak az mi dolgaink cum plenipotentiariis, megmondhatja, nem kételkedünk mi az ő kegyelme tekintetiben, plenipotentiájában s nem is in ejusdem praejudicium mondjuk, de pater Dunodnak is lévén plenipotentiája, mi accomodaltuk magunkat, s még is megfogyatkoztunk, azonban solennis és internuncius követink is lévén oda fel, ultimaria magunk declarationkkal nem lehet már ujabb tractához nyulnunk, s nem is lehet már az ő felsége ultimaria resolutioja mellől recedalnunk, hanem ha kételenittetünk megjövén (kik is nem késnek) követink, készek leszünk magunkat accommodalni.

8.) Ha gazdálkodást kiván, mondják meg, noha az pater Dunoddal lött contractusunkat oda fel nem acceptálták, melyben is mi lehetetlenséget gondoltunk, mindazáltal mi az mi részünkről kivántunk volna annak adhaerealni, de az ő felsége hadainak intempestiva bejövetelek, itt benn való quartélyozások és naponként az ő felsége resolutioi ellen való progressusok, aziránt fenntartani kivánt devotionktól elszakasztani láttatnánk, ugyan is, ha szintén jó reménység alatt valamire lépni láttatnánk is, lehetetlen volna praestalnunk, mert az ő felsége vitézi rendkivül való cselekedetek az földnépét lakóhelyekből elkergették, azokkal már nem birunk, sőt magok is éhelhalásra jutván, tarthatunk, valami extremitásra ne fakadjanak, ezt is szép ratiokkal amplificalhatni.

9.) Ha objicialják : elég élés van az városokban, mondja meg, az mi keveset az városokban betakarithattak, mely is igen kevés, mert az ő felsége kegyelmes resolutiojához bizván, futásról nem gondoskodott az ország népe, és az kinek mi búzája és egyéb gabonája is volt, nagy részint az ő felsége vitézi elélték s vesztegették, más részét pedig magok is megették s eladták.

10.) Ha mondja : nem szakadván vége az bécsi tractáknak, nem okoztathatnak az ő felsége vitézi intempestiva bejövetelekkel, mondják meg, az mi részünkről immár azt consummalodott dolognak tartottuk, midőn az ő felsége resolutiojához nagy devotioval ragaszkodtunk, sőt ő felsége is ultimaria resolutionak tartotta, csak az pecsétlése volt hátra, per hoc nem mondattathatik az ő felsége vitézi bejövetelek intempestivának.

11.) Ha mondja: kértenek ők élést, de mivel nem adtak kételenitettek az ő felsége vitézi keresni és venni magoknak; mondja meg : ha hol mit adhattanak volna, s adtak is csak annyi volt, mint ha semmit sem adtak volna. az engedelmesek az engedetlenekkel (ha ugy kell mondani) egyaránt szenvedtenek és pusztultanak, melyre nézve nolentes, volentes csak el kellett futniok, és az ki hova lehetett nagy kárával is recipialta magát.

12.) Ezeket solidis rationibus expediálván, ha ugyan csak élést solicitalnak, mondja meg, in tot etiam angustiarum difficultatibus constituti, ha az hadakat birodalmunkból redu-

calja és az földnépet haza telepithetjük, tehetségünk szerint az mivel lehet kedveskedünk, de különben lehetetlenségre ut supra magunkat nem igirhetjük. Interim ha patienter való subsistalásra magát offeralja in fine finali igérhetnek ő kegyelmek mint egy kölcsön kérve Cub. trit. sax. 300, legfeljebb s. cub. 500. Az városokból pedig az mit már betakarithattunk ki nem adjuk, mert az szegénység már is nagy szükségben lévén, az ő felsége vitézi erőszakos cselekedetek miatt éhel halásra jut sok helyeken, tudhassuk aziránt is magunkat expediálni.

Declaralja maga ordinantiájának particularitásit és annak datumját az Bécsben levő követeknek adott resolutionak datumjával conferalni.

Egyéb difficultások és objectiokra nézve adván ő kegyelmek az consultatiokban forgott discursusokat, magokat, hozzánk és hazájához tartozó hűséggel alkalmaztatni igyekezzék. Datum Cibinii 22. Maii 1686.

Kende Gábor és Bancsi Ádám uramék instructioja a fejedelemhez és az országhoz közönségesen.

Instuctio pro generoso Gabriele Kende de Kölcse et Adamo Bancsi de Vehácz ad celsissimum Transylvaniae Principem ejusdemque consiliarios intimos nec non universos regni status expeditis ablegatis

Eleitől fogván az lévén főbb czélunk az magyar nemzet dolgainak folytatásában, hogy édes nemzetünk lelki testi szabadságának sérelme orvosoltassék, s ennyi esztendőktől fogva fennlevő oltalom fegyverviselésnek keserves szenvedési után, és az boldogtalan magyar haza kivánt lelki, testi csendességét érje el. Elsőben is azért ezt repraesentálják követeink az méltóságos fejedelem ő kegyelme előtt s másutt is a hol illik, kérvén ő kegyelmeket arra, hogy előtte viselvén boldog emlékezetü praedecessorainak az magyar nemzet dolgaiban szorgalmatos fáradozással gyakorlott s olykor kivánt véggel be-

rekesztetett dicséretes példájokat, és maga az méltóságos fejedelem ezen magyar ügyhöz sok esztendöktől fogvást contestált devotioját, ezen istenes munkának tovább is jó móddal való folytatására lenne egy olyan állandó unio közöttünk, melyből mindeneknek előtte Istennek dicsősége bizonyosan az két hazának javára, magunk s posteritásink securitására czélozó szükséges és hasznos dolgok concludaltatnának. Mely is ugy vehetne nagyobb előmenetelt ha mind két részről a jó egyességet meggátló akadályok elhárittatván, Istennek tetsző atyafiui szent szeretet lenne fundamentuma minden jó következéseknek, ugy, hogy az magyar szabadságnak törvénye szerint egyik az másiknak sérelmét magáénak ismervén annak orvoslásában is egyiránt fáradoznának, nem kételkedvén benne semmit is, hogy az méltóságos fejedelem ő kegyelme is, mint vallását szerető s nemzetének ilyen utolsó veszedelmében succurrálni igyekező keresztyén fejedelem, kész minden istenes mediumokat elkövetni, és azzal az hatalmas török császárnak, is kinek mind ketten hivei vagyunk, hiven conplacealni és az magyar haza javára czélozó intentioit is secundalni.

Elsőben is azért minthogy valamint az erdélyi fejedelem ő kegyelmének, nekünk is az fényes porta conferalta az fejedelmi titulust, azért mind két rész egymásnak illendő titulusát s becsületet adja meg, és az birodalmabeliekkel s alatta valókkal is adassa meg, és akármelyek félben találtassék is az, ki az ellen valamit cselekednék, legyen mások példájára büntetése.

Másodszor : Az nagyobb securitásnak elkövetkezendő jó egyességnek megbizonyitására az erdélyi méltóságos fejedelem ő kegyelme, legyen fogadott apám, mi is pedig fogadott fia ő kegyelmének.

Harmadszor : minthogy anyám után nekünk olyan hazánk mint Magyarország, annyival is inkább, hogy abban az hazában nevekedtünk, kivánjuk, hogy az erdélyi haza fiainak s tagjainak recognoscaljon bennünket és arról az méltóságos erdélyi fejedelem s tanácsurak hitlevelet adjanak, hogy in omnibus contingentis casibus ez hazában mindenek ellen oltalmaznak, protegálnak, és mint hazájok fiához követink ő kegyelmek előtt világositott dolgokban pro receptaculo secu-

riori jó akaratjokat mutatják, és sem titkon, sem nyilván kárunkra, veszedelmünkre, becstelenségünkre nem igyekeznek, sőt első országgyülésben ország neve alatt arról assecuralnak, s azt articulusban iratják. Az tavalyi esztendőben fiscus által elfoglaltatott jószáginkat is Küküllővárral együtt restitualtatják, azokban ezután sem minket, sem successorinkat nem háborgatják.

Az harmadik punctumban világositandó dolog az, az mint ott is fel vagyon téve pro receptaculo securiori, kéreti az méltóságos fejedelmet ő nagyságát és az nemes országot az mi kegyelmes urunk, elsőben is az jó unio meglévén, egy nevezetes erőssége ennek az nemes hazának, bizonyos conditiokkal engedtetnék ő nagyságának, melyre is az mi kegyelmes urunk szorosabban köteleztetnék, mind a méltóságos fejedelem ő nagysága, mind pedig ennek az nemes hazának szolgálatjára.

Negyedszer: Az mely reversalisok, obligatoriák, assecuratoriák ezeknek az elmult esztendőknek revolutioiban ugy in privato az mi nevünk alatt, vagy pedig több magyaroszági förendek neve alatt költenek, és több, magyar nemzet ügyét illető levelek, kik vagy magánál a méltóságos erdélyi fejedelemnél, vagy Teleki uramnál, vagy pedig más erdélyi urak kezénél volnának, azon levelek adassanak ki az mi kezünkhez, megbizonyitván azzal is az erdélyi méltóságos fejedelem, hogy az magyar igynek folytatásában minket nem gátolni, hanem inkább segiteni kiván, bizonyos lévén abban ő kegyelme, hogy az ő kegyelme jó akaratjáért és az magyar nemzet dolgaira lett költségéért megboldogitván Isten országunkat, mi sem kivánunk háládatlanok lenni nemzetestől.

Ötödször: Majoris sincerae amicitiae et bonae vicinitatis contestationem megmutatván azzal is, ehhez az magyar igyhez való jó affectiojokat, kit is inkább segiteni, hogy sem mint akadályoztatni kivánjanak, adjon az méltóságos erdélyi fejedelem az országgal együtt fizetésünkre kétezer embert, pro moderna et durante hac expeditione.

Hatodszor: Hogy mind azok, mind fizetésünkön levő és az fényes portától is mellénk deputalt hadak jobb disciplinában tartassanak, és az erdélyi birodalomra való excursiojok

praecavealtassanak, in succursum praesentis expeditionis, valamely ezer köböl lisztet, abrakot és egy nehány száz vágó barmot s veder borokat, jó szomszédságoktól is viseltetvén, az nemes ország procuralván táborunkra küldenék ki is.

Hetedszer: Követink ő kegyelmek mindenek felett igyekezzenek azt kitanulni, hogy az méltóságos fejedelem és az erdélyi urak ugyan syncere és realiter kivánják-é az velünk való egyességet. Mely vagy csak abból is ki fog tetszeni, ha acceleralják-e az dolgokat; egyébiránt, ha halasztanák az végső és valóságos resolutiójokat, in tali casu ő kegyelmek tisztességesen elbucsuzván, re infecta is jöjjenek el s keressenek fel bennünket; az több hazánk s nemzetünk javára s az mi eziránt való igyekezetünknek előmenetelére czélozó, ezeken kivül való dolgok is bizattattanak az ő kegyelmek dexteritására és fidelitására, hogy azoknak ő kegyelmek legyenek elkövetői. Az oly intervenientiákban és dolgokban pedig, az melyekben ő kegyelmek el nem igazodhatnának, nem kétljük bennünket informálván, várni fognak in tali casu az mi továbbvaló tudósitásunktól. Datum in in oppido Illye 22. Maii Anno 1686.

---

22. Maii. Bethlen Miklós uram után irt commissio.

Michael .... etc. Generose etc.

Kegyelmetek elmenetele után csak hamar érkezék Scherfenberg general levele, melyet in veris paribus kegyelmeteknek küldöttünk, oda küldvén ennek világositásának okáért az mi ő kegyelmének 18. praesentis irt levelünknek is igaz párját, melyre ezt a választ láttatik tenni; összeolvasván kegyelmetek mind kettőt, maga is megitilheti az dolgokat; azzal az irással az holott azt irja: de excessibus non sub mea praefectura commissis, nem tudjuk mit akarjon, mert a magunk és sok becsületes hiveink udvarházit, s jószágit ők pusztitották el nem mi, nevezet szerént Dées városát, az déési templomot és Bonczidát is az ő kegyelme praefecturája alatt verték fel és pusztitották is el, hasonlóké-

pen az Mezőséget is. Csak magától javalja kegyelmed a generálnak, obsideálja Váradot, és hogy mi is az mivel lehet gazdálkodnánk oda, s bátorságosabban is cselekedhetjük, az mi pedig az szemrehányásokat illeti, azokra is alkalmasint felelhetnénk, de most azt elmulatjuk, mind az által kegyelmetek moderate feleljen meg ő kegyelmének, ha az alkalmatosság hozza, különben is pedig, maga kivántató alkalmaztatásával, méltóságunk sérelmét távoztatni, hűségire bizott dolgaink hasznos munkálkodását mindenekben elkövetni el ne mulassa, kegyelmesen parancsoljuk. Eisdem sic facturis gratiose propensi manemus. Datum in Civitate nostra Cibiniensi die 22. mensis Maji 1686.

---

22. *Maii. Naláczi Lajos uram instructiója az havasalföldi vajdához.*

Instructio pro generoso Ludovico Naláczi supremo Dapiferorum nostrorum magistro, nostro, ad illustrissimum Dominum Regni Valachiae Principem ablegato.

1.) Köszöntse szónkkal ő kegyelmét becsülettel és levelünket is adja meg.

2.) Mondja meg, eleitől fogván az római császár ő felsége hadai miatt sok insolentiákat szenvedtünk, mert nagy részét az országnak csaknem teljességgel elpusztitották, de az fényes porta parancsolatjából solennis követeink oda fel az pacificatio munkájában lévén foglalatosok, pacienter kellett magunkat viselnünk; immár pedig annyira mentenek ez dologban, hogy Kolozsvár városunk alá szállottanak, és ugy értjük obsidiálni is akarják, kivánjuk azért adja tetszését in hoc rerum statu mit kellessék cselekednünk: hogy valamit mind magunk országostól, mind pedig oda fel levő követeink reájok bizott dolgokkal ne periclitálódjanak; sőt az fényes porta, is ellenünk valami vélekedéssel ne legyen.

3.) Örömest értenők azt is, sőt ugyan kivánjuk declarálja is magát ő kegyelme ezen materia iránt, miesoda resolutióban legyen, mert az német táboron olyant is hirdetnek, hogy ő kegyelme is az maga hadaival mellejek akarna állani, és hogy ha közelitenek az német hadak, az vajda ő kegyelme is reánk akarna jöni.

4.) Az ő kegyelme hozzánk való jó affectióját különbkülönbféle dolgokban, nevezetesben pedig az Tökölyi uram ellenünk feltött gonosz szándékáról való tudósitásiból, melyet tekintetes urak: Teleki Mihály és Székely László uramék ő kegyelmek is jelentettenek, megértettük, és jó emlékezetben is tartani kivánunk. Kérjük ő kegyelme tovább is hasonló jó affectióját fenntartani, sőt azon Tökölyi uram nyughatatlankodási s birodalmunkban való sok alkalmatlan cselekedeti tudósitás végett, most is az portára küldött becsületes hivünket segiteni, és maga is dolgainkat az kik előtt illik recommendálni ne neheztelje. Megküldöttük ő kegyelmének Tökölyi uram kivánságit, azokból ő kegyelme láthatja hozzánk való affectióját.

5.) Ultimarie mondja meg azt is, mi az ország statusival együtt ő kegyelmével és az boérokkal már confoederatusok lévén, azt kivánjuk, nekünk adott diplomája szerint kivántató jó maga alkalmaztatásával tapasztaltassa. Isten pedig ő kegyelme utját szerencséltesse. Datum in Civitate Cibiniensi die 22. Maji Anno 1686.

Tökö'yi urammak az ország neve alatt szóló levél 22. Maji.

Illustrissime ac celsissime Princeps, Domine nobis colendissime.

Midőn hazánk Magyarország felől való részei nagyobbára elpusztittattak, azzal az német meg nem elégedvén, most már beljebb nevezetesb részeit is pusztitja. Ezen való busulásink s bajoskodásink között sürün kezdék hozni, nagy-

ságod hadai is hazánk nevezetes részét. Hunyad vármegyei atyánkfiait s szegénységét rendkivül pusztitják, terhelik. Soha ez mi szegény hazánk maga fejedelminek is táborra való élést, szekereket nem szokott volt adni. Ha mikor hatalmas török császárunk parancsolatjából fényes hadainak által kellett menni is ez szegény hazán, affélének is mi élést s szekereket nem adtunk. Nem is gondolhatjuk nagyságtok ezen actusát egyébnek, hanem hogy látja az németnek ez országban való lételit, azért bátorkodik ennyire. Kérjük hadainak alkalmatlanságokat orvosolja meg, és azféle szokatlan dolgokkal fő nemesi atyánkfiait, szegénységünket ne terhelje, sőt alkalmaztassa ugy magát, hogyha ugy kivántatik: követhesse velünk együtt hatalmas török császárunk szolgálatját. Egyébiránt ha nem accommodálja magát, ha mi is kételenségből akaratunk ellen való orvosláshoz fogunk, okai nem leszünk. Eddég az vármegyebeli atyánkfiainak mellettünk fel kellett volna ülni, azzal mentik magokat, nem jöhetnek, szüntelen infestaltatván nagyságod hadaitól, nem csak szegénységünk, hanem fő és nemesi renden levő atyánkfiai is, kiket is egyiránt terhelnek, mely is eddig ez hazában szokatlan dolog volt. Nekünk, hogy efféléket elszenvedjünk, az fényes portáról is arról parancsolatunk nincsen, effélékkel nem is szokott minket az fényes porta is terhelni, hogy azért nagyságod rajtunk ily rendkivül való executióit elszenvedhessük, lehetetlenség. Eandem illustrissimam celsitudinem vestram feliciter valere desiderantes

Ejusdem illustrissimae celsitudinis vestrae
servitores paratissimi
Universi status et ordines trium nationum.

Az váradi passának urunk neve alatt. 22. Maji. 1686.

Praemissis praemittendis.

Ennekelőtte való levelünkben tudósitottuk vala kegyelmedet az német hadak állapotjáról, immár pedig ugy látjuk, nem hogy szünnek, de sőt inkább nagyobb mértékben terjesztik, követik alkalmatlan cselekedeteket, annyira, hogy

már Kolozsvár városunk alá szállottanak s ugy értjük obsidiálni is akarják. Hogy azért feltött szándékokban akadályoztassanak és hatalmas császárunk országát tovább is ne pusztitsák, kegyelmedet kérjük, csináljon distractiót azon hadnak, mi is innét az mire érkezhetünk, el nem mulatjuk, azon is vagyunk éjjel nappal: az ország hadát fölültessük s nagyobb részét fel is ültettük, de nem tartván ellenkező dolgoktól, elszéledtek volt házokhoz.

Az kolozsváriak és ott levő minden rendbeli emberek instructiója. 22 Maji.

Az kolozsvári lakosok, praesidiariusok s odatakarodott uri, főnemes és akármely egyéb ott levő rendek eleiben adott, az mostani felháborodott időhöz alkalmaztatott instructio.

1.) Minden embereket, nevek szerint regestrumban kell venni, s ugy tehetni jobban rendelést.

2.) Bástyákra, tornyokra, közfalakra, kapukra, bizonyos külön-külön tisztviselőket s azok mellé embereket kell rendelni. Az mely tornyok pedig bizonyos czéheké, azokra az czéhek viseljenek gondot, de ugyan csak bizonyos embert kell melléjek rendelni, ki gondot viseljen reájok. Az mely czéhekben felesebben vagyon, azokból más szükségre is rendelhetni.

3.) Az ellenségtől behányandó tüzes szerszámokra való vigyázásra becsületes emberek, azok mellé feles más féle embereket rendelvén, ugyanazok az városban történhető tüzre is vigyázhatnak, arra pedig igen reá kell vigyázni, hogy mikor tüz támad, az bástyákban, tornyokban, kapukban levő emberek közül ki-ki az maga helyét megtartsa, mert afféléknek alkalmatosságával szokott az kinn levő ellenség probát tenni; meg kell azt is gondolni, hogy azokkal faltörő szerszám nincsen, hihető afféle tüzes szerszámoknak behányásának megijesztésével akarja az város-belieket rémiteni s igy az falnak valamely felől való megtörésétől s ugy az ostromtól is

(melyet az német igen szokott kerülni) nem félhetvén, csak magokat meg ne ijeszszék, az következendő tüzeknek oltalmazásában bátran munkálkodhatnak.

4.) Strázsamesterek felesebben kivántatnak.

5.) Az házakat is az mint lehet, de kiváltképen az hol széna vagyon, vizes bőrökkel teritsék be, az sem lesz bolondság, ha az házak sendelyezését leverik, kiváltképen az kő falakhoz közel, ha ugyan obsideálják.

6.) Az bombák ellen szükség kiváltképen az aszszonyoknak, gyermekeknek erős boltos pinczében menni, egyébaránt mikor beesik, az földre való lefekvéssel is igen megszokta ember magát ellene oltalmazni.

7.) Feles fegyveres embereket kell az nagy piaczra*) becsületes bátor embereket, kik ne confundálodjanak, rendelvén elejekben, azon böcsületes emberek magok is vigyázzanak, és az hová szükségesebbnek látják, segithessék azokat az kik csüggedni láttatnak, és az mely felől az ellenség inkább elhatalmaznék vigyázván magokra az külső lövések ellen.

8.) Mindenféle rendek öszszeesküdjenek azon városnak, kegyelmes urunk s ez ország hüségiben való fejek fennállásáig megoltalmazásában.

9.) Az praesidiarius katonáknak és gyalogoknak az szükség idején profont adassék (azon profont gondviselésére is becsületes emberek rendeltessenek) az ország buzájából.

10.) Az aszszonyokra s gyermekekre is gondviselés legyen, hogy alkalmatlan s rendetlen s kin s alá s fel való járásokkal kárt ne tegyenek.

11.) Marhájokat, ha kinek vagyon, kötve tartsák, azok is kinn az utczán ne járjanak.

12.) Minden lövő szerszámokhoz az pattantyusok mellé embereket rendeljenek, kik segitsenek az lövő szerszámokat forgatni.

13.) Kiváltképen az holott az munitiók, puskaporok lésznek, azokra az helyekre kell vigyázni.

14.) Szorgalmatos vigyázásnak kell lenni arra, hogy ha az ellenség valamely bástya vagy torony alá mináakat kezdene vinni, azon igyekezzenek, hogy eleiben ássanak és turbálják.

*) R e n d e l n i — vagy valami más igeszót kifelejtett a másoló

15.) Ugy oltalmazzák azt a várost, hogy meg ne adják mert ha megadják, hitessék el magokkal, életekkel, fejekkel és jószágokkal fizetnek érette, elhitetvén magokkal, hogy semmi nemü kigondolható mentségeknek nem lészen helye. Ezt igy értse azon városban levő minden uri, fő, nemesi, közép, alsó rendek és praesidiariusok. Ha pedig megtartják, kinekkinek méltó jutalma meglészen, és magoknak jó emlékezetre méltó hirt, nevet szereznek.

16.) Minden házaknál és utczákon, házhiakon, kádakban, hordókban, mentől bővebb vizek lehet, annyit tartsanak, lajtorjákat, vashorgokat, és egyéb tüz ellen való eszközöket készen tartsanak.

17.) Afféle hiában való embereket ne tartsanak hiában, hanem jó idején dologra fogják őket, ásókat, kapákat, csákányokat, targonczákat, kosarakat, tekenőket, köteleket szerezzenek öszsze, kasokat töltessenek, fákat is jó idején hordassanak olyan helyekre, az honnan leginkább félhetnek; az ilyen dolgozó emberek előtt is emberséges ember legyen praeficiálva

18.) Valaki szót ad ki az fokról, vagy különben is akárhonnan hir nélkül és annál inkább levelet ir ki az ellenségnek, annyival inkább az ki csak emlitené is, hogy az várost feladják, és valaki valami rémitő hirt költ, meghirdessék, hogy meghal érette. Ugy az lármacsinálásért is, vagy ha kik az ellenséggel colludálnak.

19.) Az puskaport ne vesztegessék, hiában ne lőjjenek hanem csak akkor lőjön, a mikor kivántatik, mert az vitézség nem az hiában való lövöldözésben áll.

20.) Az városhoz közel levő kerteket, házakat, épületeket el kell hányni

21.) Mind éjjel, nappal minden utczák szegeletin strázsa álljon fenn.

22.) Mind éjjel, nappal lovon az strázsamesterek, gyakran az piaczon, az utczákon levő strázsákat megjárják, külön strázsamesterek kivántatván az piaczon, az utczákon levő strázsáknak megjárására, az tornyokban és az kőfalakon valóknak megczirkálására külön kivántatnak strázsamesterek.

23.) Az szükség ugy kivánván, az öreg kapukat jól be-

csinálják s az kapukban négy szegre felróva fával karikákra csinálván, földdel töltsék meg, s azt kell a kapuban tolni, kis ajtót is mikor kinyitnak igen megczirkálják, elsőben, hogy valamint meg ne lopják őket.

24.) Ha ugyan beszoritják őket, 's nem lészen mivel tartani az lovakat, az lovakat csapják ki, s isten csendesitvén az állapotot, az nemes országgal mást adatunk érettek kinek kinek.

25.) Ha szintén tüzes szerszámokat hánnának is be, az kiáltásnak, jajnak békét hadjanak fejek vesztése alatt, hanem kinek mi dolga ahoz lásson.

26.) Az bennlevő német praesidiariusokat együtt ne tartsák, oszszák el maguk között szép renddel, ne kellessék tőlök tartani, ugy mind az által, magok eszekben ne vegyék, mire való légyen egymástól való eloszlattatások, olyan praetextussal könnyen meglehet hogy ugy az vigyázást jobb módjával elkövethetik s az bátortalanok is inkább az vigyázásra adják magokat.

27.) Az segitség dolgában ne kételkedjenek, mert csak tartsák erősen az várost, minden bizonynyal megsegitésekre gondot viselünk minden módon.

Thökölyi uram ő nagysága patense 23. Maji 1686.

Emericus Thökölyi Princeps ac partium regni Hungariae Dominus etc.

Nem kétjük ez hazának több részei között, Szász város és annak környékének lakosi is megérthették eddég ebben a vármegyében való létünket és addig való várakozásunkat, mig ennek az országnak oltalmára és segitségére rendelhetett hadai az hatalmas török császárnak elérkeznek. Benn lévén pedig az hazában a német ellenség is, annak dolgaira való vigyáztatás, és azon hatalmas török császár birodalmiból álló hadaink számára kivántató élésnek szüksége azt hozta magával : hogy ezen patensünket mutató becsületes hivünket tekintetes, nemzetes Gyulafi György uramat, emlitett Szász-

városban küldjük ez nehány napokig az emlitett okokra nézve, ott continuuskodtatván vele levő hadainkkal, az élésnek és az szekereknek onnét és az szászvárosi székből s környékből való megszerzésére is, ő kegyelmének legyen gondja. Intimáljuk azért emlitett Szászváros tiszteinek, lakosinak és azoknak az helyeknek is, az kiket ez levelünk mellett az élés és szekerek adása végett megtalál, meggondolván az hatalmas török császárhoz való kötelességeket és az ő hatalmassága parancsolatjából való mi bejövésünket is, értsenek egyet emlitett hivünkkel, és az kivánandó élésnek és szekereknek administratiója iránt is meg ne fogyatkoztassanak bennünket, hogy azzal is adhassák jelét az fényes portához való ragaszkodásoknak, és ezeknek elmulatásáért idővel busulás ne kövesse. Datum Illye 23. Maji 1686.

Emericus Thökölyi.

(L. S.)

Bethlen Miklos és Bálintit Sigmond uraméknak irt levél pariája 24. Maji.

Michael etc. Szintén ezen órában érkezék válaszunk 19. praesentis (melynek is pariáját pro meliori esse kegyelmeteknek elküldöttük) irott levelünkre válaszunk az generalistól, melynek is pariáját kegyelmeteknek is elküldöttük, szép szókkal van irva, de az cselekedetek ellenkeznek. Az egész Mezőség az ki Csáki László jószágában nem recipiálta magát, elpusztittatott s praedáltatott, magunk uri s főrenden levő becsületes hiveink házaink s házok felvereltettek, Gyalura is rámenvén, ott is mit követtek el, közelebb lévén kegyelmetek inkább megérthette. Somlyai katonáinkat, dragoninkat hittel csalván meg Csáki László, az táborra vitték, az ajánlásokkal ezek ellenkeznek, kegyelmetek cathegorice megmondja az generalnak: orvosolja meg az ilyen rendkivül való dolgokat, refrenálja az vitézlő rendet. Egyéb iránt Isten, s világ előtt protestálunk, már hivalkodó szemmel nem nézzük, kegyelme-

tek pedig siessen s az alatt is tudositsanak, katonáinkat s dragonyinkat kérjék, azok nekünk s az országnak fizetett szolgái voltak, Gyalura is többször ne menjenek, mert aperta hostilitásnak tartjuk. Secus non facturi. Datum etc.

Anno 1686. die 25. Maji költ Scherffenberg uram Credentiája pro Comite Jörger.

Celsissime Princeps Domine gratiosissime!

Exhibitor praesentium Illustrissimus Dominus Franciscus Comes Jörger, Suae Sacratissimae Caesareae Regiaeque Majestatis Camerarius, Incliti regiminis Sereniani Vicecolonellus, venit ut Vestrae Celsitudini literas Suae Majestatis Sacratissimae praesentet, et simul oretenus, quae quidem saepius jam declaravi, exponet, et resolutionem cathegoricam Suae Celsitudinis, mihi insuper referat et omnibus quae nomine meo Vestrae Celsitudini proponet, indubitatam fidem adhibeat, optatoque responso, quantocius ad me transmittat et diu valeat.

Celsitudinis Vestrae

servus obligatissimus

Fridericus Comes de Scherffenberg.

Datum in Castris penes Claudiopolim die 25. Maji 1686.

Titulus: Celsissimo Principi Michaeli Apafi, Principi Transylvaniae, partium regni Hungariae Domino, Siculorum Comiti Domino mihi gratiosissimo

Cibinien.

Csáki László uram levele. Költ 26. Maji Anno 1686. urunknak.

Méltóságos fejedelem! Nekem kegyelmes uram!

Alázatosan szolgálok nagyságodnak. Tartozó kötelességem szerint mint régi jó kegyelmes uramnak akartam nagyságodnak jelentenem: kegyelmes urunknak, római csá-

szár ő felségének nem egyéb czélja és parancsolatja, hanem nagyságodat az országlásban, az nemes országot régi kivánt privilegiumi nyugodalmában helyrehozni és megtartani, és ha az Pogány ez hazában benn lött volna is, kiverni, künnlétiben pedig be nem bocsátani. Tökölyinek portán erdélyi fejedelemség bizonnyal megigirtetett, ki kegyelmes urunknál ő felségénél világos, nem is kétlem hozzávaló hajlandóságát sokaknak, nagyságod jobban tudhatja. Melyet kegyelmes urunk ő felsége soha nem szenved. Nagyságod és az nemes haza oltalmára jött kegyelmes urunk ő felsége fegyvere jelen lévén, ugy tanácsa, mint ehez tartozó segitsége szükséges, hogy az pogány ellen feltött czél annál is inkább kivánt fészket verhessen. Mellette nemes ország felülése volna hitelesebb, de ha bizonyos gondolatokra az hic et nunc elmulnék is, abban való effectivum mediumokat nagyságod bölcs elméje feltalálhatja, az kiben is az üdőhalasztása félelmes, ne kellessék több elrendelt hadaknak utánunk nyomulni. Méltóságos Fels-Marsalch (igy) generalis uramnak ő nagyságának vagyon egész auctoritása ugy végezni, mint cselekedni is. Nagyságodnak kegyelmes gratiájába magamat ajánlom, s ha mit parancsol szolgálni is kész vagyok. Ezzel nagyságodat Istennek kegyelmes gondviselése alá ajánlom. Datum Szamosfalva, die 26. Maji 1686.

Nagyságod alázatos szolgája
Csáki László m. p.

Titulus: Az méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagyságának, nekem régi jó kegyelmes uramnak adassék.

---

27. Maji Tökölyi uramnak irt levél urunk neve alatt.

Méltóságos öcsém uram!

Kegyelmed levelét becsülettel vettem, követi által küldött punctumit olvastam; sokat mi haszon irnom? Látom kegyelmed csak engem s hiveimet vádol oly dolgokkal, kikben semmi vétket részemről nem ismerek. Az Isten, hatalmas

császárunk s keresztyén királyok is bizonyságim, hogy én nemzetem javát igaz szivvel munkálkodtam, melynek jelét is adtam. Erről többet szántszándékkal nem irok, nem akarván kegyelmedet kedvetlenséggel terhelnem, mi lött kimeneteli, ez világ tudja.

Mihelyen hatalmas császárunk kegyelmednek botot, kardot, zászlót adott, azoltától fogva az magyar dolgához nem szoltam; kegyelmed részéről pedig mennyi illetlenségekkel illettettem, arról való kegyelmed maga levelei existálnak; de mind azok után is valamiben lehetett az magyar nemzetnek, kegyelmednek is jó szivvel kivántam succurrálni. Az kegyelmeddel való egyességtől is idegen nem voltam, most is pedig kegyelmeddel egyetérteni az magyar nemzet javában, hatalmas császárunk szolgálatjában kész vagyok. De mivel az kegyelmed nekünk irott punctumi olyak, kikre ha oly könnyen időelőtt hajlanánk, akárkitől is itiletet várhatnánk, mig kegyelmed részéről realis és mindenképen jóra czélzó affectiojával bennünket elégséges képen bizonyossá nem tészen. Ugy tetszik kegyelmed is addig az azokra való resolutióknak halasztását nem sajnálhatja. Másképen is az kegyelmed mostani országomban való cselekedeti, az jó egyességgel ellenkeznek, most ugyan ha egyéb akadály nem volna is, de az ország együtt sincsen. Magyarország részéről is az egész dolognak csendességére való egyesség más időt kiván. Éltesse Isten kegyelmedet jó egésségben. Datum in Civitate mea Szeben.

Kegyelmed szolgáló báttya Apafi Mihály m. p.

Titulus: Méltóságos Thökölyi Imreh kedves öcsém uramnak ő kegyelmének adassék.

Scherffenberg Jörgel által feltött punctumira való resolutio. 28. Maji.

Resolutio ad puncta ab Illustrissimo Domino Comite Jörgel, die 28. Maji 1686. Cibinii proposita.

Ad I. Pergrata nobis est Excellentissimi Domini Comitis a Scherffenberg assecuratio, qua nobis bonas Sacrae Caesareae

Regiaeque Majestatis intentiones testatur, quod nimirum illae non alium in finem, nisi ad impediendas hostium machinationes, et nostri Regni ac personae protectionem tendant. Equidem de paterna Sacratissimae Suae Majestatis intentione non dubitamus, fatemur tamen ingenue, hoc exercitus Suae Majestatis ingressu, quam-quam ut Dominus Comes affirmat, non hostili, certe tamen intempestivo et improviso et res et mentes nostras summopere turbatas et inaestimabile damnum regnicolis illatum esse.

Ad II. Quemadmodum exercitus introitus intempestivus et multiformiter incommodus est, ita, imo etiam longe magis periculosa nobis est intempestiva nostri declaratio, quod ad hoc punctum attinet; ergo quemadmodum Viennae etiam declaratum est, et Sacratissima Sua Majestas etiam consentit, iisque ad primariorum illorum fortalitiorum expugnationem sinceram correspondentiam hactenus observatam continuabimus, nisi et Vestro damno et nostro exitio, ante tempus perire volumus.

Ad III. Recessus exercitus Suae Majestatis ex Transylvania, non tantum nobis, sed et publico bono, quam utilis et quam necessarius sit, jam per legatos nostros abunde declaravimus, et certe nisi fiat, nihil aliud expectandum est, nisi Turcicarum et Tartaricarum copiarum, et quidem omnium, ingressus, et qui non aliter tandem impedietur, nisi si omissis omnibus aliis operationibus totus exercitus Caesareus ingrediatur, qui etiam seu vincat seu vincatur, quid aliud Transylvaniae manet, nisi ultimum et irreparabile excidium, quod Sacratissimam Suam Majestatem et Principes christianos minime intendere scimus; est etiam hoc, et erit contra omnes Suae Majestatis oblationes, et statuetur hoc pacto triste omnibus christianis provinciis exemplum, ubi tam ample oblatae paternae protectionis, tam funestus exitus, scilicet ex melle venenum nascetur.

Quod ad primam hujus puncti conditionem attinet, tale quid a nobis Sacratissima Sua Majestas in suis intimationibus aut resolutionibus, quamquam multis et iteratis nunquam tamen postulavit, neque dare possumus; quid enim esset hoc aliud, nisi Turcam ad illarum civitatuum expugnationem, et

si caperet in sui usum conservationem invitare, et ut verbo dicamus, nos penitus praecipitare. Pudet etiam nos, quamquam nullius malae intentionis conscios, quod tam parum fidei nobis habeatur, et nisi datis obsidibus non credatur, certe non obsides, non urbes, aut citadellae, non metus, aut arma, sed sancta fides, paterna Principum clementia, militaris licentiae coercitio, et ex his natus amor populos in fide et obsequio Principum continent.

Quod ad annonam attinet, bonis modis et conditionibus dabitur juxta possibilitatem.

Ad IV. Post adaequatos animos non deerimus publico bono nostris consiliis.

Ad V. Exploratoribus liber transitus dabitur, modo caveatur, ne in nostri perniciem aliquid moliantur.

Ad VI. Nagybányaiensis dimittetur, si tamen talis aliquis captivus est, de eo enim hactenus nihil nobis compertum est.

Scherffenberg general resolutiója az egyszer feltött punctumokra 28. Maii.

Responsio iterata, Illustrissimi Domini Scherffenberg die 28. Maii 1686.

Ad puncta jam semel proposita a Dominis Ablegatis, Generoso Nicolao de Bethlen etc.

Quod Sua Majestas Caesarea nunquam discesserit a suo paterno affectu et praemissa propositione, sicut probat realis missio istarum copiarum.

2.) Tractatum Suae Majestatis ignoro, imo ex a Vobis propositis constat nullum esse adhuc conclusum.

3.) Me absolute sine Suae Majestatis Domini mei Clementissimi mandatis, exercitum reducere non posse.

4.) Ut incessanter mihi et effective suppeditetur annona, sic miles continebitur in disciplina et regnum nulla patietur damna.

5.) Casu quo Principis et statuum petitioni annuere vellem, reducendo exercitum ad confinia Turcica, necessaria

mihi est cautio et fidei jussio Fidelitatis Principis et statuum erga Caesarem. Quae consistit in praestatione annonae et in traditione duarum civitatum, Claudiopolis et Beszterce, quae iterum Suae Majestatis adveniente mandato statim restituentur.

6) In tali casu quod neutrum praestetur, vel tantum differatur, ero coactus facere, quae non conveniunt servitio caesareo. Interim pro majori acceleratione mittam aliquem ex meis vobiscum cum literis Caesareis ad Principem.

Anno 1686. 28. Maii. Scherffenberg punctuminak Jörger által vaió illustratiója.

Puncta quae Celsitudini Vestrae meae Commisiones in scriptis habere placuit.

Assecurat imprimis Vestram Celsitudinem excellentissimus Dominus Comes a Scherffenberg de omnibus bonis Suae Majestatis Sacratissimae intentionibus quae alio fine non tendunt quam ad impediendas hostium machinatines et protectionem Celsitudinis Vestrae una cum regno et statibus.

Secundario Celsitudo vestra dignetur ultimam synceram, cathegoricam et positivam suam intentionem declarare, utrum nempe turcis adhaerere, an ne suae cum Sacratissimae Majestatis armis victoriosis ad ineundum communis-christianitatis hostem, Celsitudo vestra cum suis copiis se jungere velit, an vero servare hactenus habitam neutralitatem usque ad obsidionem Temesvariensem vel Varadiensem, qua alterutra facta Celsitudo sua, apertam declarationem contra turcas et conjunctionem omnium suorum virium cum Caesareis spondit.

Tertio, Excellentia sua sincere promittit, quod habita favorabili, a Celsitudine vestra super praemissas quaestiones resolutione, ex terris Celsitudinis Vestrae recedere velit, his tamen duobus conditionibus. Quorum primaria, ut pro fide jussione et syncerae fidelitatis erga Sacratissimum Caesarem duae determinatae consignentur civitates per modum obsidis.

Secundaria, ut assignetur annona certa et sufficiens pro armada Caesarea ad messem usque in locis opportunis determinandis.

Quarto. Celsitudo vestra significet, quibus mediis, qua via, quibus locis, quo utilius pro bono specialiter Transylvaniae Caesareis una cum Celsitudinis vestrae armis turcas arcere et aggredi possit.

Quinto. Celsitudini vestrae placebit permittere liberum transitum ac retrogressum exploratoribus, qui pro observandis Tartarorum et Turcarum motibus mittentur et etiam missi retrocedere voluerint.

Sexto. Sua Excellentia Celsitudinem vestram rogat, hominem Neybaniensem in arce Görgey (sic) detentum dimitti queat, quum (sic) Excellentia sua, eo fine in Moldaviam Transalpinam et Rasciam miserat. Datum Cibinii die 28. Maii 1686.

Comes Jörger.

Anno 1686. 28. Maji. Fővezérnek irt levél urunk neve alatt.

Excellentissime Domine mihi gratiosissime!

Clementissimi Potentissimi ac Invictissimi Imperatoris, gratiosas, Exceltentiae vestrae medio Magnifici Domini Oszmany Aga ablegati summo obsequio recepi literas, pro clementiae Imperialis testimonialibus ornamentis, per eundem me insignitis, ea fidelitatis debita offero obsequia et suae Imperatoriae Majestati et Excellentiae vestrae, quae totius orbis et fulgidae Portae Otthomanicae, amota omni suspitione, experientia testatur. Quam Suae Majestatis Imperatoriae clementiam et excellentiae vestrae gratiam demereri, syncerae nostrae fidelitatis documenta in omne tempus testabuntur. Cum autem per expressum legatum meum Generosum Stephanum Nagy ad Excellentiam vestram missum, uti mihi res praesentes Cinnotuerunt,*) ad usque innotuerunt, Excellentiae vestrae notificare non praetermisi. Ita post ejus expeditionem (Excellentiam vestram prolixo stylo inter ardua negotia positam molestare evitans) quae mihi venerunt ad notitiam, significare mei of-

*) Ez itt az eredetiben szükség nélkül áll.

ficii duxi. Excellentiam vestram rogo demisse, ut verba denuo meo nomine ducenda benigna aure exaudire, eundemque fidelem legatum meum cum gratioso suo responso ad me remittere sine mora dignetur.

28. Maji. Nagy István uram instructiója a fővezérhez.

Instructio pro generoso Stephano Nagy de Vizakna, ad excellentissimum dominum supremum Veziriuma blegato nostro.

Utját ő kegyelme sietve kövesse, és az fővezérhez érkezvén, szónkkal köszöntse becsülettel, levelünket is adja meg.

Declarálja azután mely nagy örömünk lött légyen, midőn megértettük, hogy Isten jóvoltából, hatalmas császárnak fényes gratiája, mostani méltóságos hivatalára méltóztata ő nagyságát, nagy reménységünk lévén abban, hogy minden szükséges és naponkint terjedő ügyes-bajos dolgaink orvoslásában eleitől fogván tapasztalt jó affectiói s azután is tett méltóságos oblatiói szerint meg nem fogyatkozunk, az mint hogy ma is igen nagy bizodalommal vagyunk az ő nagysága hozzánk s ez szegény országhoz való jóakaratja felől.

Megmondhatja: hatalmas császárunk és az ő nagysága parancsolatjához képest solennis követeinknek megizentük, jöjjenek alá, de sem magok, sem utána küldött emberünk haza nem jöhetnek, oda rekedtenek, más felől pedig hadakat küldöttenek réánk; mit akarjanak nekünk, ki nem tanulhatjuk, de hogy jó szándékkal ne legyenek, bizonyosan látjuk.

Midőn pedig az németeknek birodalmunkból való kitudásában fáradoznánk s ez ország hadait is mindenfelől táborban kiszállani kényszeritenők, kik már nagyobb részint ki is szállottanak, szomoruan esik értésünkre, hogy Tökölyi uram is hadaival Illye felől birodalmunkban bejött, és mindenféle alkalmatlanságot elcselekedett hadaival; nevezet szerint: az vitézlő rendek lovait elviteti, rajtok postáskodtat, mindenféle marhákat csoportostúl elhajtatja, nemeseket parasztokkal elegyesleg megfogat és veret. Az vermekben melyekben buzát és egyéb gabonát is, tovább való szükségre eltettenek,

felbontat, és az benne levő buzát s gabonát elpraedáltatja. Az zöldvetéseket, melyek már fejet is hányni kezdettenek, kaszáltatja, éteti, s tapodtatja, melyből reménytelen nagy szükség és éhelhalál következhetik, hadainak szabad zsákmányt enged, melyet el is követnek, nagy romlásával az szegénységnek. Feles tolvajokkal szaporitja hadait, olyanokkal pedig, az kik különben nem volnának méltók életre, mivel hogy ez országban kivált Hunyad és Zaránd vármegyékben, sőt az lippai és jenei sanczokságban is sok károkat tettenek meggratiázott, és azok is kergetik s pusztitják az szegénységet.

Patens leveleit küldi birodalmunkbeli hivünkre, városinkra, s falunkra, és mindenféle élés és tábori szekerek adására erőlteti őket, melyet ez ország maga törvényes fejedelminek sem szokott soha cselekedni, sőt hatalmas császárunk méltóságos vezéri és passái is fényes hadaival itt benn jártanak is, ez országon annyi sanczoltatást és prédálást el nem követtenek s azféle terehviselésre nem eröltették az országot.

Az velünk való egyességet emlegeti ugyan, de lehetetlen kivánsági lévén, mivel ellenben az magunk hozzá való alkalmaztatását semmiben hajtja, azonban ellenünk való sok insolentiáktól nem szünik; holott mi, mikor hadait az német eloszlatta és maga is megfogattatott, Petróczi uramat más hiveivel együtt birodalmunkban befogadtuk s protegáltuk az német ellen, s levelit is Munkácsra, az szoros obsidio alatt is elküldöztük, az mitől fogva megszabadult is pedig, ha miket birodalmunkban vásároltatni kivánt, megengedtük és semmiben nem akadályoztattuk, sőt az mikor miben lehetett segitettük s kedveskedtünk neki, ilyen és ezekhez hasonló háládatlanságit mi ő kegyelmének nem gondolhattuk volna, sőt ugy hiszszük előbbeni szokása szerint, különben is bennünket hol egygyel, hol mással vádlani nem szünik. De mi az Istenben, és az portához való tökéletes hüségünkben bizván, neki mind eddig is ártani nem kivántunk.

Hogy pedig az mi Tökölyi uram iránt való magunk alkalmaztatásának és az ő kegyelme külön-külön alkalmatlan dolgainak nagyobb hitele lehessen, egy nehány rendbeli leve-

leit s patensit, magunk neki irt levelünkkel igaz párban ő nagyságának elküldöttük, bölcsen megitilheti ő nagysága, micsoda affectioval legyen hozzánk s ez szegény országhoz és mi is micsoda egyességet tarthassunk vélle, kik valósághoz és nem szines dolgokhoz szoktunk eleitől fogván.

Megmondhatja: azzal kérkedik, hogy nagyságod és hatalmas császárunk parancsolatjából bejött birodalmunkban, sőt azt hirdeti, hogy ha szintén Magyarországban nem subsistálhat is, de ha hatalmas császárunk fényes hadai az német ellen diadalmaskodnak, az erdélyi fejedelemség neki igirtetett, pro contentatione, s eziránt, bizonyosan hozták, arról való assecuratiója az foszlányában volna csinálva, melynek mi hitelt nem adhatunk ugyan, minthogy soha canonink megbontására, s hazánk szép szabadsága felforditására való szomorittatásra semmi okot nem adtunk, sőt hatalmas császárunk parancsolatjának mindenkor és mindenekben tehetségünk szerint igaz hüséggel és kész engedelmességgel cselekedtünk,mind az által ily nagy ellenünk való bátorkodása mitől lehessen, által nem láthatjuk.

Ezeket szép declaratióval eleiben számlálván ő nagyságának, instáljon azon, ha szokása szerint ellenünk vádaskodik ő nagysága előtt, méltóztassék ő nagysága az mi ez országgal együtt eleitől fogván gyakorolt és tapasztaltatott nagy hüségünk emlékezetivel az ő kegyelme informatióit mérsékelni és méltóságos igireti szerint ha mi oly dolog lészen, értésünkre adván, az mi igaz mentségünkre is jobbik fülét megtartani.

Ha kérdi micsoda kivánsági legyenek tőlünk, röviden az punctumokat számlálja elő, és azokban mely lehetlenségek legyenek, sőt az országnak is megháborittatására czélozzanak némely kivánsági, az hallott discursusokból declarálhatja.

Ha jószágiról kérdést tészen, mondja meg: mind magunk, mind pedig az ország részéről elkövetett sok alkalmatlan dolgaitól való megszünését és maga jobb alkalmaztatását vártuk sokszori hüti s fogadási szerint, de abban megfogyatkozván, az mi canonink szerint, melyekben minket soha az fényes porta meg nem háborgatott, törvényre idéztettük és törvény szerint itiltetvén el jószági, mint más ez ország megháboritásában munkás embereknek is canonink, szabadságink

megbántodása nélkül viszsza nem adhatnak, nemis ő kegyelmét illetik pedig azok az jószágok, hanem magán kivül még három testvér atyafiai vannak, ő kegyelmének kevés része vagyon azokban, mint az előtt is ő nagyságának megirattuk. Azonban az mennyi summa adóssagunkról ő kegyelme bennünket hittel assecurált, közel sem érne az ő kegyelme része szerint való jószága annyit, mindazáltal az ő nagysága méltóságos intimatioját előttünk viselvén, ha minket obligatioi szerint való adosságunkról contentál, jószági iránt is készek leszünk magunkat alkalmaztatni.

Mondja meg azt is: az ide való német hadak is beljebb, beljebb jövén birodalmunkban, vigyázunk ugyan szorgalmatosan, de erős, vasas, tüzes és feles (husz ezernek mondják) had is lévén, az mi vitézlő rendeink pedig kevesen és az elmult három esztendei táborozás miatt igen fogyatkozott állapottal lévén, mint egynéhányszor ő nagyságát informáltuk, magunk ellenek nem állhatunk, hanem az szerdárhoz ő nagyságához küldöttük emberünket, hogy az fényes porta parancsolatja szerint segitségünkről viseljen gondot késedelem nélkül, az váradi passának is irtunk, csináljon distractiót nekik, magunk is azonban munkálkodunk, s mint azelőttt is jelentettük volt ő nagyságának, már egy hadnagyunkat küldöttük az ott levő magyar hadnak hópénzükre való hajtásokra, s már gyülnek is hüségünkre, de fogyatkozott állapottal lévén az ország, tartunk attól, pénzből megfogyatkozván, pártot ne üssenek ellenünk is; ha azért ő nagysága, mint régen Bocskai fejedelem idejében cselekedett az fényes porta, pénzzel segitene bennünket, nem lenne haszontalan. Jelentse meg azt is ő nagyságának, mint hogy erőnkhöz nem bizhatunk, segitsége is ugy látjuk továbbra halad, ezek pedig csakugyan nem tágitanak rajtunk, kételenittetünk holmi élést nekik adnunk, s egyéb kedveskedéssel is lennünk, hogy magunkat s ez szegény országot hatalmas császárunk hüségiben conserválhassuk, és őket innen kitudhassuk. Mely expensánkat közönséges adónkban acceptáltatni kivánnánk, s instáljon is aziránt való assecuráltatásunk felől, ugy is reméljük, ha ezekben meg nem fogyatkozunk, Isten tőlök megszabadit bennünket.

Instáljon azonban, méltóztassék ő nagysága parancsolni

az szerdárnak ő nagyságának, ne késsék bennünket minél jobb uton, módon megsegiteni, megmondván azt is, hogy az mi hadat az mi segitségünkre rendelt az szerdár ő nagysága, az az had Tökölyi uram mellé rendeltetett, mely is noha kevés ugyan, mindazáltal mi acceptáljuk, de magát Tökölyi uramat, mint ki által ez ideig szüntelen csak szomorittattunk s most is szomorittatunk, nem acceptáljuk, hogy valamint nagyobb busulásunk miatta ne következhessék; s instáljon is azon, ne terheljen ő nagysága bennünket az ő kegyelme mellénk való rendelésével, megnyugodván különben az mi és az egész ország fényes portához való igaz hüségünkben, hanem ha segiteni akar bennünket, törökkel segéljen s azokat acceptáljuk, függvén az mi dispositiónktól hatalmas császárunk szolgálatjában, de magát Tökölyi uramat semmiképen nem admittáljuk, sőt ha az mint ő kegyelmének megizentük, birodalmunkból ki nem megyen, egyáltalában tovább nem szenvedjük, erővel is kiigazitjuk innen; melyre nézve vagy az alatt is mivel már az lakosok igen elkeseredett, (igy) ha mi alkalmatlanság követi, semmiben ne okoztassunk, ugy is hiszszük, mint feljebb is irók, ő nagysága méltóságos oblatiói szerint, holott csak nem régen is becsületes követ ur hive által assecurált bennünket, és az ország canoni szerint szabadosan választott s az fejedelemségben confirmáltatott szerelmes fiunkat is, hatalmas császárunk megmásolhatlan gratiaja és maga méltóságos jóakaratja felől is, ha mit méltóságunk s ez szegény ország oltalmazásában fogunk cselekedni, arra nézve semmi nehézséggel nem terheltetünk. Ugyan is annyi esztendőktől fogván kész szivvel cselekedett hüséges engedelmeskedésünk méltóbb tekintetben lehet, mintsem az ő kegyelme kételenségből s mindenekben maga hasznára cselekedett maga alkalmaztatása.

Ha Sárosi János hivünket ott benn éri, minden ő kegyelmére bizott dolgainkat megirt Sárosi János hivünkkel communicálja és ő kegyelmével együtt mindenekben hüségesen munkálódjék. Isten pedig ő kegyelme utját szerencséltesse. Datum in Civitate nostra Cibiniensi die 28. mensis Maji anno 1686.

Ha irántunk valami vélekedését venné a fővezérnek ő nagyságának eszében, assecurálhatja valósággal, mi az

országgal együtt communi et unanimi voto erős hittel kötelezték arra magunkat, fejünk fennállásáig az fényes portához tartozó hüségünk mellől el nem állunk.

Anno 1686. 28. Maii.

Szerdár Ahmed passa levele Jósika István uram által.

A Jézust követő nagy fejedelmeknek dicsekedő öröme, az Messiást valló nagy rendek között választatott eretnekek gyülekezetinek dolgainak békességes igazgatója, pompás állhatatosságnak szemérmes fedezgetője, jó igyekezetre örömmel való kalauz, hű és szerető régi kedves barátunk, mostani erdélyi király Apafi Mihály, kit Isten jó véggel áldjon meg.

Békességes köszönetünk ajánlása után barátságosan jelentjük kegyelmednek, hogy ő minden szeretetit mutogató kegyelmed levelét igen várnók, jó órában azt kegyelmed kapitányi közül Jósika István nevű kapitánya meghozá, megadá, nekünk kegyelmed barátjának, levelében mit irt, kapitányától is mit izent, és iterato érkezett levelének summáját is megértettük, kegyelmednek mint kedves és régi hű barátunkuak, hatalmas császárunk fényes portájához való hűségit tudjuk, odatartozó kötelességének igazsága világosabb mint sem magyarázni kellene. Hű és kedves barátom! a mi, világgal biró hatalmas császárunk fényes portáján kegyelmed instántiáját illeti, minden bizonynyal kegyelmed kivánsága szerint procurálódik, csakhogy mostanában Eger várából instantialis informatio érkezvén, ugy értjük azon várat, pokollal szomszédos ellenségink opprimálták, melyre nézve mellettünk készen levő diadalmas hadainkkal Istenben bizván, arrafelé indultunk, az élő, mindenható, felséges és hatalmas Isten járjon velünk s velünk értsen egyet. Azonban az betlehemi főtiszt, az méltóságos vezér Ibrahim passa ő kegyelme és a méltóságos vezér, jenei főtiszt nagyságos Mehemed passa ő kegyelme is districtusoknak hadaival, hogy Lippa táján egy alkalmas helyen táborba szálljanak, meg van parancsolva, a méltóságos és nagyságos Ibrahim passa ő kegyelme praefici-

áltatott, kivánjuk azért kegyelmedtől, hogy mint kedves és szerető barátnnk minden alkalmatossággal a megnevezet passával ő kegyelmével egymást hirrel értesitvén, minden consequentiákról minket, barátját tudositson kegyelmed, jó néven veszszük. Isten békessége a jó uton járókkal.

Datum in castris ad Szeged.

Ahmed passa.

Az szerdárnak 28. Maii. Urunk neve alatt.

Praemissis praemittendis.

Ottan ottan súlyosodván az dolgok, ujabb tudósitásokkal kellett becsületes meghitt nagyságtoktól megjött követ ur hivünket tekintetes nagyságos Jósika István uramat követül nagyságodhoz viszszakűldenünk, irással nagyságodat bővebben nem tudósithattuk, az mostani változó időkhöz képest. Kérjük nagyságodat nevünkkel mondandó szavainak adjon teljes hitelt, és becsülettel látván, bocsása viszsza hozzánk, jó válaszszal. Megvaljuk nehezen esik nekünk az németnek országunkon, és szegénységünkön elkövetett rendkivül való igájok, de az is nehezen esik az mit Tökölyi uram kiméletlenül cselekszik, birodalmunknak azon az részén az meddig behatott azt mondván: nagyságod parancsolatjából vagyon bejöveteli. Az német igáját sem viselheti az szegény ország, nemhogy mind az két részre tehetne eleget. Éltesse Isten nagyságodat. Szebeni városunkban 28. napján Pünkösd havának 1686-ban.

Nagyságod szolgáló jóakarója

Apafi Mihály m. p.

Jósika István uram másodszori instructiója a szerdárhoz.

Instructio pro generoso Stephano Josika ad Szerdarium secundario expedito.

Szónkkal az szerdárt ő kegyelmét kövesse becsülettel s levelünket adja meg.

Declarálja ő kegyelme miut már ennek előtte is értésére adtuk ő nagyságának, az német hadak csakugyan nem szünnek, hanem beljebb nyomulnak birodalmunkban, melyhez képest az fényes porta parancsolatja szerint becsületes hivünk által solicitaltuk az segitséget, s igaz dolog a mint előre tudósitott bennünket Jósika István hivünk disponált ő nagysága bizonyos számu hadak felől, de az mint mi értjük, azok az hadak Tökölyi uram mellé rendeltettek; kiket is mi örömest acceptálunk ugyan, de hogy mi Tököyi uramat acceptálhassuk annál inkább ő kegyelmével együtt az mi országunk hadait folytathassuk, teljes lehetetlenség, mert a mitől fogva birodalmunkban bejött, minden alkalmatlanságokat kezdett követni. Ugy mint:

Az vitézlő nemes rendeknek lovait elviteti s rajtok postálkodhat.

Mindenféle marhájokat a lakosoknak csoportostól elhajtatja s prédáltatja.

Nemes, paraszt embereket megfogat és vereti, zöld vetésket kaszáltatja, eteti, s tapodtatja, mely miatt éhelhalásra kell jutni az szegénységnek.

Vermeket ha hol kaphatnak felbontatja, s az mit bennek talál elprédáltatja.

Hol mi tolvajokat kaphat, az kik különben halálra löttek volna méltók, kik mind ez országban s mind pedig az jenei s lippai szancsokságban sok károkat s tolvajkodásokat töttenek, meggratiáz, és hadait azokból szaporitván, minden kóborlását, prédálást nekik megenged.

Patens leveleit küldi ki birodalmunkban, és élésadásra, tábori szekerek adására erölteti az lakosokat, mint nyilván való ellenség szertelen való fenyegetődzésekkel. Élést pedig és szekerek adását, soha ez ország népe maga fejedelminek is adni nem szokott. Afféle sanczolásokat pedig, noha sok méltóságos vezér, passák jártanak ez országban, de soha nem cselekedtenek.

Sőt azt beszélik mellette valói, hogy erdélyi fejedelemségre akarna bejőni, azért akarja a népet ijesztéssel és szép szóval is magához venni, és noha mi soha az fényes portához tartozó hüségünk ellen semmit nem cselekedtünk, sőt minde-

nekben engedelmeskedtünk, s ezután is igaz hüségünkben megmaradni akarunk, azért ilyen példás méltatlanságot nem gondolhatunk: mindazáltal gonosz akaróink előtt terjedő ily becstelenittetésünkön nem kevéssé szomorkodunk.

Instáljon azért:

1.) Tökölyi uram mi mellénk ne rendeltessék, sőt birodalmunkból revocáltassék; mert egyáltalában mi nem acceptáljuk, sőt ha ugyan ki nem akar menni, különben is birodalmunkban el nem szenvedjük, mint bennünket vádolni nem szünő, bennünket sokképen injurialó, országunkat pusztitó embert.

2.) Instáljon, az segitséggel ne késsék, s oly dispositióval küldje pedig mint ezelőtt is megirtuk, valami formán az ellenségtől el ne nyomattassunk.

3.) Az hadak függjenek az mi dispositiónktól, ha ugyan erre jőnek; ha pedig más felé vagy Várad felé mennének is, melyet mi most is az ellenségnek distrahaltatására nézve javallhatnánk, velünk jó correspodentiát tartsanak, mert különben nagyobb kártól félhetünk, mint sem hasznát reménylhetnők, erős, vasas és tüzes, de igen felfuvalkodott had lévén az ellenség.

Ha kérdi, miért vagyunk idegenek Tökölyi uramhoz, mondja meg: mi mint magunk gyermekét neveltük, de soha bennünket busitani s szenvedtetni nem szünt, s ma sem szünik.

Ha kérdi, jószágai miért vétettek el, mondja meg: a mi canonink s törvényink szerint az egész ország itilte el, régtől fogván való sok rendetlen cselekedetiért, de nem is övé az az jószág egészen, hanem csak negyed része, kevés volna abba magának, annyira, hogy az ő erős kötése szerint való adósságát, melylyel nekünk tartoznék, fel sem érné, az iránt is méltatlan vádol bennünket.

Ha kérdi: miért nem adják meg jószágát, mondja meg: az mi igaz törvény szerint elitiltetik, nincs abban mód, hogy visszaadassák, mert igy törvényünk és szabadságunk felfordulna.

Ha mondja: hát az porta parancsolatja? soha az fényes porta minket az mi törvényeinkben meg nem bántott, most is ugy hiszszük, megértvén az mi igazságunkat, mind törvé-

nyink,mind penig Tökölyi uramtól lött sok rendbeli bántodásinkat, s méltatlan szenvedésinket, kegyelmességet reménylünk inkább mint sem valami nehézséget. Melyet abból is bölcsen megitilhet ő nagysága, hogy nálunk levő sok rendbeli kötés leveleit kéreti tőlünk, melyeket mi, minden ellenünk lött, és lehető vádjai mogczáfoltatására tartunk.

Ha kérdi: miért nem egyezünk meg vélle? mondja meg: készek volnánk mi az egyességre is, noha mi semmiben meg nem bántottuk, de olyan kivánsági vannak, melyekre sem mi, sem az ország semmiképen nem léphetünk, nem is egyesség kivánásnak mondathatik; itt ha kivántatik, maga kivánságinknak punctumi, és patens levelek párjából az dolgokat világosithatja.

Instáljon még is: hitesse el ő nagysága magával, mi jó akarónknak nem tarthatjuk, vele való hadviselésünk is sem nem lehet, sem hasznos nem lehetne, azért innen revocáltassék, sőt ellenünk való vádjainak is hitelt ő nagysága ne adjon, készek vagyunk mi, mindenkor ellenünk való dolgait megvilágositani, azonban az segitséget ő kegyelme jó dispositióval maturálja, követhessük mi is hasznossan hatalmas császáruuk szólgálatját.

Scherfenberg generálnak szóló levél 30. Maji 1686. Urunk neve alatt.

Excellentissime Domine observandissime!

Praesentavit nobis Illustrissimus Dominus Franciscus Comes Jörger Suae Caesareae Regiaeque Majestatis Camerarius, inclitique regiminis Sereniani vicecolonellus Suae Caesareae Regiaeque Majestatis gratiosas, Excellentiae vestrea recommendatorias cum ejusdem Excellentiae vestrae credentionalibus, omniaque sibi concredita, oretenus efficaciter repraesentavit: Quibus cum syncera devotione, animique candore receptis et intellectis spectabilem ac Generosum Nicolaum de Bethlen et Paulum Mikes de Zágon fideles nobis dilectos ad Excellentiam Vestram resolutionem nostram expedituros aman-

dandos duximus : benevole eandem Excellentiam Vestram requirentes ut verbis nomine meo repraesentaturis, indubitatam adhibeat fidem ; optataque eosdem cum resolutione quantocius ad nos remittat.

Bethlen Miklós és Mikes Pál instructiója Scherffenberg generálhoz. 30. Maii.

Insructio prospectabilibus ac generosis Nicolao de Bethlen et Paulo Mikes de Zágon nostris, ad excellentissimum Fridericum Comitem de Scherffenberg ablegatis.

Minthogy mi ő felsége assecuratiójával való passusára küldtük fel követeinket, kik által ő felségével tractáltunk mely traktától ha recedálnánk, méltán okoztathatnánk, előttünk lévén az páter Dunod példája. Óvjon Isten ! mi az generalist ő kegyelmét az páterhez hasonlitjuk, de az páternek expresse velünk mi való tractalódásra volt plenipotentiója, a generalisé pedig, mint egy passus formán van irva. Egyébiránt 28. Martii datáltatot az ultimarie ő felsége titkos cancellariáján iratott punctumok, a mi Bécsben levő követeinktől 21. Aprilis küldetett le, a 12. praesentis adatott terminus innét való resolutióra, melyet akkorra az mi emberünk, ha az generalis uram jöveteli nem impediálja, fel is érkezhetett volna, nem tudván mi bejöveteleket. Hallottuk ugyan, de el nem hihettük ő felségének ultimaria olyan reselutiójára nézve. Ha ő felségének ez lett volna akaratja, hogy a generálissal ő kegyelmével tractáljunk, kétség nélkül nekünk megirta volna, követeinket is bebocsátotta volna.

Hogy a generalis ő kegyelme az ő felsége hadait annál is beljebb hozza, annak mi semmiképen nem annuálunk, egyébiránt is ha az ő felsége s az keresztyénség szolgálatjára meg akar bennünket tartani, beljebb nem jő, abból nem is lenne egyéb, hanem reánk vonná ő kegyelme az egész török-tatár erőt, mely miatt végképen el kellene vesznünk.

Ha azért meg akar ő kegyelme bennünket az ő felsége s az keresztyénség javára, szolgálatjára tartani az országgal együtt, vigye ki az hadakat, az mint az annona iránt ő felsé-

gének resolváltuk magunkat, azt a szerint, a mint igirtük praesentáljuk, de hogy két várost ő kegyelmének resignáljunk, abban egész lehetetlenség vagyon, hanem ha utolsó veszedelembe akarnók magunkat s országunkat ejteni.

Ha pedig ugyan csak semmiképen az ő felsége ordinantiájáig kivinni nem akarja az hadakat, csak ő kegyelme szálljon vagy az Almás vize mellé, vagy akárhová az Szamoson túl, de ne jöjjön innét és arceálja mind az német és magyar vitézlő rendet, hogy excursiókat nem tesznek, városokat, falukat, kastélyokat, udvarházakat, templomokat nem vernek, készek leszünk bizonyos számu annonát, ugy mint a bécsi resolutio lejöveteléig : buzát cub. 2000, azon felül pedig cub. 10,000 ha kimegyen, ha pedig ki nem megyen, semmit sem adunk, vágó marhát nro 1000 ezeret adunk.

Ha pediglen egyiket sem cselekszi ő kegyelme, hanem az vitézlő rendnek oly rendkivül való excursiókat, kártételeket enged, Isten s világ előtt protestálunk, ha mire ily extremitásunkban kelletik fakadnunk, okai nem leszünk, kit az keresztyén világ eleiben is nyomtatásban kibocsátunk.

Mivel pedig az negyedik punctumban, az generalis ő kegyelme tetszésünket kivánja, mi azt javallanók, hogy elsőben Várad alá menne.

Rationes : 1.) Hogy egynehány vármegyék mind az ő felsége birodalmában, mind a miénkben felszabadulnának.

2.) Egynehány magyar váraknak kapui bátorságosan felnyilnának.

3.) Az egész Szaboles és Biharvármegyei hajduság is visszaszállhatna, Magyarország s az keresztyénség nagy javára.

4.) Egynehány török végvárak kapui betétetődnek.

5.) Annonával az ő felsége hadait mi is inkább segithetnők.

6.) Annyi annonát és municiót találna benne, hogy egy armadája egészen muniálódhatnék vele ő felségének.

El nem kell felejteni, hogy most is az ő felsége szathmári tisztei, nevezet szerint Sennyei István, Máramarost, Kővárvidékét, Szalmár, Bihar, Középszolnok, Kraszna vármegyét Sz. Jób tisztei hódoltatják. Isten pedig ő kegyelmét jó egészségben hordozza. 30. Maji.

Ibrahim passának szóló levél urunk neve alatt 30. Maii 1686.

Praemissis praemittendis.

Becsületes főrendü hivünket tekintetes nemzetes Jósika István uramat küldöttük volt az elmult napokban az szerdárhoz ő nagyságához, az birodalmunkbeli német hadak állapotjáról való tudósitással, és azon németek beljebb való jövetelekről kivántató tudositással. Ujabban is viszsza kelletvén ő kegyelmét küldenünk, akarván kegyelmedet is ő kegyelme által látogatnunk, kivánjuk: irásunk találja kegyelmedet szerencsés órában és jó egészségben. Azonban mivel ugy értjük, az szerdár ő nagysága kegyelmedet rendelte volna ar erdélyi segitségre, kegyelmedet kérjük, micsoda dispositiója legyen kegyelmednek, azon dologról bennünket voltaképen tudósitani ne nehezteljen, tudósitván arról is: mikor indul és hol subsittál, hogy mi is ahoz képest alkalmaztathassuk dolgainkat, mivel vakmerőképen beléjök kapni nem bátorságos. Ezek után éltesse Isten kegyelmedet hatalmas császárunk hasznos szolgálatjára. Datum etc.

Váradi passának szóló levél urunk neve alatt 30. Maji 1686.

Praemissis praemittendis.

Ennekelőtte való napokban tudósitottuk volt kegyelmedet az német hadak állapotjáról. Nem tudhatjuk megadták é levelünket kegyelmednek vagy nem! Jóllehet pedig kegyelmednek is lehet értésére, mindazáltal az fényes portához tartozó igaz hűségünk (melyben mi ez országgal együtt tökéletesen megmaradni akarunk) azt kivánván, ujabban tetszet kegyelmedet tudósitanunk. Tudja meg azézt kegyelmed, hogy az az német had már Kolozsvárhoz szállott, s onnan sok helyekre kicsapnak, kastélyokat, városokat, falukat, udvarházakat felvernek, prédálnak, pusztitnak mindenütt és égetnek is sok helyeken. Gyalura is küldöttek volt, de szégyennel tértenek viszsza, mi is az ország hadát felültettük, s vigyázunk szorgalmatosan, sőt mivel ez ország hadának beléjek

kapnunk nem bátorságos, az szerdárhoz ő nagysághoz is becsületes hivünket küldöttük segitség felől. Kegyelmedet is kérjük, csináljon distractiót nekik, legyen onnan is félelmek, s ha több felé is elvonattatnak, könnyebben kitudhatnók őket birodalmunkból. Kérjük azon is kegyelmedet, hatalmas császárunk oltalmazásában velünk egyet értvén, bennünket gyakran tudósitson. Isten kegyelmedet hatalmas császárunk hasznos szolgálatjára éltesse. Datum. etc.

Anno 1686. 3 Junii. Fővezér levele Oszmány aga által, urunknak.

Az Jézust követő nagy fejedelmeknek dicsekedő öröme, az Messiást valló nagy rendek között választatott, eretnekek gyülekezetinek, dolgainak békességes igazgatója, pompás állhatatosságnak szemérmes fedezetője, jó igyekezetre örömmel való kalauz, hűségnek jegye, igazságnak czimere mostani erdélyi fejedelem Apafi Mihály, kit Isten jó véggel áldjon meg.

Békességes köszönetünkben jelentjük kegyelmednek, hogy az mostani végeink lakosinak sok kárt s romlást szerző német nemzetségen boszuállással Isten jó voltából jutalmakat meg akarván adnunk, avégre hatalmas császárnak vezérivel, fejedelmek fejedelmével, egy szóval az egész hadnak förendeivel, minket választottanak hadi főgeneralisul, kihez képest arról való parancsolatunk szerint az egész ázsiai, európai hadainkkal s gyaloságinkkal, hat seregből álló népeinkkel s egyéb helyekről is egytől fogva ezerig ezertől fogva százezerig fizetést vevő hadviselőnkkel Istenben bizván, Drinápolyból szent hadakozásra indultunk. Minekokáért lévén kegyelmed is ő hatalmasságának kiváltképen creáltatott csirákja, ő hatalmassága kegyelmed hűségiben, tökéletességiben, igazságában császári elméjét megnyugodta, az szerint az mostani diadalmas hadakozásban kegyelmed szolgálatja aránt nagy reménységgel lévén, velünk való hadakozásra rendelte ő hatalmassága kegyelmedet. Azért benne levő hűség szerint kegyelmed alkalmatos boérival, hires lovas hadnagyival, kapitányival, rendes lovas és gyalog puskásival, egy szóval elégséges

válogatott haddal egy alkalmatos heljen gyüljön öszsze, szálljon táborban, legyen készen s várjon tőlünk, ugy hogy valahová ő hatalmassága táborára való kegyelmed jöveteli aránt kegyelmedhez emberünk érkezik, egy szempillantásig sem várakozván, feleljen kegyelmed s ő hatalmassága táborára jőjön, és ha mi ő hatalmassága dolgaiban való kegyelmed szolgálatja fog kivántatni, abban hogy kegyelmed szivesen, lelkesen szolgáljon, ő hatalmasága megparancsolta. Azonban im ő hatalmassága császári kegyelmességéből egy pár örvendeztető köntöst küldött kegyelmednek, mely aránt iratott ő hatalmassága méltóságos levele, melyet im mi is irtunk. Vevén kegyelmed azon ő hatalmassága kegyelmességét nagy becsülettel, obviálja s öltözze fel, melyen minekutána örvendezett, ő hatalmassága császári levelének continentiájához alkalmaztassa magát, és elkészült, jó alkalmatos hadaival ő hatalmassága táborán megjelenni, s ő hatalmassága szolgálatjában való indrustiával igyekezzék kegyelmed ő hatalmassága kegyelmes jóakaratját magára vonni.

Isten békessége az jó uton járokkal. Drinápolyban.

Fővezér Szuliman passa.

Anno 1686. 3. Junii. Szerdár Ahm-d passa levele Daczó János uram által urunknak.

Solito titulo praemisso.

Békességes köszönetünkkel barátságosan jelentjük kegyelmednek, hogy midőn kegyelmednek, régi hüséges barátunknak tudósitását várnók, érkezék áldott orában kegyelmed kapitányi közül Daczó János kapitányja, ki által küldött kegyelmed barátságos levelét vettem, melynek is a mint continentiáját, ugy követének is relatióját viszontagsággal való beszélgetésünkből megértettem, és én is tőle viszontag szóval izentem kegyelmednek, melyet relatiojából meg fog kegyelmed érteni. Szerető barátom az fényes portához való kegyelmed hüséges engedelmeskedése világosabb, hogy sem azt világositani kellene, csakhogy kegyelmed minden hires nagy rendeivel egyet értve, ez alkalmatossággal országá-

ban behatott ellenségnek vagy amovealásával, vagy Isten segedelméből fegyver által való megemésztetéssel, hiszem Istent, oly kedves dolgot viszen kegyelmed végben, mind hatalmas császárunknál, mind fővezér urunknál, hogy annak jutalmáról minden szive kivánságát kegyelmednek magamra merem vállalni. Ha az ellenség annál több lesz az mint most hallatik, Isten jóvoltából vagy magam, vagy fővezér urunk ő nagysága, minden bizonynyal kegyelmed segitségére megyünk. Tökölyi Imre király dolgát szóval kegyelmed kapitányjára biztam, elucescalván az, hogy kegyelmed kivánsága szerint nem hasznos kegyelmed szolgálatjára, sőt egyéb valami szóra ad okot, ezen küldött emberünk ötet, az lippai mezőn levő méltóságos Ibrahim passa ő kegyelme mellé kiviszi, csak kegyelmed kedves és szerető barátunk ez szükséges dolognak micsoda folyamatja lészen, sietséggel tudósitson róla, melyet igen várunk. Isten békessége az jó uton járókkal. Költ az szegedi mezőn.

Szerdár Ahmed passa.

Gyulafi László uramnak, urunk neve alatt.

Michael etc. Spectabilis magnifice. Jóllehet némely napi kegyelmednek küldött levelünkben megirtuk vala kegyelmednek, hogy Tökölyi uram bizonyos számu emberei mentenek legyen ki, hogy az németekben kapván nyelvet vihessenek, mivel nekünk s ez országnak is nem kevés alkalmatlanságunkra szolgálna, kegyelmed azért vigyáztatván, ha eszébe veheti, kerittesse meg őket, késértesse udvarunkban; mindazáltal 2. praesentis főgeneralis ur becsületes hivünknek irt kegyelmed leveléből ugy látjuk, kegyelmed az nevezetes emberek iránt, ezen parancsolatunkat mintegy kétségben hozta; holott azért akár nevezetes, akármi tekintetbeli ember legyen, az ki birodalmunkat ily szertelen pusztitja, annál inkább pedig az kinek ura méltósága, s becsületes ur hiveinek sérelmére czéloz, lehetetlen jóakarónknak tarthassuk. Kegyelmed hozzánk tartozó kötelességére parancsoljuk: minden afféle scrupulusokat félre tévén, akár nevezetes, akár pedig közrend

legyen, az ilyen birodalmunkban kedvünk ellen alá s feljáró Tökölyi uram hada, sőt Gyulafi Györgyöt is ha lehet, megkeriteni tartsa kötelességének, s ha különben nem lehet, maga is keze alatt levőkkel ide kisértetni el ne mulassa Secus etc.

Ibrahim passának 3. Junii urunk neve alatt irt levél.

Praemissis praemittendis.

Levelünket kegyelmednek megvivő becsületes hivünket nemzetes Alsó János uramat küldöttük követül kegyelmedhez, akarván kegyelmedet látogatnunk, s egyszersmind kiváltképen való dolgokat értésére adni. Kegyelmedet kérjük barátságosan, nevünkkel mondandó szavainak adjon egész hitelt, s késedelem nélkül bocsása hozzánk kivánt válaszszal, vidám orczával látván. Éljen sokáig kegyelmed. Szeben városunkban 3. napján Szent-Iván havának 1686-ban.

Kegyelmed jóakarója.

---

5. Junii 1686.

Gyulafi uram mellé az ur, főgenerális uram rendeljen hadat; maga Gyulafi uram legyen a hadak között.

Az Szolnok- és Dobokavármegyei nemesség jőjjenek az derék táborra.

Az universitás az Kővárban s Szamos Ujváratt levő gyalogoknak fizessenek meg, az ordinarius gyalogokat is suppleáljják okvetetlen.

Az városokból kivigyenek kenyeret és élést pénzre.

Az lippai törököknek, hogy pénzen vehessen buzát, és az lakosok is adhassanak magok majorságokból (az kereskedés tilalmas lévén) megengedtetett.

Scherffenberg generál punctumi. 6. Junii.

Anno 1686. 2-da Junii költ Árpástóonál. Puncta quaedam Domini Generalis comitis a Scherffenberg, per Generosum Nicolaum de Bethlen allata die 6. Junii Anno 1686.

Puncta.

1. Celsissimus Princeps fidelitatem promissam erga Sacratissimam Caesaream Majestatem confirmabit, et dabit civitatem Claudiopolitanam, cum castello Deva, pro cautione sive fide jussione usque ad ulteriorem resolutionem. Sacratissimae Caes. Majestatis pro introductione praesidii necessarii, quod secundum necessitatem loci cum sexcentis musquetariis ad minimum, arx Deva vero cum centum et quinquaginta peditibus secundum capacitatem loci providebitur.

2. Duodecim millia cubulorum farinae ad sex septimanas, intra duos terminos praestentur et hoc absque mora, duo millia cubulorum ad castra, alia vero decem millia intra spatium octo dierum, habeant in paratis Claudipolis (sic) cum duobus mille boum, et mille ovium in terminis supra dictis pro dispositione mea, et ex utraque parte nominentur officiales illi, qui debebunt habere curam, supra nominatae annonae et castris, quae pro intertentione armada (sic) requiritur.

3. Marquedandenis sit licitum pro paratis pecuniis, ex propioribus civitatibus, precio in regno solito coemere necessaria, pro conservatione militiae, ex parte regni vero, serio demandetur, ut ad castra pro pecunia parata, omnis generis victualia adferant, quos pro meliori securitate libero passu providebo.

4. Assecurationem juramento confirmatam et corroboratam dabunt, quod ex parte Celsitudinis Suae et regni Transylvaniae, omnes motus inimicorum mihi sincere et tempestive velint significare. Inimicos et Teckelium vero cum adhaerentibus suis expellere, et sub nullo praetextu fovere.

5. Salvus passus aut securitas ex parte utraque procuretur ablegatis et nunciis, tam redeundo quam exeundo, ad

quamcunque partem missis, pro exploratione motuum inimicorum, sicut et praesentes statim providebunt et comitabuntur.

6. Captivi pedites aut equites, ubicunque locorum detenti in regno dimittantur et ad me remittantur.

7. Casu quo insolentiae, excessus et incendia per milites fierent, ipso facto captiventur et ad me pro poena promerita adducantur, aut si capi non poterunt mactentur.

8. Caeteris omnibus punctis jam conclusis usque ad ratificationem Principis et statuum pro traditione Claudiopolis, interim tenebuntur adferre victualia et annonam in secundo puncto specificato ubi castra metabor.

Ultimatim si puncta illa supra nominata a Dominis ablegatis et illorum principalibus subscribentur et ratificabuntur, cum castris ad confinia contra inimicos me movere paratus ero; punctis enim, vero illis non conclusis alia media et quae mihi pro servitio S. C. M. opportuna judicavero, aggredi cogar.

His omnibus punctis ratificatis et confirmatis ex parte mea assecurationem regno et incolis dabo, ut ad suas aedes redeant et oeconomias exercere possint.

Parolla Generalis Scherffenberg.

Magnifice Domine!

Promitto me castra ultra Bisztricium non locaturum, nisi Vestras dilationes ultra spem supra petita mea adferrent, annonam procurandam transmitto officialem meum, ut me certificet de die et hora, qua potero illam certius obtinere, et cum curribus meis secundum promissa asistam. (sic) Maneo

servus paratissimus

Fridericus Comes de Scherffenberg.

Specialis voxi az deputátusoknak.

1686. die 7. mensis junii az Scherffenbery general Bethlen Miklós uram által küldött punctuminak voxok szerént lett expeditiója

Ad primum.

Bonis modis et conditionibus az én voxommal Kolozsvárban és Dévában, hogy német praesidium bocsáttassék javallom :

(Az iv többi része üres, mi mutatja hogy ezt senki sem irta alá.)

Anno 1686. die 7. mensis Junii Scherffenberg general Bethlen Miklós által küldött punctumi expeditiója.

Ad primum :

Az én voxommal semmi út, mód és praetextusok alatt, sem Kolozsvárban, sem Dévában német praesidium nem bocsáttatik :

Michael Konrádi, m. p. beszterczei követ.

Marusszéki követek : Szentpáli Sámuel, m. p. és Dósa Tamás m. p.

Ötves István, m. p. medgyesi polgármester s követ.

Csik, Gyergyó és Kászonszéki követek : Sándor Mihály, m. p. és Hozó Pál, m. p.

Johannes Ziegler, m. p. brassai követ.

Michael Deli, m. p. segesvári követ.

Sepsi, Kézdi és Orbaiszéki követek : Székély Boldizsár, m. p. és Bernád Ferencz, m. p.

Valentinus Frank, m. p. judex regius Civitatis Cibiniensis.

Szabó Kerestély m. p. szebeni polgármester.

Udvarhelyszéki követek : Ugron Pál, m. p. Orbán Pál, m. p.

Belső Szolnok vármegye követei :
Keresztes Péter, m. p.
Saárközi György, m. p.

Szikszai György, m. p.
Nápoly Péter, m. p.
Tordai János, m. p.
Suki Mihály, m. p.
Maxai Balás m. p.

Dobokavármegye követei :
Boros László, m. p.
Almási István, m. p.

Maxai Ferencz, m. p.
Alsó János, m. p.
Szalánczi István, m. p.
Torma Kristóf, m. p.

Kolozsvármegyének követei :
Fotos István, m. p.
Keczely András, m. p.

Rácz István, m. p.
Dániel Ferencz, m. p.
Kemény Boldizsár m. p.
Vitéz Ferencz, m. p.

Küküllővármegye követei :
Petritjevit Horváth László, m. p.
Désfalvi Farkas m. p.

Thoroczkai Mátyás, m. p.
Thoroczkay Péter, m. p.
Thoroczkay Mihály, m. p.
Lugasi Ferencz, m. p.

Thordavármegye követei :
Décsei István, m. p.
Kováts István, m. p.

Bethlen Sámul, m, p.
Dániel Péter, m. p.
Kendeffi János, m. p.
Mikó István, m. p.

Fejérvármegyei követek :
Donáth János, m. p.
Katonai István, m. p.

Bodoni Balázs, m. p.
Barcsay Ábrahám, m. p.
Ifjabbik Wass György, m. p.

Naláczi Antal, m. p.

Bánffi Farkas, m. p.

Bánffi György m. p.

A mely conditiókat ide küldött az elsön kivül, mind tractába,conclusumba venném emberével együtt Bécsbe emberemet küldeném, annak lejöveteléig nem admittálnám.

Bethlen Miklós, m. p.

Teleki Mihály, m. p.

Agner István, m. p.

Keresztesi Sámuel, m. p.

Dániel István, m. p.

Dániel Mihály, m. p.

Daczó János, m. p.

Inczédi Pál, m. p.

Alvinczi Péter, m. p.

Székely László, m. p.

Bethlen Elek, m. p.

Nemes János, m. p.

Minden meglehetö utakat módokat voxokkal elkövetni javallok, hogy ezbeli kivánságáról az general ö nagysága tegyen le.

Bethlen Gergely, m. p

Naláczi István, m. p.

Kabos Gábor m. p.

Inczédi György, m. p.

Haller Pál, m. p.

Cibinii per voces dominorum supra notatorum fideliter conclusum et expeditum in generali dominorum consiliariorum ac congregationis regni deputatorum die 7. Junii 1686.

Mag. Petrus Alvinczy.

Anno 1686. 7. Junii.

Méltóságos erdélyi fejedelem, kegyelmes uram!

Isten nagyságodat kegyelmes parancsolatja szerint jó egészségben éltetvén, fejedelmi házát boldogitsa, szivből kivánom.

Az nagyságod kegyelmes parancsolatja szerint utamat continuálván, kegyelmes uram 2-da praesentis érkeztem ide, de hétfőn nem lehetett audientiám, az vezérnek az hadaknak indulásáról levén dispositioja, kedden, szerdán vetette hátra az dolgot az Skerlet uram nehéz betegsége, hanem tegnap felvervén magát, ugy lött délután audientiám. Az vezér kegyelmes uram nagyságod méltóságát viselvén előtte, igen becsülettel látott és hasonló pompával excipiált, mint az adó alkalmatosságával nagyságod követeit szokta, noha két óránál tovább voltam benn az audientián, mindazáltal a sok discursus miatt a dolgokat egészen szóval nem proponálhattam, de minthogy maga kivánta, irásban bő declaratióval beadtam nagyságod méltóságos levelit is és ajándékát praesentálván, az lovakat igen megdicsérte, és az szürkét mindjárt császár számára rendelte. Az nagyságod mostan általam instituált követségét oly néven vette és oly nagyra becsülte,mindenekben relatiónknak oly hitelt adott, hogy egész megnyugodt elmével vagyon az dolgok iránt, rövideden az dolgoknak meritumát his inclusis meg is irtam nagyságodnak. Az mi az hátramaradott részét illeti, Isten velem lévén: magam akarom nagyságodnak referálni, melyet reménylek is hamar időn. Az dolgokat proponálván, kérém az vezért azon, hogy minél hamarébb adjon választ, az fennforgó dolgok siettetvén az nagyságodhoz való viszszamenetelemet. Melyre azt felelé: semmiképen tovább nem tartóztat, csak mig beadott irásimat megfordittatván, postán császárnak elküldi, és ha azalatt mig innen megindul, az posta viszszaérkezik, ugyan innen elbocsát, ha peniglen nem, egy vagy két konákig el kell vele mennem, mentést választ ad. Én ugyan mentém magamat, hogy az táborozáshoz készületem nincsen, de arra azt felelé nevetve, ne menjek ugy mint tábori ember, hanem ugy mint vendég, s az fa-

lukban szállásom felől lészen tisztességes provisióm. Az mi az indulást illeti, kegyelmes uram, az nehány napokon küldtenküldte el az hadakat előre, az mint maga mondá, némely helyekről oly kegyetlen fene tolvajsággal élni szokott hadak jöttenek, hogy az több hadaival együtt sok veszekedés és villongás nélkül nem járhatnának. Hogy ha az dispositio meg nem változik, az jancsár-aga is holnap megindul, maga pediglen hetfün. Az hadai már minden felől elérkeztenek, készületi igen nagy vagyon, oly formában disponálta is látom hadát, hogy noha én sokszor láttam, de fővezérnek ilyen rendes dispositióját soha nem animadvertáltam. Galga szultán az tatár hadakkal megindult, Havasaföldén megyen le, az tatár kham hon marad. Az városhoz közel mikor bejöttem, találtam elől az lengyel kapikiát, hogy már mégyen vala, kivel is ismeretségem lévén, mindjárást lováról leszálla. Több beszédi között jelenté, hogy az mely dolgokat in secreto kapikia uramnak aperiált, azoknak mindenekben adjanak hitelt, melyeket ugy tudom nagyságodnak kapikia uram megirt, mindeneket az melyek az vezér előtt fennforgottanak, nagyságodnak meg nem irhatok, szóval Isten azt adván érnem bővebben declarálom. Ezek után Isten nagyságodat sokáig jó egésségben éltesse. Datum in Drinapoly 7. Junii, anno 1686.

Nagyságod alázatos szolgája, igaz hive
Sárosi János m. p.

Clavis. Az hadakozás dolgából javallá azt kivánságink szerint, reménylek az országból ki nem megyünk. Tökölyi állapotját ugy kibeszélte az fővezér, kogy tőle semmit sem kell tartani, csak comoedia dolga. Az vajda szintén minden tökéletlenségének végire jutott az fővezér, azt mondá, egy nehány felől megirták dolgát Csákival, már elhitte, Galga szultánnak meg lesz hagyva, hogy azon jövén el ne hadja, magával elhozza. Teleki Mihály uram dolgát a fővezénck proponáltam, igen becsülettel resolválta magát, majd tovább hogy sem remilhettem volna. De his coram plura.

Az catholicus status dolgait is előhozván a minapi irásából, ez kapikiának vévén alkalmatosságot, ő kegyelmek iránt is az suspiciót tolláltam egészlen.

Az váradiaknak való parancsolatot egészlen assequáltam.

Az segitség, hogy az erdélyi fejedelem dispositiójától függjen, ujolag parancsoltattam jó formában. Az magyar hadak corrumpálására elég pénzt adnak, abból fogyatkozás nem lesz, igen javallják is, sőt arról itt ugyan emlékeznek, hogy száz ezer arany lett volna az ismét adott summa.

Insruructióm szerint midőn proponáltam volna, az erdélyi fejedelemnek és az országnak az hűségben állhatatos szándékát oly reménység alatt, hogy török császár az adóleszállitásában kegyelmességét mutatja, arról egészen reménységet nyújtott, azért bizhatunk, hogy aziránt Isten után dolgainkat jobb karban állithatjuk. Mind ezeket én előre azért irtam meg, hogy ezekben az állapotokban, tudja Erdély magát jobban alkalmaztatni.

P. S. Szombaton, ugy mint 8. praesntis naphaladott tájban, küldé a vezér szállásomra Skerlet uramat, ilyen izenettel: az moldvai vajda levele mostan érkezett, melyben világosan irja, hogy minden bizonynyal az lengyel király is feles haddal Erdélybe bément, mi lehet azért annak oka, hogy az erdélyi fejedelem előbb meg nem irta, talán az passusa intercludáltatott, mely dolog ha ugy vagyon, minden szándékát mentést a fővezér azt izente, megváltoztatja és Orosz-Csik felé menvén, Havasalföldén által egyenesen Erdélyben megyen, Erdély segitségére az tatár khánnak, az ki Busáknál táborban szállva vagyon, parancsol hogy mennjen arra, semmiképen Erdélyt más nemzetnek prédájává nem hagyja, nem gondol véle, ha tiz várát az német megszállja s elveszi is, mivel mind azoknál is hatalmas császár Erdélyt ennek az birodalomnak nagyobb bástyájának tartja. Ez dolgot hallván, megvallom kegyelmes uram, nem kevéssé dobbanék meg rajta, mindazonáltal az vezérnek ilyen izenetet tők: hogy az hir igaz legyen, mind addig sem adok hitelt neki, mig Erdélyből bizonyosan meg nem irják, tudván azt, hogy az oláhoknak ritkán vagyon igaz hire, ha szintén pedig jött is Lengyelországból valami had által, ugy hiszem az leszen az a had, az melyet ezen az télen ott Ilyvo táján az pápa számára gyüjtötenek, de még én Erdélyben voltam, semmi oly gonosz intentumát az lengyel királynak ellenünk nem értettem, ha azután mire fakadott volna ki, nékem is megirták volna.

De ha szintén ez a hir bizonyos volna is, ha a vezér ő nagysága erre nézve utját igy megváltoztatná, az német meghallván: tapsolna, nevetne, és nem egyébnek, hanem az portának nagy confusiojának vélné, assequalván azt mire practikájával intendált. De ha szintén ez nem volna is benne, soha eleitől fogva az nem hallatott, hogy hatalmas császár hada akár segitségére, akár büntetésére akarván Erdélynek menni, hogy azon az uton ment volna, mivel az az ut oly ut, hogy az egész erdélyi havasokig való minden impedimentumokat is elhagyván, az havasokon által olyan ut vagyon, hogy minden tábori impedimentumit egy holnapig alig tudná által küldöztetni, tartván legalább tizenöt mélyföldet az havasban való utnak hossza. Azért lássa ő nagysága, mivel mindenfelé hatalmas császár országa, szalad vélle merre megyen, de ebben az esztendőben egyéb munkát bár hadainak ne adjon, megérik az arra felé való utazással, azonbann azt ő nagysága ugy tudja, hogy mihelyt arra való szándékát azok az Erdélyre jött hadak meghallják, minden bizonynyal megjátszodtatják, és avagy az országból kimennek, avagy pediglen egyéb munnkájokat félben hagyván, azokat a szoros utakat elfoglalják s be nem bocsátjak és ezide minden dolgát ő nagyságának semmissé teszik. Hanem az én tanácsomtól ő nagysága feltött utját ő nagysága continuálja, és mig Landor-Fejérvárát éri, minden hirek, ez is valóságosbban megjő, és onnét arra mehet, az merre akar, de ugy is ha Erdélyt akarja megsegiteni, Várad felé lenne jobb menni, hogy hadaink azon az uton az melyen a német is bement, utja is tágosabb lehessen, hát megűl is vehesse, hogy az Erdélyből való kiszaladással ne csalogathassa. Ezeket kegyelmes uram az szerint az vezérnek proponáltam Skerlettel hűségesen. Az vezér felindult, elméje is annyira lágyúlt, hogy szándékát megváltoztatta. Ma, ugy mint vasárnap, az jancsár-agát meginditotta Landor-Fejérvár felé, holnap maga is megindul, és az várostól három orányi földre mennvén, ott napol addig mig engem expediál, mivel már a posta a császártól viszszaérkezett. Az naplása kegyelmes uram megváltozott, melyről az Teleki uram levelében bővebben irtam.

7. Junii. Váradi passa levele urunknak.

Hatalmas tündöklő császár urunk hüségiben állhatato san megmaradott ur hive, nemes Erdélyországnak fejedelme, méltóságos Apafi Mihály, Istentől kegyelmednek sok jót kivánok az szomszédságban, éljen sok számos esztendőket jó egészségben és szerencsében.

Kegyelmed levelét egy hunyadi ember megadván, elolvastattam, melyben elsőben is azt irja, hogy az német hadaknak állapotjokról tudósitott volt bennünket, de nem tudhatja ha jött-e kezemhez levele vagy nem. Eljött kezemhez kegyelmed levele, evvel kettő, az elsőre választ irván, elküldöttem kegyelmednek ugyan hunyadi ember által; mostan is az mi dolgok felől ir kegyelmed, abban kétséges nem vagyok, hanem elhiszem, hogy mind az országgal együtt megmarad az igaz hüségben. Azt is tudjuk, hogy azok az német hadak Erdélyben Kolozsvárnál volnának, de hiszem Istent, hogy rövid napok alatt megszégyenülnek, az minthogy Gyalu alól is szégyennel elmentenek, nagyobb szégyennel és gyalázattal fognak elmenni, sőt mi is innét Várad felől bizonyos számu hadakat fogunk elküldeni, arra feléjek az hol lésznek, hogy annál inkább rémüljenek meg szivekben. Az egyetértés pediglen megvagyon, nekünk semmi egyéb dolgunk nincsen, hanem éjjel, nappal csak vagyunk és leszünk, császár urunk országát s jobbágyit miként oltalmazhassuk. Az itt való hireknek tudósitását is kegyelmednek megirtam mostani levelemben pünkösd napjának előtte ötöd nappal, mikor itt Szőllősön az vásár állott szeredán Szolnokból, Szarvasból, Szent-Miklósból más fél ezerig való labanczok magokat összevevén lovas, gyalog, akartanak vadasokat felverni, és meghozván az hirét, elejekben hadat küldöttünk. Isten megsegitvén vitézinket, megverték az labanczokat, ezerig valót bennek kit levágtak, kit elfogtak, kit sárban tapodtattak, kiket házakban égettek; Komádiban zászlókat is tőlök elnyertek nyolczat, és ugyan pünkösd második napján Szarvasban az mely labanczság volt, az kastélyt, palánkot, hidat megégették magok, és elmentenek Szolnok felé és Szt.-Miklós

felé, az kik megmaradtanak volt is bennek; az német hadaknak pedig hireit ugy halljuk és ugy értettük, Esztergam mellé Párkány nevü helyhez gyülekezének. Egyéb bizonyos hireink mostan nincsenek, ezután is ha mi bizonyos hireket hallhatunk, avagy érthetünk, kegyelmedet tudósitani el nem mulatjuk. Mi is hasonlóképen kérjük kegyelmedet: ha mi hireket hall, ért kegyelmetek táborok, hadak felől, akár tatár hadak, akár török hadak, akár lengyel hadak, akár micsoda hadak legyenek, tudósitani bennünket ne nehezteljen. Ezzel éljen kegyelmed sok számos esztendőket jó egészségben kivánom. Költ vég Várad várában 7. napján Szent-Iván havának 1686-ban kegyelmednek jóakarója

Vég Várad várának fő gondviselője szolgál
Vezér Mehemet passa.

Anno 1686. 8. Junii. Baló Mátyás kapikia uram levele urunknak.

Kegyelmes uram!

Az minap az lengyel kapikiha ide való visszatéréséről s annak okáról rövideden irtam volt nagyságodnak, de azután ujolag beszélvén véle, akkori discursusát alázatosan nagyságodnak mostani alkalmatossággal megjelentem, mely ez volt: az király már igen testes és idős ember lévén, elég triumphust, hirt, nevet, gazdagságot is szerezvén magának, mind maga országa és maradéki iránt is sokat gondolkozott az dologról, és mint hogy ő felsége tartatik az töröknek injuriáltatásának legnagyobb okának, azon munkálódik, hogy már ezeknek az háboruságoknak is megcsendesitésében legfőbb legyen. Azonban látja azt is, az német az nagy szerencsében mennyire elhitte magát, és micsoda kegyetlenséget cselekszik azokkal az kiknek az török igája alól való felszabadulásokért, az keresztyénség hadakozott, uti etiam vobiscum actum est domine. Tudván azért, hogy az török ő reá inkább haragszik mint másokra, s nagyobb boszuját is az dolgok fordulásával ő rajta üzné, jövendőben inkább, és ha ő neki ezeknek le nem csendesitéséig holta történnék, micsoda conclusio

lenne az országban; hogy most életiben minden országának békességet, posteritásinak securitást, magának is holta után mindenik portán nagy emlékezetet hadjon, jó okkal móddal lesz mind maga az békességre, mind az több confoederatusokat inducálni, közhelyt pedig hová az commissariusok deputáltassanak, kivánja vagy Budát, vagy Lándor-Fejérvárt, vagy Erdélyt. Ezekre kegyelmes uram micsoda válasza lött, bizonyosan nem tudom, de Sárosi uram idejövetelekor az város végén hogy visszamegyen vala, vele találkozván, in generalibus mondá: jó válaszszal megyen, az véle levő jezsuita is mondá, rövid nap visszajő az portára, melyből conjiciálom, talán tractához fognak kezdeni. Ezek kegyelmes uram, melyeket mostani alkalmatossággal nagyságodnak alázatosan akarék megjelenteni. Egyéb itt való dolgokról, tudom követ uram ő kegyelme nagyságodat tudósitja. Hanem kivánom Isten nagyságodat s méltóságos fejedelmi házát sok veszedelmek között téttetett édes hazánk vigasztalására éltesse. Adrinapoli 8. Junii. 1686.

Nagyságodnak alázatos

és méltatlan kisebbik szolgája
Baló Mátyás m. p.

---

9. Junii. Scherffenberg uramnak irt levél Bethlen Miklós uram neve alatt.

Excellentissime Domine Comes, Domine mihi colendissime!

Ex Celsissimi Principis Domini mei clementissimi mandato significandum habeo, vestrae Excellentiae, me a data (sic) praesentis intra quinque dies cum aliis duobus collegis a Celsissimo Domino et Principe meo et statibus regni ad vestram Excellentiam ablegatis in castris adfuturum. Dabit ergo vestra Excellentia mihi notitiam castrametationis, neque illa contra suam parolam cis Bisztricium promoveat, potius Desinum versus secundo Samosio descendat, militiam utriusque nationis comeatu a nobis dato abundantem contineat in

castris. Spero jam tandem optatum rerum caeptarum progressum et finem etiam. His praemissis vestram Excellentiam divinae protectioni commendo et maneo. Datum Cibinii die 9. Junii Anno 1686.

Vestrae Excellentiae

obligatissimus servus

Nicolaus Bethlen.

---

9. Junii. Az fővezernek irt levél az ország neve alatt.

Excellentissime Domine Domine nobis gratiossissime!

Postquam Excellentiae vestrae ablegatus Magnificus D. Oszmany Aga literas Excellentiae vestrae, cum mandatis Potentissimi ac Invictissimi Imperatoris nostri, Illustrissimo ac Celsissimo Principi Transilvaniae Domino nostro clementissimo adtulisset, illico prima nobis cura erat, humillime omnes insolentias per Dominum Tökölyi ejusque milites in hoc afflictissimo regno nostro, ruptis licentiarum habenis, patratas Excellentiae vestrae aperire, quas Ablegatus Celsissimi Domini Principis, Domini nostri Clementissimi Excellentiae vestrae fusius declarabit; interim quanta cura a prima ejusdem juventute educaverit, quamque multis beneficiis postquam adolevisset benigno et paterno affectu cumulaverit, memoratus Dominus noster Princeps clementissimus Dominum Tökölyi, ipso certe sole clarius elucescit, spretis tamen illis omnibus, et a tergo positis, quam primum in hoc desolutum regnum nostrum appulit, non destitit statim res suas ab initio nobis et Principi nostro contrarie et injuriose gestas exercere, siquidem ullius generis insolentiae excogitari poterant, quibus tam ipse, quam sui ineffraenata libidine et licentia in miseram plebem non sevirent, et quod tristius, usque adeo caeperat prohibere, quod Principatus regni nostri Transylvaniae eidem a fulgidissima Porta benigne collatus sit, et aliquos ex nostris in sui obsequium pellexerit, magnamque partem Regni nostri Turcis vicinam prope usque Albam Juliam occupaverit, et ut solium Principis nostri apprehenderet, res in procinctu erat.

Quod Princeps noster, qui ab exordio Principatus sui in constantissima et inculpabili fidelitate fulgidissimae Portae ad hoc usque constanter perstitit, ac deinceps quoque permansurus est, amplius ferre, maximum regni nostri detrimentum et Principatus sui periculum esse ducens, necessitatus debuit certos quosdam milites ad expellendum e confiniis eundem tamquam Clancularium hostem Regni et Principis nostri exmittere. Excellentiam vestram humillime rogamus, Principem nostrum clementissimum regnumque Transilvaniae in antiquis suis privilegiis immunitatibusque ac canonibus illaese conservare, nosque illis uti, frui et gaudere benigne permittere dignetur. Etenim regnum hoc Transylvaniae nunquam alienum a suis, praecipue ex Hungaria oriundum agnoscet Principem etiam si fato suarum Celsitudinum e vivis emigratio contingeret (quod Deus benignus in seram prolonget posteritatem), siquidem ad hoc usque tempus quando quidem Princeps ex hungaris afflictissimo Regno huic nostro praefuit, saepius contra Portam fulgidissimam rebellionem machinatus est, unde magna patriae nostrae saepe nata est eversio. Itaque Dominum Tökölyi in nullis belligerationibus, rebusque quibuslibet tanquam hominem in nostri exitium omnia molientem nobis non adjungere ne dedignetur. Non enim nobis cum eodem salva res haberi potest. Alioquin tam Princeps noster clementissimus, quam nos ad ultimum usque vitae halitum in constanti fidelitate fulgidissimae Portae permanemus et permansuri sumus.

Donát János uram instructioja az szerdárhoz 9. Junii.

Instructio pro generoso Joanne Donát de Nyujtod vice comite comitatus Albensis Transylvaniae nostro ad Illustrissimum Szerdarium ablegato.

Az német hadak rajtunk elkövetett sok insolentiáit ő kegyelme az ide alább letett irásból szorgalmatosan kiszedegetvén, proponálja hűségesen, s ha mig azok iránt objiciáltatnak, melyekre itt nem resolváltunk, ne magától, hanem az consultatiókban forgott s approbált discursusokból tehet al-

kalmatos választ. Az Tökölyi uram dolgairól pedig, ha maga nem kivánja, semmit ne szoljon; ha kivántatik pedig, ez irásunk rendi szerint procedáljon.

Minekutána mi Tökölyi Imrét kicsiny korában (mint hogy jezsuitává akarták tenni) Magyarországból behozattuk lopva, hogy német kézben ne essék, gyermekségétől fogva mint a magunk gyermekét felneveltük, tartottuk méltóságos udvarunkban és országunkban érdemesen, mind magunk becsületit megadtuk, hiveinkkel is becsültettük javait, jószágait szaporitottuk, és szabadosan birni engedtük, sok kegyelmességeinkkel éltettük, sőt ellenségi ellen is oltalmaztuk: annakutána felserdült idejében, mikor még az magyarországi dolgokat az fényes porta parancsolatjából mi magunknak kellett forgatni, az dolgokban meghivén, generálisi titulussal feltiszteltük, az fényes portán s a keresztyén királyok, fejedelmek előtt is becsületit felneveltük volna, jóllehet igaz hüségiről, állhatatosságáról, ellenünk való dolgokban maga nem elegyitéséről, holtig való háladatosságáról, erős hiteket, assecuratiókat, reversalisokat adott minekünk, és azoknak meg nem állásáért magát mind szavai, mind irási által, lováról legnagyobb szerencséjében nyaka szakadására leátkozta: mindazáltal mind azokat, csak még is meg nem állotta, mert mi tőlünk az magyar nemzetnek szivét magához fascinálni kezdte; mihelyt az dolgok kezére estek, az uri, fő, nemesi, vitézlő rendeket mi tőlünk s Erdély országtól idegenitette, elméjeket vesztegettette, mikor magunk személyünk szerint segitségekre kimentünk volt is az fényes porta parancsolatjából, minket meg nem becsüllett, sőt magunkat s hiveinket sok boszszusággal illetett, az akkori szerdárt ellenünk ingerelte, sőt csaknem elvesztetett Majtinnál; azonban az portára titkos követséget küldvén (noha egyéb dolgait is hirünk nélkül folytatta) az nekünk adott magyarországi athnamét Musztafa vezér által viszszakérette, és magának ujabbat hozatott, megszünés nélkül magunkat, hiveinket az fényes portán, és az keresztyén királyok, fejedelmek előtt irási, izeneti, követi által becstelenitett, vádolt, az török előtt egyképen, az keresztyének előtt másképen deferált, birodalmunkbelieket, hiveinket szolgáinkat elfogatta, fosztogattatta.

Fülek alatt is az akkori budai vezér sok pénzzel maga részére hajtván, vele magunkat s hiveinket sok utakon, módokon becstelenittette, mortificáltatta s meg is tánczoltatta, s különben haza sem bocsátotta, ugyan ott magát magyar királynak declaráltatván, s magunkkal egyenlővé tevén, sok méltatlan boszúsággal illettette, mocskoltatta; az mi mellettünk addig megmaradott magyarokat is, azon vezérrel maga mellé küldötte. Azonban a fővezér megindulván Bécs obsidiojára, az alatt is nem szünvén meg magunk s hiveink felől, követi, levelei által, maga személye szerint is, Eszéknél azután is az fővezért sinistre informalni. Végtére és mikor az fővezértől segitséget kivánt, megirta az fővezérhez küldött embereinek, hogy Erdélyt segitségnek nem acceptálja, mert sem dependenter sem independenter nem kellenek neki. Akkor Bécstül az török elnyomattatván és Ibrahim szerdár menvén Érsekujvár segitségére, s ő is hasonlóképen járván, s Tökölyinek az némettel való tractálodásit észrevévén, igyekezvén kézrekeritésében, két izben is tanácsot kérdvén mi tőlünk, mit cselekedjék véle? megfogassa-é? mi ugy resolváltunk neki, elhiszszük ha megfogatja, az németnek kedves dolgot cselekeszik véle. Immár penig szerencséjétől is távozni kezdvén, roszul muniálván, és indisposite hagyván városit, várait és a német viszszavévén, s az alatt a szerdár neki titkos hálókat vetvén, elméjét előbb felültetvén, mesterséggel kézrekerittette, s fogva Nándor-Fejérvára vitette, mely fogságáért s megalázta tásáért nem az szerdárt s maga büneit, hanem minket, s Erdélyt okozta s átkozta. Mind ezekkel is mi nem gondolván, rabságában hozzá könyörületességre indultunk, Munkácsra irogatott leveleinek s küldött embereinek passust, securitást s alkalmatosságokat adtunk, az Munkácsról jötteknek hasonlóképen. Megfogattatásakor az mellőle elszéledett s a mi birodalmunkban szaladt hivcit, szolgáit mind ennyi temérdek háládatlanságok után is befogadtuk, quartélyoztattuk, az németnek sok sollicitatiójára is, birodalmunk veszélyeztetésével ki nem adtuk, sőt az kiket mint lehetett közülök segitettünk, hogy azon fogságból megszabadúlt minden Erdélyben magokat megvont hiveit, szolgáit melléje menni engedtük s kényszeritettük. Annakutána minthogy minden alkalmatosságitól

elmúlt volt s emberit küldötte be, hogy ujabban felépüljön, emberinek minden felé szabados járás, vásárlás engedtetett. Hintót, szekereket, lovakat, paripákat, fegyvereket, élést s egyéb szükségéhez kivántató alkalmatosságokat vittenek neki, és hogy Máramarosban s e hazában is hadat fogadhasson, megengedtetett, és minthogy fogadhatott is, és minthogy az uniót régen kivánta, megigirtük volt neki, hogy napot praeficiálunk mikorra s hová jöjjön, mi is becsületes ur hiveinket hozzáküldjük, csak az szemben lenni akarás előtt három héttel tudositson. De ő azt nem várván, üdő előtt török császár, fővezér, szerdár hirek s akaratjok nélkül Hunyad vármegyében jött, holmi gyülevész török, tatár, rácz, lovas-gyalog hadakkal, hegyi tolvajokat is maga mellé vévén, sőt maga is az országban zászlókat emeltetett s hadat kiáltatott, melylyel is az erdélyi urak s förendek szolgáit s jobbágyit is maga mellé hitegette s vonta ily declaratióval: hogy mi engedjük meg országunkon által Munkács segitségére való menetelit, és az ország hadait is adjuk mellé. De az alatt Munkács az obsidio alól felszabadulván, ő ugyan viszsza nem ment, hanem beljebb jöve, Hunyad vármegyében megfeneklett, a vármegyét elrémitette, ugy hogy miatta erdőkre, havasokra szaladott az szegénység, sőt az vitézlő rend az ország hada közé nem jöhetett. Az nemes embereket fogdostatta, egynehányat megöltek, melyről azzal mentette magát, hogy török fegyvert találtak nála, de az is nem ő dolga lett volna, hanem miénk, holott ha az igaz lett volna, kétség kivül az török tisztek is minket megtaláltattak volna, s az dolog is megbizonyosodván, érdemes büntetéseket elvették volna; fosztottak, prédáltak kastélyokat, városokat, falukat felvertek, az elszéledett szegénységre is reá mentek, felverték, javokat, marhájokat elprédálták, férfiakon, aszszonyi állatokon erőszakot töttek, az nehézkes aszszonyokkal addig fertelmeskedvén, mig idétlent szültek. Az vármegyékre élést, szekereket vetett, szedett és különben is saczoltatott s égettetett, melyet Erdély az maga fejedelminek is nem praestált. Az szerdárhoz jövő főköveteinket, embereinket erővel magához vitette, melyeket arestáltatott, az passusokat elállatta; hadait zászlóstól ez országban hirtétel nélkül széljel járatta, minden zabola és megtartózkodás nél-

kül dúltak, fosztottak, prédáltak, egy szóval minden istentelenségeket elkövettek hadai; melyekről jóllehet egy nehány izben mind követeink, mind szép leveleinkkel megintettük mind mi, mind az nemes ország, de ugyan csak nem supersedeált, sőt választételiben ujabb s meg ujabb nem egyezésre, hanem viszszavonásra, boszszúállásra czélozó becstelen terminusokkal, helytelen, s ő hozzá semmiképen nem illő, nem is ez időhez való kivánságokkal terhelt s injuriált és ingerlett maga ellen mind minket, mind országunkat; kérkedvén azzal is, hogy az erdélyi fejedelemségről való donatio az kebelében vagyon s az fejedelmi székben ül, sőt Gyulafejérvártól fogva az török határig, azt az darab országot elfoglalván, szabadosan disponált s uralkodott, mely ellen is ha azzal mentené magát, hogy csak maga jószágiban szállott, nem lehet elhinni, mert de jure az maga jószágit elvesztette, de azt sem állithatná különben, mint ide fel megirták, és ugyan csak az kártételektül s az földnek pusztitásától és az vármegye nyomorgatásától nem szünvén meg, mi is tovább nem szenvedhetvén, kételenittettünk bizonyos számú hadakat reá küldeni, és ez országból kimenni kényszeriteni, minthogy az szerdár is megizente volt, hogy csak levágássuk őket s magát is Tökölyit; mindazáltal, mi veszedelmében nem gyönyörködtünk, de ezután birodalmunkban semmiképen el nem szenvedjük. És ha azt fogja objiciálni, hogy feles törököt is vágtanak le, azt kell mondani, hogy sem mi, sem az ország hatalmas császárunk vitézit le nem vágattuk, hanem ha az Tökölyi mellett levő kóborló tolvajok köziben találtak volna elegyedni, s ugy találtak volna tudatlanságból bennek elejteni. Ha pedig Tökölyi uram azzal vádolna minket, hogy az tractának szine alatt akartuk német kézben ejteni, azzal kell megczáfolni, hogy az mi egyességünkre való készségünkben, semmi szin és praetextus nem volt, ő kegyelme pedig annak szine alatt foglalta el nagy részét országunknak s követett el minden prédálást, pusztitást és sanczoltatásokat, és az mi fejedelemségünket is ellopni. Sőt azzal kérkedett irásában, hogy ő neki dexterisálni kell Erdély részéről mig az fővezér ki. érkezik, akkor a fővezér maga igirte fejedelemségben való confirmálását, noha ő nem várta volna azt, mert már Fe-

jérvárra az székben be akart menni, s az patenseket is elkészitette volt.

Az mi az segitség dolgát illeti, mi azt valósággal várjuk, sőt instálunk, ne is késedelmezzenek, és ne is kevés, hanem ugyan feles számu segitség is jöjjön, mert az erős, vasas tüzes had lévén, nemhogy mi birhatnánk velek, de nagy erőnek is gondot ad; mindazáltal csakugyan cathegorice megmondja, Tökölyi uramat sem dependenter, sem independenter sem az török segitség között, sem pedig külön magános hadával nem admittáljuk, s hogy velünk együtt, vagy mi ő kegyelmével együtt hatalmas császárunk szolgálatjában foglalatoskodjunk, meg nem engedhetjük, s nem is cselekedjük. Isten pedig ő kegyelme utját szerencséltetvén, hozza viszsza hozzánk kivánt válaszszal. Datum Cibinii 10. Junii 1686.

Scherffenberg generálnak urunk neve alatt 10. Junii.

Ex. Domine nobis observande.

Remittimus ablegatos nostros Spectabiles Generosos Prudentes T. T. ad vestram Excellentiam. Qui dum negotia sibi commissa, nomine meo statuumque et ordinum regni, vestrae Excellentiae declarabunt, ut plenariam adhibent fidem, amantissime rogamus; proinde nihil dubitamus, quin Excellentia vestra tam specialia syncerissimae nostrae erga Sacratissimam Caesaream et Regiam Majestatem et christianam rempublicam devotionis, justa bilance pensitatura sit exemplaria, et ulteriora negotia sic accommodatura, ut ad uberiora quoque sponte excitemur, nostramque Principalem, eamque favorabilem vestrae Excellentiae in omne tempus contestemur gratitudinem. Quam interea Divinae recommendamus protectioni.

Scherffenberg uramnak ország neve alatt írt levél 10. Junii.

Ex ablegatis nostris Spectabilibus Generosis Dominis T. T. vestrae Excellentiae luculentiorem nostram, eamque obli-

gatissimam, tam erga Sacratissimam Caesaream et Regiam Majestatem, quam rempublicam christianam experietur devotionem, ne gravetur igitur vestra Excellentia omnibus iis fidem dare, quae nomine nostro vestrae Excellentiae proposuerint, et quantocius optata cum resolutione ad nos remittere, experiamur experiamur (sic) evidens exemplar, promissae gratiae Caesareae et Regiae, Sacratissimae suae Majestatis, ex realibus et synceris operationibus Excellentiae vestrae, publicae nostrae saluti et permansioni accommodandis, ne cogamur propter contrarios et acerbos actus militum Caesareorum, a caepta et hactenus syncere continuata erga Sacratissimam suam Majestatem et rempublicam christianam devotione nostra abalienari. Benevolentiam et accommodationem Excellentiae vestrae officiosis et continuis demerebimur.*) Tandemque divinae recommendamus protectioni.

10. Junii. Scherffenberg general punctumira való resolutio, melyeket küldött Bethlen Miklós uram által.

Resolutio ad puncta Excellentissimi Domini Comitis de Scherffenberg, Sacratissimae Caesareae Regiaeque Majestatis Camerarii, consiliarii bellici et Generalis campi ductoris locumtenentis per Spectabilem ac Generosum Nicolaum de Bethlen, legatum fidelem nostrum repraesentata.

Ad 1. Propter rationes insuperabiles est impossibile, ut praesidia admittantur, caeterum nisi extrema necessitas cogat, nos hostilitatem nullam ostendemus.

Ad 2. Annona illa nempe praeter jam datos bis mille cubulos, decem adhuc millia cubulorum saxonicalium tritici, et vaccae et boves mediocres mille et mille oves dabuntur.

Ad 3. Marquedandenis ad propriores civitates ire et victualia precio, quo emptor et venditor convenire poterunt, emere licebit, modo ne in civitates longe dissitas ire intendant; ut etiam ad castra pro pecunia victualia adferant, qui

*) Az alany kimaradt.

volent, permittetur, sed ut id facere aliqui cogantur, id fieri non potest.

Ad 4. Tökölyius iam expulsus est. Si exercitum Dom. Generalis educet, assecuratio bona dabitur, talis tamen, quae tractatui Viennensi minime praejudicet.

Ad 5. Domino Bankiero de necessariis ad iter provisum est et etiam abiit. In posterum etiam ut salvus passus et securitas ex parte utraque ablegatis et nunciis procuretur, justum est.

Ad 6. Nullos tales captivos scimus, quomodo etiam praesumitur aliquos potuisse capi, cum nos inaestimabile damnum passi, nullam tamen hactenus, vel minimam hostilitatem exercuimus.

Ad 7. Utinam tales etiam hactenus ordines dedisset Dominus Generalis.

Ad 8. Putamus jam etiam administratam esse partem bis mille cubulorum, sed certe nisi exercitus recedat, et rusticus redeat, vecturas praestare impossibile est.

Gyulai Ferencz, Maxai Ferencz, Dersi István, Kovács István és Kovács Péter uramék commissáriusok Scherfenberg generálhoz való instructiójok.

Instructio pro generoso Francisco Gyulai de Marus Németi, Fracisco Maxai, Stephano Dersi; Stephano Kovács et Petro Kerekes commissariis nostris ad excellentissimum Comitem Fridericum de Scharffenberg expeditis. Cibinio 1686. 10. Junii.

Ő kegyelme oda érkezvén Bethlen Miklós uramékkal ő kegyelmekkel igyekezzék mentül jobb formában véget érni az annona felett, melyben ha Isten ő kegyelmeket boldogitja, elsőben is Beszterczéről szerezzenek kölcsön hét ezer köből buzát, az ott levő becsületes uri fő és nemesi rend buzájából és azt administrálják, Maros-Vásárhelyen is két ezer köből buzának kölcsön az szerént tegyék szerét és azt is administrálván, az Mezőségre magok mellé vévén olyan embereket

kik az falukon tudják az vermeket hol vannak, azokat az becsületes uri fő és nemesi rendek vermeit felbontotván, az hat ezer köből buzát is ő kegyelmek az vermekből suppleálják, melyekről az nemes ország teszen contentatiót; azon legyenek mindazáltal ő kegyelmek teljes tehetségekkel, hogy az császár ő felsége szekerin legyen elszállitása az megirt annonának, minthogy másképen nem is lehet. Ha pedig az marosvásárhelyi biró és esküdtek szófogadatlankodnak és az két ezer köből buzát meg nem szereznék, közel lesznek Gyulafi László és Thoroczkai István uramék, ő kegyelmek, succurráljanak és kössék nyakon őket, másképen is ő kegyelmek legyenek assistentiával ő kegyelmek mellett. Vagyon ott becsületes uri, fő és nemesi rendeknek buzájok és több futott embereknek magoknak is elég buzájok, azért megszereztetésében ez két ezer köből buzának várjanak Gyulai Ferencz uram dispositiójától mind Beszterczén, mind Vásárhelyen.

Sárosi János, Baló Mátyás és Nagy István uraméknak irt levél 10. Junii urunk neve alatt.

Michael etc. Generosi, fideles etc. Más irásunkból megértheti kegyelmetek Tökölyinek gyermekségétől fogva ellenünk lött dolgait, kiket mi tovább nem állhatván, bizonyos számu hadainkat küldöttük volt réá hogy birodalmunkból igazitsák ki, mert maga irásiból (kik nálunk vannak) világosan kitetszik, hogy fejedelemségünket piszkolta, s az székünkben akart ülni. És noha méltó okunk volt rá, hogy sok hitszegéséért s fejedelemségünk elforditani igyekezéséért magát is megölessük, de még egyszer hatalmas császárunk s fényes portája tekintetiért, megparancsoltuk hadainknak, hogy magát ne bántsák, vitézit is, ha kik hadaink ellen fegyvert nem fognak, az minthogy magát nem is bántották, életben elbocsátották, hanem voltak valami tolvajok, kóborlók mellette, kiknek némelyike hadainkhoz lövöldezvén, egy nehány bennek elmaradott, az pedig kiváltképen való módon meg volt tiltva, hogy az kik igaz muzulman nemzetből valók vitézi

közül, azokat ne bántsák, a minthogy kivált azokat nem bántották, hanem ha történetből ellenkezéséért valamelyiket, szántszándékkal egy törököt sem.

Adja elő azért a dolgot kegyelmetek voltaképen s csak megmondják cathegorice, hogy mi Tökölyivel megegyezni, minthogy nem lehet, nem is akarunk, annál inkább egy hadban nem szolgálunk, sőt (kit Isten ne adjon) ha magunknak s fiunknak holtunk történnék is, soha magyarországi embert fejedelemnek nem választ Erdély s nem is acceptál, az mint az itt levő fővezér agájának is az ország magát declarálta, mert eleitől fogva, valamikor magyarországi ember lött erdélyi fejedelemmé, az fényes porta ellen pártot ütött, mely miatt az országot romlás követte.

Azonban, minthogy birodalmunknak nagyobb részét az német elpusztitotta, nagyobb rész jószáginkat, javainkat elprédálta, lehetetlen hogy tovább győzhessük az hatalmas császárunk fényes portája parancsolatját, s szolgálatját költséggel. Adónkat is meg kelletvén adnunk, az szegénység is az földet pusztán hagyván, adóját meg nem adhatván, nekünk sem szolgálhatván: instáljanak szorgalmatoson, hogy költséggel segitsenek meg bennünket, mert most ha volna honnan fizetnünk, az német mellett levő magyar hadakat is elvonhatnók magunk fizetésére, az mint biztatnak bennünket. Abban hatalmas császárunk bizonyos legyen, hogy mi az fényes porta hűségitől el nem szakadunk az szegény hazával együtt. Az költségről ha kérdenék mennyit kivánunk, azt magára kell hagyni az fényes portára. Azt mondotta az megirt itt levő agája is az fővezérnek, hogy ha eddig is kértünk volna költséget az fényes portától, adtanak volna. Arra is igirte magát azon fővezér agája, csak kapikiánk gyakran ő vélle legyen szemben, mindeneket értésére ad s informálja az dolgokról. Szükség azért hűségednek, kapikiha hivünk, vélle conversálkodni. Secus non facturus; gratiose propensi manemus. Datum Cibinii 10. Junii. 1686.

Havasalföldi vajdának 10. Junii 1686. urunk neve alatt irt levél.

Valamint kegyelmed nekünk Tökölyi Imre rosz dolgait s ellenünk való igyekezetit értésünkre adta volt, az szerint tanultuk ki maga kezeirásából is világosan. Mely kegyelmed atyafiságos jóakaratját mindenkor elménkben tartván, hasonló atyafiságos jó akarattal igyekezünk kegyelmednek meghálálnunk.

Nem gondolván ő azzal, hogy mi Magyarországból belopattuk, gyermekségétül fogva felneveltük, sőt kegyelmességünkkel éltettük, országunkban becsültettük, nagy állapotra felemeltük; velünk igen háládatlanul bánt, nekünk adott sok hitit, erős reversálisit, nagy átkokkal elegyes fogadásit megszegte és magát ellenünk felemelni kezdette. Mind az fényes portán, mind az keresztyén királyok, fejedelmek előtt bennünket megszünés nélkül vádolt, magunkat, uri fő renden levő hiveinket becstelenitett. Az elmúlt őszszel Istennek rajta végbenment itiletivel sem tanulván, rosz, hitetlen dolgait uj szemre vette, a fényes portán magunk s országunk veszedelmére való informatiónkat tenni meg nem szünvén. Végtére valami elegy-belegy gyülevész gaz hadaival, az hegyekről is az tolvajokat magához hivatván, ezeken kivül urak, főemberek jobbágyit elszöktetvén s magához gyűjtvén, birodalmunknak egy részére jövén, velünk öszszebékéllésnek szine alatt birodalmunkbelieket, mind nemesi paraszt rendeket, hallatlanul nyomorgatván, az németeknél feljebb saczoltatván, sokakat közülök megöletvén, vagdaltatván, kinoztatván, sok élést, szekereket vonván az földnépitül, sokakon mind férfiakon, asszonyi állatokon erőszakot tévén, némely terhes asszony-állattal mindaddig fertelmeskedvén, hogy idétlent szült, és noha egynehány izben emberink s levelink által megintettük, kértük, zabolázza meg hadait, s birodalmunkbúl menjen ki, de nemhogy cselekedte volna, sőt ujabb meg ujabb garázdát keresett, fejedelemségünkben piszkálván, Fejérvárra már szintén székünkben akart ülni. Arra nézve nem lévén sem hatalmas császár, sem az vezér sem az szer-

dár fermanjok nála, bizonyos hadainkat küldöttük reá, s birodalmunkból kiigazitottuk, kedveztetvén az egyszer maga életének hatalmas császárunk s fényes portája tekintetiért, és noha megparancsoltuk volt, ha fegyvert nem fognak, kivált az törököket ne bántsák, mindazáltal az ellenkezésekben egy nehány bennek elmaradott, minthogy az miénkben pedig sokan vesztek. Ezen dologrúl minthogy tudjuk, szokása szerint hamisan informálja az fényes portát, arra nézve sietséggel küldöttük levelünket megadó postánkat követink után a fényes portára, egész és valóságos informatiójával. Kérjük kegyelmedet is atyafiságosan, ugy értvén a dolgot, a hol s mint kivántatik, legyen jó és hathatós informatorunk, mind ez, mind egyéb dolgainkban. Postánknak is assistentiával lenni ne nehezteljen, hogy utját mennél hamarább követhesse, kegyelmed is az mi szomszédságos jó akaratunkban meg nem fogyatkozik.

Anno 1686. 10. Junni költ. Az bécsi követ urak levele, hozatott Büdöskuti uram által 18. Junii. a statusoknak.

Ajánljuk nagyságtoknak s kegyelmeteknek köteles szolgálatunkat.

Nagy Pál uram által küldött nagyságtok s kegyelmetek levelét 19. praesentis mensis Maji itt Bécsben szintén jókor vettük, szóval is ő kegyelme mindeneket bővön referált. Az után 24 érkezvén Szilágyi uram Német-Ujhelyben, az ő kegyelme hozta levélbeli nagyságtok s kegyelmetek parancsolatját is megértettük, valamiket parancsolt nagyságtok s kegyelmetek, azokat az szerint az méltóságos conferentiarius ministerekkel ujabb credentionalisunk mellett megértettük, sőt magának ő felségének is mind szóval mind irással bőven eleiben terjesztettük. Ő felsége kegyelmesen resolvált, de végre mindenekre a conferentián lett válaszunk. Az punctumbeli némely correctiók az kivánság szerint megvannak, azonban alkudtunk meg nagy nehezen 20,000 ezer-(igy) aranyban annuatim in specie, melyben mind sót, marhát, buzát is igértek hogy elvesznek; csak már fennebb ne csapnák ezen summát

mennyi sok bajjal, szenvedéssel jutottunk csak annyiban való alkalomhoz is, azt mi elmulatjuk, tudván azon kivül is nagyságtoknak s kegyelmeteknek elég szenvedési s baja légyen Seffenberg kihozásában, midőn instáltunk volna ők feleltenek, inkább azon kellene instálnunk, hogy maradnának ott, minthogy azok Erdélyt akarják protegálni az pogány ellen, mert ő nekik irják, hogy az török factiót akar csinálni, és Tökölyit akarná Erdélynek praeficiálni; mi mondók: nem volt most nekünk a töröktől semmi félelmünk; ők feleltek, az lengyel király és hetmany most is confirmálják hirt, hogy az tatár Erdélyben jő által; mi mondánk: mi is megtudtuk volna, azt ő felségének éstésére adtuk volna; a ha csak volna, de az akár mint legyen, tartunk attól, vagy akart arra jöni vagy nem, már arra ne jőjjön török, tatár; és kevesen lévén az ő felsége vitézi, szerencsétlen ne járjon; a ki ezen ratiónk, ezelőtt is láttatott elméjekben lenni, mert végre ugy szólának, bár csak két várban valahol az passuson egy négy száz németet vennének be, kinek ő felsége maga megfizetne, a többit kihoznák, mely dolgot sokáig is ugyan csak valójában is forgattanak is; de mi cathegorice megmondottuk, mi bizony nem cselekeszszük, mert azon várakat megszállaná a török, és ha megvenné örökre magának tartaná, az keresztyénség nagy kárával Erdély végső veszedelmével. Dolgaink eddég vannak. Mint, hogy az aulae cancellarius az hadban küldetett, talán két napra megjő, és mindjárt ujabban instantiákhoz fogunk, mindent elkövetünk hazánk javára, reménylvén hogy már egy hét alatt innen kiindulunk. Marchio Badensis mondotta: megirhatjuk nagyságtoknak s kegyelmeteknek, hogy két dologban van az difficultás, ugymint az hadak kihozásában, és még tiz ezer talléroknak igérésében, de aziránt is jó reménységgel lehetünk. Be sem mentek volna az hadak, de Dunod pater, Csáki László assecurálták ő felségét, hogy a szászok Dunodnak adott assecuratiójok szerint mindenüvé az ő felsége praesidiumát beveszik, de látjuk már az is hazugság. Istennek ajánljuk nagyságtokat s kegyelmeteket. Viennae 10. Junii. 1686.

Nagyságtoknak s kegyelmeteknek köteles szolgai:

Haller János, m. p. Pernyeszi Zsigmond, m. p.

Milesz Mátyás, m. p. Inczédi Mihály, m. p.

P. S. Nem késünk az más posta által is nagyságtokat s kegyelmeteket tudositani.

Anno 1686. 10. Junii. Milesz Mátyás uram levele Teleki uramnak szóló. Büdöskuti uram hozta 18. Junii.

Hogy Isten kegyelmedet minden testi, lelki jókkal megáldja, szivből kivánom!

Akarám ezen alkalmatossággal kegyelmedet levelem által megtalálni,, melyet hogy eddig vagy két izben el kellett mulatnom, arról bocsánatot kérek, mivel súlyos betegségem miatt tőlem nem lehetett, most pediglen kegyelmedhez való devotios köteleségemnek meg akarván felelni, azt irhatom az többi között, hogy proxime elmult szombaton clavisban specificált ur én általam azt izente collega uraméknak, hogy mindjárt tudositsuk meg nagyságtokat s kegyelmeteket, hogy az fennmaradott két difficultas felett jó reménységben, minden bizonynyal elhidjük, hogy kivánságunk meglészen. Istenére, lelkére esküdt egynehányszor, hogy nem az ő tetszéséből lött az a hazánkbeli lárma, de mivel azon levelünkben magyaráztatott hamisan adatott assecuratióban, az én szegény nemzetségem s nationi forog benne, kérem kegyelmedet, mint meghitt N. P. U. kegyelmed hitelt ne adjon, balra ne forditsa, sőt másokkal is jól megértesse, mert én is itt életemet, fejemet, amaz nagy ember előtt kötöttem belé, hogy abban semmi sincs, mivel E. P. itt fascinálták, annyira, hogy maga is elhivé, és azoknak eductióját megigire. Ezzel homályos irásomról megkövetem. Isten kegyelmében ajánlom kegyelmedet.

Bécs die 10. Junii 1686.

M. Milesz m. p.

P. S. Kegyelmednek uram novellákkal kedveskedtem, királybiró uram által, egyébbel nem tudván mivel.

Anno 1686. 11. Junii. Fövezer levele az száz nationak.

Messiás nemzetségében levő nagy rendeknek tükörei, Jézus népeinek méltóságos, hasznos oszlopai, három nemzet közül tekintetes szászság, kiket Isten jó véggel áldjon meg.

Hüséges és békességes köszönetünkben jelentetik, Erdélyországa paradicsomi fészkében nyugovó idvezült szultán Szulimán khánnak ő felségének (kin Istennek kedve kegyelemmel nyugodjék meg) fegyverrel behódoltatatt országa lévén hatalmas császárunknak, szegénységi pedig adófizető jobbágyi, egy szóval ott mind nagyok, mind kicsinyek ő hatalmassága szárnyainak árnyékában nyugvó befedezett lakosok lévén, hogy ő hatalmassága igazságos végü napjaiban és kegyelemmel diszes idejében azon lakosok csendes és nyugodalmas életet élvén, a midőn ő hatalmassága azt akarná, hogy senki őket ne impediálja, azonban az német és magyar nemzet közül egy kevés nyavalyás had az erdélyi határ ellen exorbitálván, oprimálták, és szerte széljel embereket küldözvén, ijesztéssel és fenyegetéssel igen kezdették az szegénységet fascinálni, ez okon mostani hadakozásban Magyarország felé hadi főgeneralisunktól, az méltóságos és nagyságos vezér Ahmed passától ő kegyelmétől segitség kéretvén, az fényes porta authoratusi közül egészlen elkészült udvarok népével és fegyveres bő hadakkal, két vezért és egy beglérbéget a mellette levő tatár hadakkal együtt, azt irja azon generalis vezér hogy elküldötte; ezután a Jézust követő nagy fejedelmeknek dicsekedő öröme, az Messiást valló nagy rendek között választatott eretnekek gyülekezetinek dolgainak békességes igazgatója, Apafi Mihály erdélyi fejedelem (kit Isten jó véggel áldjon meg) intercessiójára, hogy ujabban elegedendő had küldessék, rendeltessék egy bizonyos helyre, ő hatalmassága megparancsolta, azonban mi is ha Isten engedi az egész birodalombeli haddal, arról való parancsolatunk szerint, Magyarország ellen való hadakozásra induló félben vagyunk. Minek okáért, hogy ti is ezen zürzavarnak amoveálásában, sopiálásában munkálkodjatok, a végre ő hatalmassága parancsolatot küldött, mely szerint mi is irtunk, elküldöttük. A mint azért

ő hatalmassága megparancsolta, minden mulatozás nélkül nagy hűségtek szerint, az megemlitett fejedelemmel egyetértvén, minthogy az egymás után küldetett segitség érkező félben van, ti is se nyugodjatok, se mulassatok, hanem felkeljetek, s az hová azon fejedelem praefigálja, menjetek és császárunk becsületinek, fényes portájának tisztességének helyreállatásában valamit jót arányoz, az ellenség ártalmas intentiójának elforditásával szorgalmatosan forgolódjatok, hogy igy az szegénységnek oltalmazásával hűségteket megmutathassátok. Ha Isten engedi, szolgálatotok napfényre jövén, az fényes portától javaltatni fog, s hálája is meglesz. Valakik a fényes portához, és a megnevezett fejedelemhez hivek lésznek, s annak jó dispositiojának cedálnak, az fényes portának különb-különb féle kegyelmességére méltóztatnak, az ellenkezők kárt vallanak s megbúsulnak.

Igy értvén az dolgot, hűségben erős lélekkel s kemény lábbal járjatok, megmaradjatok, és ő hatalmassága parancsolatjához tartván magatokat, egy jotát is abban el ne hallgassatok. Isten békessége a jó uton járókkal. Költ az drinápolyi mezőn.

Fővezér Szuliman passa.

Anno 1686. 11. Junii. Török császár levele urunknak ő nagyságának. Fővezér agája által hozatott Szebenbe.

A Jézust követő nagy fejedelmeknek dicsekedő öröme, az Messiast valló nagy rendek között választatott, eretnekek gyülekezetinek dolgainak igazgatója, pompás állhatosságnak szemérmes fedezgetője, jó igyekezetre örömmel való kalauz, mostani erdélyi fejedelem Apafi Mihály, kit Isten jó véggel, áldjon meg!

Császári felséggel parancsoló levelem által adatik értésedre, hogy a királyok refugiumára, a világ nagyjainak oltalom helyekre, erős fundamentumu felséges küszöbömre az igazságnak czégérét mutató méltóságos udvarunkban beküldött leveled érkezvén, s megforditatván beadatott, és annak minden részeit világot elható elménkkel megértettük.

Értjük abban azt is az német részről T. et T. ezer hadak az erdélyi határ ellen exorbitáltak, széljel leveleket küldözvén, és embereket ijesztéssel és fenyegetéssel fascinálják az szegénységet, hogy magok részére hajthassák. Értem azt is, hogy az erdélyi hadnak nagyobb része a váraknak örizésében lévén foglalatosok, egyedül sem magad velek szemben nem szállhatsz, sem nem ammoveálhatod; kihez képest világ igazgató s ékesgető méltóságos vezéremtől s Magyarország ellen levő hadainak főgeneralisul praeficiáltatott Ahmed passától segitséget kértél; ahoz képest fényes portám authoratusi közül egészen elkészült udvarok népeivel, és alkalmatos fegyveres hadakkal, hogy két vezért és egy beglerbéget rendelt volna a mellette levő tatár hadakkal együtt, arról azon hadi főgeneralisunk tudositott volt bennünket, ennek az tudósitásnak nyomában érkezék, az te elegendő segitséget kivánó hired is, melyet megis parancsoltam, hogy meglegyen és egy bizonyos helyre küldje. Erdély országa, paradicsom fészkében nyugovó idvezült szultán Szuliman ősöm fegyvere által meghódoltatott ős országom, szegénysége adófizető jobbágyim lévén, egy szóval annak nagyjai és kicsinyei, az én boldogságos árnyékommal befedezett lakosok, kik, hogy az én igazságos napjaimban és kegyelemmel diszes időmben csendes szivvel és nyugodalmas állapottal éljenek, azt akarom. Előttetek elmult hü praedecessoritok, efféle ellenség invasiói ellen sőt szembenszállásra is, csak az erdélyi hadakkal is elégségesek voltak, de az ki nagyobb, azokat nem csak dissipálták, hanem az ellenség országán reámentek, sok izben áldott szerencsémre triumphaltak, s ugy oltalmazták az országot s annak lakosit. Te pedig tulajdon császári hatalmas kezünkkel állittatott s ápolgattatott kiváltképen való csirákunk lévén, mindenképen való tökéletességedben császári elmémet megnyugtattam és nagy szolgálatod iránt császári reménységgel lévén, hogy az erdélyi három nemzetből álló nagy rendek, tekintetesek melléd gyüljenek, s a te tetszésed szerint egy alkalmatos helyben táborban szálljanak, veled egyet értsenek, és szép egyező készülettel annak az gonosz gondolatu ellenségnek dissipálásában fényes portámhoz való szolgálatjokat megmutassák, a végre világgal vetekedő császári parancsolatomat küldöttem,

Azonban nagyobb értelmü világékesgető méltóságosabb fővezérem Szuliman passa is, kinek Isten tehetségét nevelje, méltóságát tartsa meg, csillag sokaságu hadaimmal ez jelen való Recseb nevü hónak, az az juniusnak tizennegyedik vagy ötödik napján ugyan azon diadalomhoz szokott vitézimmel Istenben bizva, és az ő felsége követjének intermediatiojával Magyarország felé indul, arról való conclusumunk és parancsolatunk szerint minden bizonynyal. A felséges krimi khán Szelim Ghirái khán is, kinek is Isten felségét tartsa meg, az én császári parancsolatomból, hajnal szárnyán járó bő tatár hadakkal Galga szultánt ugyan Magyarország felé, Nenreddin szultánt ellenséget vadászó feles tatárhadakkal Lengyelország felé rendelvén, maga pedig csillag sokaságu más rendbeli tatár hadakkal Bucsákban szállván táborban, ott fog subsistalni oly készséggel, hogy valamely felé kivántatik, többször innét parancsolatot nem várván, mindjárt indulhasson, melyre szabadsága és annuentiája már megvan. A te segitségedre küldött, Istentől megsegitett hadaim is, már csak hamar elérkeznek; azért a három nemzetből álló tekintetes nagy rendeket a hová javallani fogod, egy alkalmatos helyre hivjad, és az erdélyi hadakat is gyüjtsd öszsze melléd, és menj réá azokra a gonosz gondolatu hadakra, és az ellenségnek Isten kegyelméből dissipálásokban praedecessoridnál feljebb való mértékben mutasd meg szolgálatodat, melyről Hacsi Ibrahimtól im nyájas continentiáju császári levelemet küldöttem; a kegyelmes Isten jóakaratjából midőn vészed, benned levő hüséged, engedelmességed és termeszeti tökéletességed szerént az emberségnek köntöse alját becsületednek derekára felaggasztolván, segitségedre levő hadaim is szintén érkező félben lévén, az három nemzet nagy rendeihez küld embereidet s hivd melléd, és az erdélyi hadakkal az hová jobbnak arányzod, szálj táborban és a felséges Istennek kegyelmességéből jó vigyázással, egyességgel s dispositióval menjetek réá azokra az német hadakra, az kik az országra káros véggel és ártalmas szándékkal berohantak, és a jó Istent hiván segitségre valamint valahogy dissipaljátok, melyben voltaképen emberkedjetek, bátorkodjatok és igen eszesen forgódjatok, hogy azzal praedecessorotoknál nagyobb mértékben szol-

gálhassátok cszászári becsületemnek. Mely felséges szolgálattal s annak napfényre hozásával az ország lakosi és szegénységi jó bátorsággal pihenhessenek meg, te is hogy ez iránt különb-különbféle kegyelmességemre méltóztassál, ügyekezzél. Azonban minden szükséges dolgokról ottan-ottan tudosits. Ezt igy értsd. Költ az drinápolyi mezőn Recseb nevü hónak, az az juniusnak elein, anno 1097 ab egressu mahometico.

Szultán Mehemmed.

Váradi passának 12. Junii. urunk neve alatt.

Már kegyelmednek három leveleket is irtunk, nem tudhatjuk mire vélni: válaszát kegyelmednek nem vehettük. Akartuk kegyelmedet azért most is tudositanunk, hogy Tökölyi Imre az mi országunkra jövén, mi helyettünk fejedelem akart lenni, és Fejérváratt székünkben akart ülni, birodalmunknak Fejérváron túl való részét már maga számára el is foglalta volt, az föld népét sanczoltatta, prédáltatta, sok élést, szekereket vont rajtok, hadai sok férfiakon, aszszonyi állatokon erőszakot töttek, némely testes aszszony állatokkal addig fertelmeskedtek: idétlent szültek. Az nemes embereket fogdosták, vagdalták, meg is öltek bennek, az szerdárhoz ő nagyságához járó követünket árestáltatta, alig irhatni le mennyi Isten ellen való dolgokat követtenek el. Nem volt pedig fermánja sem hatalmas császárunktól, sem fővezér urunktól, sem az szerdártól ő nagyságától az mi birodalmunkban való jövetelire; ő azt a szint tette volt fel, hogy mi velünk összealkunni akar, s minden dolgai ellenkezőt mutattak. Egy nehány izben szépen kértük, intettük: menjen ki birodalmunkból, hadait is vigye ki, annak az istentetlenségnek hagyjon békét, de nem cselekedte; arra nézve hadainkat küldvén reá, birodalmunkból kiigazitottuk, hatalmas császárunk fényes portája tekintetiért megparancsoltuk volt hadainknak, hogy az egyszer maga személyében ne bántsák, hadait is ha nem fegyverkeznek, kivált az török vitézeket, de melyek hadainkban sokat elejtvén, ő közülök is egy néhány elmaradott, mely

is nem lett volna, ha nem fegyverkeztek volna. Mi ezen dologról hatalmas császárunk fényes portáját, az szerdárt ő nagyságát is tudositottuk, akartuk kegyelmedet is az dolognak igazságáról tudositanunk, mert tudjuk, hogy szokása szerint kegyelmedet másképen informálja, ha eddig nem cselekedte is.

Az németek az mi országunkat igen pusztitják, az mint értjük, lövő szerszámokat is hoztanak magok után. Szükség azért, hogy kegyelmed jól vigyáztasson, hogy ha az Szilágy felé hoznák, és lehetne, akadályoztatná meg. Tökölyitől az mi hadaink olyan leveleket fogtak el, kiből világosan kilátszik minden mi fejedelemségünk ellen való dolga, és mely igen vádolta az fényes portán mind az szerdárt ő nagyságát, mind kegyelmedet, mind az több végbeli passákat.

Anno 1686. 14. Junii. Scherffenberg uram urunknak ő nagyságának szóló levele. Bethlen Miklós uram hozta 17. Junii.

Celsissime Princeps Domine Domine mihi colendissime!

Exhibuerunt mihi sub. 10. Currentis emanatas credentionales Celsitudinis vestrae huc ad me exmissi ablegati Spectabiles, Magnifici, Generosi Domini Nicolaus de Bethlen, Franciscus Gyulai, Michael Daniel de Vargyas item et senator Coronensis Joannes Ziegler. Puncta, simul commissa oretenus exposuerunt. Quidnam ad ea responsi loco dederim, referre poterunt iidem Domini Ablegati. Hoc unicum doleo, quod fidelis ac syncera mea, in accommodandis publicis Regni hujus negotiis opera et promptitudo, ob inanes et supervacaneas ex parte eorundem nomine Celsitudinis vestrae et ordinum Regni productas difficultates, desideratum conclusionis sortiri non potuerint effectum. Et tanto magis, si temporis procrastinatio occasionis invertendo faciem, res a scopo, quem tota christianitas per Celsitudinem vestram et inclitum hocce regnum sibi pollicebatur; cum irreparabili ejusdem fortassis jactura, omnino alienatas experiatur, Ego benignissimis Suae Majestatis, Caesareae et Regiae ordinibus inhausurus (sic)*) super

*) Inhaesurus helyett.

quibuscunque, si exinde oriri debuerint consequentiis, coram universo christiano et honesto orbe excusatus esse (sic). Celsitudinem in reliquo vestram Divinae commendans protectioni

Celsitudinis vestrae

servus obligatissimus
Fridericus Comes de Scherffenberg.

Ex Castris Caesareis ad Udvarhely die 14. Junii 1686.

Anno 1686. 14. Junii. Scherffenberg uram levele az statusoknak.

Bethlen Miklós uram által 17. Junii.

Praetitulatarum Dominationum Vestrarum sive universorum triplicis regni Transylvaniae nationis statuum et ordinum nomine exmissi ad me ablegati, Spectabiles, Magnifici, Generosi Domini Nicolaus de Bethlen, Franciscus Gyulai de Marus Nemethi, Michael Daniel de Vargyas ac Joannes Ziegler Coronensis senator, exposuerunt penes credentionalem oretenus, ac fusius, quae mihi detegenda in commissum habuerunt. Quidnam ad ea responderim, ex verbali eorundem D. D. relatione vicissim innotescet. Speraveram quidem hactenus, supra fatis spectabilibus magnificis, Dominationibus vestris nil magis cordi fore, quam ut tyranide turcica concussum hactenus Regni hujus statum in oportunissimum saepius instanter expetita nunc ultro oblata Protectionis Caesareae Portum salvare satagentes, occasione ambabus uti dicitur manibus amplecterentur, ac interpositione sua inter Celsissimum Transylvaniae Principem, ex me cum auxiliaribus Suae Majestatis Sacratissimae armis accurrentes, nihil quod tam salutari conducere posset operi praetermissurae essent, cum praeter opinionem longe aliud experiri cogor, non obscuras videlicet minas expectata interpositione locum obtinuisse, quae in minimo quidem non terrent, nec me ab iis, quae mihi commissa sunt exequendis retinebunt. Hoc tamen per modum praesagii attingendum videtur, vereri nimirum, ne tanta procrastinatione, quod temporis lucrifacere credunt, majori suo damno, aut nullo fortassis emolumento perdidisse sentiant. Ego solatio ducam, quod toto orbi, mea in accomodandis amicabiliter ne-

gotiis, promptitudo palam sit, illi vero qui sinistris actionibus non modo christianitatis bonum, sed propriam securitatem et salutem impediverint, subsecutura, quaecunque incommoda sua imputabunt minus recta in christianam causam propensioni.*) His Dominationes vestras foeliciter valere desidero.

Eisdem Spectabilibus, Magnificis, Generosis, Egregiis, Nobilibus, Prudentibus, Circumspectis Statibus et Ordinibus Dominis

servire paratus
Fridericus C. de Scherffenberg.

Declaratio praemissarum Literarum.

Si primum punctum est negatum de civitatibus, nullus debet fieri Tractatus de aliis punctis, quid enim esset boni se novum tractatum ingerere, et eo plus tempus perdere, sed in favorem regni acceptabo annonam et maneat hic Dominus Gyulai, qui sciet nostras castrametationes. Militem sub disciplina continebo et manebo hic in regno usque ad resolutionem Suae Majestatis.

Informationem, Viennam ex parte Regni nullam dabo nec malam nec bonam, possunt libere agere sua negotia, sed certe nulla inde resolutio, nulla conclusio erit sine informatione mea. Vallis monda : Mutatis circumstantiis mutantur negotia.

Scherffenberg. Mikor mondottam : Si tantopere expetit vestram Excellentiam, ut sic tractemus, approbatne ergo vestra Excellentia, omnes has resolutiones Suae Majestatis, mox enim concludemus omnia. Felele : Ego nescio an tales conditiones proponerent, quia multa ex illis sunt valde bona. Ego scio qualia puncta proponerem, sed novum tractatum non possumus incipere. Ego non credo etiam Suam Majestatem nunc ista approbaturam ; ide való az Vallis szava : Mutatis circumstantiis etc.

Hogy mondottuk : Si annonam dabimus, ergo castra

*) E helyen : suae imputabunt minus rectae in christianitatem propensioni.

figat hic ad Samosium. Felele : Nulli certo loco me assignabo, quia etiam si promitterem, non possem praestare, quia castrametationem debeo dirigere secundum nova et informationem de turcis et tartaris. Ezen alkalmatossággal monda Picolomini deákul : Etiam ad residentiam Celsissimi Principis debemus prope esse. Osztán olaszul monda Scherffenberg : Propter habendas intelligentias, a többit sugva, nem tudom.

Azt mondja, a mint látja az mi dolgainkat, ő néki több hadat et alia ad bellum necessaria kell behozatni, mely ha lészen quae consequentia. Mondám : Miért kellene ide több hadat hozni, hiszem mi nem vagyunk ellenségitek. Felelo : Contra turcas et tartaros debeo vocare, quia ego nescio cui fidere. Mondám : Saltem et illi si venient comedent, neque vos possumus alere ; non ideo ut huc veniant ad me, sed ut veniant prope. Mondám : Si vestra Excellentia ita informabit augustissimum Imperatorem, ut huc exercitum mittat, credo quod mittet, sed non debet ita informare. Felele': Non habeo necessitatem ut scribam et petam exercitum, quia habeo potestatem ut possim vocare exercitum ex Hungaria tantum quantum circumstantiae postulabunt, super eo novos ordines non debeo petere.

Ha várost adunk, kell-é mégis ugy is az assecuratio. Kire felelé : Együtt jár az a kettő.

Az hüttel való symplex assecuratio város nélkül, hogy elégtelen, egynéhány okát adja. 1. Hogyha török és tatár bejö, ha akarnók sem állhatnók meg az adott hütöt. 2. Nec vos estis unanimes et sunt quidam inter vos ministri, qui etiam si centies juraretis, facerent, ut fidem rumperetis. 3. Az élés helye nem lehet bátorságos, hanem oly városban, melyben az ő praesidiumok vagyon, mert dato, hogy syncere igirjük is és adjuk is az élést, de ha bátorságos helyben, az ő kezek és örizések alatt ninesen, az császárnak bizonyost nem irhat. Oda pedig meg kell irni quantitatem, locum, securitatem annonae, azonban ő nékik is bizontalan az az élés, mert török tatár eljövén, az impediálhatja az élésadást. Azonban mi is könnyen meghazudhatjuk magunkat, s arra foghatjuk, hogy emezek miatt nem adhattuk.

Anno 1686. 14. Junii. Bécsi követeknek irt levél az debreczeniek által, urunk neve alatt.

Michael Apafi etc. Spectabilis, magnifici, prudens item ac circunspecte, fideles nobis sincere dilecte, salutem et gratiam nostram. Ad 22. maji mint folytak dolgaink, kegyelmeteket az debreczenieknek alkalmatosságával tudositottuk, Scherffenberg generállal lött actákról minden leveleknek páriájit is kegyelmeteknek felküldvén: azutan is Bethlen Miklos uram vélle levőkkel mivel jártak az német generálhoz s mi választ hoztak, ujabban mivel expediáltattak, azoknak párjait most kegyelmeteknek felküldöttük.

Valóban insinuáltatta az general, hogy tractáljunk vélle, mert esküdt igen, hogy oda fel az ő informatiója nélkül semmit nem concludálnak, ha concludalnák is, hozzá küldik ad ratificandum; de ha vélle tractálunk, ő is emberét küldi Bécsben, mi is küldjük emberünket: de mi nem akarván semmiben is az kegyelmetek által való tractától recedálnunk, egyébre nem mentünk, hanem csak arra, az mint kegyelmetek az párból meglátja, hogy utolban expediáltuk Bethlen Miklós uramékat.

Mi soha nem tudjuk dolgokat mire vélni, mert mindenkor szép szót adtanak, azonban az Marosig már az egész földet elprédálták, házainkat felverték, sok helyt égettek, megszámlálhatlan számu marhákat hajtottak el, szüneti nincsen a mint hajtják ki Magyarországra, mi mégis, mind eddig is hostilitást nem mutattunk, várván minden órában az ő felsége resolutióját. Csodálkozunk is rajta, hogy kegyelmetek ennyi időn bennünket nem tudósita, mert ha megfogták volna is kegyelmeteket, eddig tudósitani kellett volna.

Kegyelmetek azért siettesse, az resolutiót és az tudósitást éjjel, nappal, mert hazánk egészlen elpusztúl a benn levő német s magyar had miatt. És miattok ha nem egészben is, de nagy része az török s tatár erőnek reánk jő.

Kegyelmed nekünk azt irja: az Tökölyivel való czimborálodásért ő felségétől s az ministerektől reánk nagy harag vagyon, már azt (noha az előtt sem méltán) nem vethetik ke-

gyelmeteknek szemére, mert birodalmunkból magát, mind hadait kivetettük, mindenét hadaink elnyerték, csak lova hátán, az mint szaladhatott ugy ment el, hadainak nagy részét, kivált az ráczoknak s törököknek levágták hadaink.

Scherffenberg s a páter Dunod azt mondják, hogy ő felségének soha gondolatjában sem volt, hogy Erdélyen adót kérjen, hanem csak az ministerek dolga. Kegyelmed ezeket is megértvén, az hol és kik előtt illik, hathatósan declarálja és tovább is hozzánk és hazájához tartozó hűségét, kivántató maga alkalmaztatásával bizonyitsa s tapasztaltassa, kegyelmesen parancsoljuk. Datum in civitate Cibiniensi die 14. Junii, anno 1686.

Additum: Azzal fenyegetődzik az general: több hadat és munitiót is hozat be; tizenkét köből buzát igirtünk nekik, de mégis egy nehány ezer köblöt extorqueált az városokban.

Az szántásnak és nyári takarodásnak ideje mellől elrekesztett, mely miatt éhelhalásra jut az szegénység. Tökölyi uram iránt való méltatlan szenvedésünk alól evincáltathatunk az informatoroknak méltó pironságokkal, mert elunván sok insolentiáit, hadat küldvén ellene kiigazittattuk ez országból, hadaiban alkalmasint levágatván.

Anno 1686. 16. Junii. Szerdár Ahmed passa levele Jósika István uram által urunknak.

A Jézust követő nagy fejedelmek diesekedő öröme, az Meisiást valló méltóságos rendek között választatott eretnekek gyülekezetinek dolgainak igazgatója, pompás állhatatosságnak szemérmes fedezgetője, jó igyekezetre örömmel való kalauz, mostani erdélyi király, kedves, hü és szerető barátunk Apafi Mihály, kit Isten jó véggel áldjon meg.

Békességes köszönetünkben barátságosan jelentjük kegyelmednek, a midőn kegyelmedtől örvendetes hirt várnánk, azonbon ez jelen való hónak Recsebnek, ugy mint juniusnak tizenhatodik napján, kegyelmed kapitányi közül Jósika István nevü kapitánya barátságos continentiáju kegyelmed leve-

lét nékem, barátjának megadá, melyben mit irt, mindeneket megértettünk. Irja kegyelmed azt is, hogy ő Tökölyi Imre kegyelmed birodalmában való megnyomulása némely ország lakosinak mind káros és mind nyomoruságos volna, de az ő odamenetelire sem hatalmas császárunk kedve, sem fővezér urunk parancsolatja, sem az mi annuentiánk nem járult, annál inkább ott mulatására, kihez képest ez alkalmatossággal parancsolat ment utána, hogy meginduljon, ő hatalmassága táborával, megegyezzen. Kedves és hűséges barátom, kegyelmed tökéletessége nem kiván világositást, mindazáltal a mostanában azt a félt obruáló sordidus ellenségnek kijáró prédálója Csáki László kegyelmed kapitányi közül kegyelmedhez háttal fordult, csak egy rebellis lévén, hogy kegyelmed ellen annyira praevaleáljon illendőnek nem itilhetjük, de ugy vélekedünk, hogy amovcálásában s tollalásában gyengén serénykedik kegyelmed; azonban az kegyelmed requisitiójára Lippa vár alá táborban szállott méltóságos betlehemi Ibrahim és jenei Mehemed passáknak ő kegyelmeknek meg van parancsolva, hogy kenyelmedtől várjanak, azért a mint kivántatni fog, kegyelmed requisitiója szerint ugy hiszszük a mire elégségesek lesznek, industriájokban semmit hátra nem hagynak, csak ottan ottan egymást értvén, minden occurentiákról kegyelmed adjon hirt. Isten békessége a jó uton járókkal. Költ a szegedi mezőn.

Ahmed passa

Anno 1686. 17. Junii. Ibrahim passa levele; Jenei Mayko Musztafa aga hozta Szebenbe urunknak.

Az Messiás nemzetségben levő fejedelmeknek tüköre, a Jézus népei között levő nagy rendeknek hasznos oszlopa, erdélyi király Apafi Mihály, kit Isten jó véggel áldjon meg. Ajánljuk kegyelmednek szeretettel való szolgálatunkat.

Jelentjük kegyelmednek, hogy ennekelőtte való időkben küldvén kegyelmed Jósika István nevü emberét a méltóságos

szerdárhoz ő nagyságához, mind ő nagyságának s mind nekünk küldött kegyelmed leveleit, kézhez jöttek, melyben értekezik kegyelmed mind arról, micsoda helyben légyünk, mind arról, mi formában segitjük kagyelmedet. A feljebb való napokban expediálván kegyelmed ezen Jósika István nevü emberét az méltóságos szerdárhoz ő nagyságához, segitséget kivánt kegyelmed, melyre nézve engem, és az jenei méltóságos Mehemed passát ő kegyelmét districtusunk hadaival és a méltóságos vezért váradi Mehemed passát ő kegyelmét is császári parancsolattal kegyelmed segitségére rendelvén, tizenhatod napja hogy Lippa mellett sátorban vagyunk, kegyelmed tudósitásáról. (igy) Minek okáért valami formában fog kivántatni, tudositson kegyelmedet, Istent hiván segitségül, azoknak a koborló németek káros irruptiójának megorvoslásában, minden bizonynyal megmutatjuk hatalmas császárunk szolgálatjára való készségünket. Ez alkalmatossággal agáink közül Musztafa agát küldöttük kegyelmedhez, ki is kegyelmedhez érkezvén, az oda való dolgokról haladék nélkül tudósitson bő irással kegyelmed. Isten békessége a jó uton járókkal. Költ Recseb nevü hónak, az az juniusnak 19. napján anno 1097.

Bethlehemi Ibrahim passa.

Anno 1686. 18. Junii. Baló Mátyás kapichia uram levele, vitetett Gyulai Ferencz uramnak 27. Junii.

Kegyelmes uram.

Az másik levelemet nagyságodnak megirtam vala, hogy igen sietve az fővezér hivata, és nagyságod s az ország felől sokat tudakozódék. Az többek közt igen serio kérdezé: az német hadak hol legyenek és mit csináljanak Erdélyben; sok discursusi után végre monda: kapitihája! mond meg igazán az dolgot, az kit tőle kérdek, de ugyan igazán mond meg; ha tudom nagyságos uram az dolgot, igazán megmondom; ismét monda: ha igazán meg nem mondod az mit töled kérdek, meg-

feketedik az orczád; kire ismét felelék: hogy ha tudom, megmondom, hidje el nagyságod. Monda: ihol Tökölyi nékem azt irja, hogy az erdélyi királylyal az Erdélyben levő német hadak szemben akartak lenni, az király maga nem ment oda, hanem Teleki Mihály és ő vele az királynak minden tanácsi az kik betegek nem voltak, elmentek az némethez (nagyságodnak valamenyi tanácsa van, neveken egyről egyig mind megnevezvén, sőt még az tanács után az nagyrendeket is) és ugy tractáltak arról, Erdélyt miképen ejthessék német kézre. Sokat igirtek az németek Telekinek és az több uraknak, hogy az erősségekben németet bocsásanak be. Melyre mondék: nagyságos uram, ha az kegyelmes uram ő nagysága, vagy Teleki Mihály vagy az én kegyelmes uramnak tanácsi, nemhogy mindnyáján, de csak egy is az némettel szemben lett, az én fejem essék el érette, én itt vagyok hatalmas császár fényes portáján, hanem Tökölyi hamisan költötte azt a hirt; kire monda az vezér nem hinném, de nekem az végbeli passák is irják. Nó ird meg az királynak, ird meg mind az urad tanácsinak, hogy eskeszem hatalmas császár áldott fejére, hogyha meg tudom, hogy vagy az király vagy az tanácsi közül csak egy is szemben lészen az némettel, annál inkább véllek tractálnak, mind magokat mind maradékjokat az falra huddozóig Erdélyből kipusztitom, soha Erdélyben lakni semmi nemzetségeket nem engedem, sőt az országnak az porát is az széllel fújtatom el, egyik követ az másikon nem hagyom. Melyre ismét az fejemet kötém ha igaz az a dolog; kire felele: nó ird meg postán az dolgot, ne mondja azután az király és az urak, hogy az dolgot nem tudták. Monda azt is, hogy nem gondolja meg urad, és az erdélyi urak, hogy Básta idejében micsoda szörnyen elpusztitotta volt az német Erdélyt, és hogy oly éhségre jutottak az erdélyiek ő miattok, hogy ebet, macskát, holtember husát ötték meg. Az német elmegyen haza, de hatalmas császár hadai mindenkor az szomszédotokban lesznek s megemésztenek benneteket ha hivek nem lesztek. Hatalmas császárnak sok szeme, sok keze van, minden dolgot nekünk meghoznak Erdélyből, mit mivel ott az urad és az tanács. Ezeket ezért igen sietve akarván nagyságodnak mint kegyelmes uramnak alázatosan megirni, hogy én jövendőben ne

okoztassam. Datum ex castris ad Adrianopolim positis 18. Junii. 1686.

Nagyságodnak

méltatlan legkisebbik szolgája, kapikiája
Baló Mátyás m p.

Anno 1686. 18. Junii. Török császárnak szóló levél urunk neve alatt.

Potentissima ac Invictissima Imperatoria Majestas! Domine Domine clementissime!

Excelsa Potentissimae Invictissimaeque Imperatoriae Majestatis vestrae mandata magna cum submissione percepi: Quibus accurate intellectis, ex syncera mea devotione, Gratiosissimae Majestati vestrae humilime repraesento: Quod regnum hoc Transylvaniae a retro actis illis Potentissimi Szultani Szulimanni atavi Gloriosissimae Majestatis vestrae, in paradiso delicate requiescentis temporibus, dum Egregii Primores nostri, Invictissimae tutelae Portae Otthomanicae spontaneis se se recommendarunt animis, ullius unquam gloriosissimorum foelicis reminiscentiae Imperatorum, Majestatem, vel vestigio in obedientiae, minus autem perfidiae laeserit, si quid autem deliquisse forsan recolitur, Principum alienigenorum, inquietis prolatum ex animis ipsorum testantur monumenta, nobis aeterno duratura. Ego vero Potentissimae Majestatis vestrae creatura, ab ipso origine regiminis, instantissime adhibui operam ut una cum fidelibus meis afflictissimi regni hujus Transylvaniae incolis Gloriosissimae Majestati vestrae complacere valeam. Necquicquam a syncera mea devotione recessi, quin potius debitam meam, erga gloriosissimam eandem Majestatem, fidelitatem juxta locorum et temporum exigentiam indubitatis contestatus sum monumentis, enitarque in posterum etiam, usque ad ultimum vitae meae terminum, una cum regni hujus Transylvaniae incolis constantissime perseverare, Gratiosissimum Potentissimae Invictissimaeque Imperatoriae Majestatis vestrae favorem consequuturus, Sup-

plicando Majestati vestrae humilime, ut inculpata fidelitate mea a tot annorum decursu comperta, Gratiosissimis Majestatis suae favoribus svavissimis, velut syderum liquoribus me simul ac fideles meos miseros regni hujus Transylvaniae incolas, in posterum etiam clementissime fovere dignetur.

Anno 1686. 18. Junii. Török császárnak szóló levél magyarúl, urunk neve alatt.

Hatalmasságod császári méltoságos levelét nagy alázatossággal vettem, azokban való fényes parancsolatját hüségesen megértettem. Az mitől fogván nemes Erdélyországa az mi jeles eleink, már az paradicsomba nyugovó dicsőséges szultán Szulimánnak, hatalmasságod fényes ősinek idejében az fényes porta dicsőséges szárnyai oltalmában, szabad jó akaratja szerint ajánlotta volt magát, hogy hatalmas császárunk igazságos kegyelmével diszes birodalma alatt csendes és nyugodalmas életet élhessen, soha hatalmas császárunk dicsőséges orczáját meg nem szomoritotta, sőt homály nélkül való igaz hüségét, tökéletes engedelmességét mindenkor és mindenekben megmutatta, s ha mikor valami megbántodására láttatott is lenni, nem magáétól, hanem az magyarországi fejedelmek nyughatatlankodásoktól esett ugyan, de mégis örökké fennálló keserves büntetéssel megbüntettetett. Én pedig hatalmasságod, dicsőséged czirákja lévén, eleitől fogván azon voltam, hogy hatalmasságod dicsőséges ábrázatjának az szegény országgal együtt vidámságára és nem szomoruságára legyek, melynek mindenkor, s közelebb az elmult háromszori táborozásoknak szoros alkalmatosságában is megcsalhatatlan jelét adtam. Ezután is az szegény országgal együtt fejem fennállásáig, hatalmasságodhoz való igaz hüségemben megmaradni és fényes parancsolatinak tehetségem szerint engedelmeskedni kész vagyok, elhivén azt, hogy mind magam, mind ez szegény ország eleitől fogván az fényes portához gyakorlott tökéletes hüségünkért s kész engedelmességünkért hatalmasságod császári fényes kegyelmességével megjutalmaztatunk.

Könyörgünk igen hatalmasságodnak dicsőséges orczája előtt, méltóztassék igaz hűségünket kegyelmesen tekinteni és mind magamat, s mind pedig ez szegény országot császári fényes kegyelmességével éltetni s protegálni.

Anno 1686. 18. Junii. Fővezérnek írt levél urunk neve alatt.

Excellentissime Domine mihi gratiosissime!

Benignissimis Excellentiae vestrae literis humilime receptis, benigna ejusdem mandata accuratissime percepi: Quibus ut et hactenus a coepto regiminis mei fundamento, Gratiosissimis Potentissimae Invictissimaeque Imperatoriae Majestatis posito, juxta facultatum mearum sufficientiam, intensissime satisfacere, inculpataeque meae erga Fulgidissimam Invictissimamque Portam Otthomanicam fidelitati usque ad ultimum fortunarum mearum terminum inhaerere, ac gratiosissimis Potentissimae Invictissimaeque Imperatoriae Majestatis Vestraeque Excellentiae favoribus adhaerere non desinam: Quod autem germanos, apertos Invictissimae Portae Otthomanicae, nostros vero hostes infensissimos attinet, magna cum imperii facultatumque mearum jactura patimur; quicquid enim omnipotentis Dei subsidiis, hactenus pro salute regni hujus Transylvaniae, ipsorumque propulsione moliri potui, studiosissime adhibui, non speciosis oblationibus, non minis continuis, non denique indefessis armorum ostentationibus, prout in commissis etiam Excellentiae Vestrae habui, parcendo, sed nihil hactenus efficere potui. In posterum autem omnipotentis Dei auxilio implorato, subsidioque Excellentiae vestrae clementer disposito, cum universa regni hujus Transylvaniae militia conjuncto, in praetitulatorum hostium propulsione, fidelem promptumque me et paratum contestabor. Supplicando Excellentiae vestrae humillime, benignis suis favoribus, ut me, ita regnum quoque hoc Transylvaniae, in posterum etiam clementer fovere ac protegere dignetur. Eidem Excellentiae vestrae vitam longaevam, dignitatis, rerumque universarum prosperos successus divinitus voveo.

Excellentiae vestrae Servus humillimus.

Anno 1686. 18. Junii. Az kapikiának irt levél urunk neve alatt.

Michael etc. Egregie, fidelis etc. Kegyelmed két rendbeli leveleit vettük kegyelmesen, hűséges maga alkalmaztatását s ott forgó dolgainkra kivántató szoros vigyázását s idejekorán való valóságos tudositását ezután is elvárjuk; ugy remélhetvén kegyelmed is annak idejében fejedelmi kegyelmességünket. Minémü terminusokkal irott parancsolatját hozták légyen, mind hatalmas császárunknak, mind pedig fővezér urunknak, ő nagyságának hozzánk s ez nemes országhoz is, az odaküldött igaz párból megláthatja. Megmondhatja azért valósággal, hogy az mitől fogván az nemes ország az fényes portához szabad jóakaratja szerint behódolt, soha sem hatalmas császárunk boldog emlékezetü dicsőséges eleinek, sem pedig ő hatalmasságának s fővezér urainknak szomoruságára s busulására sem ennekelőtte, sem mi időnkben nem volt, sőt inkább mindenkor és mindenekben kész engedelmeskedésével kedvét kereste, és ha szintén néha valami kedvetlenségére láttattunk is lenni az fényes portának, nem mi, hanem az idegen nemzetből való fejedelmek nyughatatlankodási miatt esett, melyben is az ország elfelejthetetlen kárát tapasztalta, mi pedig ennyi elmult számos esztendőktől fogva az egész országgal együtt igaz hűségünknek s tökéletes engedelmességünknek is mindenkor, de kiváltképen az elmult háromszori táborozásoknak szoros alkalmatosságiban is megcsalhatatlan jelét adtuk, és mutattuk, ezután is azon igyekezünk, mindenekben a fényes portához tartozó igaz hűségünket, és mind hatalmas császárunk s mind pedig fővezér urunk ő nagysága fényes parancsolatihoz való engedelmességünket tehetségünk szerint megmutathassuk, és akármint mesterkedjenek gonoszakaróink azon, hogy bennünket kellemetlenségben és kétségben hozzanak, de mi fejünk fennállásáig az fényes porta hűségiben megmaradni igyekezünk, és a mellől el nem állunk, elhitetvén azt magunkkal, hogy sokszori kegyelmes igiretek szerint, hatalmas császárunk császári kegyelmességét, és fővezér urunknak is jóakaratját, nagy mértékben fogja reánk és az szegény országra is kiárasztani, a mithogy bizony ennyi

időtől fogván, sok költséggel, nyughatatlankodásokkal és számos vitézlő rendeknek veszedelmekkel s közönséges romlásunkkal viselt engedelmességünkre nézve meg is érdemlenők, mely iránt nagy reménységgel is vagyunk, hogy adónknak számát az elébbeni rendben s számban állitsák s szállitsák. Ez iránt is jó alkalmatossággal hűségesen munkálodni, előforgatván az hol illik azt is, hogy mostani adónknak nevelésire nem ez szegény ország, hanem némely fejedelmek engedetlen nyughatatlankodási adtanak okot, kik is méltó jutalmokat elvették. Azonban ennekelőtte ily nagy csonkasága az országnak nem volt; mert Várad és Jenő az országtól való elvételivel esett annyi része az országnak el, a mennyi most birodalmunkban vagyon. Ez is pedig a sok hadakozás, pestis és szertelen drágaság miatt igen megfogyatkozott. Az odaküldött levél párjából megláthatja kegyelmed, fegyverrel meghódoltatott országnak nevezi ez országot, melyet országostól szomoruan érezünk, mert azt az országot nem fegyverrel hódoltatta volt néhai szultán Szulimán császár meg, hanem szabad jóakaratja szerint hódolt volt az fényes porta birodalma alá, a mint a régi hiteles irásokból kitetszik. Szomoruan halljuk azt is, hogy adófizető jobbágyoknak irjanak bennünket, holott mivelhogy nem erővel hódoltattak meg, hanem szabad jóakaratja szerint hajlott oda, igaz hiveinek compellál a fényes porta bennünket s ez országot is, az régi stylusok bizonyságtétele szerint. Szomoru az is, hogy eretnekeknek neveznek bennünket, holott azt is bizony elmulathatnák. Álmélkodunk azon is, mi lehessen az oka, hogy mind az három natiobeli statusoknak külön-külön parancsolatot iratott, mert mi a statusoknak ő kegyelmeknek semmi ellenkező akaratjokat nem vettük eszünkben, sőt inkább tehetségek szerint való készségeket s hűségeket tapasztaljuk, az kiknek pedig valami engedetlenségét eszünkben vehetjük, érdemes büntetését el nem kerülik. Az németnek az országból való kitudását, bizony mi eddig sem halasztottuk volna, sőt bejöveteleket s birodalmunknak is ily nagy pusztitását nem szenvedtük volna, de mint sok izben megirtuk, nemhogy mi birnánk velek, sőt az mely erős, vasas tüzes, felfuvalkodott nép ez, nagy erőnek is gondot ad, mi mindazonáltal, minden uton

módon azon vagyunk, kitudhassuk őket, és ha különben nem lehet, már az ország hada táborban lévén, ha az segitség érkezik, fegyverrel is ellenek állunk valósággal. Kegyelmed azért a stylusbeli kedvetlen terminusokat reformáltatni, az hármas levél irásnak pedig okát kitanulni igen moderate munkálódja. S különben is minden dolgainkra kivántató szükséges vigyázását s ottan-ottan való tudositását el ne mulassa. Secus non facturus. Datum in civitate nostra Cibiniensi 18. mensis junii. anno 1686.

P. S. Ha előfordul s kérdésben teszik az ország hada i állapotját, megmondhatja kegyelmed, régtől fogván nagy részt mostan pedig az egész ország vitézlő rendei táborban vannak s ottan-ottan, az mint az alkalmatosság hozza, csatáznak is az ellenséggel, és noha ezekben is elesett, de amazokban is bizonyos számáak elhullottanak. Ez után is pedig ellenek hüségesen fegyvereskedni el nem mulatják. Megmondhatja kegyelmed azt is, noha Tökölyit most csak kiigazitottuk birodalmunkból, nem kivánván halálos veszedelmében leledzenünk, de még is nem szünik, fenyegetődzik ellenünk, s hadat is gyüjt ujabban ugy halljuk. Melyre nézve is, vigyázásnak okáért bizonyos számú hadainkat kellett disponálnunk, mely miatt is az ország hada oszol és keveredik. Megmondhatja, azt is, az fényes porta parancsolatja szerint, az Bécsben levő követeinknek megizentük volt, keressenek módot az onnan való lejövetelben s lejöni siessenek, de régtől fogva felküldött emberünk felöl semmit nem halhattunk, hanem ez órában érkezett, s azt irják követeink, reménylik nem sokára elbocsátják őket s hazajőnek. Ennél egyebet nem irnak, mihelyt hazajőnek pedig, mindjárt a fényes portát valósággal tudósitjuk; beszéli mindazonáltal onnan jött emberünk, hallotta s látta is sok hadaknak gyülekezetit, s Egernek s más váraknak is megszálló szándékokat,de azonban értette azt is, hogy némely fejedelmek hadakat visszahivatták volna. A lengyel király mellett németes urak lévén, azon voltak, az itt benlevő német hadak mellé onnan is hadat küldjenek, de az lengyel király jóakarónk lévén nekünk s ez országnak, reá nem vehették. Ez után ha mit érthetünk, tudósitjuk, oda is mi követünket küldöttük.

Anno. 1686. 18. Junii. Maurocordatus uramnak irt levél urunk neve alatt.

Gratiosissimas Potentissimae Invictissimaeque Imperatoriae Majestatis literas cum benignissimis Excellentissimi Domini supremi Vezirii, Domini nostri benignissimi mandatis, Vestraeque Illustritatis amicabilibus, quibus decuit honoribus et submissione recepimus, iisque accuratissime perceptis et intellectis, quoad inculpatam nostram fidelitatem, juxta quorumvis temporum exigentiam contestaturi, referimus nos ad cognita hactenus Invictissimae Portae Otthomannicae quaelibet monumenta, in eadem in posterum etiam, donec Deus clementissimus vitam nobis suppetet, perseveraturos. Quod ad inimicorum molimina attinet, Deum testamur optimum, communicatis cum regni hujus Transilvaniae statuum consiliis, adhibitisque facultatibus quibuslibet, indefessam dedimus operam, ut eadem confundere valeremus, sed nec ablationibus, nec minis arduis, nec vero armorum ostentationibus efficere potuimus; jam vero propensionem ac simul Excellentiae de succursu nostro Excellentissimi Domini Supremi Vezirii dispositionem demeriti, Celsissimo Numine invocato, universisque facultatibus nostris, cum militia Clementis Suae Excellentiae disposita conjungenda aperto intendemus Marte, dictos inimicos regno hoc Transilvaniae propulsare. Super caetera oratores nostros Illustritatem Vestram informandam commisimus, benevole ut suam erga nos propensionem hactenus contestatam in posterum etiam juxta specialem suam oblationem communicare ne praetermittat. Nostram etiam erga se synceritatem expectatura.

Anno 1686. 18. Junii. Török császárnak szóló levél az státusok neve alatt.

Potentissima Invictissimaque Imperatoria Majestas.
Domine Domine Nobis Clementissime!
Augustissimae Potentissimae Invectissimaeque Imperato-

riae Majestatis Vestrae mandata, ex gratiosis ejusdem Majestatis Vestrae literis, Nobis afflictissimi hujus regni Transilvaniae trium nationum statibus et ordinibus universis clementissime directis, humillime recepimus et intelleximus. Ex syncera devotione nostra, Potentissimae Vestrae Majestati magna cum demissione repraesentamus, quod tam primores nostri, ab ipsorum, Invictissimae portae Otthomanicae spontanea subjectione quam vero nos, ipsorum vestigiis insistentes in omnibus occasionibus juxta temporum exigentiam, synceram nostram fidelitatem contestati sumus, in eademque a modo etiam inposterum usque ad ultimum vitae meae terminum constanter perseverare, inculpataepue Celsissimi Domini Principis, Domini Nostri clementissimi, erga fulgidissimam ac Invictissimam portam Otthomanicam devotioni hactenus contestatae serio adhaerentes, neutiquam praetermittemus, supplicando Potentissimae Invictissimaeque Imperatoriae Majestati Vestrae humillime, ut inculpatam nostram devotionem, hactenus syncere contestatam, ac in eadem in posterum etiam perseverandi promptitudinem clementer acceptare, nos vero regni hujus Transilvaniae Status et ordines universos, gratiosissimis suis favoribus clementissime fovere, ac in posterum etiam protegere, canonesque nostros ac libertates insigniri dignetur. Eandem Potentissimam Invictissimamque Imperatoriam Majestatem vestram altissimi Numinis Omnipotenti protectioni recommendamus. Eidemque vitam longaevam, ac Eminentissimi sui Imperii, aeternam perdurationem humillime vovemus.

Potentissimae ac Invictissimae Imperatoriae Majestatis Vestrae.

Fideles et subditi humillimi.

Anno 1686. 18. Junii. Fővezérnek irt levél ország neve alatt.

Excellentissime Domine Domine Nobis colendissime!

Gratiosissimas Potentissimae Invictissimaeque Imperatoriae Majestatis literas, ac Celsissimo Principi Domino Domino nostro clementissimo, cum excelsis Excellentiae Vestrae mandatis, nobis afflictissimi regni hujus Transilvaniae trium nati-

onum statibus universis, benignissime directis humillime recepimus et accurate percepimus. Ex syncera devotione nostra Excellentiae vestrae magna cum submissione repraesentamus: Quod tam primores nostri, ab ipsorum Invictissimae Portae Otthomanicae spontanea subjectione, quam vero nos, etiam ipsorum vestigia instantissime observantes, semper et in omnibus occasionibus, juxta temporum exigentias, fidelitatem nostram inculpate contestati sumus, cui et in posterum usque ad ultimum vitae nostrae terminum adhaererei, ndubitatamque Celsissimi Principis Domini Domini Nostri clementissimi, erga eandem fulgidissimam Invictissimamque Portam Otthomanicam, hactenus contestatam, ac ejusdem in posterum etiam syncere continuandae oblationem clementer acceptare Nosque universi regni hujus Transilvaniae status clementissimis suis favoribus fovere, ac in posterum etiam protegere, Canonesque nostros ac libertates singulariter insigniri non dedignetur. Eandem Excellentiam Vestram diu foeliciterque valere, cum dignitatis rerumque universarum prosperis successibus humillime desideramus.

Excellentiae Vestrae Servitores humillimi
Universi status et ordines trium
nationum regni Trasilvaniaect Partium
Hungariae eidem annexarum.

Anno 1686. 19. Junii. Bethlen Miklós és Dániel Mihály urameḱ instructioja Scherffenberg generálhoz.

Instructio pro spectabilibus et generosis Nicolao de Bethlen et Michaele Daniel de Vargyas ad Excellentissimum Dominum Comitem de Scherffenberg.

1.) Ha azt mondja, hogy ő a követek irását nem tudja, de mig ő neki mind a városokról, mind az had kivivéséről ordinantiaja nem jön, addig az időt nem veszti hiában, hanem dolgához lát; tudniillik vagy obsideál, vagy ha azt nem cselekszi is, de az országba bejő, kivált az hirekhez képest, vagy

az tatárra nézve be Háromszékre, vagy az törökre nézve alá Hunyad vármegyében.

Resolutio ad 1.) Az annonák oblatiojával nemcsak tovább való mozdulását, hanem csak beljebb való szállását is el kívánjuk metszeni: ha azért azt már acceptalta, mi is praestáljuk, de ugy, hogy beljebb ne jöjjön, hanem ha ki nem mégyen is, subsistáljon és minden excursioktól, annál inkább akármely hostilitástól is fogja el az hadat, mert egyeltaljában extremumot követünk magunk oltalmára.

2.) punctum. Medio tempore az szegénység securitása mint lehessen, kivált ha késik az ordinantia, az aratás pedig közelget.

Resolutio ad 2.) Ha acceptalja oblationkat, subsistalni kell és minden insolentiától elfogja az hadat, igy aztán securus lehet az szegénység, különben hostilitast mutatván, nem bizhatik az szegénység, mi is az extremumot követni kételenittetünk.

3.) punctum: Táborozásának helye hol legyen, ha mire condescendál?

Resolutio ad 3.) Tul az Szamoson legyen; különben ha beljebb jö, hostilitasnak agnoscaljuk; igy osztán oblationkat sem praestálhatjuk, az szegénység az hazaszállástól elrekesztetvén.

4.) punctum. Az markotány dolga és egyéb punctumi, melyeket proponált volt.

Resolutio ad 4: Lett ezekre resolutio.

5.) punctum. Az vágó marha dolga.

Resolutio ad 5. Oda értjük az oblatio között.

6.) punctum. Ő tőle való assecuratio-vétel, hogy mig benn leszen, tőle ne féljünk, és vice versa ha tőlünk kiván.

Resolutio ad 6. Szükséges annak meglenni, különben az szegénységnek nem lehet securitása.

7.) punctum. Az ő nagybányai embere és egyéb.

Resolutio ad 7. Elbocsáttatik.

Az levélnek is continentiáját, melyet in supplementum et declarationem praemissorum kezekhez adtuk, szorgalmatosan calculalják és juxta exigentiam rerum et occasionis számlálják eleiben jó modalitással.

Anno 1686. 19. Junii. Scherffenberg uramnak irt levél urunk neve alatt.

Excellentissime Domine nobis observandissime!

Ex Spectabilis Generosi Nicolai de Bethlen et Michaelis Daniel de Vargyas, Tabulae regni judiciariae juratorum assessorum ac prudentis et circumspecti Joannis Téglás Senatoris Civitatis Coronensis, fidelium nostrorum relationibus Excellentiae vestrae resolutione satis superque intellecta, per eosdem fideles nostros et generosum Franciscum Gyulai de Marus-Németi, supremi comitis comitatus Szolnok mediocris, placuit Excellentiae vestrae resolvere, Excellentiam vestram contendentes amanter,ut ipsos exaudire, optatoque jam jam cum responso eosdem sine mora ad nos remittere velit. De caetero diu incolumem valere Excellentiam Vestram desideramus. Datum in Civitate nostra Cibiniensi die 19. mensis Junii 1686.

Jam videmus quod omnia Christianitatis nostrae symbola, et conscientiosissimae rationes, coram Vestra Excellentia nihil hactenus ponderarunt: Nonne sufficiebat, quod plane deficientia pro fame Sacratissimae Caesareae Majestatis Christianarumque Principum aliquod regimina, pane nostro per totum autumnum, hyemem et ver vires resumserint? innumera ac infinita pecora ac jumenta abegerint? quae consumere non potuerunt, in Hungariam expulerint ibique divendiderint? hocque cum exportatis frumentis fecerint, oppida, castella, pagos, villas et aliquod florentissimos integros comitatus ad Marusium usque evacuaverint, aliquot pagos, curias, etiamque templa combusserint, plurimos ex nostris interfecerint, plurimos vero expilaverint, aliquot urbes nostras ad contributionem coegerint et tam longam patientiam nostram, et prolixe ideo factas requisitiones nostras non respectaverint? Cum jam Excellentia Vestra cum exercitu caesareo, ad ulteriora, acerbiora comminetur, violenterque ad exequendum se paret, quod verbalibus coactionibus in concedendis fortalitiis non assequebatur.

Viderit Excellentia Vestra nos conscientiae nostrae, et innatae Christianitati luculenter satisfecimus et tractatui Vien-

nensi firmiter adhaeremus, scimus istiusmodi operationes et comminationes esse contra benignam Suae Majestatis intentionem, etiam clementissime legatis nostris datam resolutionem tractatusque conclusionem.

Extremum superest, ut enixius ab Excellentia Vestra petamus et ad misericordiam Dei, mortemque et merita Salvatoris nostri obtestemur, contineat Vestra Excellentia milites et caveat ab omnimoda hostilitate, et ne abalienet nos a syncere nostra ac reali erga Sacratissimam Suam Majestatem et rempublicam christianam devotione. Ecce annonam illam (si milites continebit, eo magis si eduxerit) quam per legatos nostros promisimus in rationem armadae Caesareae, dare parati sumus, si tamen Vestra Excellentia hostem, (quod nec speramus, nec meremur) se nobis declaraverit, necessitabimur causam nostram justis armis defendere et media (quae ad ultimam extremitatem cavebimus) attingere. Super quo coram Deo et orbe christiano protestamur, neque poterimus causari, videat tandem ex manifesto sera posteritas, quod accurata in Turcas arma Caesarea hostem nullibi invenerint, sed sagvine nostro christiano (si tamen Deo sic visum fuerit) inebriata, in oppressione et cineribus nostris aliquando sunt gloriata. Quod si tamen Excellentia Vestra expeditionem nostram in nostri salutem et permansionem accomodaverit, exercitum continuerit, eo magis eduxerit sollicitudinem illam de fortalitiis (unde nobis ultimum immineret excidium) neglexerit, Sacratissimae Caesareae Majestati totique Christianitati perpetuis et nunquam intermissuris servitiis, Excellentiae Vestrae omni officiorum genere demerebimur.

Anno 1686. 20. Junii. Az deputatio szerint kölcsön kért buzának megadásáról való assecuratoria.

Nos universi Status et Ordines trium nationum Regni Transylvaniae et Partium Hungariae, eidem annexarum, notum facimus per praesentes quibus expedit universis. Mivel az mostani boldogtalan s bizonytalan üdőhöz képest, az szegény-

ség kételenittetett lakó helyeiből kibontakozni; ki miatt az némettel való tracta szerint igirt buzának szerit nem tehetjük, hanem kellett becsületes atyánkfiát Gyulai Ferencz uramat ő kegyelmét kiküldenünk, hogy mind városokon s mind falukon, vermekben az holott atyánkfiainak buzájokat találják, hozzányulathasson, és az megirt szükségre, hazánk megmaradására fordithassa. Assecurálván, felső közép és alsó minden rendű atyánkfiait, ezen három nationalis pecsétünk alatt költ levelünk által: valakiknek buzájok ezen mostani szükségre erogálódik és fordittatódik, kárban őket nem hadjuk, hanem kit-kit igazságosan contentaltatunk buzával, az szerint, amennyi buzája kinek-kinek, mennyi véka és köböl számmal felvételtődik. Az kiknek mindazáltal csak házoknépek szükségére való buzájok találtatik, az olyanok, buzájoknak elvételivel meg ne szomorittassanak. Melynek bizonyságára adtuk ezen három nationalis pecsétünk alatt költ levelünket. Datum in Civitate Cibiniensi die 20. mensis Junii. anno. 1686.

Anno 1686. 20. Junii. Az német had számára való vágó marha effectualásáról való commissio, az vármegyékre, székekre és városokra.

Praemissis praemittendis.

Ez fennforgó szomoru állapotoknak csendesitésében, és az idegen hadaknak is birodalmunkból való kitudásokban minden uton, módon nagy szorgalmatossággal munkálódtunk mellettünk levő uri és főrendű deputatus hiveink tetszésekből, és már Isten kegyelmiből hasznos gyümölcsit is remélhetjük. Mindazáltal hogy hüséges fáradozásunknak jó végét azzal is inkább közelithessük, az ennekelőtte igirt 12,000 tizenkét ezer köböl buzán kivül bizonyos számú öreg marhát is, berbécseket is kellett igirnünk azon had szükségére, melyet közönséges tetszésből igy rendeltünk: három-három kapuról adjanak egy-egy jó öreg ökröt és egy-egy jó öreg berbécset, hasonlóképen Hátszeg városa ökröt nro 2 és berbécset is numero 2. Hunyad városa ökröt numero 3, és berbécset is nu-

mero 3, Abrudbánya városa ökröt numero 3, és berbécset is numero 3.

Vizakna	ökröt nro.	3	berbécset nro.	3
Fejérvár városi rend	„	„	1	„	„	1
Udvarhely városa	„	„	1	„	„	1
Csik Szereda	„	„	1	„	„	1
Kézdi Vásárhely	„	„	3	„	„	3
Illyefalva	„	„	1	„	„	1
Bereczk városa	„	„	1	„	„	1
Sepsi Szent-György	„	„	1	„	„	1

adjanak és Kolozs, Doboka és Szolnok vármegyéből Besztercére; Thorda, Fejér és Küküllő vármegyék Küküllő s Marus között való része Marus-Vásárhelyre; Hunyad pedig és Küküllő vármegyék az Küküllőn innen való része és több városokkal hajtsák Medgyeshez, ad diem 28. mensis praesentis minden okvetetlen, és a megirt városbeliek rendeljenek hiteles embereket ezen marhák percipiálására, gondviselésekre s az innen veendő dispositio szerint való erogatiora is. Igy értvén azért hűségtek ez dispositionkat, parancsoljuk kegyelmesen és serio (hűségtek is ez egész universitasra kiirni és ezen dispositionkat az universitas részéről effectualni semmiképen el ne mulassa) hiba és fogyatkozás nélkül való effectualására. Secus non facturi. Datum in civitate nostra Cibiniensi die 20. Junii. anno 1686.

Anno 1686. 21. Junii költ. Kolozsvári uraim levele közönségesen, érkezett 21. Junii urunknak.

Méltóságos fejedelem, kegyelmes urunk!

Hogy Isten nagyságodat, gondos bajoskodási között, szerencsés hoszszas országlással megáldja és minden dolgaiban boldogitsa szivből kivánjuk.

Kegyelmes urunk, nagyságod méltóságos parancsolatját nagy alázatossággal vettük, és hogy nagyságod ezen városának lakosiról és ez mostani időben ide gyülekezett hiveiről, a munitioknak nagyobb mértékben való kivitisére (igy, tán ké-

szitésére) puskapornak és bizonyos számú válogatott gyalogoknak ideküldéséről kegyelmes gondot viselt, és egyéb kivántató szükségekről főkapitány urunk ő kegyelme által disponáltatott, az Isten nagyságodat érette áldja meg, és hogy nagyságod, ha szintén obsidiáltatnánk is, fejedelmi kegyelmes segitségét és az ellenségnek ereje alól való felszabadittatásunkat igiri, az nagyságod kegyelmességében megnyugodván, életünk fogytáig nagyságodnak alázatosan megszolgáljuk. Nem kételkedünk kegyelmes urunk vádoltathattunk nagyságod méltóságos személye előtt csüggedéssel, de kegyelmes urunk, mind az urak Serédi és Gyerőfi uramék, mind a benn levő kevés nemesség nemhogy rémitéssel, de inkább nagy biztatással vannak a fegyver viselő rendek között; a mi pedig az nagyságod fizetett szolgáit is illeti, kik minden nap nagyságod kenyerén élünk, hogy avagy csak legkisebb hűségtelenségünkkel, nagyságodhoz való erős kötelességünket megmocskoljuk, helyesen azzal eddig is nagyságod méltóságos tekinteti előtt nem traducaltathattunk, s ezentul is ugy igyekezzük magunkat alkalmaztatni, hogy a mi gyenge szolgálatunk miatt sem nagyságodnak busulása, sem az hazánknak kára ne következzék, és megnyugodván nagyságod fejedelmi kegyelmességében, vérünkkel is ha ugy kivántatik, hűségünket megpecsételni el nem mulatjuk, és Istenben vetett jó reménységgel, több nagyságod benn levő igaz hiveivel, az nagyságod városát és az hazánknak nevezetes bástyáját életünk fogytáig megoltalmazzuk; noha kegyelmes urunk, mint ilyen nagy városban, ha szintén ketten, hárman csüggedeznének, avagy valami szakadásra gondolkodnának is, melyet is még eddig derék mértékben eszünkben nem vettünk, már Isten jóvoltából mind nagyságod külső hivei és fizetett hadai felesebben lévén benn, mind pedig az közrend is nagyságod kegyelmes parancsolatját elolvastatni hallván (megpróbálván már az német igáját), egy szivvel lélekkel az város megtartását akarjuk; hogy valami szakadás végbemehessen, nagyságod meg se gondolja, s mi is meg nem engedjük. Ma reggel kegyelmes urunk a német tábor Apahidához szállott, honnét merre szándékozzék, bizonyosan nem tudhatjuk, noha közönséges hirül ugy hallatik, hogy az Aranyos mellé szándékoz-

nék, melyről Gyulai Ferencz uram ott lévén, ugy hiszszük nagyságodat ottan-ottan tudósitja, innét gyakorlatossággal kivánván ő kegyelme katonákat kapitány uramtól, kik által mindenfelé tudósitást tehessen. Az nagyságod méltóságos parancsolatját az ecclesiasticusoknak ő kegyelmeknek is praesentalván, mindenekben ő kegyelmek is nagyságod kegyelmességére bizván magokat, hűségeket igirik, és nagyságodnak szerencsés és hoszszu uralkodást kivánnak.

Szamosfalváról kegyelmes urunk az lövő szerszámocskákat egy szekeren mind behozattuk. Ezentul is, kegyelmes urunk, kapitány uram nagyságodat minden occurrentiakról alázatosan tudositani el nem mulatja, mostan is bővebben irván ő kegyelme főkapitány uramnak ő kegyelmének, melyeket ő kegyelme nagyságodnak tudjuk értésére ad.

Nagyságodat hoszszas irásunkról alázatosan követjük és kivánjuk Isten nagyságodat szerencsés hoszszu élettel áldja meg. Datum Kolozsvár die 21. Junii, anno 1686.

Nagyságodnak igaz hivei alázatos szolgái:

mostan Kolozsváratt levő
külső és belső s praesidiariusi
minden rendek.

Szebeni edictumok.

Anno. 1686. 22. Junii.

Minthogy mindenekben, kiváltképen az szállott várakban s helyekben is megkivántatik az jó egyesség, militaris disciplina nélkül soha sem meg nem maradhat, sem semmi dolog jól végben nem mehet, annak okáért kivántatik, hogy minden rendek ez alolmegirt edictumokat megtartsák.

1.) Valaki illetlenül szitkozódik, toties, quoties fogná continualni, megpálczáztassék, ha pediglen káromkodó szókat, ugy mint ördögadta, ördögteremtette és hasonlókat, meghaljon érette.

2.) Valaki egymásnak becsületit meg nem adná, az dolog mivoltához képest büntetődjék.

3.) Valaki mást fegyverrel, ütéssel, veréssel fenyegetne, megpálczáztassék keményen, ha haragból vért tenne, fegyvert vonna más ellen, vágna, vagy lőne, meghaljon érette; ha kinek kitől bántodása vagyon, előtte járójának eligazitásától várjon.

4.) Valaki paráznaságban találtatik, szabados személy megperengéreztetik, nős ember megöletik; az ki pedig erőszakot tészen, bárki légyen, megöletik érette.

5.) Valaki lopásban találtatnék három forint felett, felakasztassék, azon alól ha lop, keményen megpálczáztatván az ellopott marhát is megfizesse, ha elő nem adhatja; a ki pedig kenyeres társát lopja meg, meghaljon érette, hasonló képen az ki gazdáját, s gazdája szállóját meglopná, meghaljanak.

6.) Az ki szálásosztó jele-hire nélkül erővel foglalna szálást, avagy gazdája derék kárával helyt foglalna, veréssel vagy tömlöczözéssel büntetődjék, derekas erőszak-tételért meghaljon. Az ki gazdáját ingyen való gazdálkodásra erőltetné vagy más ember szállását erővel elfoglalná, hasonlóképen meghaljon.

7.) Valaki uteán vagy piaczon csak egy pénz érő marhát is elvonna vagy lopna, megpálczáztatván, az elvont marhának árát is megfizesse, a ki pedig utonjárokat, akárminemű élés, fa-hozó embereket fosztana, juhokat vagy egyéb barmokat pásztorok elől elvonná, erővel és akármiképen az élésnek szabados behozását impediálná, meghaljon érette.

8.) Valaki engedelem nélkül zsákmányolna, falukra kimenne akármi élésnek és az szegénységnek javainak elvételére, meghaljon érette.

9.) Ha valakinek szolgája elszöknék, az kinél találtatik, törvény nélkül tartozzék urának kezében adni; ha pedig utczákon vagy egyéb helyeken találtatnak afféle szökött szolgák, avagy bizonyos gazda nélkül lézengő emberek, megfogattassanak.

10.) Az mely szolga, avagy egyéb rendek is főgeneralis uram avagy polgármester és királybiró uramék hirek nél-

kül ki akarna menni, megfogattatván, elejekben vitessenek és érdemek szerint pálczával büntettessenek. Az kik pedig be akarnának jöni, ugyan ő kegyelmeknek eleiben vitessenek megvizsgáltatásra.

11.) Minden ember szolgáját, cselédjét illendő fenyitékben tartsa, mert ha mi excessust tévén, uroktól érdeme szerint meg nem büntetődik, urok büntetődik szolgájoknak cselekedetekhez képest. Valamely tiszt alatta valóit illendőképen meg nem zabolázza, és illendő fenyitékben nem tartaná, hasonlóképen büntettetnek.

12.) Valaki előttejarói ellen engedetlenkednék, azok ellen támadna szóval vagy cselekedettel, minden kedvezés nélkül meghaljon érette.

13.) Valakinek hol helyt mutatnak, vagy élet, vagy halál, helyét megtartsa, a ki meg nem tartaná akármi okból, meghaljon érette.

14.) Semmi szóra, avagy egyéb jelre az fokokról, bástyákról szót ki ne adjon feje vesztése alatt, sőt valaki ellenség köziben irna, izenne, közönséges tetszésen kivül, vagy akárminemü jelt adna, az ellenséggel titkon vagy nyilván egyet értene, meghaljon érette.

15.) Senki éjtszaka lámpás vagy szövétnek nélkül ne járjon: mert ha ugy találtatik akár ki is, akár városi rendtől akár praesidiariustól, megfogattatván és fogságban tétetvén, reggel előttejárói kezében adatik és érdeme szerint büntettetik, ha azzal mentené magát, előljárójától küldetett, vigyék annak eleiben igazság adására, kik megfogják.

16.) Az fokokon, bástyákon senki hivatala kivül ne járjon élete veszedelme alatt.

17.) Az kinek hol rendelt helye vagyon éjjel, nappal szorgalmatosan vigyázzon, mert ha gondviseletlensége miatt oly fogyatkozás esik, meghal érette.

18.) Az strászamesterek minden éjszaka szorgalmatosan megjárják az strázsákat, melyre derekasb gondviselése Székely László uramnak ő kegyelmének lévén, az több strázsamesterek ő kegyelmétől hallgassanak, ha ki közülök hivatalján el nem járna, kedvezés nélkül megbüntesse ő kegyelme, minthogy az egész városnak veszedelmét, vagy meg mara-

dását illeti azoknak hivataljok; az czirkálók is kik jól nem vigyáznának avagy oda nem mennének az hová küldettetnek, meghaljanak érette.

19.) Hadnagyok és egyéb tisztviselők is, szorgalmatos vigyázásban legyenek ki-ki neki rendeltetett helyeken.

20.) Az mely kapuk nyitva lesznek, soha porkoláb vagy hadnagy nélkül ne legyenek, életek és tisztek vesztése alatt.

21.) Ha valami fogyatkozást látnak az szükségnek idején az generalisok, az városi civilis jurisdictiojának praejudicíuma nélkül, quoad militaria et defensionem Civitatis, ugy mint fokokra és bástyákra rendeltetett vitézlő rendeknek szabadon parancsoljanak, hasonlóképen az városi tisztviselők is ha mi olyan szükséget látnak, parancsolhassanak az praesidiariusoknak. Az kik az két fél között szófogadatlanok találtatnak, érdemek szerint való büntetéssel ki-ki competens birája által megbüntetődjék, minthogy az város veszedelmében és megmaradásában jár, az hittel való kötelesség is nem mást kivánván e kivül.

22.) Senki az mi, vagy polgármester és királybiró hirünk nélkül se titkon, se nyilván gyülekezetet ne tegyen, sőt az ki ellenkezőben kimegyen is, senki hir és engedelem nélkül, se hitre se másképen, az ellenséggel ne beszéljen élete veszedelme alatt.

23.) Ha fejedelmi méltóságunk, életünk vagy igaz hiveink ellen, vagy ez Szeben városának és annak lakosinak ártalmokra, veszedelmekre valót hallana, látna vagy értene akár ki is, azt semmiképen eltitkolni ne merészelje, hanem igazán és hiven nekünk megjelentse itt levő tanácsuraknak, vagy botja alatt levők, polgármester és királybiró uramék is az ki hireket hallana is, tisztviselőjének tartozzék megjelenteni, minden haladék nélkül, ha ki pediglen az város és az közönséges jónak ártalmára való hireket költene, meghaljon.

24.) Ha az ellenségtől vagy másoktól is, akárkiktől, levelek, jegyzések hozatnának, senki addig élete vesztése alatt megnézni ne merészelje, mig nekünk vagy tanácsur hiveinknek vagy polgármester uraméknak kezében nem adja.

25.) Minden rendbeli tisztviselők és az egész nemesség minden reggel öt órakor, hasonlóképen délután is két órakor palotánkra tartozzanak feljöni, és innét várni ordinantiát. Az mely nemes uraméknak pedig bizonyos hivatal nem rendeltetett, gyakrabban itt az palotán fenn legyenek, és magunk személyünkre vigyázzanak.

26.) Minden háznál elegendő viz legyen kádakban és egyéb edényekben és az tüzre szorgalmatosan vigyáztasson ki-ki házánál. Ha valahol tüz támadna az ellenségnek az városhoz közel, vagy alatta létekor, senki állását el ne hadja, hanem arra rendeltetett emberek viseljenek gondot az tüz oltásra, ki ha gyuladás alatt kapdosna vagy házat verne, meghaljon érette.

27.) Éjtszaka vagy nappal senki se lövöldözzön szükségen kivül. Ha nappal lövöldöz, megpálczáztassék, az éjszakaiért meghaljon.

28.) Az kapuknak zárlása, nyitása világos időben legyen, és minekelőtte az öreg kaput megnyitnák, az kis kapun egy tized alja kész fegyverrel, feltekert puskákkal kimennyen, megnézze az kapuk táját, ugy eresztessék le az derék kapu; megnyitván az kaput, az leshelyeket, kerteket és hostátokat megjárják.

29.) Valaki méltó ok nélkül való lármát csinálna, meghaljon érette. Az ki zendülésnek, vagy az ellenségnek jelen létében, idején elé nem állna jó fegyverrel, készülettel, vagy rendelt helyére nem sietne, az szerint meghaljon.

30.) Az mostani állapotot néző minden dolgok az zászló alatt szokott processus szerint revideáltatván, birák, az nemesség, vitézlő és városi rend közül elegyesleg legyenek, azoknak az incattusoknak causaiban, kik polgármester, király- és szék-biráinak botjok alatt nincsenek, és noha most is minden dolgok az zászló alatt szokott processus szerint revidialtatnak, mindazáltal salvo jure et usu et consvetudine, ritu ac processu saxonico permanenter de maradnak fenn ez edictumok csak ez mostani egy casusban. Secus non facturi. Datum in civitate nostra Cibiniensi etc.

Anno 1686. 23. Junii. Scherffenberg uram 23. Junii költ urunknak szóló levele.

Celsissime Princeps Domine mihi colendissime!

Spectabiles ac Magnificos item et Generosos Dominos ablegatos relatores praesentium, percepta Celsitudinis Vestrae resolutione, penes credentionales 19. hujus emanatas, juxta desiderium Celsitudinis Vestrae sine mora dimitto. Qui oretenus exponent, quantum eo super respondere, mihi pro servitio suae Majestatis Sacratissimae Caesareae atque Regiae permissum fuerit, et ne tempus verbis ulterius protrahatur, proprius Celsitudinem Vestram appropinquare, et eo citius ac melius negotii tractandi et concludendi, opportuniorem quaerere occasionem conveniens duxi. Celsitudinem Vestram in reliqno foelicissime valere exopto. Actum in Castris Caesareis ad Appahyda positis.

Celsitudinis vestrae die 23. Junii 1686.

Servus paratissimus
Fridericus Comes de Scherffenberg.

Anno 1686. 23. Junii. Bethlen Miklós, Gyulai Ferencz és Dániel Mihály uraméknak irt levél az statusok neve alatt.

Kegyelmeteknek ajánljuk szolgálatunkat.

Gyulai Ferencz uram ő kegyelme az ur fögeneralis uramnak ő kegyelmének irott két rendbeli leveleit velünk is közölvén, ő kegyelme, continentiait megértettük. Csodás dolognak tetszik mi nékünk, mintha könyebbségünkre szolgálható dolognak kivánná ő kegyelme magyaráztatni az ő felsége hadainak Tordához való szállását, károsnak pedig, hogy odaszállásában eddig akadályoztatott, hanem ha ezt ő kegyelme velünk jobban elhiteti. A mi az buzabeli difficultást illeti, ugy gondoljuk, rostálatlan kelletvén megőröltetni a siettető alkalmatosságra nézve, a miatt esett, mindazáltal szoros inquisitio által végére menvén, illendő orvosoltatását elkövetjük. A mi az több buzáról való dis-

positiónkat illeti, az iránt Bethlen Miklós uraméknak elégséges instructiójok vagyon, de lehetetlen praestálhassuk, ha mégis beljebb jönek és az elkövetett insolentiájoktól meg nem szünnek. Ha azért, az mint Bethlen Miklós uraméknak instructiójokban is adtuk, azt kivánják, hogy mi az mi oblatiónkat praestáljuk, vigye ki az hadat, hogyha azt semmiképen nem cselekszi, az Szamoson túl subsistáljanak és az insolentiáktól is szünjenek, egyébiránt beljebb való mozdulásokat egyáltalában hostilitásnak értjük, és valamit ad Isten, magunk s hazánk oltalmára való minden mediumokat elkövetni, tovább nem halasztjuk. Ellenkezik resolutióival s kivánságival az hadaknak beljebb való szállitásával való fenyegetődzése, melyhez képest az ő felsége resolutióját is minden órán nagy reménységgel várván, miképen léphetnénk arra, hogy az urak közül valakikkel való szemben lételinek annuálnánk, az mi kegyelmes urunkkal ő nagyságával pedig sok tekintetekre nézvén, teljes lehetetlenség, kegyelmetek is általláthatja. Kegyelmetek azért communicatis consiliis, instructiójának tenora szerint kivántató magok alkalmaztatását el ne mulassa. Isten kegyelmeteket éltesse és hűségire bizott dolgokra segélje. Datum Cibinii die 23. Junii anno 1686.

Kegyelmetek szolgáló atyjafia

Az tanács rend és az országnak
főrendű deputátusi etc.

Anno 1686. 25. Junii. Scherffenberg uramnak irt levél urunk neve alatt.

Excellentissime Domine Nobis observandissime!

Redierunt ablegati Nostri insperato ab Excellentia Vestra excepti ac etiam dimissi, literasque ejusdem, cum eisdem commissis, nobis repraesentaverunt. Non possum non dolere, cum nec syncerae meae, ac statuum regni hujus Transylvaniae, Partiumque Hungariae eidem annexarum, erga Augustissimam Suam C. R. Majestatem, totamque Christianitatem, devotionis declaratione, nec tot perpessorum adversorum pacientiae, nec

vero Christianarum nostrarum oblationum promtitudinis acceptatione (quibus nos conscientiae nostrae satisfecisse nemo in dubium revocare potuit) potiamur. Viderit Excellentia Vestra, si clementissimis S. Caesareae Regiaeque Majestatis ac totius etiam Christianitatis resolutionibus nos, sanctaeque nostrae devotioni iteratis vicibus declaratae insistere nolit. Nos interim divino invocato numine gratiosissimis Augustissimae Suae Majestatis resolutionibus instantissime adherentes, media quoque defensionis nostrae inculpata promovere necessitabimur; videat tandem ex manifesto sera posteritas, quod accurata in Turcas arma caesarea hostem nullibi invenerint, sed sangvine nostro christiano (si tamen Deo ita visum fuerit) inebriata in oppressione et cineribus nostris aliquando sunt gloriata. Caetera Generoso Francisco Gyulai Excellentiae Vestrae candide repraesentanda commisimus. Eandem Excelentiam Vestram divinae protectioni recommendantes.

Anno 1686. 25. Junii. Gyulai Ferencz uramnak irt levél három pecsét alatt.

Kegyelmednek ajánljuk szolgálatunkat.

Kegyelmed Bethlen Miklós uramék odaérkezések előtt nekünk irott levelét vévén, arravaló kegyelmetekre közönségesen dirigált választételünket Bethlen Miklós uramék visszahozták, de mi abban tett resolutiónktól recedálni semmiben nem akarunk, sőt ujabban is beszélgetvén azon dolgokról, akartuk ő nagyságának kegyelmed által eleiben terjesztenünk. Kegyelmed azért mindenekben ez resolutiónkat az general előtt declarálja, sőt ugyan cathegorice mondja meg, ha azt akarja, hogy mi az mi oblatiónkat praestáljuk, ő nagysága is a hadakat vigye ki az országból, vagy ha az ugyan semmiképen nem lehet, subsistáljon egy bizonyos helyen az Szamoson túl, és minden excursióktól s insolentiáktól fogja el; ne adjon okot az ő felsége és az keresztyénség iránt tett keresztyéni oblatiónk mellől való elállásra, sem pedig az ő felsége hozzánk leküldött méltóságos punctumira, és az ő felsége contentuma szerint lett alázatos submissiónktól való el-

szakadásra ne kényszeritsen, sőt inkább azok mellett való perseverálásunkat ő nagysága is maga jó emlékezetinek terjedéséért, az eddig rajtunk forgott sok insolentiáknak interrumpálásával munkálódja és erősitse. Különben, ha ugyan csak nem szünik, sőt ellenünk gyakorlott munkáit terjeszti, melyet már ennyi oblatióink nem acceptálására nézve kedvünk ellen is lett resolutiónkhoz képest, a porta hostilitásnak magyarázván, Isten s ez világ előlt kiterjesztett protestatiónkkal, magunk oltalmára szolgálható mediumokhoz nyúlunk: maradjon örökké való emlékezetben az dolog szomorú kimenetelinek oka. Hogy pedig az mi kegyelmes urunkkal, avagy az urak közül akárkikkel is ő nagysága tractáljon, annál inkább szemben légyen; azon elméjét ne is forgassa, mert ha ujabb tractához nyulnánk, azzal az oda fel már végben ment tracta mellől elállanánk; mostanában menvén csak végben a tracta, már is azzal ellenkező dolgokat kell szenvednünk, hát tovább miként bizhatunk az ő felsége kegyelmességéhez? Az ő nagyságával s az urakkal való szemben létellel pedig az török előtt perdalnók magunkat, végső veszedelmünkre. Most is azt irja s izeni az török, mi hivtuk öket be; mennyivel inkább ha afféle szemben lételek lesznek, mire nem fakadnának ellenünk. Ő felsége maga is az mi török ellen való declaratiónkat bizonyos török kezénél levő helyeknek megvétele utánra determinálta, miképen praecipitáinók hát mi magunkat azzal ellenkező cselekedetekkel. Egyébiránt is tudván mi is az dolgokat discernálni, semmi arra való utat és módot nem látunk, oda fel lévén solennis követink várják (ha extremitásra az hadak beljebb jövetelivel nem kénytelenittetünk) patienter és jó reménységgel az ő felsége kegyelmes resolutióját és annak igen serio adhaereálni is kivánunk, melytől semmiképen, ha nem kénytelenittetünk, nem recedálunk, sem ellene nem cselekeszünk. Ha pedig ellenkezőre kénytelenittetünk lépni, mi arról solenniter protestálunk. Kegyelmed ezeket candide declarálván, lássa ő nagysága mit cselekeszik: maga pedig hazajövetelit tisztességes uton procurálja, ha ott való mulatásának és az dolgoknak csendesitésében való fáradozásának könyebbségünkre való foganatját nem reménylheti; ha pedig lehet valami reménysége kegyelmed ott való mulatásá-

nak, nem difficultálhatja az közjóért azt is elkövetni. Azonban pedig az mi oblatiónk szerint ha acceptálja, az buzáról és vágó marháról is disponáltunk, s administráltatni is el nem mulatjuk, csak lehessünk securusok felőle, hogyha semmiképen hátrább nem száll is, de sem beljebb nem jő, sem pedig az hadak excursiójával bennünket és szegénységünket semmi módon nem infestáltat, s károsittat. Értettük azt is, hogy kémje lett volna itt a generálnak, és hogy oda azt vitte, az székelység zúgolódik, Tökölyi uramhoz vonnának. Istennek hála efféle nehézség közöttünk nincsen, jelét adták az székely atyafiak, mint vonszódnak Tökölyihez. Una hirundo non facit ver, és igy csak Daczó Jánosból nem állott az székelység. Hogy pedig mi Tökölyi emberét akarnók az portára küldeni, és hogy ide hadakat hoztunk volna, abban semmi sincs. Oda küldöttük pro informatione az general ő nagysága urunknak ő nagyságának szóló utóbbi levelét is in veris partibus kegyelmednek, megnyugodt elmével lévén abban, hogy kegyelmed tehetsége szerint minden dolgokban az mi kegyelmes urunk és ez haza közönséges javára hüségesen munkálódik, és bennünket az tovább való dolgokról késedelem nélkül tudósit, melyet el is várunk kegyelmedtől; ajánlván ezzel Isten oltalmába kegyelmedet. Datum in civitate Cibiniensi die 25. mensis Junii anno 1686.

Kegyelmek szolgáló jóakaró atyjafiai
a tanácsrend és az országnak
deputátus förendei.

Anno 1686. 25. Junii. Gyulai Ferencz uram levele az deputatus uraknak.

Ajánlom nagyságtoknak s kegyelmeteknek alázatos szolgátatomat, és Istentől békességes megmaradást kivánok.

Itt tegnap, valami méhek alkalmatosságával az városnak nagy része megége délután három óra tájban; mivel én az házakat annyira nem tudtam ki kié volt, kivánván hogy irnák meg az városiak kié volt a hol elkezdődött az tüz, im azért

Vida uramnak megirták s felszakasztván nagyságtoknak s kegyelmeteknek elküldöttem, valóban busult az generalis rajta, az officerekben is sokat beküldött oltalmazására, meg is fogatott az németekben négyet, magam is bementem s az kerteket mindenütt vonattam mindenfelé, de mihelyt az tüz támadott, olyan nagy szél támadott, hogy ötödik, hatodik ház is egyszersmind csak gyuladott az szélmentiben. Az generalis az estve azt mondá: sem itt, sem másutt az falukban sütni sem hadja az hadat, bizony felette bánja kárvallásokat, az bizonyos hogy companiát adott volna be az előtt, az kik gyuladástól s alkalmatlanságtól az várost oltalmaznák, nem is lött volna az rettenetes égés, ha az szél nem támadott volna; tiz órakor szállván meg az tábor tegnap, csak magánosan beszélgettem az generálissal ketten az maga sátorában, kérdém ugyan syoncere: mondja meg ő nagysága, hová akar már menni, mert abból nagy rosz következik, az hazánkat sedes bellivé akarja tenni, kiért is ő felségének nehézségét fogja magára ő nagysága vonni, és hogy mi az ő felségének követeink által igért devotiónkat nem praestálhatjuk, ő nagyságát fogjuk okozni véle. Gondolkozván az generális, mondá: bizony ha Caraffa jött volna be, eddig nagyobb, s gonoszabb dolgokat cselekedett volna, az mint Caraffa jön is, már az Tiszán által fog jöni. Haisler is innen való tudósitástól függ, hanem mégis megcselekeszi, mutasson egy bizonyos alkalmatos helyet nagyságtok s kegyelmetek, az hol barátságosan subsistálhasson, és az annona szolgáltatódjék ki, mind addig, mig az ő felségetől való kegyelmes resolutio aláérkezik, ő kész leszen akkor ki is menni, mert megvallja, mivel szakmári commendánságában is ő neki az urtól, Teleki uramtól semmi injuriáltatása nem volt, az urnak is ő tőle, bizony maga szánja az szegénységet, mert tudja jól, hogy eleitől fogvást ötszász ezer tallér érő károkat is vallottunk etc. De gondoljuk meg, ha ő felsége az őneki adatott instructióját kegyelmesebb resolutióval megváltoztatni akarta volna, kivált az városok iránt, régen más paranesolatja érkezett volna neki, és minthogy nem ő dolga hanem ő felségé-é, ő kiment volna, hanem hozassunk minél hamarébb parancsolatot ő felségétől reája, s ő mindjárást kész lesz mindenecket elhagyni, s kimenni, sőt megvallja, azt is megese-

lekedhette volna, hogy patenst bocsáthatott volna ki az szegénységre, hogy mindenünnen haza takarodjanak az emberek. Salva guardiákat, protectiókat, assecuratoriákat adott volna ki, de még sem cselekedte; ő ezeket kész volna most is adni patens nélkül is, ha nagyságtok s kegyelmetek akarja. Kérdé tőlem mit gondolok syncere, az erősségekben bocsátanak-e kezéhez? Én mondám: én bizony nem hiszem, mert soha az töröktől való félelem miatt meg nem merik probálni. Ő mondá: Lássák, csak ezután ennél is terhesebb conditiókat ne praescribáljanak, hiszen az lengyel király akarta volna elfoglalni, ha ők előbb nem érkeztek volna; az pedig felette kevély nemzet, soha meg nem állhattunk volna velek; és bizony félt bennünket, sedes bellivé leszen ez az ország. Eddig ők Lippát s azokat az aprólék erősségeket kézhez vette volna, megegyezvén Caraffával s Hajzlerrel és most Nándor-Fejérvár táján vagy Várad alatt volnának; hanem az Istenért jöjjön közhelyre az ur Teleki uram, az kivel végezhessen más tanács urral együtt, nem lészen az mi kegyelmes urunknak ő nagyságának s az országnak is kárára, bizony a nélkül nem lehet meg az jó egyesség, hiszen odamegyen ő az hová akarjuk. Ezt nékem csak magamnak jelentette, csak ketten beszélgetvén vele. Ezt akartam nagyságtoknak s kegyelmeteknek értésére adnom, hogy bizonyos alkalmatos securus státiót kiván. Vajda János uramnak ujabb commissiót kellene nagyságtoknak s kegyelmeteknek iratni Kolozsvárra. Ezzel Isten oltalmába ajánljom nagyságtokat s kegyelmeteket. Keresztes 25. Junii anno 1686.

Nagyságtoknak s kegyelmeteknek

alázatos szolgája

Gyulai Ferencz.

P. S. Ezek az beszélgetések mind ebéd előtt voltanak, urunktól ő nagyságától vagy két passust kért, adasson ő nagysága, az kikkel undequaque elküldhessen, mivel ő is mindenfelé ad. Az secretariusnak bizony nem ártana egy közönséges hatvan-hetven forintos ló, mert ez ugyan Bécsből jött hiteles deák. Im mit irjon Kovács István uram ő kegyelme Vásárhelyi uraimék felől elküldöttem; én is irtam Gyulafi uram-

nak az dologról, az nagyságtok s kegyelmetek assecuratorióját is, ha valamit használna ez alkalmatossággal, elküldöttem, hadd lássák. Medgyesről, Vásárhelyről bár hoznának bort, szalonnát, vajat, mézet, mert igen panaszkodnak az generálisok, nem kaphatnak pénzen is. Kérnek felette igen, igen reája irjak, de én nem mertem nagyságtok, s kegyelmetek hire nélkül cselekedni.

Anno 1686. 26. Junii. Bethlen Miklós, Dániel Mihály és Zigler uramék levelek az deputatus uraknak.

Kötelesen szolgálunk nagyságtoknak s kegyelmeteknek

Szomoruan irhatjuk nagyságtoknak, kegyelmeteknek, még idejövetelünk előtt már elrendelte volt az generalis, hogy Tordához szálljon, most reggel meg is indula. Valamit el tudtunk követni, szép szóval, obtestatiókkal, végtére kenykedéssel és protestatiókkal, hogy ő lészen oka, hogy elveszünk desperatióra jutunk, és a kész concludált confoederatiotól is elszakadunk, fegyverhez nyulunk, etc. Sok volna a szó, mind ezek semmit nem használnak, csak azt mondá: mi szükség volt ide fáradnunk, mi szükség nagyságtoknak, kegyelmeteknek is ide plenipotenti a nélkül küldözni, ő az fejét köti belé, hogy az az tracta végben nem ment, nem is megyen az ő hire nélkül, legalább nem ratificáltatik; azért sem ki nem megyen, sem hátrább nem száll, sőt itt sem subsistál, hanem beljebb megyen; ubi media non juvant extrema sunt tentanda: tudja ha közelebb megyen, nagyságtok s kegyelmetek is inkább kezeügyiben lészen. Maga kegyelmed Teleki uram és több urak tractálhatnak vélle, egyébiránt beljebb menvén is hostilitást nem követ, ha mi nem kezdjük; ha élést adunk nem kóboroltat, ha nem adunk vészen; és ha hostilitást kezdünk, ő is elköveti, Isten és az világ előtt nem ő, ha nem mi leszünk okai magunk romlásának, nem győzzük megirni mind az sok szót, az mely utrinque végben ment, az nép éhelhalását, elfutását, etc. hogy urgeáltuk, azt mondta: vos estis in causa, qui prohibuistis, ne salvaguardas petant és azt

mondja, hogy ezt Nagy Pál urammal beszélvén, arról a salvaquardák állapotjáról, és maga házáról vállak vonitásából és paraszt emberek szavaiból tanulta ki ; most is mindazáltal azt mondja : ne fugiant, maneant domi, petant salvaguardas, dabo ; sed si fugiunt, ego non possum custodire. Commovealódék, hogy az mondók : meglássa mint folytatja az dolgot, Isten ez világ és a császár előtt mint ad számot ennyi szegény lélek veszedélméről, azt mondá : illi certe rationem reddunt qui inter vestras dominationes volunt, ut reguum pereat ; mert azt mondja : soha az statusok az maguk megmaradására való utakat el nem mulatnák, ha az urak megengednék ; melyet az idő és az experientia is rövid nap megmutat tudja ő. Mondottuk erre : ne gondolkodjék ugy ; bizony az statusok közönségesen végeztek, per liberrima suffragia, hogy az praesidiumokat nem admittálhatják, azt mondja : o Domine, fui et ego in multis consiliis, de egy két nagy authoritativus ember az mit akar per inspirationes etc. csak véghez viszi, hogy ugyancsak az ő akaratja menjen véghez. Mi is sietünk, ugy tudjuk Gyulai uram is irt az előtt is, most is nagyságtoknak, kegyelmeteknek. Isten szent fiáért szánjon meg bennünket. Apahida, 23. Junii 1686.

Bethlen Miklós,
Dániel Mihály,
István Zigler etc.

Summa summarum :

Most is csak az praesidiumok dolgát, plenipotentiarius urak tractáját nyesi, és kimenését ugy igiri, egyébiránt csak fenyegetődzik. Ilyen comunicatióját még nem láttuk mint most. Azon is furiál, hogy az kolozsvári liszt annak idejében kész nem volt, és hamu vagy föld volt, nem liszt, nem is akarták elvenni.

Anno 1686. 26. Junii. Gyulai Ferencz uram levele az deputátus uraknak.

Nekem bizodalmas uraim Isten nagyságtokat s kegyelmeteket békességes megmaradással áldja meg, kivánom.

Scherfenberg generalis uram ő nagysága midőn sok dol-

gokról beszélgettünk volna mondá : mikorra várhatom az választ, mert az üdő csak telten telik, az szegénység is éhelhalóvá lészen s pusztul az föld. Én mondám : minden órán várok udvartól, mivel velem igen syncere kezdett tractálni. Kényszeritém keresztyénségére, s az magyar nemzethez való szeretire etc. mondja meg ő nagysága mi akaratja, és az kivánságiban mire condescendálhatna, mert lám Tökölyit kiüztük, lám semmi hostilitást, sem az télen, sem most nem mutattunk, kivel az török előtt kedvetlenséget is nyertünk, minden keresztyéni devotiónkat megmutattuk ő felségéhez és az keresztyénséghez, ugy, hogy többet ő felsége sem kivánhatott volna. Mondá ismét az generális : sokszor megváltoztatok igéretetekben, mert nekünk az portáról is megirták, hogy ti hivjátok az török, tatárt, holott ti nektek az török nem jóakarótok, meg vagytok jegyeztetve az török előtt igen, csak szintén az alkalmatosságot várja. Az mostani fővezér kivált igen politicus, azért semmiképen nem lehet meg az accommodatio, valamig két erősséget nem bocsáttatok kezünkben, mert nem hitet ő felsége. Én mondám : bizony soha arra az ország nem mégyen, mert nem merjük adni, valamig Budát, Egret, Váradot, Temesvárt, Nándor-Fejérvárt magáévá nem teszi az keresztyénség, mert sok példák vannak előttünk, hanem valami más mediumot kellenék nagyságodnak feltalálni. Mondá : ha az urral Teleki urammal és még vagy kettővel beszélhetett volna, eddig is kimentenek volna az hazából, az szegénység is nem pusztult volna ennyire. Mind addig addig reménykedém néki, mondja ki akaratját, hogy sub rosa in secreto kimondá : ha egy főrendet vagy két ezer emberrel ide adtok mellénk, mint ha csak voluntarius milesek volnának, a mint Teleki uram is cselekedett volt annak előtte, hogy annyival inkább, mind az ő felségéhez való devotiótoknak megfeleljetek, mind az török előtt ismert emberek legyetek : én az várak, városok kivánságit is elhagyom s az országból mindjárást kimegyek. Az mely annonát igértétek, azt az Maroson is utánunk elküldhetitek, mert ha ti eddig valamire mentetek volna, az havasalyföldi vajdát is régen magunk mellé vontuk volna. Moldovát pedig az lengyel másnak nem engedi. Ugyan ezen alkalmatossággal mondá azt is : az mely

marhát igért Bethlen Miklós által nagyságtok s kegyelmetek, arról parancsoljon, ne excurráljon az had, mert nincs mit enni. Ezzel nagyságtokat s kegyelmetek Istennek oltalmába ajánlom. Keresztes die 26. Junii, anno 1686.

Nagyságtoknak s kegyelmeteknek
alázatos kész szolgája
Gyulai Ferencz m. p.

P. S. Urunk ő nagysága méltóságos nevével bár commissiókat vagy compulsoriumokat küldene, kinek alkalmatosságával esküdtethetnénk vermes buzákról, mert nem tudjuk hol micsoda helyen vannak és bár négy rendbeli is legyen, mert az üdő csak telik.

Anno 1686. 26. Junii. Az szerdárnak irt levél urunk neve alatt.

Hatalmas győzhetetlen császárunk becsületes meghitt ur hive méltóságos és nagyságos vezér Ahmed passa, ő hatalmassága sok számu fényes hadainak fő szerdárja, nekünk ur jóakarónk, Isten nagyságodat hatalmas császárunk hasznos szolgálatjára sokáig éltesse.

Nagyságod nekünk küldött levelét kedvesen vettük, abban való irását becsületes követ ur hivétől való izenetivel együtt megértettük. Bizonyos dolog, az mint az fényes portára és nagyságodnak is egy néhány izben megirtuk, már sok időktől fogván nagy szenvedéssel és busulással vagyunk az német hadak miatt, és noha hüségesen munkálodtunk is azon, hogy valami módon az fényes porta parancsolatja szerint is birodalmunkból kitudhassuk őket, s gondolkodtunk is az sok féle hirekhez képest, hogy országunkból kimennek, de ugy látjuk csalárdság minden dolgok, mert nemhogy ki akarnának menni, sőt inkább mind beljebb-beljebb nyomulnak és inkább inkább keménykednek ellenünk, sem élésadással sem szép szóval, sem pedig fenyegetődzésünkkel, őket innen ki nem tudhattuk, annyira való erőnk pedig nem volt, hogy fegyverrel ellenek állhattunk volna, egyébiránt soha bizony ennyi kártételeket s birodalmunkban elkövetett pusztitásokat s egyéb

gonoszságokat el nem szenvedtük volna, annál inkább bizony birodalmunkban őket soha be nem bocsátottuk volna. Az mitől fogva birodalmunkban benn vannak, az ország hadaival vigyáztatunk éjjel, nappal, immár pedig az egész ország hadát táborban kiszállitottuk s mezőben is laknak, jóllehet minden erőnk együtt mind eddig is nem lehetett, mivel az Tökölyi fenyegetödzései miá Hunyadvármegyében is kellett egy rész hadat szakasztanunk vigyázásnak okáért, s nem egy nehány csatájok is volt vélek. De akárki mit mondjon felölek, mindazonáltal nagyságod elhidje bizonyosan, nemhogy mi harczolhatnánk meg vélek, holott az véghelyekbeli erősségekben is és városokban feles hadakat kellett küldenünk, mivel minden igyekezete az az ellenségnek, hogy az erősségeket, városokat meglophassa s praesidiumokat vihessen beléjek, de bizony derék erőnek is lészen bajok vélek, sőt csak tizenöt s tizenhat ezer embernek vélek szemben szállani nem tanácsos s nem is bizhatunk, hogy győzedelmes lehessen, mert erős, vasas, tüzes, és felfuvalkodott feles számu had is az, s ha valami formán Isten az szerencsét nekik adja, kiváltképen az mint hirdetik, ha több hadak is jönek melléje s feles munitiókat is hoznak, az szegény országot elrontják, és hatalmas császárunk birodalmát is micsoda szerencsétlenség követhesse, nagyságod bölcsen megitilheti, mivel ez az felfuvalkodott, szerencséjében bizakodó nép, könnyen meg nem csendesedik, immár az tordai mezőre szállott, az sóaknákat is felprédáltatta, s tovább is fenyegtődzik, némelyek azt mondják, hogy az Kajánra, némelyek az Vaskapu felé, némelyek pedig azt hirdetik, hogy Havasalföldére akarna menni, és némelyek beszélik azt is, hogy ide Szeben alá akarna jöni, de bizonyosan ki nem tanulhatjuk dolgát. Nagyságod becsületes hivét eddig is azért várakoztatattuk, talán mindenféle vigyazó embereink tudósitásából bizonyossab dolgokat érthetünk, de ennél többet nem hallottunk, melyekről szóval is nagyságod becsületes ur hivétől izentünk nagyságodnak, és mihelyt valami bizonyosabb hirünk érkezik, nagyságodat éjjel, nappal tudositjuk. Mivel azért az ellenség birodalmunkban igen bejött, semmit nekik nem tehetünk, sem ellenek nem állhatunk, prédál, pusztit, és minden gonoszságot elkövet rajtunk. Nagy

ságodat barátságosan kérjük, hatalmas győzhetetlen császárunk és fővezér urunk fényes parancsolatja s maga szép ajánlási szerint is, bennünket megsegiteni semmit ne késsék, sőt mivel mostan vagyon az ideje, hatalmas császárunk országát megsegiteni s az ellenségtől megszabaditani éjjel nappal igyekezze. Mivel azért mi is az magunk hadait az vármegyékből városokból, ki nem hozhatjuk, nagyságod olyan nagy erőt küldjön, a ki birjon avval a felfuvalkodott német ellenséggel, ne csak a hire legyen tizenhét tizennyolcz vagy husz ezer ember, hanem az valósággal is meglegyen, nem ugy mint néha az hire szokott lenni, hogy csak három négy ezer ember, tiz-tizenkét ezer a hire. Olyan rendelést tegyen mindazonáltal nagyságod az segitség felől, hogy az ellenséggel birhassanak, mert ha mi szerencsétlenség követ bennünket és hatalmas császárunk vitézit is, mi nem okoztathatunk. Mi ugyan nagyságodnak tanácsot nem adunk, mindazonáltal ugy gondolnók szerencsésebb és tanácsosabb is lenne, ha nagyságod derék erőt bocsátana Várad felé ellenek, kik ezeket onnan fárasztanák, s nyughatatlankodtatnák; mert ugy innen viszszafelé nyomulnának, és távolabb valók az bejöveteltől akadályoztatnának. Azonban mi is innen az ország hadaival utánnok nyomulnánk, és hatalmas császárunk vitézivel szép egyességet tartván, kétfelől megszoritanók őket, ugy hiszszük Isten megszégyenitené őket, és megszabaditana tőlök bennünket. Igy osztán hatalmas császárunk országa is megmaradna s az szegénység az aratásra s egyéb nyári takarodásra haza szállhatna. Egyébiránt hatalmas császárunk adója megszerzésére s beszolgáltatására s különben is ő hatalmassága szolgálatjára nem érkezhetünk. Nagyságodat azért még is kérjük, derék erővel bennünket megsegiteni semmit ne késsék, sőt éjjel, nappal az rajtunk levő ellenségnek kezéből kiszabaditani munkálódjék. Beunünket pedig maga akaratjáról és az segitségnek is bizonyos számáról, jöveteliről voltaképen és minél hamarébb tudósitani ne nehezteljen, ahoz képest mi is tudhassuk magunkat ez országnak oltalmazásában, s az ellenségnek birodalmunkból való kitudásában, hatalmas császárunk parancsolatja szerént alkalmaztatni; magunk is nagyságodhoz becsületes hivünket nemes Balog László uramat küldöttük, ő ke-

gyelmével ezen dolgokról izentünk. Kérem nagyságodat nevünkkel mondandó szavainak hitelt adván, hozzánk jó válaszszal, s minél hamarébb viszszabocsássa.

Anno 1686. 26. Junii. Ibrahim passának irt levél urunk neve alatt.

Hatalmas győzhetetlen császárunk becsületes kedves ur hive, bethlehemi fő gondviselője, tekintetes, nagyságos vezér Ibrahim pasa, nekünk ur jóakarónk, Isten kegyelmedet etc.

Kegyelmed nekünk küldött levelét becsületes követ ur hive által való izenetivel együtt becsülettel vettük és megértettük. Megértettük azt is, hogy az méltóságos szerdár ő nagysága kegyelmedet és más nagyságos pasákat is rendelte az erdélyi segitségre és már kegyelmed fényes hadaival hatalmas császárunk fényes szolgálatjára készen is vagyon. Isten kegyelmednek szerencséjét hatalmas császárunk hasznos szolgálatjára, azzal nagyra nevelje kivánjuk. Bizonyos dolog, ez szegény ország az német ellenség miatt sok időktől fogva nagy szenvedésben vagyon, az mint a fényes portára is az szerdárnak ő nagyságának is egy néhányszor megirtuk, és noha mi az fényes porta parancsolatja szerint az ország hadaiuak nagy részét mind azoltától fogván táborban tartottuk és fenyegetődzésekkel, fegyver mutatással, élés adással, szép szókkal is igyekeztük őket birodalmunkból kitudui, s ugy gondoltuk az sok hirekre nézve, hogy kimenjenek, de merő csalárdság volt dolgok. Melyekre nézve jó darab időtől fogva az egész ország hadát kiszállitottuk és mind táborban vannak s vigyáznak szorgalmatosan, ottan-ottan csatáznak is, de semmit nekik nem tehetünk. Nemhogy kimennének pedig, sőt inkább beljebb-beljebb nyomulnak, s már az tordai mezőre szállottak, az sóaknákat, sok falukat, városokat, kastélyokat és udvarházakat is felvertek, különben is sok károkat tettenek, és beljebb való jövetelekkel is fenyegetődzenek, ki az Kajánra, ki az Vaskapun, ki Havasalyföldére mondja hogy akar menni. Némelyek pedig azt is hirdetik, hogy ide Szeben alá akarna jőni, mi semmiképen akaratjokat ki nem tanul-

hatjuk, azért várakoztattuk az szerdár ő nagysága és kegyelmed emberét is, hogy valami bizonyost irhassunk felőlünk, de ezeknél többet nem érthettünk; hidje el kegyelmed, akárki mit mondjon, de oly erős, vasas, tüzes és számos felfuvalkodott had ez, hogy nemhogy az erdélyi had birhatott volna vagy birhatna vélle, (mivel az véghelyeket és városokat is az ország hadaiból kellett megerősitenünk, kiket onnan ki sem hozhatunk mezőre, hogy szándéka szerint azokat meg ne lophassa, különben is az sok táborozás és egyéb sokféle szükség miatt is igen megfogyatkoztak,) de bizony derék erőnek is lészen baja vélle. Egyébaránt soha bizony mi őket birodalmunkban be nem bocsátottuk volna, annál inkább ennyi pusztitásokat s egyéb gonoszságokat is el nem szenvedtünk volna, hidje el kegyelmed ezt is: 15 vagy 16 ezer embert nem hiszszük mi hogy ezeken győzedelmet vehessen, annál inkább, ha az mint halljuk, több had és munitioi is érkezik melléje. Ha pedig valanint ők találnak győzedelmeskedni, ez szegény országot teljeséggel elrontják, sőt hatalmas császárunk birodalmát is micsoda szerencsétlenség követhesse, kegyelmed is bölcsen megitilheti. Ugy kell hát az segitségről rendelést tenni, s oly készülettel kell az dolgokhoz fogni, hogy valamint az győzedelem övék ne legyen, mert félő, nagyobb dolgot is azután el ne kövessen. A mint azért megirtuk a szerdárnak, ő nagyságának, mi hatalmas császárunk dispositiójából az ő nagysága segitségét elvárjuk és kegyelmedet jó szivvel acceptáljuk, sőt kérjük kegyelmedet: az méltóságos szerdárral ő nagyságával s több hatalmas császárunk vitéz ur hiveivel beszélgetvén, bennünket megsegiteni éjjel-nappal siessen, mert ha az csalárd és erős ellenség mi rajtunk győzedelmet vészen, elvész hatalmas császárunk országa. Ezek pedig annál inkább felfuvalkodván, mit fogjanak elkövetni, Isten tudja. Annyi segitség jöjjön pedig ez ország oltalmára, hogy az ellenséggel birhassunk, mert ha ők találnak győzedelmeskedni, nem tudjuk mint leszen dolgunk. Nekünk ugy tetszenék, Várad felé kellene nagy erőnek menni és onnat az ellenséget nyughatatlankodtatni, igy osztán az had viszszafelé fordulna, és mi is innen utánok nyomulván, hatalmas császárunk vitézivel s uri főtisztjeivel szép egyességet tartván, közben szoritanók őket,

ugy hiszszük megszégyenülnének, Isten bennünket tőlök megszabaditana és hatalmas császárunk országa megmaradna, s az szegénység is az aratásra s egyéb nyári takarodásra haza szállhatna. Mind ezekről a méltóságos szerdárnak ő nagyságának bőven irtunk, és mind ő nagyságának, mind pedig kegyelmednek szóval is izentünk, kérjük kegyelmedet barátságosan, értsen egyet az méltóságos szerdárral ő nagyságával s több hatalmas császárunk vitéz ur hiveivel, és az segitség dolgáról tegyen jó rendelést s éjjel nappal bennünket megsegiteni siessen elégséges erővel, hogy valamint az ellenség rajtunk győzedelmeskedvén, hatalmas császárunk dicsőséges orczája meg ne szomorittassék. Minket pedig akaratjáról, és megsegitésünknek is minden módjáról minél hamarébb voltaképpen tudósitani ne nehezteljen, tudhassuk mi is magunkat hatalmas császárunk s fővezér urunk ő nagysága fényes parancsolatja szerint alkalmaztatni.

1686. 27. Junii Gyulay Ferencz uram levele az deputatus uraknak

Alázatos szolgálatomat ajánlom nagyságtoknak s kegyelmeteknek és Istentől békességes megmaradást kivánok.

Nagyságtok s kegyelmetek 25 költ parancsolatját 26. tegnap igen alázatosan vettem, de az mi kegyelmes urunk ő nagysága mind generalis uramnak ő nagyságának, mind nékem irt méltóságos levelét nem hozták kezemhez, hihető udvarnál maradtanak; mindazonáltal én mégis generalis uramhoz ő nagyságához mindjárást elmentem, az dolgokat tehetségem szerint proponáltam, instructiom szerint motivákkal is a mint gyenge elmém felérhette éltem, az dolgokat ratiókkal stabiliáltam, bizony beszéltem csak magával három egész óráig, másik sátorban és sátora körül lévén az egész felső, közép, alsó renden levő tisztei, de keveset obtineáltam, mert mind csak régi elkezdett dolgoknak folyásinak agnoscálja, protestatióimra protestatiókkal felelt, meg is indult vala az protestatiókra, de osztán ismét megcsendesitettem és megmondottam,

hogy ő nagysága consuláljon magának, mert lám mi az télben az ő felsége hadait contractuson kivül is oly helyeinkben, az kikről emlékezet sem volt, békével szenvedtük, holott exturbálhattuk volna; most legközelebb az ő nagysága hadainak ennyi sok égések, pusztittatások, marha hajtás, huzás, vonások után is, lám csak patiensek vagyunk, s az ki nagyobb annonát is praestálunk, nemhogy host ilitast mutatnánk; Isten s az keresztyénség itiletire merjük támasztani ügyünket, de ha ő nagysága beljebb megyen, extremumra fakaduuk, és aperte hostilitásnak magyaráztatik (már várná el bécsi követeink által küldött kegyelmes resolutióját ő felségének) egyéb nem leszen belőle, mi is elveszünk, ő nagysága is az ő felsége hadaibán oly keresztyén helyen vall kárt, az ki inkább egész devotióját mutatta ő felségéhez, s tractában is volt, sem mint hostilitásra legkisebben is okot szolgáltatott volna (mert mi csak addig kivánjuk az annona praestalásával is, a mig onnan felül leérkezik az ő felsége kegyelmes resolutiója, az ő nagysága bizonyos helyen való statióját; ő felsége s az egész keresztyénség is megértvén, az ő nagysága hadainak helytelenül való elvesztését, melyet török erő ellen forditottanak volt és, hogy mi is elvesztünk, ő nagysága maga felől is mit reménylhet, mi követheti ő nagyságát, itilje meg maga, de ha az ő felsége kegyelmes resolutiói után várakozik, az hadat is conserválja, ő felségét sem provocálja, keresztyéni kötelességének is eleget teszen, minket és vérünket ő nagyságával együtt, hozája való jóakaratra s szolgálatra kötelez ő felsége is kegyelmesen agnoscalja, ki tudja, még az mi ő felsége előtt felőle való recomendatiónk is használhat még valaha, promotiót is reménlhet utána, mert más valóságos ellenséggel, más keresztyéni országgal dure és hostiliter bánni, osztán maga szép hire neve hová lészen, annak előtte magyar szerető embernek tudván országostól lenni, hogy törölné el dicséretes szép emlékezetit; hiszem nem Carafa ő nagysága, becsület adassék Carafa generálnak is; az mi urunknak is szemben lételek ő nagyságával erősségeknek kivánásával haszontalan, mert ujabb tractába indulni ő nagyságával az béesi tracta ellen semmiképen nem lehet, mind régi s mind mostani instructióim szerint, állitván rátiókkal és hogy ő felsége sem kivánja

az török ellen való declaratiónkat, valamig az körülettünk való török véghelyeket, magáévá nem teszi az ő felsége hada; ezzel pedig ha erősséget adnánk, magunkra provocálnók az töröket, most legközelebb az fővezér útjában reánk jövén, végképen eltörlene bennünket, et actum esset de nobis. Istenért gondolkozzék ő nagysága másképen az dolgokról, jó éjszakát vévén az generáltól, minthogy az tiszteivel is akart beszéleni. Ma ismét felkelése előtt az generálnak oda mentem ő nagyságához és ismét az dolgokat elő számláltam, kértem, kényszeritettem ha annonát praestálunk, menjen ki ő nagysága, kiszolgáltatjuk az annonát és ha ki nem megyen is, az Szamoson túl egy bizonyos helyen legyen, mert ha egyébb nem volna is, de csak az sok pusztitás, égetés szaporodik vele. Az török is bizony jobban meghallja a hírit, és félek rajta bejő, ő nagyságát is nem szerencséltethetjük, s nem is tanácsos az ő nagyságának, hogy ő nagysága egy helyen, Merszi más helyen, Hayzler harmadik, Carafa negyedik és sokan sok helyeken vannak, jobb volna az törökök szomszédságában menni és megegyezvén más generálokkal, követné s kezdené el az törökök ellen való fegyverkezést. Igy az hada is megszaporodnék, az igért annonánkat is hamarébb praestálhatnók, kiki házához menvén az szegénységben, de igy az törököt ő nagysága reánk provocálja, ő nagyságát egy helyen, másik ármadát másik helyen, consequenter igy mindenüt az keresztyénség hadát verten verik, minket is az ő felségéhez való oblatiónknak praestálásától elszakaszt, vagy elégtelenné tétet, az rettenetes nagy romlásnál egyébb nem lészen etc. Másként mi az törököt, tatárt nem hivjuk. Sok ideig lévén csak magánosan ő nagyságával, bizony sokkal több dolgokat mondottam ő nagyságának, az alkalmatosság is kihozván az discursusban magával, de nagyságtokat s kegyelmeteket terhelni nem akarom. Mondotta mindezekre generalis uram ő nagysága: ki ez országból nem mehet, ő nagysága akaratjából jövén be, valamig az ő kivánságinak nem obtemperálunk, securitas nélkül ki nem mehet ez országból. Dániel Mihály és Bálintit Sigmond uraimék ő kegyelmek első jövetelekben is ezen követtséggel mentenek hozzája, és mindazon egy dolog az mostani is; hanem ha azt akarjuk, hogy kimennjen az országból, adjuk oda Kolozs-

várt securitásnak és creditumnak okáért, jelül az kiben urunk ő nagysága embere legyen egyik főtisztviselő, hites legyen az praesidium is urunkhoz ő nagyságához ; hatszázat mondott volt, hogy benne hagyna, de bizony másfélszázat akart volna benne hagyni, és annak is az roszszát, az is pedig csak addig lett volna, az mig az bécsi követeink megjöhettenek volna, csak mehetett volna ki az török földére, mert eddig az apróbb véghelyeket, az több generálisokkal meg kellett volna venni, és kész volt volna erős hitet letenni, hogy mihelyt ő felségétől jó resolutiónk lett volna, mindjárást azokat is tartozott volna ki vinni Kolozsvárból, ne is gondoljuk azt hogy az mi bécsi követeink jönnének, mert neki azt mindjárást megirják, elébb is jő neki arról való parancsolatja egy héttel is, mivel jőjenek az követek, nem is concludálnak odafel ő hire nélkül. Büdöskuti uram eljövetele után ő felsége ujabb conferentiára felhivatta követeinket 13 praesentis és Kolozsvár tészen-e többet az törököknek provocatiójára, sem mint ez az ármada, mert csak nyolcz nap mulva is ez az ármada mennyi kárt tészen, az árpa majd megérik, az buza is hasonlóképen, egy felől ők tékozolják, más felől az mezőn kin vész el, hogy az szegénység haza nem jő, éhelhalóvá leszen az ember, informátiót sem adhat igy jót. Nem is akar ujabb tractát kezdeni, sőt ha az követeink lejönnek, ez az ő végezése in omnibus annihilaltassék, rá álljon, semmiben nem akarja az ő felségével való tractát bontogatni, nec recedere vult ab illo tractatu nec informabit certe aulam suae Majestatis contra Principem et magnates, tantum dent talem assecurationem ut possit fidem adhibere Transylvanorum et si aliter fiet caput et vitam promisit ut tota armada Christianorum sibi ipsis sui habebunt és bizony rövid napokon porrá hamuvá tétetődik hazánk et nos erimus in causa propter diffidentiam. Carafa januáriusban százezer tallérban megalkudt volna velünk, nem hittünk neki, öt százezer tallér érő kárnál is több vagyon azáltal az országunkban, s vallunk napoként. Fél igen az császár haragjától, most is azt mondá, hogy eddig is késett az dologgal, eddig ha az reménység nem táplálta volna, hogy az urakkal szemben lehet és concludálhat, akarván urunknak ő nagyságának s az országnak is szolgálni, mert ugy tudva, a mihelyt bejött min-

gyárást Szebenhez ment volna és eddig vagy jobbra vagy balra által esett volna ezen dolgon és az török földén Lippánál conjungálta volna más generálissal magát, nagy dolgokat cselekedhetett volna, mert az ráczok is készen várják, fölülnek mind melléjek, de immár közelebb vagyon Szebenhez, ha az urakban nem akarnak kijönni hozzája, hogy annyival is inkább közelebbre folytathassa az dolgokat, az alatt az bécsi követek is ha leakarnak jönni, le jönnek. Én kérém mégis az Istenért ne menjen beljebb, mert bizony extremitásra fakadnak az dolgok, egy rút mina következik belőle, és mondám ha oda mehetne is nagyságod, szintén úgy nem mernénk az töröktől való félelem miatt szemben lenni nagyságoddal, mintha itt volna, hiában fárad nagyságod oda, az nagy fát sem szokták egy vágással le vágni, inkább valami mediumot kellene nagyságodnak találni, az kivel securus lehetne. Feleli. Elhiszem, olyan zálogot adnátok az kit magatok is meguntatok, elhiszem, ha az török kivánja, az ifjú fejedelmet, Telekit is oda adnátok azoknak, az száz ezer tallért is hozá elő, hát ha azt is megkivánja ő felsége, csak hiában az sok ember által való tracta is, mert még sem meritek mondani odahaza az uraknak az dolgot, szintén azért megyek Szeben felé, hogy én ő felsége részéről, magam akarom az én akaratomat megmondani az ti uraitoknak, ő is magok mondják és beszéljék meg akaratjokat, hanem megcselekszem, az hadamat disciplinában tartom, csak az annonát praestálják és vágó marhát adjatok. Igy értvén nagyságotok s kegyelmetek az dolgokat, már mit parancsol, mind az annonának praestálásáról, mind arról mi tevő legyek, tovább itt legyek-e avagy bémenjek Szebenben, mert én magamat ahhoz alkalmaztatni bizony, el nem mulatom. Ezzel Isten kegyelmében ajánlom nagyságtokat s kegyelmeteket. Keresztes 27. Junii 1686.

Nagyságtoknak s kegyelmeteknek alázatos szolgája
Gyulai Ferencz.

P. Urunkat ő nagyságát nem is okozza semmiben, hanem az urakat, kiváltképen az urat Teleki uramat. Irhatom hirül nagyságtoknak, kegyelmeteknek Semki János nevü kapitány irja, most Tót-Ujhelyből, Bécsből lejövő útjából, hogy feles

had takarodik az Vág mellett ide alá az mi Magyarországunkra, ez bizonyos. Generalis uram ő nagysága mondá, bocsássa el nagyságtok s kegyelmetek az oda vitt molnárt, ő is az étekfogót jó szivvel elbocsátja. Nem is tudta hogy rab légyen, mert eddig is elbocsátatta volna.

Anno 1686. 27. Junii. Gyulai Ferencz uramnak szóló levél urunk neve alatt.

Michael etc. Generoso etc. Kegyelmed mellettünk levő uri s főrendü deputatus becsületes hiveinkek irt két renbeli leveleinek continentiáit ő kegyelmek velünk is communicalván, megértettük. Melyekre ő kegyelmek az mi kegyelmes tetszésünkből communicatis consiliis minemü választ és továbbról is kévántató informatiót tettenek, kegyelmed megértheti. Parancsoljuk is kegyelmednek kegyelmesen az mi kegyelmes tetszésünkből lett expeditiónak ismervén, magát mindenekben az szerint alkalmaztatni el ne mulaszsza, az tovább való occurentiákról pedig és egyéb szükséges dolgokról is bennünket voltaképen tudósitson kegyelmed. Datum etc.

Anno 1686. 27. Junii. Gyulai Ferencz uramnak irt levél három p̄ecsét alatt.

Kegyelmednek ajánljuk szolgálatunkat.

Kegyelmed 25 és 26 praesentis az Keresztesről költ leveleit tudósitásával együtt becsülettel vettük, melynek continentiáit megolvasván, az mi kegyelmes urunknak ő nagyságának is reportáltuk valósággal. Szomoruan értettük Thorda városának véletlen sorsát, melyen nem tudjuk mi busulása lehessen generalis uramnak ő nagyságának, de ha ő nagysága az mi patiens devotiónkhoz képest disponálta s folytatta volna az hadakat, sem Thorda városa el nem égett, sem az több megbecsülhetlen károk bennünket és szegénységünket nem követtek volna. Nem is kell ő nagyságának Carafa generálnak

nagyobb mértékbeli keménységéről ellenünk argumentálni, mert mind két részről szenvedett sok pusztittatásinknak, megbecsülhetetlen kárvallásinknak, s egyéb az hadaknak elkövetett sok insolentiájoknak szomoru emlékezeti elterjed következendő maradékinkra is, minden okadásunk nélkül is, az egész világ csodájára, melyeket ha többen jönek is, vagy ha maga ő nagysága terjeszthet is ellenünk ennél is nagyobb mértékben, Isten ez világ előtt az római császár ő felsége s keresztyén confoederatusi előtt is miképen expediálhatja ő nagysága magát annak idejében, maga ő nagysága jó itiletire bizzuk, mivel mi, ha keresztyéni tökéletes devotiónk nem tartóztatott volna, sokszor lehettünk volna az ő felsége hadainak akadályokra, de az mint sokszor már megirtuk, minden rajtunk és szegénységinken elkövetett insolentiájok iránt igen patienter viseltük magunkat, melynek mind az ő felsége sok rendbeli kegyelmes resolutióival, mind pedig az magunk sok szép oblatiónkkal ellenkező gyümölcsét szomoruan érezzük, s hagyjuk az következendő maradékoknál is emlékezetül. Kegyelmed előbbi levelére tett választételünket még Bethlen Miklós uramék megérkezések előtt elküldöttük volt, de ő kegyelmek szemben találkozván embereinkkel, viszszahozták volt levelünket, de ujabban azon tenorral irt levelünket küldöttük kegyelmednek, melyet eddig kezéhez is vett ugy hiszszük, és noha azon levelünkben az mikről illett kegyelmednek választ irtunk, miadazáltal ez alkalmatossággaal is az mi kekegyelmes urunk ő nagysága kegyelmes tetszéséből ujabban irtunk kegyelmednek. Nem gondolhatjuk micsoda igiretünk változtatásával okozhasson ő nagysága, mert mi természetünk és keresztyéni szokásunk szerint kivánjuk magunkat affélektől oltalmazni, sőt inkább ellenkezőre lehetne bőséges materiánk, az experentia mutatván, mi elmulatjuk. Törököt, tatárt, mi eddig nem hivtunk, idejöveteleket sem kivánjuk, mert azoknak is az előbbeni időnkbeli nyughatatlan elmék miatt keserves emlékezetivel ma is teljesek vagyunk. De félő hivatlan is eljőnek szegény nemzetünknek s hazánknak is romlására, mivel az ő felsége vitézinek birodalmunkba jövetelekkel, annál inkább beljebb-beljebb való nyomulásokkal ott is suspicióban forog dolgunk, s az lehet az oka, ha az mint ő nagysága be-

szélette, idegen indulattal láttatnak lenni ellenünk. Különben minthogy arra való okot is szolgáltatni távoztatjuk, nekünk eddig semmi bántódásunk tőlük nem volt, sem most nincsen, s ezután is nem tarthatunk, ha Isten gonoszakaróinkat ellenünk munkás szándékjokban elő nem bocsátja; semmiképen mi alkalmatosabb helyet a hol az ő felsége hadai subsistálhassanak nem mutathatunk, mint kegyelmednek is megirtuk : az Szamoson tul, vagy ha oda menni ugyan nem akar, az hol most vagyon, ott kell subsistálni. Ott is pedig mi az idegen nemzet ellen miképen assecurálhassuk, holott mint maga is ő nagysága beszélette nekünk, azok nem jóakaróink, s ő felségének is nyilván való ellenségi, maga ő nagysága megitilheti. Az annonát pedig, és az vágó marhát oblatiónk szerint (noha kegyelmed egyik levelében azt irja, az marha nem kivántatik) praestálni készek leszünk, ugy mindazonáltal, hogy az hadak ne excurráljanak, annál inkább mint megirtuk az előtt is, scuri (sic) insolentiákat ne kövessenek; erről pedig assecuráltassunk jó formában, hogy mi is az szegénységet szállithassuk haza, s általok az oblatiókat praestálhassuk. Egyébiránt mi reá nem érkezhetünk s nem is cselekedhetjük. Az erősségek iránt is irtunk az előtt való levelünkben kegyelmednek s ugy látjuk, kegyelmed is kötelessége szerént megfelelt. Teljes lehetetlenség nekünk arra lépnünk, ugy hogy az ur Teleki uram, más becsületes tanács ur atytyafiaival kimenvén, ő nagyságával szemben tractálhasson, vagy bizonyos számú hadakat kivánsága szerint adhassunk, mert minden okvetetlen magunk s ez szegény ország végső veszedelmére szántszándékkal adnánk okot, idő előtt declarálván magunkat az porta ellen, és igy erőszakosan inducálnók őket magunk utolsó romlására, az mint az portáról igen sietve érkezett kapikia uram levele odaküldött igaz párjából kegyelmed ezen dolgokról lument vehet, és valóságos informatiót is tehet ő nagysága és mások előtt is. Az mi az ur Teleki uram ő kegyelme az generálissal ő nagyságával ezelőtt mutuo viselt jó corespodentiáját illeti, maga emlékezetinek is dicsiretire commemoralja ő nagysága, elhiheti ő nagysága bizonyosan, most is ő kegyelme ő nagyságának kész jóakarója, de az mi kegyelmes urunkhoz s hazájához is tartozó kötelességét is semmiképen

meg nem tagadhatja, s el sem titkolhatja. Az ő felsége ő nagyságának adott instructióját mi nem tudjuk, nem is investigálhatjuk, de bizonyosan mondhatja azt, hogy az ő felsége, maga és az conferentiáriusok által tött resolutiói s az mi azokhoz lett magunk alázatos accommodatiónk ellen kimondhatatlan insolentiákat szenvedtünk s szenvedünk ma is. Hogy ő nagysága az szegénységet szánja, salvaguardiákat, s egyéb oltalmokra szolgáló mediumokat is igir, becsülettel veszszük, de az iránt is nem láthatunk securitást, hanem ha ő nagysága feljebb való kívánságunk szerint kimenvén, avagy subsistálván, az hadakat continuálja és bennünket hitelesen assecurál az hadak insolentiáknak eltávoztatásáról. Mik lehessenek az eddig előttünk s rajtunk forgott nehézségeknél is még is terhesebbek, mi nem gondolhatjuk, sőt mivel az eddig valókra sem lehettünk volna érdemesek, többeket annál inkább pedig terhesebbeket nem várhatnánk, sőt Istent hiván segitségül, az mint már magunkat declaraltuk is, kéntelenittetünk magunk oltalmára szolgálható mediumokhoz nyúlnunk. Az lengyel király ha hadait reánk küldi, könnyebben hamuvá tétethetik szegény országunk, és ugy sem római császár ő felsége sem az keresztyénség szolgálatunkkal nem élhet. Hogy az ő felsége vitézi az török birodalomban levő erősségek iránt nem progrediáltanak, annak mi semmi tekintetben okai nem voltunk és nemhogy akadályoztattuk volna, sőt inkább az ő felsége méltóságos személye eleiben terjesztett punctuminkból az mint kitetszik, tehetségünk szerint promoveálni kivántuk volna, de ha ő nagysága az ő felsége keresztyéni intentumát mi bennünk ily szomoru példává kivánta tenni, Isten eleiben terjesztjük. A havasalföldi vajda iránt sem volnánk mi akadályúl, az minthogy tőlünk nem is függ; ő dolga mint folytatja szerencséjét. Mi végre kivánjon passust urunktól ő nagyságától, nem érthetjük, hiszem eddig is nem volt hirünkkel semmi akadálya embereinek, ezután is ha urunk ő nagysága hírivel rendesen járnak, nem lészen bántódások. Az secretariusnak jó accommodatiójának reménysége alatt szerzünk egy lovat, és minél hamarább el is küldjük. Kegyelmednek küldött levcleinkre kegyelmed hűséges gondot viseljen, valamint más helyekre sem in originalibus, sem pedig in paribus ne

keljenek. Az kolozsváriaknak iratott urunk ő nagysága commissiót, hogy illendő áron élést adjanak, s magok is az mi lehet, szállittassanak. Compulsorium nem kivántatik, mivel már az buza felől más dispositiót ţettünk. Kegyelmed ezek iránt is kivántató jó maga alkasmaztatását elvárjuk. Isten kegyelmedet. etc.

Anno 1686. 28. Junii. Scherffenberg uram levele urunknak.

Celsissime Princeps et Domine mihi Colendissime!

Ad novissimas Celsitudinis Vestrae de dato 24-a praesentis super reditu dimissorum nuperrime ejusdem ablegatorum debito honore perceptam et reiteratam inibi declarationem, qua syncere erga Augustissimam Caesearam Regiam Majestatem et christianam causam devotionis suae affectum, nec non caesareis resolutionibus inhaerendi animum contestari denuo placuit exprimere: Obsequiose simul et officiose, responsi loco celandum minime volui, maximae id unicum curae mihi hactenus fuisse et in praesens esse, ut Caesareis insistendo resolutionibus., benignissimas Suae Mejestatis assequar et exequar intentiones. Quibus quemadmodum insinuatae a me Celssitudini Vestrae et inclito regno Caesaris nomine propositiones in nullo penitus derogent et adversantur: Ita consolationi duco, innotuisse sufficienter omnibus, quod ex mea non steterit promptitudine, cur tam salutari christiano operi, et plenariae negotiorum compositioni optatus finis necdum affulserit, cum summa temporis et publici boni jactura. Spero tamen et confido Celsitudinem Vestram, rerum momenta magis cordi sumpturam et me in viciniam appropinquante eo minoribus totum ambagibus absoluturam. Qua in parte Generoso Domino Francisco Gyulai authoritate et facultate Celsitudinis Vestrae instructo non tantum lubens audientiam, sed et possibilem in omnibus promovendis praebebo assistentiam. Celsitudinem Vestram in reliquo divinae recommendans protectioni. Ex Castris Caesareis ad Felvincz, die 28. Junii. 1686.

Ejusdem Celsitudinis Vestrae Servus paratissimus.

Fridericus Comes de Scherffenberg.

Anno 1686. 28. Junii költ Maurocordatus uram levele urunknak

Celsissime Princeps Domine mihi Colendissime!

Cum ante hac legatus Celsitudinis Vestrae Generosus Dominus Joannes Sárosi regni prothonorarius in fidelitate Potentissimi Nostri Imperatoris, unanimem regnicolarum consensum, atque ad repelandum hostem eorundem promptitudinem solenniter declaraverit, declarationem Celsitudinis Suae et regnicolarum, Excellentissimus Supremus Vezirius Augustissimae Majestati exposuit, atque ipsius ulteriorem Imperialem clementiam et protectionem impetravit, modo vero ex relatione confiniorum intellecta paucitate hostium in Transilvania insultantium, perceptaque larga eisdem praestita commeatuum suppeditatione, et libera in regnum emigratione, fatetur se multum erubuisse, coram Imperiali Majestate, cui promptam in Imperatorio servitio Transylvanorum operam pollicitus fuerit, cum in regno Suae Majestatis hostes ipsius non solum tollerentur, sed alantur atque foveantur. Tartaricus exercitus, nondum ad confinium Imperatorium pervenit ea de causa, quod circumire per longum iter debuerit, ne per Transylvaniae regnum Vestrum transiret, quoniam ita desiderio Celsitudinis Tuae satisfactum fuit, per intercessionem Excellentissimi supremi Vezirii. Theokoliy accuratus fuit impedimento fuisse*) quo minus hostis e regno expelleretur, atque nedum expectato Veziriano mandato pro recessu, vi ejectus fuit, in auxilium destinati passis, quamdiu in Lippensi districtu expectaverit responsum fuit ut supersedeant.**) Hostis Imp. Maj. in visceribus regni nutritus per hyemem, toleratus per aestatem est. Cum ex mandato S. M. omnes exercitus ad succursum Budae properent, debuisset Celsitudo Tua uti Princeps haereditarius S. M. regni et alumnus et creatura, imitata praedecessorum suorum foelicis memoriae Principum exemplum, qui multoties profligatis hostibus, illorumpue interfectis Generalibus, fortalitia illorum expugnaverunt, aggredi ex parte Pestensi hostem

*) E mondat ily értetlen az egykoru másolatlan is.

**) Az egykoru másolatlan is ily érthetlen.

strenue rem gerere, non avocare militias Imperatorias in Transylvaniam contra paucissimos hostes, quos diu repellere potuisset; haec atque similia Excellentissimus Supremus Vezirius tum mihi sincerissimo Celsitudinis Suae clienti, tum ablegato et residenti ipsius longo sermone proposuit, ac tandem addidit, nisi exercitus Transylvanici sufficiant ad expellendos hostes in Transylvania, destinabit Tartaros ut illos ejiciant, quibus propositionibus rationes Celsitudinis Suae atque considerationes honeste et serio indicatae fuere, quapropter et si Excellentissimus Supremus Vezirius innata sua benignatate ductus atque Suae Celsitudini favoribus asvetus, interea supersederit tamen ex debito synceritatis ac devotionis quam multis ac hinc annis erga Celsitudinem suam profiteor, significandum ipse duxi. A. S. M. optare a Celsitudine Sua praesentissima servitia, qualia antiqui ipsius praedecessores maxima cum gloria praestitere. Caeterum cognito desiderio S. M. per plures literas declarabit Celsitudo Tua, pro gravitate suae ingentis prudentiae tempori convenientia remedia accommodet, quantum sane in me est emolumento et gloriae ipsius enixe reservire conabor, suis mandatis me honoret, habebit me servitiis meis addictissimum, fateor temporum difficultates maximas, quibus tamen pro virili succurrendum. Deus optimus favebit Celsitudini Suae propter ipsius pietatem, magnanimitatem, probitatem et clementiam, atque cum longaeva vita rerum prosperitatem concedet. Datae in oppido Hassan-passa, die 28. mensis Junii. Anno 1686.

Celsitudinis Suae Servus humillimus

Alexander Maurocordatus.

Gyulai Ferencz uram, Teleki uramnak szóló levele. 28. Junii.

Mint uramnak alázatos szolgálatomat ajánlom uram kegyelmednek. Istentől sok jókat kivánván.

Az mi kegyelmes urunk ő nagysága generális uramnak ő nagyságának szóló levelét praesentáltam, kire mi választ tett im megküldöttem. Én nekem urunk ő nagysága levelét

nem hozták, hanem az nagyságtok s kegyelmetekét; holnap Enyeden alól fogunk menni, és azután Fejérvár felé, onnan megyen-e alább nem-e, a jó Isten tudja, reménylem oda fogja várni az nagyságtok s kegyelmetek finalis resolutióját. Csáki István uram s Carafa generalis meg fognak bennünket látogatni; másként az német hadnak még eleinten ki kellett volna menni az török ellen. Az lengyel király hadát bizonyosan hirdetik az n. császári residense is megirta Scherfenbergnek, onnan az német had hová szándékozzék, az még itt leszek értésére adom uram kegyelmednek, csakhogy embere jöjön kegyelmednek hozzám; az könyvezve esküszik, hogy minden tehetségével igyekezik szolgálni csak lehessen szemben kegyelmeddel, urunknak ő nagyságának s ifju urunknak ő nagyságának is állandó megmaradására s ez hazának is békességére. Német posta nem volt tovább az mint megirtam vala, és ha urunk salvus passusa nem volt volna nála, vissza sem bocsátotta volna, factorokat csinálni practikálni. Itt hirdetik: az török császár Ázsiában akarna menni, talán úgy is fordulhat, most kimegyen az német had. Ide uram még igen kevés annonával érkeztenek, az nyakaskodások mia az embereknek félek excurrálnak az hadak, mind az liszt, mind az vágómarha nem léte miatt, ezen az földön hol kell venni nem tudhatom. Urunk ő nagysága kegyelmességéből nagyságtoknak s kegyelmednek nem parancsol felőle, az emberek nem lévén sohul otthon, nem is tudok hol venni s hol kerestetni. Az úrnak Haller Pál uramnak szóló levelemet bizodalmasan kérem uram kegyelmedet méltóztassék megadatni. Én uram most sem a mi kegyelmes urunknak ő nagyságának, sem uraknak s deputátusok ő nagyságoknak s ő kegyelmeknek nem irhattam, kiről alázatosan követem ő nagyságokat s ő kegyelmeket. Ezzel Isten oltalmába ajánlom uram kegyelmedet egész háza népével együtt.

Decse die 28. Junii 1686.

Kegyelmednek alázatos szolgája

Gyulai Ferencz.

P. S. Bizony lehet uram ez az német had legalább tizenötezer az magyarral együtt és cselédjével. Csáki László mondá

hivassa kegyelmetek, az Scherfenberg tractára, bizony el nem megyen, és kérje osztán őtet kinek alkalmatosságával, hadd bocsásák el őtet jó securitás alatt, mert ha egyenesen Csáki Lászlót kéreti kegyelmetek, itt diffidentiában esnek, oly dolgokat aperiál, hasznára lészen az országnak. Monda az secretarius is, már megirták oda, kik is erre leveleket ne küldjenek, mert nem lehet hanem ha urunk ő nagysága tenne jól velek. Az kibül mit itélhet ember, az jó Isten tudja, az igaz dolog, ha triumphálni találnak, akármint járjunk, utánok hijában lészen; n. császár, az ki megorvosolja Isten után.

Anno 1686. 29. Junii költ. Protestatio az erősségek iránt; ezt is hozta Inczédi M. uram 19. Julii.

Sacratissimae Caesareae Regiaeque Majestatis Domini nostri clementissimi nomine, dominis legatis Transylvanicis, in aula Caesarea nunc agentibus, hisce perbenigne significandum. Tametsi iidem domini legati coram Dominis commissariis Caesareis contestati siut, se circa consignationem Claudiopolis et fortalitii Déva, nullam tractandi facultatem a Domino Principe et ordinibus Transylvaniae habere, adeoque paragraphum in articulo decimo nono tractatus, cum iisdem conclusi, hac de re contentum, et ita sonantem (et pro majori tam hujus tractatus, quam ipsius Transylvaniae securitate, pendente hoc bello et periculo, Sacratissimae Caesareae Majestati sequentia duo loca, nempe Claudiopolin et fortalitium Déva, eum in modum consignabunt, et Caesareo praesidio pro duabus tertiis, Transylvanico vero pro una tertia muniantur, cui praesidio Caesareo stipendia sua Majestas persolvet, panem autem et servitia Transylvani subministrabunt. Quam primum vero praesens bellum cessaverit, ambo loca iterum evacuabuntur et restituentur, sub spe rati tantum admisisse et subscripsisse. Quod tamen idem paragraphus a Caesarea Sua Regia Majestate pro conditione ipsius tractatus ac eo penitus modo, quo potitus est, relinqui desiderentur, cum protestatione, secus tractatum eo ipso nullum fore, nec ratificationem

Majestatis suae Domino Generali Comiti de Scherffenberg missam extraditum ire : Quae de hoc Dominos legatos pro eorum directione atque ulteriori relatione certiores fieri, clementissime demandavit, iisque in reliquo gratia sua Caesarea Regiaque clementissime propensa manet. Signatum sub ejusdem Majestatis suae appresso sigillo secretiore. Viennae. 29. Junii. Anno 1686.

Stephanus Andreas de Wardenburg.

(L. S.)

Anno 1686. die 29. Junii. Sárosi János urunknak szóló levele.

Méltóságos fejedelem, kegyelmes urunk ! Isten Nagyságodat sokáig jó egészséges állapotban éltetvén, méltóságos házát boldogitsa.

Nagyságodat mint kegyelmes uramat alázatosan akarom tudósitani die 21 praesentis lévén válaszom a fővezértől, die 26-án errefelé, és pedig Lándor Fejérvár felé megindultunk. Nagy István uramat magával együtt elvitte Lándor Fejérvárig, onnét fogja elbocsátani, die 22 érkeztünk vala kegyelmes urunk Szophiáig. Mihelt megszállottunk, jöve hire, hogy Tökölyi Imre nagy fervorral jő, az vezér izené nekem, hogy noha az expeditióm kész de el nem bocsát, hanem megvárjam Tökölyit. Én kegyelmes uram abban illetlen dolgokat látván, hogy csak az ő jövetelinek hirire, már választ adásomnak terminusa lévén elhaladja, sok ratiókkal élvén előttem, akaratját a vezérnek megváltoztattam, sőt ellenben azt urgeáltam, hogy szemben se légyen vélle, ha lészen is ne ugy mint fejedelemmel, hanem mint maga furiájában megindult panaszló személylyel. Mely urgeálasomat is Isten kivánságom szerint boldogitotta (noha bizony az nálam levő pénzből annak megcsinálására expendálnom kellett néha nagyságod, és a nemes ország hire nélkül, oly reménység alatt, hogy nagyságod és hazám javára való költség lévén, javallani fogja a nemes ország.) És Isten jóvoltából a dolog annyira való progressust vett, hogy 24. estve felé egy csausz expediáltatott eleiben, az kit a jancsáraga táborára vitt, az jancsár-

agának olyan fermánt vivén, hogy viseltessen gondot reája Lándor-Fejérvárig; az kapikihái megértvén, eleget sirának mint valami rosz aszonyok, de csak hiában, magokat is az urakhoz onnét elküldék; reménysége felett igy lön a dolga, maga sem láthatá a vezér táborát, nemhogy panaszát önthette volna ki, noha előre sokat irt volt, melyeket Isten nagyságod méltóságos személye eleiben vivén, referálok. Mind erre, mind egyéb szükséges dolgokra nézve egy becsületes embernek kell nagyságod kegyelmes dispositiójából követségre menni, az ki a fővezér Lándor Fejérvárra érkezése után két-három nappal lehessen ott; ki is hogy jobban rá érkezhessék, ha nagyságod kegyelmessége készülne addig mig én haza jutok, hadd indulhatna mennél hamarább, mindazáltal, ha nagyságod kegyelmes tetszése, maradjon helyben, én kötelességem szerint a mennyiben a dolgokat tudom, akarom nagyságodnak alázatosan előré értésére adni. Egyéb dolgoknak relatióját, halasztom magam hazamenetelemre. Ezek után Isten nagyságodat sokáig jó egészségben méltóságos házával éltetvén, boldogitsa. Datum ad vicum Csobán in ripa Danubii positum 29. Junii. anno 1686.

1686. 30. Junii. Gyulai Ferencz uram az deputátus uraknak szóló levele.

Ajánlom alázatos szolgálatomat nagyságtoknak s kegyelmeteknek s Istentől minden jókat kivánók.

Nagyságtok s kegyelmetek becsülettel irt levelét alázatosan vettem, mit parancsoljon megértettem, noha én minekelőtte ez parancsolatját nem vettem volna is nagyságtoknak s kegyelmeteknek, mindazonáltal némely részéről ezeknek az dolgoknak folytatásinak, majd alkalmasint tudósitottam vala nagyságtokat s kegyelmeteket, de az alatt is, mostan is vékony tehetségem szerint, valamiben tudhatok, minden erőmmel igyekezem, bizony minden órán munkálodom az haza javára. Kére generális ur ő nagysága irnék nagyságtoknak s kegyelmeteknek, mind az két részről az szökött szolgák adat-

tatnának kézhez. Az annonában majd semmi nem ment inkább kezekhez, félek rajta, excurrálnak annak administrálásában, mennyinek és honnan kell kisülni arról parancsoljon, ugy hiszem ha előbb nem is de télre többen jönnek be, ha győzedelmesek lesznek, és azt mondja az generalis, hogy tart attól, talán be sem küldik őtet többé, hogy ily lágyan viselte magát, mert lehetett volna oly generális, az ki bizony az ő neki adatott istructióval jobban keménykedett volna, és ilyen könnyen ki nem ment volna és Szebent is reája szállotta volna nagyságtokra s kegyelmetekre. Én ugyan azokra mind pedig feleltem alkalmasint nekie, de bizony kereszténvi hitire mondá, jól meglássuk mit cselekeszünk, bizony váratlan vendég talál bennünket, bizony visznek nem kérnek, és ez oly igaz, Isten őket ugy áldja meg, mint az előtte való gyertya, hogy ég, mivel gyertya ég vala az asztalon, az estve beszélvén vele; most sokkal nem terhelem nagyságtokat s kegyelmeteket, hanem kívánom, hamar időn találhassam szerencsés órában nagyságtokat s kegyelmeteket. Orbó die 30. Junii 1686.

Nagyságtoknak s kegyelmeteknek alázatos kész szolgája.

Gyulai Ferencz.

Itt az keresztyénség hadában is vagyon három regiment. Nem ártana Scherfenberg generális uramnak ő nagyságának tisztességes ajándék, ha ki megyen országunkból, ugy disciplinában is tartja hadát, csak annonából ne fogyatkoztassuk meg őket.

Anno 1686. 30. Junii. Gyulai Ferencz uram, Teleki uramnak szóló levele.

Mint uramnak alázatosan szolgálok uram kegyelmednek. Isten kegyelmedet vigasztalja kívánom.

Kegyelmed nékem irt levelét alázatosan vettem, hogy kegyelmed uram inkább kiván, mindene romlásával is jó kegyelmes urának s hazájának szolgálni, sem mint ezekkel szemben lenni, értem. Bizony uram ha ezt most kedvetlenséggel bocsátja el kegyelmetek, félő, sinistra informatiót ne tegyen,

annyival inkább ha győzedelmesek lesznek, bizony meglátogatnak bennünket nem sokára, és örömest keresnők kedveket, az mint ő mondja, utoljára igéré magát s szolgálni igyekszik, és ellenünk nem informálja az udvart, ha pedig mi ötet vádolnók is, de az ő szavokat hiszik ott jobban el; hidje el uram kegyelmed, ha lehet ezt is kicsalom az országból, azon igyekezem, csakhogy az annonában meg többire semmit nem hoztanak utána, az szófogadatlanság miatt, bizony félek excurrálni fognak, az kenyér nem léte miatt. Az annonát honnan vegyük, nem tudom már ezután; Katona Mihály uramnak parancsolna uram urunk ő nagysága s kegyelmed, ha mi léveleket hoznának Szatmárról, szolgáltatná be, és jutna kezéhez; igaz dolog már megirta Szatmárra, hogy ezután ne hozzanak Erdélyen levelet utánna, de én assecurálom, hogy kezéhez; szolgáltatja az leveleket kegyelmed, erről uram tudositson kegyelmed, hihető ez végre kérte volna az passusokat, talán nem ártana adni neki, ha látom, hogy ki akar menni az országból akkor oda adhatnám. Az Picolomini lova elég tisztességes, küldene uram más tisztességes lovat kegyelmed érette. A Luteringus eddig Budát megszállotta, Kaprára az Bavarus mellett vagyon, Carafa Szolnokon vagyon, ezek most igen hamar Haizlerrel conjungálják magokat. Csáki hadd beszéljen uram kegyelmetekkel, ha győzedelmeskedni találnak, ki tudja mint lészen dolga. Kivánom Isten uram kegyelmedet jó egészségben sokáig éltesse. Orbó die 30. Junii 1686.

Kegyelmed alázatos szolgája

Gyulai Ferencz.

P. S. Az innen való szabadulásom felől kérem uram kegyelmedet parancsoljon kegyelmetek mikor legyen, eluntam már a sok tekenős béka húsa ételét. Vida uramat ismét méltóztassék uram kegyelmed elküldeni mellém.

Anno 1686. 1. Julii. Gyulai Ferencz uramnak irt levél urunk neve alatt.

Michael etc. Spectabilis ac generose. Némely nap ugy mint 27. praesentis kegyelmednek szóló levelünket Torda felé dirigálván, alig hisszük kegyelmed kezéhez jutott volna, mivel kegyelmedtől semmi választ azokra nem vehettünk, az ő felsége hadainak pedig belyebb-belyebb való nyomulásokat s káros progressusokat szomorúan tapasztaljuk, mit akarjanak semmiképen által nem láthatjuk. Annonát és vágó marhákat is kivánságok szerint oly reménység alatt, hogy ha ki ugyan nem mennek is, de bizonyos helyen subsistálván, semminemü excursiókat nem cselekesznek (melyre rá is igérték volt magokat,) igértünk és szorgalmatoskodtunk is azon, miképen minél hamarább administráltathassuk, de azonban beljebb való jövetelekkel s különb különféle, szegénységinket rettegtető nehézségekkel is bennünket infestálni semmit nem szünnek, melyekre nézve semmit egyebet nem gondolhatunk hanem, hogy az török ellen való intempestiva declarátiónkkal magunkat elvesztenők utolsó veszedelemmel, és az régtől fogva szenvedő pacientiánkban elfáradván, az ő felségéhez s az keresztyénséghez fenntartani kivánó devotiónk mellől elszakasszanak s belénk garázdálkodván,minden rajtunk elkövetett pusztitások, sanczoltatások, prédálások, égetesek, vérontasok, emberölések és egyébb sok alkalmatlanságok iránt minket vethessenek okul magok mentségekre, az mint hogy az előtt rajtunk szomoruan végben ment dolgok is világos példák. Kegyelmed azért ezelőtt expediáltatott levelünknek s ennek ís continentiáját szorgalmasan calculálván, mondja meg valósággal az generálnak ő nagyságának mindgyárt valamig lehet, az ő felsége resolutióinak jó reménysége alatt az ő felségével való tractának, és az ő felségéhez s az egész keresztyénséghez is offerált devotiónk mellől el nem állunk, sőt abban mig lehet, ennyi szertelen szenvedésink között is perseverálni igyekezünk, de mivel látjuk sem keresztyéni devotiónkkal,sem élés adásinkkal,sem tisztességes oblatióinkkal, sem pedig szertelen sok patientiánkkal semmit nem használhatunk, sőt jó reménységünk közben, szép szinek és praetex-

tusok alatt majd teljességgel megemésztetünk, kételenittetünk magunk oltalmára szolgálható mediumokhoz nyulnunk, az igaz ügyet oltalmazó Istennek segédelméből : mert azt itélhetjük sokszori irási szerint ő nagyságának, az onnan feljül reménylhető kegyelmes resolutiónkat is ő nagysága tartóztatja, akadályoztatja, hogy annyival is inkább megfáradván az várakózásban elcsüggedjünk, és magunkat ellenkezőképen praecipitáljuk : melyről Isten, ez világ, s ő felsége s az egész keresztyénség előtt protestálunk. Az annonát is miképen praestálhassuk, holott subsistálásáról resolutióiben tett igéretivel nem quietál bennünket, semmi módját nem látjuk, melyről is solenniter protestálunk, egyébiránt ha vagy az Szamos mellett vagy az országnak valamelyik szegeletiben subsistálna, vagy ha ez országból kimenne is, mi az mi oblatiónkat praestálni el nem mulatnók, ez országból kimenvén is, utánna küldenők. Velünk vagy az urakkal, hogy szemben tractáljon, vagy erősséget, s ha az nem lehet, ő nagysága mellé hadat adjunk, mint azelőtt is kegyelmed által ő nagyságának resolváltunk, az iránt ne is gondolkodjék, mert egyáltaljában nem cselekesszük, sőt egyébbiránt is magunk intempestiva declarátiónkkal, magunk s ez szegény ország végső pusztulására semmi okot szolgáltatni nem akarunk, hanem valamit ád Isten omnia in defensionem nostri tentabimus argumenta; melyből ha mi terhes monumentomok következnek, ez szegény országnak utolsó romlásával is ez világ és az Istennek igaz itélő széki előtt is azok adjanak okot róla, kik az mi s ez szegény ország keresztyéni devotiónkot s istenes oblatiónkot nem acceptálták sőt minden uton módon prostituálni munkálkodtak. Bocsássák el az mi ételfogónkat, mi is az molnárt de facto elbocsátjuk. Az kapichicha levelét is elküldtük, melyet az előtt is elküldtünk volt. Itélőmester, praefectus és más becsületes hiveinknek jószágiból feles marhákat és egyébb egyetmásokat is vittenek el, ezekről is kegyelmedet requiráljuk, kegyelmed ne neheztelje assistentiával lenni; nem tudjuk mi hogy hogy administráltathassuk az annonát, ha efféle insolentiáktól nem szünnek. Kegyelmed mindenekről hüségesen tudósitson, eidem sic facturo gratiose propensi manemus; datum in Civitate nostra Cibiniensi die 1. Julii Anno 1686.

1686. 1. Julii. Baló Mátyás kapichia uramnak irt levél urunk neve alatt.

Praemissis praemittendis.

Minthogy az német had tegnap Enyedhez s ma ha igaz az az hir, holnap Fejérvárhoz száll, onnét hová fordul, ott mit csinál még bizonytalan, sietvén, a fővezérnek ő nagyságának nem irathattunk, közelebb lévén az két szerdár, azoknak mit irattunk, páriájokat oda küldöttük, az szerént informálhatja az fővezért ő nagyságát; azonban insinuálni kellene: sietne ő nagysága Lándor-Fejérvára, mi is óránként bizonyosabbakat várunk, már három úttal is jocskán lecsapkodtak az mi hadaink bennek, tegnap is vágtak, fogtak is közülök az magyarjában, de minthogy azoknak ott kevés becsületek vagyon, semmit nem tudnak az német dolgában, mihelyen bizonyosodnak az dolgok, mentest tudositjuk az fővezért ő nagyságát. Bécsben levő követeinket is várjuk. Nekünk ugy hozták: Budát megszállották, Egret még nem hirdetik, Székes-Fehérvárát is hogy megszállották vagy hamar megszálják. Három kémjeink vanak oda, talán valamelyik megjő, mint irók is mentest tudositjuk ő nagyságát, kegyelmed pedig szorgalmatosan vigyázzon, és az dolgokról, kivált az fővezér ő nagysága utazásáról, s egyébb szükséges occurentiókról is hűségesen tudositson, kegyelmesen parancsoljuk, Datum etc.

1686. 1. Julii. Az szerdárnak irt levél urunk neve alatt.

Ez előtt való levelünkben az német hadak állapotjáról tudositottuk volt nagyságodat, annakutána is az mint lehetett fenyegetődzéssel, szép szóval és fegyverkezéssel is munkálódunk hogy kitudhassuk őket, de semmit végben nem vihettünk, magunktól pedig ellenek fegyverrel nem állhatunk, hogy valamint nagyobb veszedelemben, magunkat s ez szegény országot is ne ejtsük, már ugy látjuk, naponként beljebb-beljebb nyomulnak, mert már Gyula Fehérvárhoz csak közel vannak és ma vagy holnap oda be is akarnak szállani,

könnyen is meg lehet mint olyan erőtelen és puszta helyben, mivel az miolta az tatár elpusztitotta, nem lehetett megépiteni, onnan aztán merre szándékozzék, semmiképen ki nem tanulhatjuk, hanem az mint azelőtt, most is csak ugy hirdetik vagy az Vaskapura vagy az Kajánra vagy Lippa vagy pedig Havasalfölde felé akarna menni. Ezen órában pedig azt hozák, hogy Fejérvárról az vinczi rétekre s onnan alá Déváig s onnan vissza Szászváros és Szászsebes felé épen ide Szeben alá, némelyek pedig azt hozták, az vinczi rétekről fordulna vissza ide Szeben felé, hirdetik azt is, hogy Hajzler és Csáki István nevü generálok, feles számú hadakkal és munitiókkal nyomulnának utána, de mit akarjanak által nem láthatjuk. Félünk attól, ha valami erősségeket, városokat veszen kezéhez, sőt ez országnak elkényszeredett s megfélemlett népét is az jelen levő aratásnak szine alatt meg ne csábitsa, és ugy osztán bizony végső pusztulásra jutunk egészen országostól, hatalmas császárunk dicsőséges orczájának szomoruságára s az fényes portának is nagy kárára. Igy értvén azért nagyságod az mi állapotunkat és az német hadaknak is rajtunk elhatalmazott munkáját, bizodalmasan kérjuk nagyságodat, az fényes porta kegyelmességéből elégséges erővel és azon formában mint az előtt küldött levelünkben is nagyságodnak megirtuk, bennünket megsegiteni éjjel nappal siessen: mert mi bizony azon vagyunk minden tehetségünkkel, hogy ez szegény országot magunkkal együtt, hatalmas császárunk igaz hűségében megtarthassuk, de magunktól ez erős és feles hadnak ellenek nem állhatunk semmiképen, melyre nézve ha hatalmas császárunk kegyelmességéből fővezér urunk és nagyságod jó akaratjából ezeknek torkoktól meg nem szabadittatnnk, ez szegény ország romlásának mi sem Isten sem hatalmas császárunk előtt okai nem leszünk, meg is kérjük azért nagyságodat, elégséges erővel és azon formában mint azelőtt is megirtuk, bennünket megsegiteni éjjel nappal siessen, szabadithassuk meg ez szegény országot az ellenség torkából, és tarthassuk meg hatalmas császárunk szolgálatjára. Isten nagyságoddal.

Anno 1686. 1. Julii. Ibrahim passának urunk neve alatt.

Megirtuk vala kegyelmednek ezelőtt küldött levelünkben az rajtunk levő németek hadaknak dolgát, ezeknek bizony mi sem szép szóval sem fenyegetődzéssel semmit nem tehetünk és nemhogy kimenni akarnának, sőt inkább naponként beljebb beljebb nyomulnak, mert már ma vagy holnap Gyula-Fejérvárban akarnak leszállani, s félhetünk ha több városokat is vesznek kezekhez s ez szegény ország népének elméjét is elcsábitják, az jelen levő aratásnak reménységével, és igy elpusztul és romol hatalmas császárunk országa az ő hatalmassága dicsőséges orczájának szomoruságára; mostan levén azért az ideje, hogy az fényes porta kegyelmességéből elegendő segitség által, az felfuvalkodott ellenségnek torkából kiszabadittassunk, kegyelmedet baratságosan kérjük, az méltóságos szerdárral ő nagyságával egyetértvén, bennünket elégséges erővel, és azon formában mint azelőtt is megirtuk, megsegiteni éjjel nappal siessen, mert ezzel az haddal kevés erő bizony nem bir, sőt az mint hirdetik, több hadak is jönnek mellékek, de merre szándékozzanak, és mit akarjanak, ki nem tanulhatjuk, hanem mint azelőtt, hirdetik hogy vagy az Vaskapu felé vagy az Kajánra, vagy pedig Havasalföldére akarnának által menni, némelyek mondják, onnan az vinczi rétekre, és alá Déváig akarna menni, s onnan térne vissza erre Szeben felé. Némelyek pedig az vinczi rétekről hirdetik, hogy megtérne, és ide Szeben alá jönne, de világosan ki nem tanulhatjuk, melyre nézve ha az segitség késedelmezése miatt vagy megrontanak bennünket, vagy pedig kevés erő lévén, velők nem birunk, hatalmas császárunk országa elpusztittatik, mi sem Isten előtt sem ő hatalmassága előtt okai nem leszünk: mert minden tehetségünkkel azon vagyunk, ez szegény országot magunkkal együtt hatalmas császárunk igaz hüségében megtarthassuk, de az nagy erő ellen nincsen tehetségünk. Azért meg is kérjük kegyelmedet, alkalmaztassa úgy az segitséget, tarthassuk az szegény országot hatalmas császárunk szolgálatjára.

1686. 1. Julii. Balog László uramnak irt levél urunk neve alatt.

Kegyelmed elmenetele után is minden utakat módokat elkövettünk miképen az német hadakat birodalmunkból kitudhassuk, vagy csendesithessük, de semmit velek nem tehetünk, különben pedig ellenek állani erőtelenek vagyunk, már ma vagy holnap Fejérvárra akarnak szállni; tudja pedig kegyelmed Fejérvár és az ott körül levő helyek igen erőtelenek, az aratás is jelen lévén, ha az már megfélemlett népet fascinálja, végső pusztulásra jut szegény országunk. Melyhez képest mit irtunk az szerdárnak ő nagyságának, Ibrahim passának is ő kegyelmének in veris paribus kegyelmednek elküldöttük. Kegyelmed azért ily szoros és félelmes állapotunkat megértvén, ily erő ellen való erőtelenségünket is jól tudván, szorgalmatosan siessenek ezelőtt meg irt uton és módon elégséges erővel bennünket megsegiteni, és az szegény országot az ellenségnek torkából megszabaditani, hatalmas császárunk szolgálatjára megtartani. Ezek után több had is jő azt mondják, de soha szándékjokat, utjokat ki nem tanulhatjuk, csakugyan most is azt mondják, vagy az Kajánra Lippa felé, vagy az Vaskapura vagy Havasalfölde felé akarnak menni, hozzák azt is, most hogy Déváig akarnának lemenni, onnan megtérvén, ide Szeben alá jönne, némelyek pedig az vinczi rétekről hirdetik, hogy megtérne s ide Szeben alá jönne, de világosan ki nem tanulhatjuk, erre nézve is hogy mi ne okoztassunk, szükség vigyázniok, kegyelmed is az mint lehet közönséges jónkra inducálja őket, kegyelmesen parancsoljuk. Secus etc.

Anno 1686. 2. Julii jött Lengyel követ Instructiója.

Informatio*) Generoso Regiae Majestatis Poloni ablegato, in cyffris data in arce Striensi die 17. Junii Anno 1686.

1.) Habuit Sacratissima Regia Majestas in ipso itinere Comarnij Nobilem Dymiczki**) obvium, a quo literas Domini Comitis Teleki et cyffras gratissime accepit.

2. Compatitur Sacratissima Regia Majestas, non perfunctorie, velut bonus vicinus et constantissimus amicus, super his, quae jam fieri videntur, si quidem hoc bellum non contra christianos, sed contra hostes christianitatis susceptum sit, omnia proinde investigat Sacratissima Majestas media, ut Transilvania ab hac oppressione liberetur, quam per hyemem ab indiscretis perpessa est militibus. Ad praesens vero per ingressum novi exercitus in fines Transilvaniae cum Domino Generali Scherffenberg patitur.

Velut itaque Sua Majestas in praeteritis suis jam securavit***) literis, quod statim, cum notitiam de ista pressura accepit, nuncium apostolicum, ablegatum Caesareum, et residentem Venetum ad se accersiverit, ipsisque hunc modum procedendi cum Transilvania sibi minime placere, et non probari declaravit, monuitque, ut quilibet eorum, ad suos scriberet Principales. Hoc ipsum etiam nunc Sua Majestas fecit in ipso itinere, cum literas in Micoleimo†) oppido a nobili Dimiczki accepisset. Expediverunt itaque cursorem quisque suum, (optandum solummodo ne hoc praepostere fiat) subjunxit tamen Caesareus ablegatus, exercitum Imperatoris nihil amplius facturum, nisi hoc, quod inter commissarios Transylvaniae conclusum est, quod si ita sit, conveniebat certe, ut hoc Suae Regiae Majestati a Dominis Transylvanis securaretur.††)

---

*) Egy másik példányban benne van e helyen e szó is „pro“.

**) Egy másik példányban „Diviczki“.

***) Másik példányban „significavit“.

†) Más példányban „Mikalajov“.

††) Másik példányban „significaretur“.

NB. Hic*) dominus ablegatus Viszinszki caute exagerabit, non satis syncere D. D. Transylvanos egisse, cum ibi tractarent, et Regiae Majestati suam declararent addictionem, neque cum Serenissimo Imperatore candide illos tractasse, apparet ex literis cum quibus Kozaci Tartarum**) coeperunt ad Hamum pergentem, in quibus D. Teleki subsidia seu auxiliares copias contra Imperatorem postulat, bonisque suis immunitatem exposcit.

3. Certos reddet Dominus ablegatus (idest) Viszinszki regis et reipublicae nomine Illustrissimum Principem, ministros ejus et totum senatum,***) non esse Sacratissimam Regiam Majestatem arma sua contra christianos conversurum, quae ideo solum sumpsit, ut ipsos a Turcico eriperet jugo, imo in ipsa colligatione Principale punctum est, quod contra solos Barbaros mutuo nobis auxiliari debemus.

4. Foedus perpetuae pacis cum Caris Moscoviae die 3. Maji sancitum est; aeternaque colligatio armorum facta, inter duas tantum hasce monarchias, id est regnum Poloniae et Magnum Ducatum Moschoviae contra Bissurmannos, sexta deinde die Maji illud Cari sive Magni Ducis Moschoviae, et ab altera parte commissarii nostri juramento confirmarunt, pro tanto Dei beneficio die 16. Junii per totum Poloniae regnum gratiae Deo agebantur cum sonitu tormentorum.

5. Exercitus Mosshoviae sunt numerosissimi, quibus pro Generalibus dati sunt Kuncz Koztoviczki, et frater Galiczini (?) Palatinus Bratogradiensis†) primique ministri ad praesens in Moschovia, qui jam in Tauricam, Offersonesum††) sive Chrimeam versus moverunt cum omnibus Transboristeanis Kozacis.

A Persis in dies ejusmodi notitiam, Sacratissima Regia Majestas praestolatur. His non minns ac Evangelio fides est habenda.

Electores Saxoniae et Brandeburgicus, viritim uterque octo millium copias militares romanorum Imperatori submi-

*) Más példányban „Hoc".
**) Más példányban „Tartarorum".
***) Más példányban „statum".
†) Más példányban „Palatini Bratogradienses".
††) Más példányban „Hersonetum".

nistrarunt, addidit Bradenburgicus complura, ex praestantissimo armamentario suo tormenta bellica cum omnibus necessariis requisitis et peritissimis complodendi Magistris.*) Eaedem Brandeburgenses copiae militares Ungariam ante duas septimanas a data praesentis ingressae sunt per Silesiam et Colliminiam Poloniae directo per Jobbonoviam**) versus Croatiam***) tractum. Unde tam insolita ac inexpectata, erga romanorum Imperatorem amicitia proveniat, est quod miremur, est tamen potissimum haec ratio, quod uterque id pro pecuniis faciat, pro Polonia vero nihil ad praesentem Campaniam Brandeburgicus contribuit quamvis teneretur. Excusationi hoc obtendit, quod contra communem auxilia det hostem, sed ratio ista non est valida, quia nos copiis auxiliaribus non abuteremur id est Regia Majestas quod forte ab illa parte fiet.

7. Proinde cum ita videamus divinae placuisse Majestati et jam periodum advenisse, ut tam grandis Otthomanica ruat Monarchia, optat svadetque Sacratissima Regia Majestas, ut Transylvania huc accedat, salva dumtaxat per omnia libertate. Quo his gradibus progrediendum est. Sed maturius de†) facto : hoc opus erat.

Prensanda††) est colligatio non cum solo tantum Imperatore, sed cum omnibus insimul Principibus, expediendi legati ad omnes colligatos cum ea declaratione, quod parati sitis renunciare Barbaris et cum illis conjungi, salva tamen per omnia libertate nostra, ne ab ullo dependeamus, at solummodo et pro quavis occasione, tam ad praesens quam in posterum arma Vestra cum colligatis junctim†††) sitis contra Otthomannos, ita ut vobis vicissim omni casu assistatur ab omnibus.

Acceptandum hoc omnino esset Imperatori, quia omnes instaremus et urgeremus opus, citra omnem itaque moram hoc aggrediendum et faciendum, antequam aliqua, quod absit, in-

*) Más példányban „potentissimis complodendi machinis".
**) Más példányban „Jebloatoniam".
***) Más példányban „Ovatiam".
†) Más példányban „hoc".
††) Más példányban „pensanda".
†††) Más példányban „juncturi".

cipiat hostilitas, futurum porro id ipsum est Transylvaniae aeque utile ac gloriosum in perennitatem.

8. Postquam vero propitiis superis, ad tantum dignitatis et praerogativarum culmen, foelices Transylvaniae res assurrexerint, eo eventu explorandum est Generoso ablegato, quidnam in vicem gratitudinis Sacratissimae Regiae Majestati praestare in animo habeant D. D. Transylvani, pro tanta gloriae et prosperitatis accessione, quod prudentiae et dexteritati Domini ablegati committitur, id est Domino Viszinszki.

9. Si Dominus ablegatus interrogatus fuerit, quo Sacratissima Regia Majestas*) movebit exercitum, Respondet, D. D. Transylvanos post duas a suo hinc abitu septimanas certitudinem habituros. Victoriam in Morea per Venetos super Turcis obtentam, Generosus ablegatus uberius exponet, superaddet a Turcis bina fortalitia utpote Barium et Meodistoriam**) esse relicta neque aliud in Polonia Turcis reliquum praeter solum Kamenetum alias Cameniciam.

10. Ultimo interponet se se ad Dominum Comitem Teleki, ut Generosum Binyiczki***) carcere liberetur et absolvatur. Cujus filius ad Serenissimam Regiam Majestatem ea intentione pervenit, ut Arianae sectae renunciet, quod ob reverentialem Patris metum in Transylvania minime ausus fuerit.

NB. Si Dominus ablegatus Dominos Dominos Transylvanos repererit in statu tractatus cum Serenissimi Imperatoris Romanorum commissariis, cautus jam aget poteritque dicere, Suae Regiae Majestati hoc ipsum in votis fuisse, ut Christianis se se adjungerent et colligarent, voluisse tamen et optasse, ut hoc fieret salva per omnia ipsorum libertate et absque ulla a quovis dependentia, sed cum ita visum fuerit stet quod placuit et forte jam mutari nequit.

Ultimum punctum†) Legationis quod nondum est propositum.

Eo demum valedicendi tempore proponet tamen Illu-

*) Más példányban benne van „suum".

**) Más példányban „Medis-Binum".

***) Más példányban „Brenieburgi".

†) Ezen pont csak a második példányban van meg.

strissimo Principi Dominus Ablegatus quam Magnifico Domino Comiti Teleki ut si ex ratione et occasione belli ex quacunque parte Suae Regiae Majestati cum suo exercitu versus limites Transylvaniae approximandum foret, ex discretione idest ultro citroque et ex humanitatis officio, annona aliqua et commeatu militiam Suae Regiae Majestatis refocillent, facturi nempe, quod omnibus regionibus et nationibus est solemne.

Hoc punctum non fuit quidem propositum circa primam expositionem Legationis nosrrae, sed postea tradideram illud ad manus Celsissimi Principis : tum etiam coram Illimo Comite legi Telekio.

In hac materia rogo declarationem in scriptis dandam inter alia responsa : agitur de mea fide apud suam Regiam Majestatem.

Anno 1686. 3. Julii. Seherffenberg generál 3. julii írt urunknak szóló levele.

Excellentissime Domine mihi colendissime!

Accepi honorifice quas sub prima currentis Excellentia Vestra mihi perscribere voluit singulariter obligatas, tam pro communicatis novis, quam insinuata per easdem Erga Augustissimum Imperatorem Dominum meum Clementissimum devotione et assecurata simul fidelitatis continuatione in promovendis in posterum benignissimis ejusdem intentionibus, quae, uti Excellentiam Vestram hisce certioratam habeo, nil adversi aut contrarii Celsissimo Principi Inclytis regni hujus Ordinibus, eorumve libertatibus, privilegiis, aut religioni nec in minimo quidam prae se ferunt: quin potius in eorundem omnium protectionem et conservationem clementissime directae sunt. Humanissimas praeterea Excellentiae Vestrae in hunc casum addicti animi expressiones suo tempore, et loco ubi servitia mea eidem utilia aliquomodo esse possent, apud Augustissimam Aulam humillime commendare non intermittam certos ejusmodi sincerae rationis effectus omni occasione subsecuturos, in nullum revocans dubium. Quamvis non modicam minus rectae

actionis et sinistrae opinionis notam prodere videatur, quod novissimus Cursor Debrecinensis a Serenissmo Lotharingiae Duce ex castris Budensibus ad me expeditus, non huc ad exercitum, sed studio et data ordinantia Claudiopoli Cibinium immediate adductus fuerit, unde mandata Suae Majestatis aliquo decadis (?) tempore tardius mihi exhibita fuerunt, quae quidem pro mutua correspondentia una cum novis communicare voluissem, nunc vero excusatus erö, si quas jam ante ceperunt notitias, repetendo molestus esse nolim. Confido Excellentiam Vestram eas in confiniis ordinaturam dispositiones, ne similis in futurum admittatur inconvenientia, unde nihil nisi diffidentia et .....*) ansa exoriri posset. Hinc Excellentiam Vestram diu incolumem valere exopto et maneo

Excellentiae Vestrae Servus paratissimus

Fridericus Comes a Scherffenberg.

1686. 3. Julii. Gyulai Ferencz uramnak irt levél az statusok neve alatt.

Teleki uramnak irott kegyelmed levelét olvastuk, micsoda accomodatiot kiván tőlünk az generál által nem érthetjük, az hazánk nagyobb részének elpusztitatását ő felsége kegyelmességéhez való biztunkban behúnyt szemmel nézők, az annonát hordják, még is naponként prédáltatnak szegénységink, az ő felségével való tractanák conclusiojának beérkezését, óránként várjuk. Az annonát előbbi irásunkbeli módok szerint praestáljuk, vitetjük is az mint lehet, de hogy mi valamely várban vagy városban praesidiumot vetessünk be, és hogy idő előtt török ellenvaló declaratiókra fakadjunk, nem cselekesszük. Ezen órában érkezvén Sárosi uram levele kiben irja: Isten tudja mint fordithatta el hogy az fővezér minden erejével erre nem fordult, ugy hitetvén el vele hogy az német hadak mi akaratunkból vannak itt. Már az fővezér Lándor Fejérvárhoz közelitvén, az tatárnak is nagy része kin lévén,

*) Egy szóra üres helyt van hagyva.

ha aféle nyilván ellenek való declaratiónkat értenék, egészen elborittatnánk. Mi elébbeni irásunknak inhaereálunk, az bécsi tractától semmiképen recedálni nem kivánunk s nem is recedálunk, ha nem ha kételenittetünk. Melynek is az generál ő nagysága leszen oka; patenseket akár Fejérvárról akár honnan bocsáson ki ő nagysága, mindegy, mert ez az szegény haza magát azzal a török előtt meg nem mentheti, sem az török igája alól magát fel nem szabadithatja, ha ugy kell lenni, az mi kegyelmes urunk ő nagysága is irathat patenseket s az mi nagyobb, informálhatja az egész keresztyén világot is. Kérjük ő nagyságát vigye ki az ő felsége hadait az országból, ne rontson el bennünket országostól és magát is hadastól nagy involutiókba ne hozza, melynek nem mi leszünk okai.

1686. 3. Julii. költ, 4-én érkezett Gyulai Ferencz uram levele az deputátus uraknak.

Mint nekem bizodalmas uraimnak ajánlom alázatos szolgálatomat, Istentől sok jókat kivánván kegyelmeteknek.

Az mi kegyelmes urunk ő nagysága méltóságos levelét nagyságtoknak s kegyelmeteknek parancsolatjával alázatosan vettem, generális uramnak ő nagyságának az dolgot megmondottam voltaképen; sok discursusok után mondá generális uram ő nagysága, nem jól folytatjuk eleitől fogva az dolgokat és nem azok alól az kik által lött volna szükségesebb folytatni, mert mi Detrichstein herczeg és Marchió Badensis által folytattuk dolgainkat és Szappanára által az ki ott csak annyit viszen végben mint egy lovász, és azután tudták az hadakat is, még a mikor utban voltanak már, mert az ajándékot örömest elveszik, de ebben az dologban bizony semmit nem vihetnek végben. Ő nagysága az követeinknek Bécsben léttében megmondotta hogy ha kedvit keresik jó választ obtineál, de sajnálták az 10,000 frtot, most is ő nagysága olyan conditiókat tudna kivánni, csak lenne meg az accomodatio Erdély részire, hogy magunk sem kivánhattunk jobbat, ezzel nem tartoznék hogy kimondaná ennyire, de hogy soha az erdélyiek nem vé-

tettenek ő nagyságának, sőt jól éltenek vele, azon kivül is szereti az magyart. Mert ha Sulcz vagy Carafa löttenek volna eddig itt régen nagyobb veszedelemben volnának, ennyit soha nem várakoztanak volna.

Az bécsi követeink pedig bizony semmit nem visznek végben, ha esztendeig oda fel laknak is, és valamig innen nem megyen az informatio, nem concludáltatik az tracta, most azok semmit nem használhatnak az kik az mediatorink, ő nagysága megvalja, az mint az erdélyi dolgok folynak, ugy kell informálni ő felségét, de tanácsot nem ád ő felségének lássa ő felsége s hidjük el bizony, ha lebocsátják is az követeinket, de bizony ide relegálják ő kegyelmeket ad concludendum. Csodálja, nem gondolkozunk az dolgoknak nagyságáról, következendő romlásunkról, ő nagysága eléggé ajánlotta Bécsben is embereinknek magát, mert ha tanácsát vették volna, bizonyit Istennel, ezek a nehéz conditiók sem löttenek volna s végben is mentenek volna az dolgok régen, mert az ilyen dolgokat az aulae cancellarius Stratman és generalis commisarius plenipotentiarius Rabbata herczegek által szokták folytatni.

Az accomodatió bizonyos helyeknek adása, vagy oly zálog adása nélkül nem lehet, az kikkel ők az szélekben contentusok ne legyenek semmiképen (az Kolozsvárit azért kivánják, hogy onnan kivül jöhessen mehessen, emberek vigzázhassanak, itt alatt pedig azért, hogy az buzát s egyebet az vizen ne hordhassák az törököknek) és utána várja az többit is be, mert az előtt is megcsalattattanak s nem hihetnek, ha pedig, az accomodatió meg nem lészen, lassa urunk ő nagysága nagyságtok és kegyelmetek; ő nagysága is az maga opiniójában meg marad, de egy helyen nem lehet semmiképen subsistálni, mind az fűnek, helynek szük volta miatt, mert egy ilyen armada sokáig egy helyen nem lehet s mint, hogy ha egy helyen lenne, az törökkel fel veretnök őket, mert az bizonyos, hogy hivjuk az törököt. Én erre ugyan nagyot mondék, ratiókkal is állitám, de az régi felelet szerint replicala csak, s mondá ujonan, csak hitessük el magunkkal, ha Budán által esnek, melyen nem sokára által is esnek, bizony az egész had bejön, éktelen veszedelem követ bennünket, az Brande-

burgus és saxo is örömest bejön, török ellen levén az hadakozás nem vallásért, és a minemü jó dolgot az török földén miattunk végben nem vihettenek, és hijában kellett tölteniek az időt, mi vagyunk okai, és mi adunk számot érette és akármint könyörögjünk, de bizony meg nem hallgattatunk akkor, és eljő az az idő, mint az kinek torkig ér az viz, és haldokló félben vagyon, mindenhez radaszkodnék, de nincs kinek megszánni, minden reménységünk elfogy, elromol minden tanácsunk, elepedünk az mi nagy nyomoruságink miatt való bánatinkban. Az lengyeleknek is utat kell nekik nyitni. Az lengyel had pedig rettenetes praevaricáló nemzet lévén, éktelen utálatos kivánsági s prédálási lesznek, mert minden lengyelnek egy-egy szekerének kell lenni és nemhogy marha, de még az macskánk sem marad meg, mert gazdag s ép országnak tartván, mindenek bizony mindenfelül reája tátották szájokat, s jobban reményltenek felőle sem mint a miben látják lenni. És ők is látván azt bizony ha lehet előbb igyekezik az mézet elszedni másoknál. Az bécsi victoria után az ő felsége földén szintén ugy égetett az lengyel Morvában, Szendrő, Thorna táján, a szerint ő nagysága maga volt vélek hatezer emberrel, hogy oltalmazza a földet, de mennél inkább instált, hogy ne égessenek (jó akarója lévén pedig ő nagyságának az király igen) még annál inkább égettenek, ugy annyira, hogy majd fegyverkedéshez nyultanak, de ha az accomodatió meg lenne jó formában, mingyárást kimennének, s az lengyelek ellen is megoltalmaznának, az lengyelek pedig ha követeket küldötték már el, ugy vigyázon nagyságtok s kegyelmetek, hogy bizony követi mingyárást az hada. Az pater is mondá : Ha lehet az lengyelt be ne bocsássuk, inkább az országon kivül szállitsunk annonát nekiek, osztán ezzel az haddal ha conjungálja magát annál veszedelmesebb lészen nekünk. Csáki László is mutatá az bátyja István levelét 20. junii költet, kiben irja : Nem sokára édes öcsém uram Isten segedelméből meglátogatom én is kegyelmeteket Carafa urammal. Ugy hallom Gyulai Ferencz uram ott vagyon kegyelmetek között, az mely hadakat kegyelmed kivánt melléje, azt most nem adhatom, mert csak szégyent vallana kegyelmed vélek, hanem olyant küldök egész instructióval ke-

gyelmed mellé, Carafa uram be menő alkalmatosságával, az kivel becsületet valljon kegyelmed. Mondá Csáki László, is ő magát az urunk hűségére megkinálta, ha nem köll, arról nem tehet, az ő lelki ismerete csendes és tiszta ebben az dologban, ő magát erővel nem adhatja az kinek nem kell, holta után is átkozottnak mondották volna, bár ha nem szolgált volna szivesen, meg is mutatta volna, hogy effectuma lött volna.

Monda generalis uram ő nagysága azt is: ő felségét becstelen szókkal illette az község, füle hallatára, az rettenes pusztulásokért, az ministerek is csak bujkáltanak az kőzség miatt, hát itt is mint lehetne az dolog s mint járhatnánk, az urak s főrendek látván miattok való pusztulásokat. Mondá: az debreczeni embert az ki ide jött volt nem kellett volna Kolozsvárról Szebenben vinni, elsőben az levelekre nézve, igaz ugyan az leveleket fel nem szakasztották, nem bánta volna ha felszakasztották volna is. Ő is ha ugy lészen az dolog, Szakmár felé jövén az urunk ő nagysága embere, valjon jó leszen e ha elsőben maga eliben hozatja. Ez a had ki nem megyen a mint mondja, ha vagy alkalmatos helyek nem adatnak, vagy jó zálogok, csak szaporodnak az szüntelen való kárvallások. A salvus passust azért kivánná, hogy eddig Temesvár s Nándor-Fejérvár tájára küldötte volna embereit vele. Vinczi hegyekről is feles marhákat is hajtottanak, az preszakái emberek marhájokat is keresnék ha föl találhatnák, el sem mulatom felkerestetni, generális uram ő nagysága mondá. Nem bánná, ha oda mennék is nagyságtokhoz s kegyelmetekhez megmondani az dolgokat, de én nem merém reá igérni magamat nagyságtok s kegyelmetek hire nélkül, miért is mennék csak ilyen viszálkodásokkal.

Bethleni s több egyébb szekerek is régen vannak itt szegények, ha más szekérrel megváltoztatom őket, elbocsátja generális uram ő nagysága, de anélkül nem, én nem mertem reá igérni magamat, hanem nagyságtok s kegyelmetek mit parancsol felőle, meg kell-e változtatni s hova valókkal, vagy csak tudnók az annonában nekiek, s inkább a szegény embereknek adnánk másunnan helyébe. Az debreczeni példát hozza elő, ha az hadak bejönnek, és azt is mondá, addig kellene valamit cselekednünk az mig az hadak meg nem indulnak

befelé, mert azután késő lészen. Ezzel nagyságtokat s kegyelmeteket Istennek kegyelmébe ajánlom. In Szászsebes die 3. Julii 1686. nagyságtoknak s kegyelmeteknek alázatos szolgája

Gyulai Ferencz.

Bizony inkább hittem, elmennek rólunk, semmint megmaradásokat, az generális szavaiból a mint értettem, de bizony jó hireket hoztanak most nekiek.

Anno 1686. 3. Julii. Gyulai Ferencz uram, Teleki uramnak szóló levele.

Mint uramnak, alázatosan szolgálok uram kegyelmednek.

Nekem alázatos szolgájának becsülettel irt levelét alázatosan vettem. Kére generalis uram ő nagysága, irnék uram kegyelmednek is, légyen azon, beszélhessen vélek, vagy mire mehetne az igéretben communicatis consiliis adja értésére; mert ha nem lészen, az hazát hamar időn végső veszedelem követi, s nagy oka lészen kegyelmednek, hogy kegyelmed nem engedte. Én ugy látom, ők minden intentiójokat csak az török ellen forditván, nem akarnak securitas nélkül ez hazából kimenni; urunkat ő nagyságát igen alázatosan követem, méltóztassék kegyelmesen alázatos szolgájának megbocsátani, hogy nem irhattam, mivel ezzel is igen siettem, látván az közelitéseket. Innen hová mennek, még nem tudom, hanem uram, vagy az mellettem levő emberek közül egyike, vagy az onnan küldendő emberek által mind urunkat ő nagyságát, mind az urakat ő nagyságokat s ő kegyelmeket tudósitni el nem mulatom. Kivánván az ur Isten áldja meg s éltesse szerencsésen kegyelmedet. Szász-Sebes 3. Julii 1686

Kegyelmed alázatos szolgája.

Gyulai Ferencz.

És hogy bőségesen nem tudósitottam most is az dolgokról, oka az, mert siettem az oda küldéssel. Bizony uram! vagy megharczolunk vélek, törökért, tatárért küldvén, vagy tyuk-

kal, kalácscsal nyulunk az dologhoz, most változott meg annyira szándékjuk, bizony vigan is vannak közönségesen, mert bizony etc.

Anno 1686. 3. Julii költ. Bécsi követ urak levele urunknak ő nagyságának szóló, jött 19. Julii.

Méltóságos fejedelem, jó kegyelmes urunk.

Az fennforgó nehézségekben interveniált nehézségek ugy kivánván és az méltóságos conferentia tetszése is az levén, hogy egyikünk nagyságod méltóságos személye eleiben viszszamenvén, az dolgokat candide declarálja, kelletett Inczédi Mihály uram személye és az bevitt párok által, minthogy ezen materiában eleitől fogva benne forgott, nagyságodat mint kegyelmes urunkat nagy alázatossággal tudósitanunk; instálván alázatosan nagyságodnak, nevünk alatt mondandó szavainak hitelt adni méltóztassék; mi is végső audientiát obtineálván, sietünk nagyságod méltóságos udvarába, kivánván Istentől, találjuk nagyságodat szerencsés boldog állapotban.

Viennae Austriae 3. Julii anno 1686.

méltatlan alázatos szolgái
Haller János m. p.
Pernyeszi Sigmond m. p.
Miles Mátyás m. p.

Anno 1686. 3. Julii. Becsi követ urak levele az deputátus uraknak, jött 19. Julii.

Ajánljuk nagyságtoknak s kegyelmeteknek köteles szolgálatunkat.

Az fennforgó dolgokban interveniált nehézségek ugy kivánván, és az méltóságos conferentia tetszése is az lévén, hogy egyikünk nagyságtok s kegyelmetek köziben viszszamenvén, az dolgokat candide declarálja, kelletett mind Inczédi Mihály uram (minthogy az dolgokban eleitől fogván benne forgott) s mind pedig ő kegyelmétől bevitt párok által nagy-

ságtokat s kegyelmeteket tádositanunk, kérvén nagyságtokat s kegyelmeteket, nevünk alatt mondandó szavainak adjanak elégséges hitelt, mi is végső audientiát obtineálhatván, sietünk Isten jóvoltából nagyságtok s kegyelmetek köziben. Ajánlván az jó Isten kegyelmében nagyságtokat s kegyelmeteket, maradunk

Bécs die 3. Julii 1686.

Nagyságtok s kegyelmeteknek

köteles szolgái
Haller János m. p'
Pernyeszi Sigmond m. p
Miles Mátyás m. p.

Anno 1686. 4. Julii. Az deputatus urak levele az hadaknak.

Ajánljuk szolgálatunkat nagyságtoknak s kegyelmeteknek.

Az mostani fennforgó bizonytalan állapotokra nézve gondolkodtunk eleget, miképen folytathassuk az kinnlevő hadaknak mivoltát, kivántuk volna magunk is kegyelmetek között jelenleni eddig is, ha az mi kegyelmes urunk ő nagysága kegyelmes parancsolatjának nem kellett volna engedelmeskednünk. Mindeneket nagyságtok s kegyelmetek tekintetes nemzetes Macskási Boldizsár és Mikes Pál uraméktól ő kegyelmektől, becsületes atyánkfiaitól szóval megérthet. Nagyságtokat, kegyelmeteket kérjük, ő kegyelmek szavainak adjon teljes hitelt és az mi kegyelmes urunk ő nagysága hűségiben s igaz hazafiuságában ki-ki állhatatosan maradjon meg nagyságtok, kegyelmetek közül; mi bennünk is nagyságtok kegyelmetek nyugodt elmével lévén, hogy a mit nagyságtok kegyelmetek javára s közönséges megmaradásunkra el tudunk követni, el nem mulatjuk, s az szükséges dolgokról nagyságtokat kegyelmeteket tudósitjuk. Tartsa Isten és vezérelje nagyságtokat s kegyelmeteket minden jóra.

1686. 4. Julii. Gyulai Ferecz uram Teleki uramnak szólló levele.

Mint uramnak kegyelmednek alázatosan szolgálok, és hogy Isten kegyelmedet édes hazánk oltalmára betegeskedéséből gyógyitsa és éltesse szerencsésen, kivánom.

Kegyelmed nekem becsülettel irt levelét alázatosan vettem. Ugy látom uram, ezek feljebb való menetelektől nem szünnek és minden dolgokat kegyelmednek tulajdonitanak. Jobbakat reménylvén, azt is mondják, lám, ő felsége ellen sok izben fogtunk fegyvert, s most is nem akarunk az keresztyénségnek ily megegyezésében is semmit is az ő felsége javára cselekedni. Ezek több segitségért ugy látom készek elküldeni. Én mondám: Budát a fővezér nem félti, nem is megyen most Budához ugy hiszem, hanem kiváltképen való országoknak tartván, az fővezér elsőben is az ilyen aprolékosb armadát keresi fel. Csudálom inkább nagyságod magára gondot nem visel. Az secretáriusa jöve hozzám, irván ez levelemet, monda: bizony ha ki kell menniek kedvetlenségekre, soha semmiben sem hallgattatunk meg, nem kellenék ő felségét infestálnunk. Passust pedig ha urunk ő nagysága adott volna, ők azzal az török földére küldöttenek volna, és az töröknek jövetelit, ha az szerint hozták volna meg nekiek, a mint mi nálunk az hirt, azzal majd egész creditumot csináltunk volna, és ha kértük volna kimenéseket, talán inkább obtineálhattuk volna; de semmi jelét nem adtuk keresztyénségünknek, mert ha annonát nem adtunk volna is, ugyan csak vettenek volna ők, azzal csak az nagyobb praedálástól szüntettük őket. Nekem uram, alázatos szolgájának parancsoljon. Kivánván Isten gyógyitsa uram kegyelmedet. Szász-Sebes die 4. Julii anno 1686.

Kegyelmed alázatos szolgája

Gyulai Ferencz etc.

Az debreczeniek itt ezeknek hasznokra beszéllettenek, ugy is kellett tenni, bizony soknak mondották az németeket lenni.

Anno 1686. 4. Julii. Gyulai Ferencz uram levele az deputatus uraknak.

Nagyságtoknak s kegyelmeteknek ajánlom alázatos szolgálatomat, és Istentől sok jókat szivesen kivánok.

Az nagyságtok, kegyelmetek nekem alázatos szolgájának irt levelét alázatosan vettem, mit parancsoljon megértettem. Én megolvasván az nagyságtok, kegyelmetek parancsolatját, generális urammal ő nagyságával beszélvén, hol bizony kemény szókkal, hol csendesebben, az mint Isten ő szent felsége tudnom adta és az alkalmatosság hozta, az dolgokat exponáltam instructiom szerint, hogy az töröknek ilyen közel való állapotjában is elég signumit adjuk ő felségéhez való devotiónknak, melyet nem hiszem az keresztyénség közül is találkoznék é valaki, hogy maga veszedelmeztetésével is segitse azt, az kinek még hatalmában nem volt. Kivel is láttatunk majd inkább az töröktől elszakadnunk, sem mint ő felsége ellen engedetlenkednünk; s miért nem lehet ő felsége előtt egész creditumunk? lám az követeink által minden órán reménylhető kegyelmes resolutiója ellen is magunkat nem opponáljuk, sőt inkább vagy kedvünk szerint vagy kedvünk ellen valók legyenek is azok, de mi azoknak obediálunk, legyen patientiával ő nagysága, kijebb menvén erről az földről, akár csak addig, a mig ő felségétől aláérkezik. Monda az generális: az annona még mikor érkezik el. Én assecurálám, csak mennyen ki, az megleszen fogyatkozás nélkül. Ismét monda az generális ő nagysága, minden utakat, módokat az nagyságtok megmaradására mutatott, arra is reá felelt, hogy az ő felsége követeink által való kegyelmes resolutiójától nem recedál, kész lekötni magát, és a feltött erősségekből is praesidiumit mindjárást kiviszi, és hogy ha kivánsági szerint ő nagyságának tractához kezdett volna nagyságtok s kegyelmetek, az erősségek adása nélkül is mutatott volna mediumokat, de sem egyik, sem másik nem kellett; arról hogy nem kellett nem tehet, legközelebb reménylette azt, hogy már ilyen közel jüvén Szebenhez, ha csak indiciumához is az vele való megegyezésnek hozzá kezd nagyságtok és kegyelmetek, és nem

hogy csendesednénk, de még inkább az előbbieknél is továbbra való dolgokra czélozunk; de hitessük el magunkkal, hogy ha képes, hogy egyedül kellenék is maradni, még sem megyen ki, mert securitás nélkül ki nem mer menni, mert hogy mert volna be is jőni ő felsége hire s akaratja ellen. Az Lothringus is irja, hogy tudósitsa az Erdélyben lött accordáról, de vigyázzunk reá, hogy nem olyan könnyen jőnek le követeink, sőt inkább az követeknek várakozása alkalmatosságával is csak az üdőt akartuk vontatni; az előtt volt reménysége az accordához, már által látja sem másképen nem akarjuk, és talán csak azért cselekeszszük, hogy ily lágyan viselte dolgát, gondoltuk, csak az ő nagysága akaratja az kivánságok. Én mind ezekre bizony megfeleltem. Ismét monda: véteni nem akart, de ha ugy kell lenni, senki nem lészen tirannusabb ő nagyságánál, mert az szebeni hostáton kezdi el az égetést és az egész országot felégeti s ugy megyen ki, ha másképen nem lehet, mert hogy sem ő felségéé ne legyen, az töröké se legyen s meglátjuk osztán mint lészen az dolog. Az egész keresztyénség megegyezett és accommodálja magát, csak mi nem, azért is nem kért az ország közepiben erősebb helyet, hanem olyan erőtlent és szélben valót, hogy annál is inkább hamarébb lehessen meg az accorda, és hová hamarább kimehessen, és ne kellessék kárt tétetni az országnak. Én mindezekre megfelelvén tehetségem szerint, mondám: nagyságodat lehetetlen reá vigye az keresztyénség, ne törölje el régi jó hirét, nevit, lám ő felsége ellen semmiben nem opponáltuk magunkat, inkább mindeneket erőnk felett cselekedtünk eddig, az Istennek igaz itilő székire támasztjuk, etc. Ismét monda: hitessük el magunkkal, minden régi ő felsége ellen való dolgaink, cselekedetink ujjakon lésznek, és eszében juttatjuk ő felségének; neki is el kell már több segitségért küldeni, és ha utolsó veszedelmünket nem akarjuk, mégis valami jót akarunk cselekedni, találjuk fel a módját, mert sine securitate kimenni semmiképen nem lehet. Az lengyel király is pedig, mihelyt az török igyekezetit hallja lenni, semmint Erdélyben közel essék az török hozzája, inkább ő jő be reánk, hogy megelőzze a török bejövetelit. Sokkal nagyságtokat s kegyelmeteket nem terhelem, várván nagyságtok s kegyelmetek parancsolatjától

tovább is. Kivánom Isten nagyságtokat s kegyelmeteket örvendeztesse szent fiáért Amen. Szász-Sebes 4. Julii 1686. Nagyságtok s kegyelmetek alázatos szolgája

Gyulai Ferencz, m. p.

Az passust, hogy urunk ő nagysága nem akar adni, gyakran hozák elő s felette igen-igen apprehendálták. Monda az generális, vigyázzanak reája, törökkel megharczolván circa diem 24. praesentis nekiek, victoriájok lészen. Nagyságtok s kegyelmetek leveleit mind megtartom, s nem is adtam bizony ki etiam in paribus, azzal senki, senkinek semmit sem kedveskedhetik.

Anno 1686. 7. Julii költ. Nagy István és Baló Mátyás kapichia uramék levele urunknak.

Kegyelmes urunk!

Ma Haszan passa palánkához érkezvén déltájban, mely már Lándor Fejérvarhoz csak két kónak, Scherlet (igy) uram ő kegyelme mindjárást hivata, és mivel az fővezér ő nagysága nagyságodhoz egy kapucsiját küldi, meghagyá ő kegyelme: mi is nagyságodhoz mindjárást az kapucsival emberünket küldjük, és az meritumát az dolognak megirjuk nagyságodnak, igen titkon meghagyá s megmondá, az vezértől nagy nehézséginek és panaszinak jelentésével hallotta:

1.) Az erdélyiek olyan kétszivü emberek, az portát csak szóval akarják tartani, mindennel ajánlják magukat, hüségeket, szolgálatjokat hányják vetik, azért császár kegyelmességét kivánják, de semmit hatalmas császárnak nem szolgálnak, sem parancsolatjában semmit végben nem visznek, holott most kivántatnék egyszer az szolgálat. Ugy tudja az vezér ő nagysága, még Erdély hatalmas császár országa, s mégis magának a császárnak parancsolatjára meg nem cselekedték, hogy csak egyszer is buzát pénzért adtak volna: az császár ellenségit pedig minden bántódás nélkül szabad quártélyban tartják, hizlalják, hatalmas császárnak nyilván való nagy boszszusá-

gára s gyalázatjára; az kik Erdélyt szerte-szélyel-városokról városokra járván, az mint akarják magokat, szekereket éléssel ugy megrakják s ugy hordják ki Nagy-Bányára, Szakmárra, Kállóba, Tokajba, s másuvá is az hová kivántatik minden ellenzés kivül.

2.) Az segitséget Erdély ugyan kéri, hogy azzal is láttassék hüségit declarálni, az melyet hatalmas császár igirt s küldött volna is, de annak eleiben megirják, subsistáljon, mert az német kiment, az mint már sokszor olyan hirt csináltak, ezt penig megcselekszik az erdélyiek, hogy olyankor hirt adnak, már mivel jól megrakodott éléssel, nyomuljon félre most, melyet megcselekedvén s élésit berakván, ismét bejönek, az városokat renddel járják s meg ujolag éléssel magokat megrakják, s ugy járnak szélyel az országban. Ez pedig az német az erdélyiek akarátjából vagyon benn, hogy annál inkább az országból ki ne menjenek s hatalmas császárnak ne szolgáljanak, holott nem az kivántatnék Erdélytől, hogy ugy kétszineskednék, hanem hogy igazán szolgálna ennek az birodalomnak.

3.) Az erdélyiek kérésire megcselekedte hatalmas császár, hogy jóllehet Erdélyben lött volna az tatárnak általlyabb és jobb utja, most is mint az bécsi expeditiókor, de nagy kerülésivel s nagy fáradságával ezen tatár hadnak egy cseppet sem gondolván, azt is másfelé kerülő utra, meszsze vitte. Tatár segitséget is azért nem küldött, hogy az mint mi mondtuk, több kára, hogy sem haszna lészen az országnak belőle, ezt is jó consideratióban vette, s Tökölyit is ugy mint fejedelmet nem acceptálta instántiánkra, szemben lételit Lándor Fejérvárra halasztotta s mégis is Erdély előtt ezek és több császár s maga kegyelmességi mind semmik voltak s nem becsültettek.

4.) Jóllehet Tökölyi ferman nélkül ment volt be Erdélybe törökökkel együtt, de attól nem várták az erdélyiek, hogy maga a vezér retrahálja onnét, hanem idő előtt mind actorok, mind birák, mind exequutorok magok lettek az erdélyiek, s többet vágtak le hatszász töröknél. Bizony ha az a német had eddig oly kevés számban török lett volna, azt Erdély eddig meg nem engedte volna oly szabadosan quártélyozni, régen kiüzték volna, vagy egy lábig levágták volna; de az németnek még csak az

orrát sem ütötték ugy meg, hogy csak egy csepp vér is belőle kiment volna, csak armorum ostentatione s (oblationibus), mely terminuson igen magát felfutta; hatalmas császár ellenségit Erdélyből ki nem tudják, hanem aperto marte, mert ha Erdély igaz hatalmas császárhoz, bizony ellenségiuek nem kell favorisálni, s azt császár országában tartani.

5.) Ezekről pedig nem csak Tökölyi informálta az vezért s az portát, hanem az szerdár s az egész végbeli tisztek, s arról is, hogy nem több öt-hatezer embernél az a német: monda Skerlet uram, az maga szájából hallotta az vezérnek, az menynyin az erdélyiek vannak, három, négy anyi ellenséget is eddig ki kellett volna üzniek, ha igazak volnának, sőt ennek nagyobb elhivésére az nagyságod Skerlet uramnak irt levele adott nagyobb alkalmatosságot, mikor transferálta azt. Armorum ostentatione et oblationibus akarta nagyságod az németet Erdélyből kitudni, az oblatio dolga felől pedig jóllehet nagyságodtól volt nekem, Nagy Istvánnak instructióm, hogy megemlitsem s azon is instáljak, hogy adónkban acceptáltassék, de ezt communicálván Sárosi urammal és az kapikihával, szántszándékkal elmulattam, kitanulván eziránt ő kegyelmektől, hogy ezen az portán most több annál romlásunkra nem kellett volna.

6.) Im ezen specialis emberit, kivel mi is Kendi uramat elküldjük, az vezér oda küldi, tized napra Lándor Fejérvárhoz kell megjönni, addig onnan el nem indul az vezér, megvárja, s ha az németet Erdélyből addig erőszakoson is ki nem üzik, az egész tatárságot forditja Erdélyre, praemittálván Erdélyt, büntesse meg szófogadatlanságáért, maga pedig az Vaskapu felé könyü szerrel követi utját. Istennek hála Buda oly formában van éléssel, emberrel s egyéb requisitumokkal is megerősitve, hatvan, hetven napig nem félti, Erdélyben is dolgát végben viszi, Budát is azután megsegélli, mert nincs az mint mások magokkal elhitették, oly debilitálódott állapotal, hogy mind kettőre Isten kegyelméből el ne érkezzék; de bizony Erdélyen esik előbb által, sőt ugy bánik Erdélylyel, hogy örökké való példát tészen belőle, melynek is nem maga lesz oka, mint ez előtt is megmondotta, sőt az kapikihával is megiratta, hanem az pártolkodás és hüségtelenség. Ezeket

kegyelmes uram, hogy nagyságod siketségre ne vegye, sőt minél hamarébb az porta kedve szerint megorvosolja, bennünket is ezek iránt mit csináljunk, sietséggel tudósitson; Nagyságodat az Istenért kérjük, hitesse el nágyságod magával, bizony periculum et quidem magnum in mora. Hacsi Ibrahim aga az estve igen kedvetlenséggel érkezék meg, ugy hiszszük, az is toldotta az dolgokat; Oszmány aga pedig, most itt nincs, elküldetett az végek felé. Ezek után az ur Isten nagyságodat segélje minden jóra és édes hazánknak megmaradására, méltóságos fejedelmi házával éltesse sokáig jó egésségben. Datum ex castris turcicis, ad Haszan Passa Palánka positis die 7. Julii anno 1686.

Nagyságodnak alázatos méltatlan

szolgái
Vizaknai Nagy István m. p.
és Baló Mátyás m. p.

Anno 1686. 7. Julii. Baló Mátyás kapikiha uram és Nagy István követ uraimék levele urunknak.

Kegyelmes urunk!

Késő estve hivatván bennünket az fővezér, valameiyeket az előtt megirtunk volt nagyságodnak Skerlet uram beszédi szerint, ujabban is az vezér iterálá s megmondá, hogy meghitt ur hivét kapucsi passáját küldi nagyságodhoz Csáfer aga, ki is hasonló képen fogja nagyságod előtt az dolgot referálni, többitvén az dolgokat ezzel, hogy ha nagyságod az ország hadaival nem elégséges, azoknak resistalására s kiüzésekre, nagyságod küldjen Csulga szultán eleiben, ki is mentén mégyen az nagyságod s az ország segitségére; parancsolatjok pedig olyan lészen, hogy az hazában kárt ne tegyenek; az tatár Hám is, hátra levén, vigyázván az dolgokra; mely Csulga szultán Bukurest táján vagyon mostan; nagyságodat még is mint kegyelmes urunkat alázatosan az Istenért is kérjük, nagyságod az dolgot süketségre ne vegye, mert bizony közel az veszedelem. Mondja azt is az vezér ő nagysága, hogy az régi királyok s fejedelmek nem ugy viselték az előtt mago-

kat mint most nagyságod, hanem magok erejektől is várakat vettek, német hadaknak nem csak részeit, sőt egész armadáit is, generálisokat eloszlattanak; nagyságod alumnusa és creatúrája lévén ezen portának, semmit nem hogy cselekednék, sőt az porta boszszuságára éléssel tartja őket s az hazában szélyel való szabados járásokat megengedi; előszámlálván nagyságod kivánsága szerint való nagy jóakaratját az portának, melyeknek az vége mégis ilyen porta ingerlésére való dolognak. Alkalmatlan és kemény irásunkról pedig nagyságodat mint kegyelmes urunkat alázatosan követjük, kételenek lévén réá, mivel az dolgok szóról szóra igy forgattatának. Ezeknek utána Istennek áldása terjedjen nagyságodra. Datum in castris turcicis ad Hassan Passa Palánka positis, hora nocturna die 7. Julii anno 1686.

Nagyságodnak méltatlan kisebbik szolgái
Vizaknai Nagy István. m. p.
Baló Mátyás m. p.

Excerptum ex literis Viennensibus die 8. Julii.

Examinatis ponderatisque rebus Transylvaniae, tandem tractatus in conclusionem stipulationemque, applaudentibus deputatis adhuc hic morantibus, emerserunt, cum ad hi super nonnullis punctis defectum sufficientis mandati procuratorii allegaverint, Contractus per cursorem ad generalem Scherffenbergium missus est, quo Principis Apafi ratificationem quam proxime procuret, cum hocce annexo mandato, ut subsecuta ratificatione statim cum copiis sibi concreditis Transylvaniae finibus eggrediatur, ac eas exercitui generalis Caraffae jungat, ipse vero ad castra Budensia contendat. Idem Princeps Apafi ad Generalem Scherffenbergium scripsit, eidemque significavit, militem suum nationalem, Tökölyianos, quorum non tria millia, sed solummodo sexcenti erant, quibus Mungaczium versus progredi designabat, deletis 200 circiter ex his, caeteris vero fugatis, amissisque a Tökölyio, cunctis suis impedimentis, equis et curribus.

Anno 1686. 9. Julii. Gyulai Ferencz uramtól izentetett generál Scherffenbergnek.

Adunk mi asseeuratoriát arról sub bona fide christiana, hogy usque ad reditum ablegatorum semmiben magunkat nem opponáljuk ő felségének, sem ő felségének ellenségi nem leszünk; az annonát is administráljuk, de ugy, hogy vagy menjen ki az hadakkal az országból, avagy pedig az Maros mellett bizonyos helyen subsistáljon, és az hadakat is minden excursiótól fogja el, mig az ő felsége kegyelmes resolutiója leérkezik; melyről ő nagysága is bennünket assecuráljon. Az levágott testek eltemetésére engedjen üdőt.

Anno 1686. 9. Julii. Gyulai Ferencz uramnak irt levél a statusok neve alat'.

Ajánljuk szolgálatunkat kegyelmednek.

Kegyelmed levelet becsülettel vettük, ha ily nevezetes hazánk fia nem irná, alig hihetnők el, hogy az generális (holott mi ő nagysága felől ugy értettük, okos, discretus ur) olyan nagy hirű király és az mi kegyelmes urunk ő nagysága felől, olyan ő felsége s ő nagysága méltóságokat sértegető szókat szólott volna. Istennek hála, az mi kegyelmes urunknak nem ember, hanem Isten maga ő felsége adta az fejedelemséget, embertől nem is félti, római császár ő felsége is az mi kegyelmes urunkat fejedelemnek agnoscálta s agnoscálja ma is, s életéig is kegyelmesen annak agnoscálni igirte. Irhatnánk többet is az ő nagysága szavaira, de szántszándékkal elmulatjuk. Az mi az tovább való dolgokat illeti, innét zálogul reggel kiküldetnek Josika István s Dániel István uramék, és az régi királybiró fia Heffer Tóbiás szebeni polgár uram, csak hogy mi is onnat jó zálogokat kivánunk, és az zálogoknak permutatiójának alkalmatosságáról bizonyosak akarunk lenni, és igy Székely László uram ő kegyelme szebeni királybiró uram-

mal kimennek, az Csáki urammal való szemben lételre s ő kegyelmek mellett kegyelmednek is ott kelletik lenni, ugy disponálja kegyelmed elméjeket. Csáki uram huszad magával legyen mindenestől fogva, s innen is annyin lesznek, erről való kegyelmed tudósitását jó idején elvárjuk. Éltesse Isten kegyelmedet. Szeben etc.

P. S. Ugy látjuk, az bástyákhoz és város kőfalaihoz csoportostól kezdettenek jöni az hadak, kegyelmed aziránt is disponálja elméjeket, affélét távoztassanak el, mert el nem szenvedjük, és ha hozzájok lőtetünk, ellenkező consequentiáknak mi okai ne legyünk. Az szekereket is marhástól szünteleniil hajtják, mely is az ő nagysága parancsolatjával teljeséggel ellenkezik. Szintén ezen levelünk irása alatt is az majorból marhákat hajtanak; melyet ha tovább is követnek, egyáltaljában nem szenvedhetjük.

Scherffenberg 'generál ő nagysága punctumi, melyeket beküldött die 9. Julii. Anno 1686.

A. 1686. 9. Julii.

Instructio propositionum et praetensionum Illustrissimo Domino Comiti Ladislao Csáki concredita.

1. Si quidem pro majori conditione et indispensabili servitii Caesarei exigentia, ita opus sit, tria loca germano militi praesidianda petuntur, signanter Claudiopolis, Deva et Alba Julia.

2. Donec autem modo fata tria loca armis Caesareis consignata non fuerint, usque ad actualem eorundem traditionem, dentur mihi a Celsissimo Transylvaniae Principe et Statibus regni pro securitate exequutionis obsides, nimirum ex consiliariis duo, signanter Dominus Teleki et Dominus Ladislaus Székely, ex tribus vero nationibus primariorum unus unus.

3. Subministretur promissa exercitui Caesareo annona, non uti hactenus, incerta aut in granis, sed una vice simul et

semel in farina, idque quanto citius fieri poterit in loco et termino praefigendo.

4. Detur mihi scripta assecuratio sub bona fide christiana et jurejurando Principis, Consiliariorum er trium regni statuum, quod Turcis neque clam, neque palam, nec directe nec indirecte assistent, et quamprimum tractatus cum aula Caesarea initus obligatus fuerit, conventa et inibi promissa statim absque mora et defectu executioni mandabunt.

5. Dabunt passum et comitivam hominibus meis, tam ad ditiones suae Majestatis Caesareae, quam ad Turciam, aut vicinas quasvis provincias, pro exploratione quandocunque emittendis.

6. Quibus omnibus ita placitis et conclusis, atque in effectum deductis, vicissim promitto sub fide christiana, quod nihil hostilitatis, nec in minimo quidem adversus Principem et regnum Transylvaniae exercebo aut exerceri permittam, sed militem in bona disciplina continebo, et petito modo ad fluvium Marus castra metabor.

7. Hic tractatus pro interim conclusus, durabit tantum usque ad publicationem et exequutionem tractatus, quem ablegati Transylvaniae cum Augustissima aula Viennae iniverint, neque eidem ullo modo praejudicabit, sed is per omnia in suo vigore observabitur, et si quid etiam contrarium, huic conventioni eodem contineretur, Viennensi tractatui omnibus me conformabo.

8. Hoc quoque pro utriusque partis securitate petitur, ut residens unus utrinque permittatur, unus ex meis apud Celsissimum Principem, ex Transylvanis autem unus in castris, penes me continuo permaneat, necesaria proponendi, scribendi, hinc inde mittendi et procurandi facultate et securitate gaudens, Qui decenti etiam honore tractetur. Actum in castris Caesareis ad Cibinium positis, die 9. Julii Anno 1686.

Fridericus Comes de Scherffenberg.

Resolutio.

Ezeket az mi kegyelmes urunknak ő nagyságának reportáltatván, tetszett ő nagyságának is. Már ezekről az teg-

napi napon cathegorice tett resolutiója, tovább ne is urgeálja, mert semmiben ő nagysága az urak ő nagyságok s ő kegyelmek egyező értelméből, attól semmiben és semmiképen nem recedál. Ha mi derekasabb és titkosabb ez Haza javára szolgálható materiat ad coram fenn tartott, declarálja.

Anno 1686. 10. Julii. Resolutió ad instructionem sequentem)*

Az assecuratiót, modo de conditionibus et terminis egyezhessünk meg, megadjuk in bona forma.

Az élést hasonlóképen.

Az mi az városok dolgát nézi, mivel annak decisiója itt lehetetlen, küldje emberét ő is, mi is Bécsbe együtt most mindjárt, és az decidáltassék.

Interea temporis, legyen contentus im ez assecuratióval. Éléssel etc. ő is assecuráljon, hogy hostilitást etc. nem exerceál. Az hol mi mondjuk, ott subsistál, nem praedal etc. Az Törököknek ezt az assecuratiót nem prodálja.

Anno 1686. 10. Julii. Csáki uram levele Scherffenberg generálnak.

Ex Suburbio Cibiniensi.

Illustrissime ac Excellentissime Domine Comes!

Domine Domine mihi colendissime!

Ex verbis ut percepi, animi Dominorum Transylvanorum a fidelitate Augustissimi non essent alieni, sed ob timorem propinquorum Turcarum timent. Impossibile ad prima duo puncta, alia facilius accommodarentur, aliud medium si Vestra Excellentia posset apponere, forsan citius negotia accommodarentur. Semper maneo

Illustrissimae Excellentiae Vestrae

obligatus servus

Ladislaus Csáki.

---

*) Lásd Scherffenbergnek ezelőtt való jul. 9 iki utasitását.

Resolutio Suae Celsitudinis Principalis eodem. –

Megköszöntetett ez iránt való jó affectiója, de innen más mediumoknak declaratiója posthabeáltatott. Maga sokszori oblatiói, és keresztyénsége szerint ha miket közönséges jónkra szolgálhatókat tudhat és vehet eszében, candide declarálja, intimáltatott rövid szóval.

Anno 1686. 11. (10. helyett) Julii. Scherffenberg general punctumi, melyeket Csáki uramtól küldött által.

Puncta Illustrissimi generalis per Comitem Dominum Csáki die 11. Julii transmissa.

Ultimaria et finalis declaratio per Illustrissimum Dominum Generalem Comitem Ladislaum Csáki Dominis Transylvanis securanda.

1. Assecurationem fidelitatis Dominorum Transylvanorum erga Suam Majestatem Caesaream acceptabo in forma et tenore desiderato conceptam nulli reservationi obnoxiam.

2. Annonam farinae, quam majorum et minorum pecudum promissam, cum defalcatione ejus quod hactenus administrarunt.

3. Quoad securitatem, per arcium sive civitatum traditionem inhaereo priori petitioni, et sine ejus actuali effectuatione omnia alia puncta corruent: ut tamen in hac parte, nostram in negotiis accommodandis videant promptitudinem, ad qualia tandem etiam condescendere loca paratus sim, ore tenus Illustrissimo Domino Generali aperiendum commisi.

4. Quo jam dicto puncto convento et concluso ad locum quem Domini Transylvani designabunt congruum, castrametabor et omnes excursiones continebo, nisi Turcarum et Tartarorum metus, de quo juxta primum punctum syncere Domini Transylvani, nos tempestive informabunt, aliud expostularet.

5. Quoad ictus tormentorum et reliqua haesternis punctis compraehensa refero me ad Illustrissimi Domini Comitis verbotenus fiendam propositionem, item et quoad tractatum, quomodo et quamdiu subsistere debebit, passus desideratos expec-

tabo, et suis etiam quando petent tabellarios homines meos pro securitate adjungam. Actum in castris Caesareis ad Kis-Torony die 10. Julii 1686.

Fridericus Comes de Scherffenberg.

Resolutio.

Nem lévén contentus Csáki uram az feljebb irt resolutióval, sőt rettentő válaszszal bocsátván az internunciusokat, sok törődéssel és keresztyéni protestátiónkkal lett osztán az resolutio die 11. Julii estve.

Anno 1686. 11. Julii.

Ha bemegyen Szász-Sebesben his praemissis conditionibus :

1.) Hogy az lakosokat és oda confugiált külső rendeket is semmiképen sem javokban, sem religiójokban nem impediálja s turbálja.

2.) Az szállás iránt az városokbeli lakosok dispositiójától függjenek s pénzeken éljenek.

3.) Semmi excursiókat s prédálásokat ne kövessenek, annál inkább más falut, várost vagy erősséget semmiképen ne applicáljanak.

4.) Követeink mihent megérkeznek, minden okvetetlen onnét kimenjenek, melyekről sub fide bona Christiana assecuráljon.

5.) Ha az török superveniálna, és casu quo a miatta az hely periclitalna, és török kezében ne essék, az commendáns tartozzék kezünkhöz resignálni. Ha pedig nem resignálná, és igy miatta az praesidium periclitálna, senkit se okozzon (mely is más fél száz, legfeljebb két száz legyen) mi egyébiránt idején tudósitjuk.

Anno 1686. 11. Julii. Nagy István uramnak irt levél urunk neve alatt.

Generose fidelis nobis dilecte, salutem a gratiam nostram. Mi dolog végett küldöttük légyen Csónakosi Bálint hivünket az fővezérhez ő nagyságához, kegyelmed magától megértheti, holott azért az német miatt igen nagy szorongattatásban legyünk, ugy hogy ha ő nagysága bennünket legfeljebb tizenöt nap alatt meg nem segittet, kiváltképen való veszedelemtől félhetünk. Kegyelmed kapichia hivünket is adhibeálván, legyen azon szorgalmatoson, minél hamarébb az elegendő segitség iránt kivántató jó válaszszal jöhessen viszsza hozzánk, kegyelmesen parancsoljuk. Secus non facturus etc. Datum etc.

Anno 1686. 11. Julii. költ. Gyulai Ferencz uram levele az deputátus uraknak.

Nekem bizodalmas uraim. Isten nagyságtokat s kegyelmeteket ezeknél örvendetesebb napokra viraszsza kivánom.

Ma itt az punctumokat mind két részről comportálók, de egy erősséggel meg nem éré, kivánván Kolozsvárat; én resolváltam: bizony ezt is felette nagy töröktől való félelemből adtuk, másik az, nekünk annál több magyar városunk ninesen, az ki nagyobb collegiumunk vagyon ott, ha szélyel futtatja is, helyét hazánknak bizony mi nem adjuk. Beszterczét kéri vala, én mondám: azt is megsiratták az szegény szász atyafiak, bizony nem adják; okául mondja az generális, hogy Várad felé kell vigyáztatni belőle; én mondám: mire való Szakmár, Ecsed, Sz-Jób nagyságos uram, hiszem arra valók azok, hanem ihol, ha el kell is bujdosnom nagyságoddal, akaratja ellen is fejedelmemnek és hazámnak, de Csehet oda adom, magyarországi joszágomat is életemmel együtt lekötöm nagyságtoknak, csak legyen contentus vélle, mert bizonyosan tudom, hogy bizony semmit sem adunk, ő felsége kegyelmességétől sem recedálunk, lássa ha semmivé teszi is hazánkat; hiszen nem vagyunk sem törökök, sem tatárok, miért nem hiszen lelket ben-

nünk, nekünk is Istenünk vagyon, ki megitél kit-kit az ő cselekedete szerint; mert hogy nem hihet nekünk, csak le akarjuk vágatni az ő cselédjeket; arra is azt feleltem: hiszem kolozsvári 200 3000 (igy) némettel ugyan csak nem oltalmazhatná meg az szászsebesieket; ezt is felelvén, hiszen lakjék inkább nagyságod is minden armadájával együtt, ha nem hiszen nekünk, én nem bánom. Arra mondá: ott nem lakhatik; hanem az mint vészem eszemben: Balázsfalvára akar menni buzaért, mert azt mondja,éhel hal meg az hada, mivel annonát nem adunk. Én mondám: ha nagyságod egy helyen megállapodott volna, odahordották volna, de nem hogy megállapodot volna, de még azt sem jelentette ki, hová akar menni; itilje meg istenesen maga nagyságod, nem tudván az én akaratomat, hogy tudná nagyságod még is az én akaratom szerint folytatni dolgait, maga nagyságod discretus ur. Igy lévén az dolog, már nagyságtok az annona felől mitevő leszen lássa, mert az annonának nem létével okoz bennünket, azért kell néki azt a pusztitást cselekedni a mezőkön. Ennek a falunak minden buzáját lekaszálák, eléggé mondám: hogy lehet az annonát nagyságos uram megadni, mikor ezt is kaszálják? ez igazán olyan mint mikor a husról két bőrt vonsznak le. Erre csak azt felelte, hogy nem halhat meg éhel a had, ha annonát adnátok, ez nem lenne. Ezzel nagyságtokat s kegyelmeteket Isten oltalmába ajánlom. Kis-Kerék die 11. Julii. 1686.

Nagyságtok s kegyelmetek

alázatos szolgája
Gyulai Ferencz m. p.

P. S. Mondám az generalisnak, előtte Csáki László uramnak, hiszen nagyságod authorálta Csáki Lászlót, Csáki Lászlóval mi megalkudtdunk, nem tudom már mégis miért kiván többet nagyságod, holott Csáki László uram oly keményen tractált velünk, hogy nagyságod sem kivánhatott volna többet, arra csak azt felelé: ő nem birálta meg egészlen Cákit. Azt is mondám: mi már feljebb léptünk tehetségünknél is, nagyságod pedig semmire nem condescendált, de csak azt felelé rája: ő nem condescendálhat, ő megmarad az ő kivánságiban, mi is maradjunk meg az mi akararatunkban, ő dolga mit csinál.

Anno 1686. 12. Julii.

Scherffenberg generál ujjabb punctumi.

Adaucta Generalis Seherffenberg puncta die 12. Julii 1686. transmissa.

Ad puncta nomine Celsissimi Principis Transylvaniae et Inclitorum regni Statuum cum reditu Illustrissimi Domini generalis Comitis Ladislai Csáki, et Spectabilis ac Magnifici Domini Francisci Gyulai de Maros-Némethi, ex hesterna conferentia Cibiniensi mihi allata, scripto et oretenus significata, aliud pro hic et nunc resolvere nequeo, nisi quod omnia et singula modo fata puncta in tenore et ordine suo ratificare et omnino acceptare paratus sum, nec in operis consumatione difficultatem aliam substantialem invenio, nisi quod in primo adhuc fundamento, cautio et assecuratio, per resignationem praesidiandae Civitatis Szász-Sebes mihi non sufficiens, neque servitio Suae Majestatis Caesareae satis hoc factu prospectum sit. Quippe cum hoc loco solum expeditioni in Turcicas ditiones, penes Marusium, non vero passui versus districtum Váradiensem provideatur, nec ratio sit, ex quo respectu non etiam alius sufficiens, congruus, munitus et capax locus versus confinia superiorum regni Hungariae Partium uti Claudiopolis, sub conditionibus in memoriali punctorum expressis praesidiandis resignari possit, sine cujus obtentione tractatum absolvere nequeo. Quantum autem mora ulterior nocebit, prudenter considerabunt et proprio damno experientur.

Anno 1686. 12. Julii.

Csónakosi Bálint uram által lött expeditiók az törökhöz.

Fővezérnek irt levél urunk neve alatt.

Excellentissime Domine Domine mihi gratiosissime!

Quaecunque nobis hactenus per milites Caesareanos evenerunt, quantumque nos in illis vel repellendis, vel compescendis omnimode sudaverimus, per oratorem et ablegatos nostros Excellentiae Vestrae, Illustrissimo vero Szerdario per

iteratas informationes innotuerunt, jam vero eo sors nostra devenit misera, ut iidem magno cum furore Cibinium obsiderint, caesis primum aliis, aliis vero non procul ab urbe hac captis nostris copiis. Minantur autem atrocissime nos ac regnum hoc Transylvaniae igni (sic) ferroque vastaturos, si perniciosis ipsorum postulatis satisfacere recusaverimus. Cum itaque nos, nec ullis ipsorum postulatis fidelitati nostrae erga fulgidissimam Portam Otthomanicam hactenus contestatae adversantibus satisfacere velimus, nec vero illorum viribus resistere pares simus, actum esse de nobis metuimus, nisi Clemens Excellentiae Vestrae subveniat subsidium. Excellentiam Vestram supplico humillime et quam confidentissime, ut mihi ac regno huic Transylvaniae, in extremo discriminum momento constitutis, quantocius et omni sine mora modoque commodiori clementer prospicere ac nos hostium faucibus eripiendos Invictissimae Portae Otthomanicae conservare non dedignetur, faciet rem nobis ac nostris posteritatibus infinita remunerandam gratia; sibi vero existimationem aeterno duraturam. Per praesentium exhibitorem, verbis etiam quaedam Excellentiae Vestrae referenda concredidi, instando E. V. humillime, ut eidem meo repraesentandis nomine plenariam adhibere fidem, atque eundem ad me optata sua resolutione remittere dignetur. Eandem Excellentiam Vestram divino numinis protectioni recommendans.

Anno 1686. 12. Julii. Az szerdárnak irt levél urunk neve alatt

Hatalmas, győzhetetetlen etc.

Az német hadnak birodalmunkban bejöveteliről és ez ideig elkövetett sok alkalmatlanságiról nagyságodat voltaképen tudositottuk, mi azokat semmi uton módon birodalmunkból sem ki nem tudhatjuk, sem meg nem csendesithetjük, hanem már ide Szeben városa mellé szállottanak, és tüzzel s fegyverrel kimondhatlanképen fenyegetnek bennünket; mivel hogy az fényes portához tartozó hüségünkkel ellenkező csak kisebb dologban is nekik engedelmeskedni nem akarunk,

melyből micsoda boldogtalanság következhessék reánk s ez szegény országra, nagyságod bölcsen megitilheti. Igy értvén azért nagyságod állapotunkat, nagyságodat bizodalmasan kérjük, ha hamarébb semmiképen nem lehet, tizenötöd napok alatt bennünket elegséges erővel, 'és az mely uton jobbnak itili, megsegiteni s ez felfuvalkodott ellenségnek torkából, kinekmi ellene semmiképen nem állhatunk, kiszabaditani s bennünket ez szegény országgal együtt hatalmas császárunk szolgálatjára megtartani siessen; egyébiránt félhetünk attól, hogy valami reménytelenség ne kövessen bennünket országostól. Ezen dologtól fővezér urunknak, ő nagyságának is irtunk, alázatosan instálván ő nagyságának, ne késsék rólunk minél hamarébb kivántató gondot viseltetni, maradhassunk meg az fényes porta igaz hüségiben hatalmas császárunk szolgálatjára. Isten nagyságodat hatalmas császárunk hasznos szolgálatjára sok esztendőkig szenrencsésen éltesse, kivánjuk. Datum etc.

Anno 1686. 12. Julii. Ibrahim passának urunk neve alatt irt levél.

Hatalmas győzhetetlen császárunk meghitt etc.

Eddig való dolgokról, az melyeket az német hadak birodalmunkban eltöltettenek, kegyelmedet voltaképen tudósitottuk, kik ellen ugy látjuk semmi uton módon semmit nem tehettünk, noha minden utakat elkövettünk, hogy őket az országból kitudhassuk, hanem már Szeben városát szállották meg; s itt vannak és rettenetes fenyegetődzéssel rémitenek bennünket, hadaink közül is felesen levágtak itt a várostól nem meszsze, némelyeket pedig rabságra is vittenek, tovább is tüzzel és fegyverrel s több hadaknak is jövetelekkel szertelen fenyegetnek bennünket, ha kivánságoknak eleget tenni ugyancsak nem akarunk, az minthogy mi egyáltalában az fényes portához tartozó tökéletes hüségünkkel ellenkező csak legkisebb dologban is nekik engedelmeskedni semmiképen nem akarunk. Holott azért mi nekünk arra való erőnk nincsen, hogy nekik ellenek állhassunk, s az ő ellenünk elszánt s szüntelen terjesztő gonosz szándékjokat rólunk elfordithas-

suk, kegyelmedet barátságosan kérjük, az mely uton jobbnak itili bennünket megsegiteni, éjjel-nappal mentül nagyobb erővel s jobb készülettel lehet siessen, kegyelmeddel egyező szivvel tarthassuk meg ez szégény országot, hatalmas császárunk szolgálatjára. Az méltóságos szerdárnak, s fővezér urunknak ő nagyságnak is ilyen szoros állapotunkat értésekre adni, és hogy rólunk tizenötöd napok alatt, ha előbb semmiképen nem lehet, kivántató gondot viselni s ez felfuvalkodott fene ellenségtől bennünket megszabaditani siessenek, alázatosan instálni. Kegyelmedet azért barátságosan kérjük, emberünket az fővezérhez ő nagyságához jó securitás alatt elkisérni, az szerdárnak ő nagyságának szoló levelünket pedig késedelem nélkül megküldeni ne neheztelje. Az alatt bennünket tudósitson, tudhassuk mihez alkalmaztatni magunkat, hogy valamint a nagy erő bennünket akaratunk ellen is valami reménytelenségre kényszeritvén, utolsó veszedelmünk ne következzék, hatalmas császárunk dicsőséges orczája elfelejthetlen szomoruságára. Isten kegyelmedet sokáig éltesse. Költ az mi Szebeni városunkban szent Jakab havának 12. napján 1686. esztendöben.

Anno 1686. 13. Julii. Gyulai Ferencz uramnak irt levél az statusok neve alatt.

Kegyelmednek ajánljuk szolgálatunkat.

Elmeneteli után nekünk közönségesen, és az urnak főgeneralis uramnak ő kegyelmének küldött leveleit vévén, megolvastuk, és a mi kegyelmes urunknak ő nagyságának is reportáltuk. Mi uram ugy látjuk, ott állandó valóságos resolutio nincsen, hanem mindenekben és szüntelen való változás, melyre nézve mi már többre nem contendálhatunk, mivel a mit offeráltunk is, kegyelmed maga tudja mennyi nehézséggel kellett arra is lépnünk, tovább pedig mit reménylhessünk, ennyi ujabb ujabb s változó resolutióihoz képest, által nem láthatjuk, hiszem a mint a Csáki urammal való tracta mutatta, contentusok voltak ultimaria oblatiónkkal, ezután pedig azon tractáknak praejudiciumával ujabb kivánságokat terjesztette elönkben. Kegyelmed mindenekre elégséges képen megfelelt,

mi is annál tovább nem megyünk. Az annonát, ha az Aranyos mellett subsistál, és az hadakat az excursiótól és minden insolentiáktól elfogja, s róla bennünket assecurál, hogy szegénységinket hazaszállithassuk, administráltatjuk, várván az ő felsége kegyelmes resolutióját, melylyel ugy tudjuk, utban is vannak követeink, lássa ő nagysága, ha ugyan csak ez szegény országnak elpusztittatásával akarja a maga tekintetit nevelni s emlékezetit terjeszteni, és minket is a mi kegyelmes urunkkal együtt az ő felsége és az egész keresztyénséghez fenntartó devotiónk mellől elszakasztani, melyben mindazáltal mi hűséggel perseverálni kivánunk, egyébiránt Istenben helyheztetett jó reménységgel várjuk ez szertelen szorongattásunk alól való felszabadittatásunknak jó alkalmatosságát, holott pedig Csáki uram sok oblatiókat tett, igérvén az haza közönséges javára kész szolgálatját. Kegyelmed tovább is munkálkodjék azon s inducálja illendő ratiókkal, feleljen meg, szép oblatióinak és tovább való pusztulását szegény hazánknak távoztassa, melyet tapasztaltatván, élhet szolgálatunkkal s a mi kegyelmes urunk ő nagysága kegyelmességét is várhatja. Ugy látjuk kegyelmed irásából, a generális ő nagysága több erősségeknek kivánsága iránt Csáki uramra relegál, és ha annak elengedéséért ő felsége előtt kivántató mentségét magára vállalná, az generális ő nagysága azon kivánságát lehagyná; kegyelmed azért szorongassa meg lelkiismeretiben, és munkálódja sok oblatiói szerint, szolgáljon inkább, mintsem hazánknak (mely ő kegyelmének is hazája) tovább való pusztulásával szomoritson bennünket. A rabokat ha hol találtatnak, felkerestetjük, és a mieinket ő nagysága elbocsátván, mi is elbocsátjuk, de oda még Szilágyi az urunk bejárója, oda Ispán István az étekfogó és Hevesi is talán Szathmárt fog lenni, eziránt is resolutióiban valóságot még nem tapasztaltunk, mégis mindenekben minket okoz ellenkező cselekedetünkkel. Éltesse etc. Szeben 13. Julii 1686.

Kegyelmed szolgáló jóakarói

az tanácsi rend és az országnak
főrendű deputátusi.

Anno 1686. 14. Julii. Gyulai Ferencz uram az deputátusokhoz szólló levele.

Nékem bizodalmas uraim, Isten kegyelmeteket szeren csésen éltesse s tartsa az haza békességében, kivánom.

Nagyságtok s kegyelmetek levelét vettem, az dolgokat instructióm szerint proponáltam. Hogy generális uram ő nagysága urunk ő nagysága méltóságos személye és mostani lakó helye ellen ily helytelenül opponálta magát, melyet még eddig az török sem cselekedett, és hogy noha az követeink már utban vannak, de mégis Szász-Sebessel lám ő nagyságát megkinaltuk, egész plenipotentiával küldvén Csáki László uramat oda, mégis azzal ellenkező dolgot cselekedett, emlékezetes cselekedetinek változásival, kivel is ha mi ő felségétől és az keresztyénségtől el akartunk volna s akarnánk szakadni, méltó mentségünk lehetne, és nem más, hanem ő nagysága lehetne méltán oka etc. Erre felelé: Csáki urat igaz maga küldötte hozzánk, de nem ugy hogy concludáljon, ő nagysága pedig még nem concludált; másik az, hogy soha igazak ő felségéhez nem voltunk, és azért nem hiszen, akármit mondjunk is, szóval, irással is. Én arra mondám: mi valakit eddig assecuráltunk, abban soha változás nem volt, követeinket sem küldöttük volna fel, avagy re infecta is lehivattuk volna, ha igazak nem akartunk volna lenni az keresztyénséghez; magunk veszedelmeztetésével Szász-Sebest sem igirtük volna; sok volna az dolog, kiről irhatnék, térek az dologra. Generális uram ő nagysága ultimatim mondá: már ha Dévát is rosznak mondom az török felől való részről, az jó assecuratoriával contentus leszen, Szász-Sebest nem veszi, nekünk is rosz volna, mert Fejérvár s Szeben között vagyon, lehetetlen alkalmatlanságot nem szenvedne urunk ő nagysága valamikor miattok. Kolozsvárat is már scholáinkra nézve ha nem adhatjuk, Beszterczét is, adjuk oda Szamos-Ujvárat, ugy hogyha követeink egész contentummal jönek alá, ő nagysága obligálja magát, hogy az praesidiumot kiviszi mindjárást belőle, hit alatt és az Szamos mellett subsistál, az annonával megelégszik, erős edictumot ad ki, a szegény ember mint akár mikor sza-

badosan dolgozhatik, a földet colálhatja; magunk vehetjük eszünkben, a mig Szebenhez ment, addig semmi kárt az buzában sem tétetett, reménlvén, véget ér velünk; ám már most mit cselekeszik, azt is magunk látjuk, és ha már ugy is Szamos-Ujvárát nem adjuk, bizony tüzzel vassal lészen rajtunk, valamit elkövethet, elköveti rajtunk. Ez ellen is én igen sok ratiókkal éltem, de ugy látom, egész resolutióval vagyon már itt, holnap Medgyeshez száll és az nagyságtok s kegyelmetek resolutióját is oda várja okvetetlen. Hevesi régen felment azt mondá generális uram, az ketteit pedig elbocsáttatja, parancsolt is felőle; nagyságtok s kegyelmeket az dolgokról mennél jobban feltalálhatja, hogy mind az két részről az következendő nagy veszedelem ne jöjjön hazánkra; mivel sietö az dolog, nagyságtoknak s kegyelmeteknek most sokat nem irok, bizom nagyságtok s kegyelmetek itiletire az egész dolgot; azért is kell sietni az válaszadással, hogy az határunkat ne pusztitsák, megigirte már, az buzának békét hagyat a mig válaszom jön. Ezzel nagyságtokat s kegyelmeteket istennek kegyelmében ajánlom. In castris Hoszszu-Aszó, die 14. Julii Anno 1686.

Nagyságtok s kegyelmeteknek

alázatos kész szolgája

Gyulai Ferencz m. p.

Ez már végső válasz, lássa nagyságtok s kegyelmetek mit cselekszik, én tartoztam vélle, hogy megirjam.

Anno 1686. 15. Julii. Gyulai Ferencz uramnak irt levél az statusok neve alatt.

Kegyelmednek ajánljuk szolgálatunkat.

Kegyelmed 13. praesentis költ levelét vettük becsülettel és azt mind magunk megolvastuk, mind pedig az mi kegyelmes urunknak ő nagyságának értésére adtuk. Ugy látjuk, az generális ő nagysága kivánságit és resolutióit minden nap, sőt minden órán is változtatja; semmiben valóságot mind inkább securitást nem gondolhatunk. Most Szamos Ujvárt ki-

ványa, melyről ez ideig semmi emlékezet sem volt, azonban az már megért vetéseinket arattatja, kaszáltatja, különben is égettet, signanter Bocsárdon az Macskási uram házait is elégettette, szertelen prédálást s pusztitást is követett, melyhez képest mi már kifáradtunk az dologból, nem tudván mit kellessék ennyi változások és szertelen kivánságok s fenyegetődzések között cselekedni, suspendáltuk azért az dolgot, és kiküldöttünk az táborra, hogy onnan is becsületes uri és förendeket vármegyék és városok követeivel együtt behivassuk, kik beérkezvén, publicáljuk az dolgokat, és communicatis consiliis mire determinálhatjuk magunkat, kegyelmedet tudósitjuk. Azonban megmondhatja kegyelmed az generálisnak ő nagyságának, ne reputáljon bennünket ellenségül, s ne vesztegessenek égetéssel s ily szertelen pusztitással, lám mi naponkint csak patienter accommodáljuk magunkat, jóllehet közelebb, az mostanában ide bejött s Tordától viszszatért s Déésnél levő ő felsége vitézit, kik között vagyon az holsacziai herczeg is, felveretthettük volna. Ha pedig tractálni akar velünk, menjen ki az Szamos mellé és ott subsistálván, jó módjával folytathatnak az dolgok; különben mi alig hitetjük jó consequentiáit az dolgoknak, majd elérkezik az tatár, s félünk elégeti ez szegény országot. Keresztyének lévén ők, ne terjeszszék ily szertelen pusztitásokkal keresztyéni emlékezeteket. Csáki uramnak is rakja eleiben, gondolkodjék arról, ez ideig micsoda securitással volt itt felesége s gyermeki, s ezután is hol reménylhet magának securitást, ha az mi szolgálatunkat, jóakaratunkat teljességgel abscindálja. Az odaküldött három rendbeli párokat, kegyelmed küldje viszsza. Az ott való dolgokról, az hadak magaviseléséről és tovább való szándékárúl az mennyiben lehet, késedelem nélkül tudósitson kegyelmed.

Anno 1686. 15. Julii jött. Szerdár levele Balog László uram által; hozatott urunknak.

Solito titulo praemisso.

Barátságos köszönettel jelentjük kegyelmednek, kegyelmed levelét vettük, mit irt, mit izent megértettük, kapitá-

nyára szóval bizott dolgokat discursusra vettük, arra való válaszunkat embere expositiójából kegyelmed megértheti. Azonban ugy kivántatván, mi Buda segitségére Pest felé indultunk, Isten jovoltából ott ellenségeinkkel való dolgainkat végezvén, hatalmas császárunk hadaival ott fogok componálni, a holott két részről fogjuk javallani; azonban ha mi nekünk mulatnunk kelletnék (mivel az dolog másképen van), fővezér urunknak kegyelmed dolgait megirtuk, valamint s valahogy annyi hadat ő nagysága minden kétség nélkül érkeztetni fog, elméjében kegyelmed meg ne csökkenjék, mert kivánsága kétség nélkül procuráltatni fog. Isten békessége az jó uton járokkal. Költ az szegedi mezőn Ahmed passa.

Anno 1686. 18. Julii költ. Scherffenberg generál levele urunknak.

Celsissime Princeps et Domine mihi colendissime!

Redux iterum hodie Spectabilis ac Magnificus Dominus Franciscus Gyulai, significavit mihi specialem Celsitudinis Vestrae benevolentiam, qua hominem meum .....*) ad explorandum in ditiones Turcicas destinatum, non modo libero donare transitu sed et pro majori securitate quendam ex dapiferis eidem suis adjungere resolvisset. Obligatus proinde singulari hocce favore, hominem meum eo fine latorem praesentium exmitto, plene confisus, Celsitudinem Suam, iter et reditum ejusdem, et commoditate et securitate quam celerrima adeo promoveri ordinaturam, ut paucos intra dies cum certis rumoribus Belgrado vel a Vezirio reverti possit. Quod insigne erga christianam causam studium non modo gloriae attribuet meritum, sed meam in particulari personam ad reciprocanda quavis opportunitate iuserviendi officia Celsitudini Vestrae in omnem occasionem devinciet. Qui eandem foelicissime valere exoptans sum et maneo Celsitudinis Vestrae

servus paratissimus

Fridericus Comes de Scherffenberg.

Ex castris Caesareis ad Saros positis die 18. Julii 1686.

*) Az egykoru másolatban is két szónak, mi a követ nevét tette volna, hely van hagyva.

Anno 1686. die 18. Julii. Nagy István és Baló Mátyás uramék 18 Julii Urunknak irt levele.

Kegyelmes urunk!

Az estve későn hivatván a vezér ő nagysága, monda: ugy hozzák mindenfelől az végekből, hogy az Erdélyben levő németh Szeben felé nyomult volna, hirdetik azt is, hogy Csáki László közelitvén Szebenhez, nagyságtok kiment volna eleiben, véle beszélgetve tractált volna s az után meg viszszament nagyságod Szebenben s kérdé: hiszitek-e azt avagy nem. Melyre mondék: mi nem hiszszük s lehetetlen dolognak is tartjuk nagyságodnak Szebenből való kimenetelit s Csákival való beszélgetésit; ő nagysága is azt ne hidje, mert csak merő hazugság. ¡Az németnek pedig Szeben felé való menetelit mi lehetetlen dolognak nem tartjuk, sőt inkább mi is ugy hiszszük; monda ujjolag az vezér: azt mi is ugy hiszszük, olyan régi megpróbált s meghitt hatalmas császárunk csirákjához hogy is illenék olyan dolog, el nem gondolhatjuk! Csáki Lászlót én eddig régen ki tudtam volna üzetni Erdélyből, megparancsolván a tatárságnak, menjenek Erdélyen által, melyet ők való ban is sollicitáltak én tőlem; de én akarván mind az uraknak kedveznem, mind magad által való igiretemnek eleget tennem, nem cselekedtem, melyért császár nehézségétől is félek, de hogy az megmaradt föld népe miattok ne romoljon s pusztuljon s raboltassék, mivel ők igen ragadó kezüek, meszsze való nagy kerülést cselekedtem vélek. Im azért irjátok meg az uratoknak, már Isten jóvoltából az hadak minden felől öszve gyülekeznek, nem sokára Istent hiván segitségül, szerencsét próbálunk, nagyságod azért az erősségeket mindenképen muniálja hogy valamelyikében vagy erővel vagy mesterséggel az németh be ne ülhessen, legfeljebb egy holnapig nagyságod tartsa az erősségeket, addig ők is általesnek a budai dolgon, mert az hadat addig egy corpusban tartja, azután segitséget elegedendőt küld ha kivántatik, és olyan segitséget, a micsodást akarnak. Nagyságod azért az ország népét adanimálja, az hűségben meg ne tántorodjanak, hatalmas császár hűségében nagyságoddal együtt mint eddig, ugy ennekutána is állha-

tatosan megmaradjanak, ne hidjenek holmi hijában való biztatásoknak, melyet rövid időn meg fognak bánni, hanem hüségesen hatalmas császárnak szolgáljanak, melyért bizonyosan várhatják hatalmas császár kegyelmességét fejekre; az egy holnap alatt penig hiszszük Istent, általesünk dolgunkon, harczolván az ellenséggel mind halálig. Kérdé azt is: Szebent valjon oda adja-e nagyságod Csákinak; mondánk, arra ha nagyságod országát, fejedelemségét, életét egyszersmind oda akarja adni, ugy Szebent is oda adja, de másképen nem. Továbbra mondá: Tökölyivel is tegnapelőtt szemben volt, ugy mint die 14.praesentis, megpanaszolván hogy mint bántak volna vele Erdélyben, melyre mondott az vezér, mit kerestél ott? ki küldött oda, ki adott neked arra fermánt, hogy mered azt cselekedni? az mit tanáltál, azt magadnak tulajdonitsd, méltán szenvedted. Mentette azzal magát, hogy török deákja rosz levén, az levelet nem tudta megforditani jól, mert ha ő is ugy értette volna, nem cselekedte volna. Monda azután az vezér: igen sokban vétett, azért minden hadait tőle elvöttem, magát itt Nándor Fejérváratt hagyom, az mely nemes embereket Dévárol és Hunyadról elhoztak volt, azokat a vezér kezünkben adatta, itt vadnak, elvitt javairól való regestrumát is adták a sátoron kivül kezemben, de nekünk az vezér megadattatások felől semmit nem parancsolt. Isten haza vivén, megviszem nagyságodnak. Engem kegyelmes uram innét Lándor Fejérvárról elviszen magával, talán szintén az Eszéki hidakig, onnét elbocsát, ha igiretiben meg nem változik. Itt kegyelmes uram, itt most legnagyobb hir az, hogy Erdélyben német pusztit, Budát is keményen vijják harminczöt napoktul fogva, de ellenben keményen és emberül oltalmazzák. Székes-Fejérvár is lenta obsidióban vagyon az lovas németektől, hogy az budai zsákmányosokat oda bé ne hordják, Csákváránál levén a Sár-Rétin egy passus, azt holmi Németh és Horváth hadak őrzik, 17.praesentis indula el Lándor Fejérvárról az vezér, az egész hadak az eszéki hidnál egyeznek meg, már elől nagyobbára mind is eltakarodtak, csak az vezér az maga hadaival nyomul utánok. Az szomszéd az hadban való menéstől az idén magát immunitálta s minden dolgait jó formában redigiálta. Hogy az németek dolgairól olyan ritkán tudósitja

nagyságod az portát, azt nehezteliik. Jó ugyan bizony ide tudósitás az végekből elég, s mindenkor előbb, hogysem Erdélyből, de annak hisznek inkább, az melyet nagyságod ir ide meg. Ezeket akarók kegyelmes uram az vezér ő nagysága parancsolatjából mostani alkalmatossággal nagyságodnak értésére adni, ha mi egyéb derekas occurentiák lésznek, azokról is nagyságodat éjjel nappal tudósitani el nem mulatjuk; Hogy Isten nagyságodat méltóságos fejedelmi házával, édes hazánk oltalmára sokáig jó egészségben éltesse, kivánjuk. Datum ex Castris Turcicis ad Gubinicz positis 18. Julii Anno 1686. Nagyságod alázatos méltatlan szolgái

Vizaknai Nagy István.

Baló Mátyás etc.

Anno 1686. 19. Julii. Gyulai Ferencz uram levele az deputátus uraknak.

Ajánljom nagyságtoknak s kegyelmeteknek alázatos szolgálatomat.

Istentől üdvességes sok jókat kivánván nagyságtoknak s kegyelmeteknek.

Ma délben generális uramhoz ő nagyságához érkezvén kérdé mindjárást: Inczédi urammal ő kegyelmével voltam-e szemben, de mivel én nem Medgyes, hanem Ujegyház és Berethalom felé jöttem, az generálisnak megmondottam, hogy ő kegyelmével nem beszéllettem; ugy látám, vig orczával vala, mondván, az dolgok reája relegálódtanak; azelőtt könnyen véget érhettünk volna velek, már most neki is másképen kell nyulni az dolgokhoz, ezt az rettenetes pusztitást sem szenvedtük volna, mert magunk sem hinnők el mennyi kárvallással vagyunk, hanem ezután veszszük eszünkben. Budát pedig már nem sok hija hogy meg nem vették, etc. Én minden dolgokat az nagyságtok s kegyelmetek parancsolatja szerint az követeink lejövetelire halasztottam, semmiben magamat nem determináltam. Monda az generális . . . . .*) egy részecskéjét

*) Egy szó kiolvashatlan.

ordinantiájának in secreto megmutatja, mely is deákul vagyon, a mint mondá. Ugy értettem nagyobb része titkos ordinantiájának clavissal volna, elhiszem, Inczédi uram ő kegyelme alkalmasint tudhat azokról is mondani. Az intercipiált leveleket is majd legelsőben is hozá elő, elhoztam-é? kire felelém: Én nagyságtoknak s kegyelmeteknek előhoztam, nagyságtok s kegyelmetek is ugy érti, volnának valami intercipiált levelek, kiket is duggatnak, mert részeg katonák találván elő, azon részegen sárban találták heverni, fel is szakgatták őket, azért nem merik az katonák is előhozni az leveleket, hanem nagyságtok s kegyelmetek érette küldött urunk ő nagysága méltóságos parancsolatjából, és azon lészen, azon leveleket kézhez keritse és megküldje felszaggatva is. Selégvárdákat*) Segesváron felül még eddig nem akart adni, noha mind Oklocsányi uram kért, az ő kegyelmének intimált kivánságim szerint, mind maga Csáki uram kért, de nem adott, mi végre nem tudhatom. Ma ismét kimegyek, magam kérek, talán azzal is megtanulhatom, miért nem akar adni. Az Berethalmiaktól ezer köből lisztet, 30 negyvenes bort,300 vágó marhát kért. Az segesváriakon annál többet sokkal is. Csáki urammal is generális uramtól ő nagyságától bejövő utamban beszéllettem, nékem is azt beszéllette, a mit Oklocsányi uramnak, hanem monda: mind az mostani fennforgó dolgokra, mind az téli quartélyra nézve, ha (akarja nagyságtok s kegyelmetek, s feltalálja módját, hogy ő felsége és generalisok előtt suspicióban ne essék) felakarja küldeni maga meghitt tagjával urunk ő kegyelmessége által Bécsben, adjon instructiót neki, ugy hiszi, kivánt választ hoz nagyságtoknak s kegyelmeteknek: megvallja ő felsége annyira adhibeálta az dolgokban, hogy megparancsolta ő felsége, hogy se az palatinussal Eszterházi Pál urammal ő nagyságával, se senkivel ne közölje az dolgokat, ugy annyira, hogy az nagy emberek látván kedvességét, ugyan kérve kérték, hogy ugy cselekedjék, hogy az magyar nemzet veszedelmére ne igyekezzék. Látván pedig már ő azt, hogy mind urunk ő nagysága, kegyelmességében s ez haza jóakaratjában kezdette, Isten is megverné, urunknak ő nagysá-

*) Salvagvárdiákat — helyett.

gának, s mind az hazának igaz hűséggel nem lenne, tudván azt ő jól, nincs nagyobb magyar senki az erdélyi fejedelemnél s nincs több magyar haza Magyarországnál s Erdélynél, és hogy Magyarország is mindenkor az erdélyiek által állott lábra; azért ha veszi urunk ő nagysága s nagyságtok, kegyelmetek szolgálatját, ő Bécsbe menni sem szánja fáradságát, noha neki hasznosabb volna most az hadak közt lenni, de mégis elmegyen, Csáki Sigmond uramat praeficiálván addig helyette, mert ugyanis akármit kivánjon itt alatt az generális, de ugyan csak Bécsben kell annak az csomóját megkötni, ugy leszen állandóbb, és ha szintén egyfelől az hadakozás continuálódik is, de csaknem azt az tractát is folytatni, ő tőle pedig opiniót is kérdene a császár. Generális uram ő nagysága az török deákját csak elküldé, az ki mellé kivánná urunk ő nagysága adná emberét az török földére, inkább hivén az maga emberének mint a miénknek, én kételen levék az oda való elküldésével. Ezzel nagyságtokat s kegyelmeteket Isten kegyelmébe ajánlom. Ebesfalva 19. Julii anno 1686.

Nagságtoknak s kegyelmeteknek

alázatos szolgája

Gyulai Ferencz m. p.

P. S. Mondá azt is Csáki uram, hogy Inczédi uramat is ide hozatta volna generális uram ő nagysága, de ő adta tanácsúl, hogy nem illik ide hozatni, hiszem elég ha az adjutantja megjött etc. Csáki uram most is mondá, mihelyt Budát megveszik, egyenesen Várad alá jőnek.

Az bécsi tracta sive diploma.

Anno 1686. 28. Junii, melylyel érkezett Inczédi Mihály uram Szebeben 19. julii 1686.

(Közölve Szász Károly Sylloge Tractatuum sat. 11. s köv. ll.)

Anno 1686. die 19. Julii.

Generose fidelis nobis dilecte.

Tabellarius cum literis, tum a fidelitate tua, quum etiam cum adjunctis jam nos hic quoque exercitum nostrum, et in ipso Martis limine deprehendit, ubi dispositione facta, quod ex re videbatur, illi hanc damus expeditionem brevem de rebus nostris addendo informationem. 1-mo Cum ex arce Sztriensi movimus, expedita erat magna ex exercitu nostro pars ad Camoentium, quae sat foeliciter per Dei gratiam ulterioribus progressibus nostris fuit praeludium. Non tantum enimvero segetes circa Camoentium magna ex parte nostri illi milites conculcaverunt, et per hoc spem annonae Turcis ademerunt, sed etiam in magno numero boves (ad duo millia) cum quibus rustici manu forti Tartarorum, qui vocantur Lipra Aljuti, et comitiva magna illorum assistente, pro advehendo foeno expediti fuerunt, abegerunt et acceperunt, rusticos omnes illos ad internecionem trucidarunt, Tartaros Lipras protulerunt, ex quibus nobis inter alios plurimos captivos insignem adduxerunt Agam. Incurrebant nostri sub ipsa moenia Camoeneciae Turcis eggredi non audentibus. Procedendo interim in nomine Domini cum exercitibus nostris ordinavimus pro B l o q u a d a ejusdem Camoeneciae cum Mokcsa praefecto, partem exercitus nostri Kozachorum Zaporovensium adjunctis ex Polonica militia cohortibus sub commendato regimine Generoso Draszkrerics cancellario Metmensi. Quod autem ex Italia de successu Venetorum habemus, intelliget fidelitas vestra ex uberiori, quae huic annectitur relatione, et communicabit amicis; reliqua secretiori adduntur charactere, ad quod celerem a fidelitate tua expectabimus responsum. Hodie in nomine Do mini ulterius versus Suqvatinum progrediemur, et ut de nobis fidelitati tuae et amicis significamus, ubi scimus,*) ita reciprocam expectari notitiam optando fidelitati tuae bonam a Deo valetudinem. Datum in Castris sub Tyrnerinicae oppido 19. Julii anno 1686. Johannes Rex.

*) Simus helyett.

Ultimum punctum legationum quod nondum est propositum. Eo demum valedicendi tempore proponet tam Illustrissimo Principi Dominus legatus, quam Magnifico Domino Comiti Teleki, ut si ex ratione et occassione belli ex quacunque parte, sacratissimae Regiae Majestati cum suo exercitu versus limites Transylvaniae approximandam foret, ex discretione, id est ultro citroque, et ex humanitatis officio annona aliqua et commeatu militiam Sacratissimae Regiae Majestatis refocillent, facturi nempe, quod omnibus regionibus et nationibus est solenne.

Anno 1686. 19. Julii.

Ex cyffris Polonicis.

Az lengyel király ő felsége levele az itt commoráló követének mense Augusto.

Mittimus Dominationi tuae excerptum Epistolae certae Viennae emanatae, qua nos certos faciunt, quasi jam tractatus Principis Transylvaniae cum Caesarea Majestate sit conclusus, etiam pro ratificatione missus est. Quod si ita sit, quare nobis confidenter hoc non significant, et utrum jam de facto evenit, vel modo intervenire incepit illa ratificatio. Quorsum consilia nostra? Communicabit hoc Dominatio tua Illustrissimo Principi et Domino Teleki, et intellecta certitudine harum rerum, quam citissime nobis deferet. Hoc etiam Dominatio tua dabit illis in reflexionem, si aliter fieri non potest, sed ut omnino duo fortalitia Caesareae Majestati cedere debeant. Cur etiam illa nobis non concederent,ut ostendant, se simul cum omnibus in tractatum inituros colligatis quorum nos magna pars sumus. Datum die 24. Julii ad Bukovinam Anno 1686.*)

*) Ez okmány egy másik példányban is megvan; variansai jelentéktelenek.

Anno 1686. jött 20. Julii. Fővezér levele urunknak, hozatott Sárosi uram által.

Az Messiást valló nagy fejedelmeknek dicsekedő öröme, a Jézus követő nagy rendek között választatott eretnekek gyülekezetinek dolgainak békességes igazgatója, pompás állhatosságnak szemérmes fedezgetője, jó igyekezetre örömmel való kalauz, hűségnek jegye, igazságnak czimere, mostani erdélyi fejedelem Apafi Mihály, kit Isten jó véggel áldjon meg.

Békességes végü köszönetünk után leveleteket vettük, melyben irjátok, hogy protonotariustoknak, Sárosi János nevü követeteknek szavainak adjunk hitelt; kit is examinálván, relatiójából megértettünk mindeneket, többi között értjük azt is, hogy az erdélyi lakosok veletek egyet értenek ő hatalmassága szolgálatjában, kihez képest az ellenségnek amoveálására bizonyos okok alatt az segitség felől parancsolna ő hatalmassága. Azért instantiád szerint parancsolt is ő hatalmassága a méltóságos szerdár Ahmed passának ő kegyelmének, kivel is az mint az idő kivánja, értsetek egyet. Erdélynek protectiója ő hatalmasságának becsületiben jár. Kegyelmed is országát elboritó ellenségének practicájától nem várván, hová hamarébb amoveálásokban emberkedjék, mert nincs most annak ideje, hogy farkas vigyorgással ellenségünkkel machiavellizáljunk. Természeti ellen való dolog hatalmas császárunknak, hogy az ellenség Erdélyben megnyomuljon, Isten segitségéből kevés emberkedéssel határitokból amoveálódnak. Irja kegyelmed azt is, hogy mostanában hadra való kegyelmed kiszállása nem tanácsos, hatalmas császárunk csillagsokaságu hadaival Szófiánál megszállunk, és elébbelébb menvén, ha Isten engedi, nem sokára mi is azok felé az végek felé érkezünk; hatalmas csaszárunk akaratja ellen az német hadaknak mind addig Erdélyből való kitudását, azzal a praetextussal, hogy közikben követed van, csak szineskedéssel praetermittálod, azért semmiképen tovább ő hatalmasságának kedve ahoz nincs, hogy idegen ellenségnek hadai Erdélyben találtassanak. Minekokáért Bethlen Gábor és Bocskai István

praedecessoridnak hűségek szerint, te is ő hatalmasságának légy igaz szolgája, az ellenséget az országból tudd ki, s kitudván, egész készségü hadaival Erdélynek menj reá, s teljes igyekezettel állj boszút rajtok, hatalmas császárunk kedve keresésével. Mi is ha Isten engedi, nem sokára arra megyünk, s a fényes porta becsületinek kivánsága szerint, Erdély országának oltalmazásában valami kivántatni fog elkövetjük. Irod azt is, hogy a német táborban levő hatezer magyar hadakat könnyü volna ő hatalmassága hűségére megcsinálni, de erre is azt mondom, hogy tudod praedecessorid eziránt is mit követtek el, te is azon szolgálatnak napfényre hozásával igyekezzél azon nemzetet ő hatalmassága hűségire hajtani és azon hűséges szolgálatnak napfényre jövése vagy pénzt vagy hadat fog kivánni, az fényes portától nem denegáltatik. Summa summarum, hatalmas császárunk kegyelmességével a szerint fog kegyelmed dicsekedni, a mint a mostani időben fog szolgálni. Isten békessége a jó uton járókkal. Költ a szofiai mezőn.

Fővezér Szuliman passa.

Anno 1686. 20. Julii. Fővezér levele urunknak. Maga agája Mehmed aga hozta Szebenbe.

Az Jézust követő nagy fejedelmeknek dicsekedő öröme, az Messiást követő nagy rendek között választatott eretnekek gyülekezetinek dolgainak igazgatója, pompás állhatatósságnak szemérmes fedezgetője, jó igyekezetre örömmel való kalauz, mostani erdélyi fejedelem Apafi Mihály, kit Isten jó véggel áldjon meg.

Békességes végü köszönettel jelentjük, hogy a feljebb való napokban mind hozzád, mind a három nemzetből álló tekintetesekhez kegyelmesen emanálódott ő hatalmassága kegyelmes levelére és parancsolatjára tött alázatos levélbeli válaszod ő hatalmassága fényes portájához beérkezett; irod elsőben, hogy az Erdélyben jött négy s öt ezer átkozottaknak amoveálásokra passák rendeltettek, mely dolog oka az scrupulusnak. Elsőben mert elein azt magyarázád hogy az Er-

délyre ment ellenséggel nem birsz, kihez képest káros invasiójoknak elhajtására tatár hadak rendeltettek vala, kiknek Magyarországra egyenes utjok Erdélyen által lévén, törekedésedre kedvedért kerülő utra dirigáltattak, melyből a jött ki, hogy a mely tartományokon itt elmentenek, az olyak lakosi is itt miattok sokat szenvedtenek; azonban sok kerülések miatt, mindeddig is el nem érkezhettek. Ezek után segitségért sopánkodó leveleid érkezvén, ő hatalmassága parancsolatjából segitségedre passák rendeltetvén, el is küldötték volt, de ismét azonban oly hired jöve, hogy csak legyenek várakozásban, melyet ugyan deprecáltál is. Továbbá azt is irád: azután, hogy Tökölyi országomban bejött, az szegénységet debilitálta, és holmi szóknak hintegétésével zürzavart csinálván, akadályunkra lött, egyéb ennyi ellenségnek ammoveálására lött volna tehetségünk, és igy Tökölyit okozád, kinek is kiszállitására az méltóságos szerdár Ahmed passára ő kegyelmére hatalmas császárunk parancsolatja dirigálódott, de attól sem vártál, hanem Erdélyből kiüzted, ki is hozzánk jövén, kedvedért azt cselekedtük, hogy vele szemben sem löttünk, hanem Lándor-Fejérvárra küldvén, most is majd mint egy bolygó ugy jár, hadait magunk mellé vévén. Egy izben meg azt irád, hogy az ellenséget az országból kitudnád, de közikben követeid lévén, félsz attól, hogy ha ezeket itt impediálod, követeidet talán háborgatni fogják; ez lön egyik fogásod, de követed oda menetelére hatalmas császárunk nem is annuált, azonban praedeessorink idejekben is bizonyos occurentiákkal jártak követek, de tudó dolog az, hogy az követet nem szokták bántani. Mennyi válogatott had teljék ki Erdélyből tudjuk, annyi ezer helybeli uj had az ellenségnek négy s öt ezer emberből álló gyülevész hadait, ha akarnák az országból könnyen kitudhatnák. Egy felől az fényes portára követed jártatván, hüségedet declarálod, más felől négy-öt ezer ellenséget az országból, nemhogy kitudnál, sőt valhová érnek menni, békességes éléssel helyekben gazdálkodol, ilyen egymással ellenkező dolgaidat nem tudjuk mire magyarázni. Hatalmas császárunk néked s fiadnak Erdélyt kegyelmességéből azért conferálta, hogy annak lakosi békességben lakjanak, ha te annak megoltalmazására s lakosinak protegalására nem ér-

kezel, s annyi ellenséget az országból ki nem versz, hatalmas császárunk azzal abból az országból ki nem mosdik, s hiszszük is Istent, nem vagyunk még oly erőtlenek, hogy annyi ellenségnek meg nem felelhetnénk. Buda obsidióban lévén, s mi is oda való hadakozásra rendeltetvén, a midőn neked is válogatott hadaiddal ő hatalmassága szolgálatjára mellé kellene jönöd, különb-különb féle fogásokkal segitség kérésben foglalatoskodol. Mi most tulajdon hatalmas császárunk kezeirásával minden ő hatalmassága hadaival Buda várának felszabaditására vagyunk hagyattak, az ő hatalmassága hadait imide, amoda széljel nem szakgathatjuk, mert Isten hirivel azok mind velünk járnak, hanem summa summarum csak az, hogyha praetensiód szerint az fényes portához igaz vagy, Erdélyből az ellenséget kitudod, különben ha azt mondod, hogy nem lehet, lovok hátán levő egész tatár hadunkat odarendeljük azoknak kitudásokra, mert hatalmas császárunknak nincs kedve ahoz, hogy az ellenség ott megfenekeljék. A data praesentis tized napig erre vég választ kivánok, melyben az dolgoknak végét jól meggondold, és oly választ adj, hogy mi is ehez képest provideálhassunk. Eleitől fogva ennek az fényes portának segéde az szent Isten volt, el szokták venni jutalmokat, az kik csalárdsággal járnak, ott is ha van a ki csalárdul jár, ha Isten engedi elveszik jutalmokat. Isten békessége az jó uton járókkal. Költ Haszan-Passa nevü kastélynak mezején.

Fővezér Szuliman passa

Anno 1686. 20. Julii jött. Fővezér levele az három nemzetnek.

Messiás nemzettségének, tekintetesinek dicsekedési, Erdélynek három nemzetből álló tekintetesi, kiket Isten jó véggel áldjon meg.

Békességes köszönettel jelentjük, leveleteket vettük, mit irtatok megértettük. Ennekelőtte való időben királytok Apafi Mihály az fényes portához való hüséginek declarátiója mellett valamiket instált ő hatalmassága kegyelmességéből

secundáltatott, és hogy a mint azelőtt, ugy most is az országra s annak segitségire gondot viseljen, meg volt parancsolva, de ez alkalmatossággal amaz átkozott Csáki négy vagy öt ezer sordidusokkal minden tartozkodás nélkül Erdélyben ki s bejár, s jártában élése s egyéb requisitumi suppeditálódnak, mely káros dolognak amoveálásában nincsen semmi gondviselés, sőt az midőn Buda obsidióban lévén, Erdélynek rendes hadaival velünk együtt való hadakozásban kellene kötelességtek szerint foglalatoskodnotok, innét kértek segitséget. Erdélynek annyi számu válogatott uj hadai, mely könnyen négy s ötezer idegen hadat kihajthatnának az országból jól tudjuk, minek okáért valamint s valahogy lehet, mindnyájatok egyet értvén királytok censurája szerint, azon átkozottat az országból kitudjátok, ha nem lehet, hova hamarébb tudósitsatok, hogy elegendő tatár hadakat rendelvén, Isten jóvoltából az országból kitudhassuk, mert hatalmas császárunk azt nem akarja, hogy az idegenek kezeknek ő hatalmassága országára való vetéssel annak kárt tegyenek. Isten békessége az jó uton járókkal. Költ Haszszán Passa azon kastélynak mezején.

Fővezér Szulimán passa etc.

Fővezér agája Oszmány aga levele urunknak. Anno 1686. 20. Julii érkezett.

Hüséges, tökéletes király barátunk, becsülettel való köszönetünk után kivánjuk, látogató levelünk találja nagyságodat jó egészségben.

Ha mi felőlünk értekezik nagyságod, Istennek hála egészségben vagyunk és nagyságodért éjjel, nappal könyörgünk. A miket nagyságod reám bizott fővezér urunknak ő nagyságának értésére adtam, és nagyságod irásit megforgattatván, az kuruczokra igen megharagudt, ki is ide akarván jöni, megparancsolta fővezér urunk ő nagysága, hogy térjen meg, sőt a mint egyedül beszélgettem vala felőle, azt mondá fővezér urunk ő nagysága, hogyha magát levágatta volna, egy nyusztal béllett kaftánt küldöttem volna nekie. Azonban nagyságod

mind hüségét mind conceptusát fővezér urunknak declarálván ugy örült ő nagysága neki mintha a világot kapta volna el; értvén ő nagysága azt is hogy nagyságod iteratis vicibus az országot meghütöltette, hatalmas császárunknak azt is ő nagysága értésére adta, azzal a ratióval Konstántinápolyban azért magam nem mehettem, mert hogy ide érkeztem roszul voltam, de én bő declarátióval mindeneket fővezér urunknak értésére adván, hasonlóképen ő nagysága is hatalmas császárunknak, azonban, hogy a kurucz nagyságod országában embert ölt, mint prédáltatta, hogy azt is mondotta, hogy ő király lészen, ezek fővezér urunknak mind hirivel vannak, s hatalmas császárunknak is ő nagysága hirré adta. Tovább nagyságod semmit ne busuljon. Ezek után Isten közöttünk a barátságot s nagyságodat pedig jó egészségés élettel tartsa meg.

Költ Sz.-Jakab havának 3-ik napján

Nagyságod hü jóakarója

Oszmán Aga.

Anno 1686. 21. Julii. Nemes vármegyék levele urunknak. In quibus revessmi (sic) ex castris publicis offerunt fidelitis suae promptitudinem.

Nekünk természet szerint való kegyelmes urunk.

Nagyságod méltóságos parancsolatját előttünk viselvén, kegyelmes urunk, a tavasztól fogván mind addig az táborozást continuáltuk, és valamit nagyságod előnkben rendeltetett tisztviselőink által parancsolt, mind azokban engedelmeskedtünk, s mostan micsoda involutiók történtek az székely atyafiak ő kegyelmek között hazamenetelek alkalmatosságával, arról nagyságod másoktól informáltathatik, minket annak declaratiója nem illet. Mi is máron magunkban az hadaknak continuálására alkalmatlanok kevesen lévén, az urak Bethlen Gergely és Macskási Boldizsár uramék ő kegyelmek engedelmekből házunkhoz megyünk a végett, hogy magunkat repa-

ráljuk: alázatosan akarván hűségünket nagyságod méltósá. gos személye előtt megmutatnunk. Követeinket küldtük, mindenik hadakozásban fennlevő vármegyék közül, kik által igirjük arra magunkat cum assecuratione fejünk fennállásáig, akármiféle nagyságod s ez haza ellenségi ellen fegyvert fogni készek vagyunk. Alázatosan instálván nagyságodnak, midőn az insurrectió lészen, legyen viritim, senki magát ne absentálja, az Approbatában irott constitutiók szerint continuáltassék hadakozásunk. Nagyságodtól mint kegyelmes urunktól jó választ várván maradunk

Nagyságod alázatos hivei szolgái

1686. 21. Julii Szász-Régennél való táborban

Nemes Erdély országnak vármegyékből álló minden statusi, fő-, közép és alsó nemes és vitézlő rendei.

Anno 1686. 21. Julii. Gyulai Ferencz uramnak irt levél az deputátusok neve alatt.

Kegyelmednek ajánljuk szolgálatunkat.

Kegyelmed levelét vévén, irását megértettük, és az mi kegyelmes urunknak ő nagyságának is értésére adtuk. Mind ő nagyságának, mind pedig minekünk is felette terhes dolgoknak látszanak az generális ő nagysága kivánsági, ugy hogy ottan-ottan, változó resolutióihoz képest mit kellessék cselekednünk alig tudhatjuk. Ez mostani kivánsági pedig mivel sem oda fel az tractában fundamentaliter nem forgottak, sem pedig az generális ő nagysága elsőbb resolutióiban fel nem tétettenek, hanem mind oda fel az conferentia, mind pedig ide alant az resolutióhoz ultimarie annectáltattanak, melyhez képest ha szintén magunkat azok iránt is resolválni kivánnók s resolválnók is, de semmi állandóság abban nem lehetne, mert arra az országnak statusi bennünket sem nem deputáltanak, sem nem facultáltanak. Mivel azért különben nem is lehet, az mi kegyelmes urunk ő nagysága az országnak

statusit minnél hamarébb convocáltatja, és az dolgokat proponáltatván, communicatis universorum statuum consiliis, determináltatja ezen dolgokat is, de hogy ez dolog véghez mehessen, szükség ő nagysága az hadakkal recedáljon, és az Maros vagy Szamos mellett subsistálváu, contineálja az hadakat minden excursioktól, melyet ha cselekeszik, s minket az excursiók iránt assecurál, szegénységinket hazaszállittatjuk és az annonát administráltatjuk. Egyébiránt azon hadaknak ily szoros progressusa miatt az statusokat öszsze nem gyüjthetvén, azon erősségek iránt magunkat nem determinálhatjuk, méltán minket senki nem okozhat. Kegyelmed ezen dolgokat tisztességes ratiókkal terjeszsze eleiben az generálisnak ő nagyságának, és instálja hüségesen, vegye méltó tekintetben kivánságunkat, és kivánatos resolutióval emberünket viszszabocsátván, keresztyéni affectióját effective tapasztaltassa meg velünk, mi is az ő felségéhez való devotiónkat contestálni meg nem szününk. Ézzel ajánljuk Isten oltalmában kegyelmedet. Szeben 21. julii. anno 1686.

Kegyelmed szolgáló atyafiai

az mi kegyelmes urunk ő nagysága tanácsi és főrendenlevő deputátus hivei etc.

Anno 1686. 22. Julii. Az fővezérnek irt levél urunk neve alatt.

Excelsas Excellentiae Vestrae literas per Magnificum Dominum Mehemed Agam praecipuum Excellentiae Vestrae familiarem humillime recepi; clementer Excellentia Vestra nosse dignetur, nullum unquam regni hujus Transilvaniae Principem, tantum fidelitatis, tantumque humillimae promptitudinis obsequii erga Fulgidissimam Portam Otthomanicam praestitisse, quantum ego cum hujus Transylvaniae Statibus ab ipso moderaminis mei exordio, in ipsis etiam periculosis extremitatibus indubitate sum contestatus, adeo, ut qualemcunque su-

per mei, fideliumque meorum accommodatione, a quovis Excellentia Vestra perceperit sinistram informationem, nunquam tamen ipsamet etiam Excellentia Vestra ampliorem fidelitatis meae candorem quem praestiti ac etiam contestatus sum erga Fulgidissimam Portam Otthomanicam postulare potuisset, immaculati candoris, fidelitatis meae specialissima hodie ac in posterum etiam contestaturus documenta, ut dietim clementissimis Potentissimae Invictissimaeque Imperatoriae Majestatis clementia Vestraeque Excellentiae gratia, unacum statibus hujus regni potiri valeamus. Sed proh dolor! Clementissimis Fulgidissimae Portae Otthomanicae favoribus jam jam potiturus Excellentiae Vestrae speciem quasi alieni a me animi tristis experior, non tamen a Tramite indubitatae meae fidelitatis transgredi, quin potius in eadem constantissime perseverare velle me ipsum declaro, spe fretus immota, ut sedatis Excellentiae vestrae affectibus, gratissimis ejusdem favoribus reficiar. Quod materiam tenore literarum Excellentiae Vestrae compraehensam attinet : salva E. V. dignitate permanente protulerim, tantum abest ut sine clementissimo Potentissimo Invictissimaeque Imperatoriae Majestatis favore legatos meos in aulam Viennensem expedierim, quin potius vix animo id ipsum conceperim, nisi mihi inde insinuatum extitisset. Quod ad Caesareanos miserum hoc regnum aegerrime praementes attinet hostes, humillima superinde venia praehabita, Vestrae Excellentiae refero : quod nunquam ego illorum numerum ad quatuor vel quinque millium computum exposuerim, verum prout per serias investigationes ac etiam ex transfugarum, captorumque quorundam militum germanorum informationibus mihi innotuit, decem et sex, vel viginti millia militum eos esse fideliter repraesentavi, eandem hodie quoque informationem meam constanter asserere possum ; sed Vestra quoque Excellentia dum praeter Scherffenberg Generalem alios etiam utpote Pikolomini, Spinolae, Vallis et Veterani Generales cum suis copiis igni ferroque munitissimi, quae flos Caesareanorum exercituum pro certo praetruditur ac Ladislaus etiam Csáki cum perfidis aliquot millium Hungarorum militibus adesse, et miserum hoc regnum Transylvaniae de facto vastare, imo uti nobis saevissime minantur, se alios etiam Gene-

rales, Carafam videlicet, ac etiam Heiszler cum Stephano Csáki sibi adventare; ii quantis numero ac etiam viribus polleant, profundissima sua consideratione dijudicabit; alioquin ego certe, nunquam illorum insolentias regnique hujus Transylvaniae devastationem, quam lachrimabundis conspicere cogor oculis, perpessus fuissem, si Transylvanicis armis eisdem resistere valuissem. Idcirco ad Fulgidissimam Portam tanquam asylum et portum securitatis meae pro subsidio confugere non erubui, nec erubesco. Obtinui etiam ut Illustrissimus Dominus Ibrahim Passa sum copiis quibusdam ad nostri subsidium ordinatus sit, sed quia prout ego fideliter expertus sum, numerus ejusdem copiarum duobus vel ad majus ter millibus tantum constitit, veritus sum si eos meis adjunctos copiis hostibus nobiscum objecissemus (siquidem certum meorum militum numerum, in confinia quoque fortalitia, arcesque et civitates constituere pro praesidio earundemque defensione debui) ut hostibus impares, convicti et profligati, oleum perdidissemus et operam cum magna meae statuumque et fortalitiorum hujus regni jactura. Tartaricum vero exercitum advocare juxta Excellentiae Vestrae dispositionem non potui, cum jam remotius se se moverit, nec vero cum eisden nosmet ipsos conjungere et contra hostes, igne ferroque munitos praecipitari consultum duxi, quin imo ab una hostium impetu, ab alia vero eorum saltem subsidiorum appulsu regnum hoc penitus desolatum omni facultate exhaustum extitisset. Vestram itaque Excellentiam humillime rogo, ne mihi et Statibus succenseat, minus autem diffidat. Nam Deum testor omniscium, quod ego in fidelitate erga Fulgidissimam Portam Otthomanicam constantissime perseverare, clementissimeque mandatis ejusdem, juxta possibilitatem meam obedire paratus sum. Interim pro altissima sua discretione de sufficienti, maturoque et forti nostro subsidio clementer providēre dignetur, ut immanium hostium faucibus erepti in fidelitate Potentissimae Portae Otthomanicae, ejusque ad humillima obsequia conservemur. De Tökölyi insolentiis aliisque adversis ejusdem patratis Excellentiam Vestram candide informatam habui; quae syncera mea informatio quod si in dubium vocata fuerit, aegerrime doleo, spero tamen eandem Excellentiam Vestram,

meam ex parte illius patientiam et justam causam brevi tempore cum plenaria fide experturam. Quod reliquum est siquidem fidelis meus Generosus Joannes Sárosi cum clementissimis Excellentiae Vestrae resolutionibus multum a solito passu ob peragrationem Germanorum digredi coactus, vespera hesterni diei appulit, nec ejus relationem plenarie experiri potui, praesentem Excellentiae Vestrae admaturans expeditionem, dabo tamen operam, ut eo exaudito, quantocius per novum ablegatum meum Excellentiam Vestram super necessariis informem, simulque eandem humillime visitem.

Anno 1686. 22. Julii. Fővezérnek írt levél ország neve alatt.

Exc. D.

Sublimes Excellentiae Vestrae literas per S. ac Magnificum Dominum Mehemed Agam humillime recepimus : ex quibus ejusdem Excellentiae Vestrae animi commotionem, tam erga Celsissimum Principem Dominum Dominum Nostrum clementissimum, quam etiam erga nos afflicti hujus regni status et Ordines magno cum animi nostri dolore moesti ac tristes cognovimus, dolemusque misere, quod inculpatam Suae Celsitudinis ac etiam nostram erga Fulgidissimam Portam Otthomanicam fidelitatem in dubium vocatam sentiamus : Cum Deum testamur cordium scrutatorem nos, una cum sua Celsitudine immaculatam fidelitatis vestrae faciem, uti hactenus contestati sumus, ita de praesente quoque constantissime retineamus, eandemque in posterum etiam perseveranter persistere velimus, sed ne prolixis E. V. molestare videamur expositionibus, ad humiles Celsissimi Domini Principis Domini D. Cl. resolutionis honores nosmet ipsos magna cum submissione referimus, Supplicesque Exc. V. oramus, ut nos, una cum Celsissimo D. Principe D. Nostro clementissimo clementissimis suis favoribus restituere, subsidioque necessario nos ab immanium hostium faucibus quantocius eripere, inque protectione Fulgidissimae Portae Otthomanicae fidelique ejusdem obsequio conservare dignetur. Eidem de reliquo Excellentiae Vestrae

longaevam vitam rerumque universarum prosperum successum apprecantes. Eandem divinae recommendantes protectioni. Datum in Civitate Cibiniensi die 22. Mensis Julii. Anno 1686.

Excellentiae Vestrae

humillimi et obsequentissimi servitores
Status et Ordines trium nationum regni Transylvaniae partium Hungariae eidem annexarum Universi.

Anno 1686. 22. Julii. Maurocordatus uramnak irt levél urunk neve alatt.

Illustrissime Domine, Amice nobis benevole!

Literas Illustritatis Vestrae gratanter accepimus et luculentam in rebus declarationem intelleximus, quandoquidem synceram Illustritatis Vestrae erga nos affectionem iteratis vicibus experti fuerimus, nihil et ulterius in ipsa dubitamus, imo plurimum confidemus, quod Illustritas Vestra, culta sui tam optimi affectus argumenta deinceps etiam sit continuatura, negotiis nostris syncere opitulatura et partem nostram contra delationes defensura. Deus ipse novit, quod nos in fidelitate Fulgidissimae Portae constanter perstitimus, et in posterum cum universis regni Statibus et Ordinibus intemerate perseverabimus. Siquidem noster ablegatus Generosus Joannes Sárosi ad hesternam tantum vesperam redire potuerit, et neque ad praesens nobiscum sufficienter contulerit; Honoratum nostrum ad Excellentem Dominum Supremum Vezirium expedire volumus legatum, per eundemque cõpiam rerum suae Excellentiae et Vestrae Illustritati denunciabimus, quia non erat per praesentem Dominum Memhet Agam in omnibus rebus perscribendis securitas. Scimus illa, quae nunc ad Suam Excellentiam dedimus, Illustritati Vestrae innotescere, quem interea divinae recommendamus protectioni.

Anno 1686. 22. Julii. Nagy István uramnak és kapichiának irt levél urunk neve alatt.

Hüségtek levelét vettük, nem kevés csodálkozással olvasván, holott Nagy István uram az egész dologban benne forogván elmeneteléig, azután lett dolgokról tudósitott. Most mit irattunk a fővezérnek ő nagyságának, Maurocordatus uramnak páriáját megküldöttük. Nehézségét oknélkül szenvedjük az fővezérnek ő nagyságának, és akárki mit mondjon, de mi ennek az német hadnak ellent nem állhatunk, ha pedig tovább is itt leszen, eddig is ki nem irható károkat, pusztitásokat tettek, most már az buzavetéseket aratják, kaszálják. A lakosok mindenütt elfutottak, nem takarodhatnak, ha valamely futott emberek hazamennek, minden éléseket elveszik, ölik vágják őket, már nagyobb részét marhájoknak is elhajtották, hajtják minden nap. Az marusszéki aranyusszéki mezei hadakbelieket itt Hancersdorfnál (igy) felvervén, sokat bennek levágnak, éjszaka lévén, innét sem lehetett őket szegényeket megsegiteni. Már egészlen azon vagyon, az székelységnek cselédire mennjen, azoknak felverések alkalmatosságával az székelységet eloszlassa táborunkból, rettenetes biztatásokkal, igiretekkel igyekezi a haza lakosit fascinálni, idegeniteni az fényes portától. Sorban vajdához jő s megyen emberek, ő biztatja igen őket, kevesiti előttök hatalmas császár hadait; — egy szóval ha a fővezér ő nagysága segiteni akar segitsen hamar elégséges haddal, nemcsak tatárral, hanem erős török hadakkal pedig, kivel ne is késsék, félünk ellankadnak sokan az reménytelenség miatt, sokak élhel-halástól félvén, ha csak kicsiny securitást ad is a német nekik, hazaszállanak, hazaszállván, magához vonja őket. Arról hüségtek bizvást assecurálhatja az fővezévt, hogy mi az országgal, kivált az országnak eleivel el nem állunk a fényes porta mellől. Szebenben való lakásunkat az fővezérnek, nem bánni kellene, sőt javallani. Ha az ország eleivel ide nem recipiáltuk volna magunkat, noha mi itt is többet feküdtünk a köszvényben, ennyire késvén a segitség, mik nem következhettek volna. Tökölyi alkalmatlan, istentelen dolgai, cselekedeti hüségteknél nyilván

vagyon, Hunyad vármegyének jobb részét egészlen elpusztittotta; nemeseket parasztokat kárositottak, sanczoltattak udvarházakat, városokat, falukat felvertek. Ő ugy jött oda, hogy már mi velünk alkunni kiván, ő pedig fejedelemséget vadászott, kiről való maga irási nálunk vannak. Az mint vesszük eszünkbe a némettül offendáltatott a lengyel (kinek itt most követe van s szánakozik igen a némettől való bántodásunkon, és hogy nem ő akaratjával cselekeszi, igiri is szomszédságos jóakaratját.) Kellene a fényes portához édesiteni a fővezérnek, most ugyan ők is igen biztatják magukat a muszkával való békességgel. A mit hűséged kapikiha hivünk irt vala a lengyel residenssel lött beszédérül, azon matériáról (jól kicirkálván az dolgot) tudositson hűséged.

Nemhogy haddal őket nem infestáltuk volna, de sok izben felesen bennek levágattunk, nóha az miénkben is sok esett, de meg kell vallani, hogy mindenkor ők praeváleáltak, és az mi hadainknál sokkal erősebbek s nem nekünk valók, megprobálhatják azok az passák is, az kik azokat az hadakat annyira kevesitik, s gyalázzák. Hitesse el ő nagysága magával, ha nekünk való lett volna, ennyire országunkat pusztitani nem engedtük volna, és csak az segitség jöjjön, mind hűségünket mind emberségünket, az fényes porta experiálhatja. Ezek az németek azt mondják, hogy nincsen oly titok az portán, melyet nekik meg nem irnak, az mint kitanulhattuk, attól fognak mindent megérteni, az ki azelőtt az német tolmácsa volt: Jonákitól.

Anno 1686. 22. julii. Bethlen Gergely uramnak szóló közönséges levél mellé iratott appendix.

Inczédi uram megjött Bécsből, az diplomát különben nem rectificálják, hanem ha Dévában, Kolozsvárban praesidiumot bocsátunk, ugy irták, hogy conditio sine qua non, egyéb punctumokat is az mint beküldtük volt az előtt, azokat irták bele, noha azokat is variálták nehulyt. Gyulai Ferencz uram tegnapelőtt küldé levelét, az kiben irja, hogy Scheffenberg generál ő nagyságának azt mondotta, hogy az százezer tallért

megkészitsük késedelem nélkül, és igy ugy látjuk az tractának füstben kell mennie, ha azon conditiókon haereálnak. Haller János, Pernyeszi és Milesz uraimék hátra vannak, mikor érkeznek le, nem tudjuk.

Hunyad vármegyéből ma irtanak olyan hirt, hogy az szerdár hét ezer németet vágatott volna le. Budát erősen tartják, reméljük ide is nem sokára elérkezik az segitség, mivel eddig az fővezérnél vagyon az Csónakosi Bálint, ugy is hozák ma, már egy néhány passa elérkezett Lippához. Tegnapelőtt estve érkezék a fővezérnek egy agája. A fővezér valóban nehezteli, hogy az németeket eddig ki nem üztük, ma válaszsza lett. Maga egészségéről kegyelmed Bethlen Gergely uram tudósitson, könyebbedik e valamit, nem-e? hogy a szerint tehessünk dispositiót.

Ha a német Udvarhelyszék vagy Brassó felé megyen, kegyelmetek a Marus mellett jöjjön erre, ha pedig Marus Vásárhely felé megyen, ugy is Fogaras felé térvén kegyelmetek, jöjjön erre felé. Az fizetett hadakat és az somlyaiakat kegyelmetek küldje ide, nem lévén itt e tájon csak egy katona is, az kolozsváriak ott maradjanak az táboron.

Anno 1686. 22. Julii. Gyulai Ferencz levele urunknak.

Méltóságos fejedelem nekem kegyelmes uram!

Nagyságod méltóságos levelét nagy alázatossággal vettem, kegyelmes parancsolatja szerint az generális ő nagyságával instructióm szerint az dolgot communicáltam, akarván végire mennem, tovább már ő nagyságának mi szándéka és mi akaratja, hogy nagyságod is az hazával együtt tudhassa magát mihez alkalmaztatni. Válaszom sok disceptatióim után is kegyelmes uram az generálistól ez: Inczédi Mihály uram ő kegyelme, ki minden bécsi követeknél az dolgokat jobban tudja, megjött, az dolgokat nagyságodnak reportálta, elhiszi, azért nagyságod ha mit akart cseleked dni, abban nagyságod én általam irásával értésére adhatott volna, de látván hogy mind nagyságod (alázatosan követem nagyságodat) s mind az urak csak időt akar vontatni s ő nagyságával is időt vesztetni,

azért tovább nem engedheti hogy mennjek vélle, salvaguardiákat sem ad senkinek ezután .....*) hanem az kinek salvaguardia kell, mennjen házához, ugy kérjen salvaguardiat. Én meg is kérém instálván, akár csak Maros-Vásárhelyig engedje vélle való menetelemet, de semmiképen nem engedé, sőt azt mondá, hogy bizony meg kell arestáltatni, eddig is régen sollicitálja az had, hogy megárestáltasson, de nem cselekedte, de ha viszsza nem megyek, kénytelen lészen, hogy megárestáltasson, mert az előtt, mind az követekre halasztottunk, immár most még sem indul nagyságod tractában vélle, tudván jól az ő felsége akaratját, avagy ő nagysága megirja azt ő felségének, hogy az ő felségével való conclusumot sem acceptálja nagyságod, és viszszaküldi ő felségenek és bizony nemhogy kárt nem tétet ezután, de az embert is vágatja. Én rajtam kicsinyben meg nem esett tegnap, holmi katonák levágásának hire miatt, melyre nézve még egyszer elprobálom, ha csak Vásárhelyig elbocsátana is magával, ha elbocsát, tovább is elmegyek, ha nem bocsát, innen reggel vissza kell térnem. Én azért kegyelmes uram akartam nagyságodat mint kegyelmes uramat viszszatérésem felől idején tudósitanom ugy, hogy ha nagyságod ujabb parancsolatja érkezik előmben, magamat ahoz alkalmaztassam. Itt ugy látom kegyelmes uram, megjövén Inczédi uram, ha valamit akarnak a tractát folytatnunk kell, ha nem ő az pusztitáshoz kezd. Az intercipiált levelekért felette igen haragszik, hogy felszaggatva is ide nem küldi. Ő is fogta intercipiáltatni az nagyságod Lengyelországban szóló méltóságos leveleit. Várván nagyságod kegyelmes parancsolatját, kivánom Isten nagyságodat boldogul és kivánatosan éltesse. Nagy Kend, die 22. Julii. anno 1686.

Nagyságod alázatos szegény szolgája és hive

Gyulai Ferencz.

*) Itt az irásban üres hely van egy fél sornyi.

Datum die 24. Julii ad Bukovinam Anno 1686.

Ex cyffris Polonicis.

Popovicz iste, quem misistis cum literis, jam fuit expeditus ab oppido nostro Tysmenica, die 19. praesentis. Sed quia exinde non patuit recta via transeundi montes, accepimus illum nobiscum ad hunc usque locum, quo foeliciter pervenimus, et ulterius in nomine Domini procedemus. In ipso limitum transgressu accelleravit tabellarius in arce Sztriensi, tam a Dominatione tua, quam a Magnifico Domino Teleki, cum literis sub data Cibinii die 8-a praesentis. Obstupuimus sane legendo has literas, quia eo tempore quo nos exponendo salutem nostram, et omnia, procedimus contra communem hostem Christianitatis propter eliberandos christianos ex servitute paganorum, eo tempore innocuus sangvis christianorum, nobis vero semper amicus et vicinalis profunditur a christianis, et quod maximum est contra pactum et verbum datum, quod quilibet hominum, multo magis christianus sacrosancte debet observare. Idem et nobis multoties datum, non est observatum verbum, declarando nobis quod ille exercitus Caesareus, educi ex Transylvania sine mora deberet, quod et modo serio posteaque Deo favente ab illis reposcemus, qui non assvevimus dolosis procedere artibus. Concipere hoc non possumus, quid nam agatur in ea transactione Transylvaniae status cum Caesarea Majestate. Vienna enim scribunt Sacratissimae Regiae Majestati, quod jam omnia constituta et sopita sint cum deputatis Principis Transylvaniae. Hic autem toto Coelo ad Cibinium aliud aliquid agitur. Significatis nobis cancellarium Caesareum Viennae dixisse coram deputatis Transylvaniae, quasi Rex Poloniae scriberet Viennam, quod si Scherffenbergius exiret ex Transylvania, statim Rex Poloniae cum exercitu suo ingressurus est. Est hoc mendacium et impostura, qua major nunquam esse potest, quia Sacr. Regia Majestas, nec in hac nec in alia materia jam a longo tempore Viennam nihil scripsit. Consilium in tam gravi passu, quale deberet dare Serenissimus Rex aflicto Dominio Transylvaniae, ipse apud se non invenit. Vienna omnia promittit facere, sed quia non stat verbo, culpa in nos cadere

non debet. Et nunc et antea protestati sumus coram nuncio Apostolico, coram residente Caesareo et Veneto, quia quidcunque eveniet Christianitati adversum, Vienna erit totius mali occasio. Videmus hoc et consideramus, quod res Transylvaniae Status sunt modo positae inter malleum et Incudem, ab omni enim parte cavendum est a Turcis, a Tokolyio (sic) et intestinam aliquam turbationem. Omnino haec causavit ambitio et vindicta malitiosi hominis Csákii. In tali casu vel maxime cogitandum est, ut secura sit persona Illustrissimi Principis Apafi, domus illius et Domini Teleki. Nam etiam si Germani abibunt, Turcae timendi sunt, et Tökölyi-i hostilitas, et ipsi Cibinio non adeo confidendum et credendum censeo. Nonne bene fovet, ut sibi propter omnem casum eligerent assecurarentque saltem duo firma aliqua fortalitia, vel a Valachicis vel a Polonicis limitibus, ut eo in omni eventu cum omnibus suis rebus recipi et salvari possent. Daret serenissimus Rex milites suos fideles pro praesidio, coram Turcis possent obtendere hanc rationem, illos praesidiarios non esse Polonos, sed consriptos penes limites Poloniae pro pecuniis Principis Apafi propter securitatem personae et familiae suae, in quam ex omni parte inhiant malevoli, tantisper ponderarent quomodo Deus benedicet et secundabit christianis in hac moderna compania. Quae dum finiri inciperet, mittere necesse ad Caesaream Majestatem, Regem Poloniae, Venetam Rempublicam et ad Principes Imperii, quod in colligationem inire velint cum christianitate, salva per omnia libertate, et sine ulla dependentia penes nostram itaque et exercituum nostrorum Transylvaniae contiguitatem et propinquitatem facillime omnia obtinerent. Hoc scribitur et consiliatur, quod ipsa dictat conscientia, nec germano fratri suo si fuisset in k u e r, et in loco esset, aliud daret consilium Serenissimus Rex. Si ad vos cito pervenerit iste Popouicz, quem Bistriciam reducere mandavimus, post Dominatio scribere ad nos et mittere adhuc versus Smathyn, ut nostris vestigiis sequatur nos. Si autem in via commoratus fuerit, hoc itinere utendum est illi ad nos pergenti, videlicet per Berek, Tromisz, Bakovo, Roman, inquirendo penes limites de motibus exercituum nostrorum, de quorum quantitate et qualitate referet oculatus, testis Popouicz.

Haec omnia Dominatio tua realiter exprimat et dicat nomine Serenissimae Regiae Majestatis amicis, quandoquidem totaliter committitur Dominationi tuae haec negociatio.*)

Anno 1686. 25. Julii. Scherffenberg uramnak irt levél.

Spectabiles ac Generosos Franciscum Gyulai de Marus-Némethi et Michaelem Inczédi de Várad fideles nobis dilectos ad Excellentiam Vestram durantis adhuc syncerae nostrae erga Augustissimam Caesaram Regiamque Imperatoriam Majestatem ac rempublicam christianam devotionis contestaturos monumenta, clementissima vero benignissimae Augustissimae Suae Majestatis resolutionis exemplaria, cum speciosis Excellentiae Vestrae favoribus recepturos, duximus ablegandos, quos ut benigne admissos, faventer exaudire, Nostroque nomine eidem repraesentandis plenariam fidem adhibere, ac optata cum resolutione ad nos remittere non gravetur. Eandem Excellentiam Vestram amantissime rogamus.

Anno 1686. 25. Julii. Gyulai Ferencz és Inczédi Mihály uramék instructiója Scherffenberg generálhoz.

Instructio pro spectabili ac generosis Francisco Gyulai de Marus Némethi supremo Comiti comitatus Szolnok meditoris, et Michaeli Inczédi de Várad, praecipnao aulae nostrae familiari ad Excellentissimum Dominum Fridericum Comitem a Scherffenberg ablegatis nostris.

1.) Az generált ő kegyelmét szónkkal becsülettel köszöntvén levelünket ő kegyelmének adják meg.

2.) Declarálják ő kegyelmek, már bizonyos dolog, az ő felsége méltóságos udvarában véghez ment a tracta, és ő ke-

*) E levélnek egy másik fordítása meg van a gyüjteményben.

gyelme kezéhez le is küldetett, kivánjuk azért, adja kézhez ő kegyelme, tudhassuk mi is copiáját voltaképen.

Ha azt mondja meghozták nekünk is s abbul kitanulhattuk copiáját:

Referálja: nekünk követink in paribus leküldték ugyan, de azon mi nem fundálhatunk, és meritáliter nem determinálhatjuk magunkat.

Ha előadja pedig, megolvasására vegyenek időt magoknak, és ha ez kezünkhöz küldött párhoz conformisnak találják, mondják meg.

Jóllehet az több punctumoknak copiája között is vannak oly terminusok, melyek is ellenkeznek azzal az párral, melyet az magok cancellariáján expediáltatván beküldöttenek volt, mindazáltal, bizván mi az ő felsége kegyelmességéhez, az mi ő felsége és az keresztyénséghez fenntartani kivánó devotiónknak contestátiojára, cum protestatione acceptáljuk, de ő felségét alázatos instantiánkkal megtaláljuk, s más keresztyén királyok s fejedelmek által is instálunk alázatosan, nagy reménységünk lévén a felől az ő felsége kegyelmességében, hogy azon punctumokat az mi kivánságunk szerint conformáltatja, de az fortalitumokat comprehendáló punctum iránt mi nem resolválhatunk.

1.) Mert az mi fejedelmi hivatalunk oly conditiókkal határoztatott meg, melyek bennünket arra semmiképen nem bocsátanak; és az mellettünk levő deputatio is arra nem authoráltatotott az ország authoritása nélkül, mert

2.) Az ő felsége elsőben leküldött punctumiban, azon fortalitiumok kivánása emlékezetben sem forgott, hanem az mint bizonyosan tudjuk az ő kegyelme informatiójából annectáltatott. Melyhez képest:

Ha objiciáltatik: már az követek subscribáltak, nem is illik, s nem is lehet nagy praejudiciumok nélkül annak repugnálni.

Respondeálják: Subscribáltak ugyan követeink az ő felsége kegyelmességének jó reménysége alatt, de nem szabad jóakaratjok szerint, mivel arra való plenipotentiájok nem is volt, az minthogy mindjárást protestatióban iratták, hogy ők annak nem annuálnak; per hoc nem tarthatja ő kegyelme

megváltoztatlan conclusumnak, és hogy mi is juxta praemissas rationes, magunkat aziránt nem resolválhatjuk, ellenkezőre nem magyarázhatja ő kegyelme; ugyan is mi ugy kivántunk ő felségével tractálni, hogy minden szabadságinkban s immunitásinkban megtartassunk; az fortalitiumoknak adásával pedig minden szabadságinktól megfosztattatnánk.

Instáljanak azon ő kegyelmek, mutassa más formában ő kegyelmének küldött diplomát, mely hogy ő kegyelménél legyen bizonyos informatiónkból értettük. Ezt tisztességes ratiókkal urgeálhatják ő kegyelmek, s urgeálják is mig illendő módját látják.

Mely ha lészen és producálja ő kegyelmek eleiben, annak is megolvasására időt vegyenek és vagy magok, vagy irások által való tudósitásra is keressenek jó alkatmatosságot.

Ha pedig csak az előbbeni diplomára relegál, és azt kivánja confirmáltatni, az előbb feltött ratiókat repetálván mondják meg, tovább arról nem szólhatnak, hanem reportálják nekünk, és deputatus becsületes hiveinknek, de az mint már ő kegyelme megérthette, országgyülése nélkül magunkat mi nem resolválhatjuk; mennjen azért küljebb a Szamos mellé, és bizonyos helyen contineálja az hadakat, s bennünket is tégyen securusokká, celebrálhassunk országgyülését bátorságosan és szegénységink is secure szállhassanak haza, ne kellessék végső pusztulásra jutnunk, az ő felségéhez fenntartó devotiónk mellett.

Mi arra nézve, hogy országgyülését celebráltathassunk, jó reménység alatt fenn levő hadainkat leszállitottuk, ő kegyelme is maga részről ne derogálja az jó alkalmatosságot.

Ha ez teneál, jó formában való assecuratoriát kell iratni, melylyel mind az szegénység bátorkodhassék az mezei munka gyakorlásában, mind pedig mi is, az státusokkal együtt az országgyülését celebrálhassuk.

Ha ezek iránt semmit nem obtineálhatnak ő kegyelmek instáljanak azon, sok szép oblatioi szerint emlékezzék meg maga keresztyénségéről, az mi sok formáju patientiánkat, s félelmes szorongattatásban való létünket, keresztyéni indulattal respectálván, mutasson más mediumot, mely szerint lehető accomodatiónkkal tapasztalhassuk valami reménységét ke-

resztyéni szép devotiónknak. Ugy expiráltuk, vagyon authoritása ő kegyelmének azon punctumoknak kihagyására, sőt egyébb terhes szenvedésink is könnyebbitésére, sőt ő felsége előtt is nagy tekintetben lévén az ő kegyelme hűsége, ha informatiójával az mi terhünket kisebbiteni sőt el is forditani kivánja, meg nem fogyatkozik.

Midőn pedig ezek iránt kivánt resolutióit csakugyan nem obtineálhatnák, legyenek azon, küldhessük bizonyos emberünket ő felségéhez alázatos instántiánkkal, küldvén ő kegyelme is embert, instántiánkat promovcáló informátióval, az alatt a Szamoson túl subsistálván, az hadat contineálja, lehessen securusabb a szegénység az mezei munkának követésében; egyébiránt mi protestálunk Isten s ez világ előtt, ha az mi ő felsége és az keresztyénséghez fenntartó devotiónknak szomorú gyümölcsével keserittetünk. Isten pedig ő kegyelmek utját szerencséltetvén, hozza kivánt válaszszal hozzánk. Datum in civitate nostra Cibiniensi die 25. Julii anno 1686.

Anno 1686. 25. Julii. Specialis instructio generosorum Francisci Gyulai de T. et Michaelis Inczédi de Várad ad excellentissimum Dominum Fridericum Comitem a Scherffenberg ablegatorum nostrorum.

Midőn azon instálnak ő kegyelmek, mutasson más mediumot dolgunknak könnyebbitésire és keresztyéni devotiónknak jó reménységének consequálására: assecurálhatják ő kegyelmek, hogy tehetségünk szerint ő kegyelmeknek complaceálni igyekezünk.

Ha pedig csak ugyan nem akarja az diplomát különben kiadni, hanem az mostan leküldött formában és ugyan az szerint kivánja is confirmáltatni, mondja meg, nekünk abban módunk nincsen, hogy ország közönséges consensusa nélkül ratificáljuk vagy abscindáljuk, hanem mutasson arra való üdőt, elégséges assecurátióval celebráltathassuk országgyülését azon punctumnak determinátiójára. Hogy pedig az több részeire nézve (melyet is cum protestatione acceptálunk) két-

ség iránt unk ne lehessen, abban igért summát in contestationem nostrae devotionis praestálni nem procrastináljuk.

Kegyelmetek pedig ezekre igen utoljára, mikor egyebeknek hasznát nem látja, condescendáljon.

Anno 1686. 30. Julii. Scherffenberg generál 30. Julii költ urunknak szóló levele.

Celsissime Princeps Domine Domine mihi colendissime!

Revertitur denuo ad Celsitudinem Vestram redux ablegatorum alter Spectabilis ac Generosus Dominus Michael Inczédi de Várad, relaturus finalem et ultimariam meam super termino pro Generalibus regni comitiis desiderato resolutionem, qua dum indefessum ac syncerum meum in accommodandis negotiis studium comprobat Celsitudini Vestrae, uti spero, minime displicebit. Adjunxi praeterea quendam Suae Majestatis Caesareae atque Regiae Gocziani (?)*) regiminis capitaneum Dominum Gregorium de petitione summae dictae Suae Majestatis et mea declaratione instructum, quem durante comitiorum tempore et convento duodecim di erum spatio ad evitandas crebriores exmissiones penes Aulam Celsitudinis Vestrae commorari proficuum et necessarium credidi, elapso autem modo fato termino Celsitudo Vestra eundem, una cum concluso et deputatis ad actualem ejusdem resolutionem plenipotentiariis post me quantocius remittere non gravabitur. Cui de reliquo optimam valetudinem et prosperos votorum in Christianitatis bonum successus devote apprecor et manco.

Celsitudinis Vestrae servus obsequentissimus
Fridericus Comes de Scherffenberg.

Actum in Castris Caesareis
ad Maros-Vásárhely die 30.
Julii anno 1686.

---

*) Olvasható igy is: „Gocfiani," minthogy a z-nek hosszu s alakja van.

Anno 1686. 30. Julii. Scherffenberg generál 30. Julii költ uramnak szóló levele.

Occasione conventi termini duodecim dierum, pro convocandis Comitiis Generalibus, credidi in admaturationem negotiorum necessarium praesentem Exhibitorem Suae Majestatis Sacratissimae Caesareae atque Regiae laudabilis regiminis Gocziani Capitaneum Generosum Dominum N. Gregorium, una cum reduce Spectabili ac Generoso Domino Michaele Inczédi de Várad, ad Celsitudinem Vestram expedire, qui, ut in hodiernis meis insinuaveram, de petitione Caesarea et mea declaratione super punctis, ratione quorum differentia versatur, instructus, exitum comitiorum, ibidem expectare et elapso termino, quantocius cum Celsitudinis Vestrae et statuum resolutione, nec non deputatis ad ejus exequutionem plenipotentiariis ad me reverti debebit. Rogo proinde Celsitudinem Vestram, eum hoc fine ibidem interesse, concredita sibi ei tum aperire, et absoluto termino ad me secure redire permittat et remittere non gravetur. Celsitudinem de reliquo Vestram foelicissime valere cupiens. In Castris Caesareis ad Sz. Anna positis die 30. Julii anno 1686.

Celsitudinis Vestrae

servus obsequentissimus
Fridericus Comes de Scherffenberg.

Anno 1686. 30. Julii. Scherffenberg Generál Assecuratoriája, ratione comitiorum celebrandorum.

Postquam Celsissimi Principis et ordinum Transylvaniae ad me denuo exmissi ablegati Spectabiles ac Magnifici Domini Franciscus Gyulai et Michael Inczédi inter caetera sibi commissa, mentem et desiderium Suae Celsitudinis exposuerint, ut convocatis Generalibus regni comitiis, super punctis tractatus, medio tempore conficiendis, deliberetur et plenaria postmodum negociorum accommodatio in effectum deducatur, Duodecim dierum tempus eo fine postulantes, quo ablegati et

deputati Comitatuum et Statuum, secure ad locum comitiorum citari et comparere possint, ego intuitu et amore publici Christianitatis et regni hujus boni, ad dictum terminum condescendens, Celsissimum Principem et ordines Transylvaniae, hisce sub bona fide christiana asseeuro, Quod per dictos duodecim dies, a crastina die inclusive computando, non solum quibusvis ad hunc comitiorum actum citandis, aut hinc inde itineraturis legatis vel deputatis omnem omnino securitatem concedere, indulgere, et ne ullo modo contraveniatur, procurare velim, sed insuper quo liberius peragatur, ad Samosium fluvium cum exercitu Caesareo eo usque subsistam, et si annona necessaria ab inclitis Statibus subministrabitur, triticum et messem, miserae plebis neutiquam impediam, quin potius protegam et conservabo. Elapso autem termino supra fato ulterius obligari ad quicquam nolo. In quorum fidem praesentes propriae manus subscriptione et sigilli consveti appositione munitas extradedi. In Castris ad Szent-Anna die 30. Julii anno 1686.

Sacratissimae Caesarcae Regiaeque Majestatis Generalis Campi Marcschalli locum tenens Camerarius et Peditum Regiminis Colonellus

Fridericus C. de Scherffenberg.
(L. S.)

Anno 1686. 30. Julii. Gyulai Ferencz es Inczédi Mihály uraimék assecurálják az generált super ultimaria resolutione S. C. P. ac Statuum Regni Transylvaniae ex comitiis.

Nos infrascripti recognoscimus per praesentes, quod posteaquam Excellentissimus Dominus Generalis Comes a Scherffenberg Dominum nostrum clementissimum Celsissimum Principem ac regni Status universos assecuraverit, ratione comitiorum secure peragendorum spaciumque duorum et decem dierum praefixerit, ideoque nos etiam Suam Excellentiam assecuramus sub bona fide christiana, quod ex iis comitiis juxta puncta medio tempore conficienda, finalem et realem habebit, Statuum et Celsissimi Principis resolutionem,

et resolutionis per speciales aliquos authenticatos et Plenipotentiarios effectuationem. Ex Castris Caesareis ad Szent-Anna 30. Julii anno 1686.

Franciscus Gyulai. Michael Inczédi.

Anno 1686. 30. Julii.

Scherffenberg Generál punctumi 30. Julii. Puncta quaedam postulatorum Excellentissimi Generalis Scherffenberg.

1. Loci redemptio centum millibus imperialium potest fieri, cujus medietas, Excellentissimo Domino Generali per manus tradatur, alia medietas remaneat in gratia Suae Majestatis.

2. Ex tribus nationibus tres obsides dentur, Excellentissimus quoque residentiam tenebit penes Suam Celsitudinem.

3. Assecuratoria sub nomine Celsissimi Principis et regni Statuum sub bono ordine extradetur.

4. Utrinque his perfectis expedietur cursor ad ista ratificanda ad aulam Sacratissimae Suae Majestatis, haec autem sine comitiis intra sex dies finiri possunt.

Anno 1686. 30. Julii. Háromszéki vitézlő rendek levele urunknak. In quibus post dispositionem ex castris publicis offerunt fidelitatis promptitudinem.

Méltóságos fejedelem, nekünk kegyelmes urunk.

Ajánljuk nagyságodnak kötelességünk szerént való alázatos szolgálatunkat.

Nagyságod kegyelmes parancsolatját ma, ugy mint die 30. Julii itt maxai közönséges, Háromszék gyülésében Kálnoki Farkas uram exhibeált, melyet igen alázatos és hűséges engedelmességgel megolvasván, annak elkövetésére magunkat mindenekben alázatos hűséggel kötelezzük, és Isten egészségünket adván, holnapután ugy mint csütörtökön, az nagyságodtól parancsoltatott helyre minden okvetetlen elmegyünk,

ott várván az nagyságod kegyelmes parancsolatjától továbbra is, és magunkat mindenekben ahoz alkalmaztatjuk. Ajánljuk nagyságodat Istennek kegyelmes oltalmában. Datum in generali congregatione nostra in possessione Maxa habita, die 30. Julii 1686.

Nagyságod alázatos hivei

egész Háromszéknek szabadsággal élő minden rendei. etc.

Anno 1686. 31. Julii. Scherffenberg generál 31. Julii költ urunknak szóló levele.

Celsissime Princeps et Domine mihi Colendissime!

Celsitudinis Vestrae humanissimis sub 30. hujus literis comitatus salvus et incolumis iterum reversus est homo, quem nuper ad ditiones Turcicas dimiseram, unde quemadmodum singularem erga Christianitatis causam et Suae Majestatis Caesareae atque Regiae Domini Domini mei clementissimi servitium contestari dignata est propensione, ita vicissim ad mutuam officiorum reciprocationem me offero, gratissimam habiturus, et fortunae meae reputaturus, quamvis occasionem, ubi mandatis a Celsitudine Vestra honoratus promtissimi mei erga eandem inserviendi studii edere possim specimina. Ulteriori etiam gratia commendans alterius quoque hominis mei ob infirmitatem, ex Vallachia necdum reversi securam promotionem rogabo. Celsitudinem Vestram de reliquo foelici rerum successu optime valere cupiens. Maneo

Ejusdem Celsitudinis Vestrae

servus obsequentissimus

Fridericus Comes de Scherffenberg.

Ex Castris Caesareis ad penes Sz.-Pál positis die 31. Julii anno 1686.

Anno 1686. 31. Julii. Ibrahim passa levele urunknak.

Messiás fejedelmeinek példája, a Jézus népei között levő nagy rendeknek oszlopa, erdélyi király Apafi Mihály barátunk, kit Isten jó véggel áldjon meg.

Békességes köszönettel jelentjük kegyelmednek, ezelőtt egy néhány nappal irván kegyelmed az fővezérnek ő nagyságának, nekem is irt kegyelmed, melynek continentiáját megértettük. Az fővezér ő nagysága dicsőségesen s felségesen Buda segitségére indult, kegyelmed embere mellé késérőket rendelvén, igen sietséggel utra bocsátottuk, csakhogy már alkalmas napja a miólta kegyelmednek sem embere sem hire nem jöve. Kegyelmed országára behatott átkozott németek hová lönnek, most hol vannak, sietséggel tudósitson kegyelmed róla. Vagyon hetven napja a miólta ennyi török haddal Lippa körül vagyunk, semmi valóságos hirt kegyelmedtől nem vehetünk. Irja azért kegyelmed bő declarátióval, egy igaz hirt hadd tudjunk. Azonban közhelyen van egy Zán nevü hely, holott Tökölyitől egy néhány latrok elmaradván, ugy hallatik kegyelmed is levelet adott nekik, kik az szegénységen sok insolentiákat cselekesznek; Kegyelmed hirivel van e nem e, nem tudjuk, de olyan közhelyen afféle latroknak léte nem jó. Parancsoljon kegyelmed tollálások felől, vagy tudósitson minket, s rendelünk mi embert ellenek. Ez emberünket kegyelmed semmit ne késleltesse, hanem igen sietséggel oda való hirekkel bocsássa viszsza. Isten békessége a jó uton járókkal.

Bethleni főtiszt Ibrahim passa.

Anno 1686. 1. Augusti. Csiki vitézlő rend levele urunknak.

Post dispersionem ex castris publicis resipientes petunt veniam et offerunt fidelitatis homagium.

Nagyságodnak mint kegyelmes urunknak alázatos szolgálatunkat ajánljuk. Az ur Isten nagyságodat kivánsági sze-

rint való idvességes sok jókkal, szerencsés hoszszú élettel áldja meg; tiszta szivből kivánjuk.

Az nagyságod kegyelmes parancsolatját kegyelmes urunk, igen alázatosan vettük, melyben nagyságod kegyelmesen mit parancsoljon megértettük, kihez képest kegyelmes urunk engedelmeskedvén az nagyságod kegyelmes parancsolatjának, mindjárást összegyültünk és táborban szállottunk, akarván továbbra is magunkat mindenekben az nagyságod kegyelmes parancsolatához alkalmaztatni. Nagyságodnak mint kegyelmes urunknak, igen alázatosan könyörgünk, méltóztassék fejedelmi kegyelmességét mutatni, hogyha nem igen szükséges mostan fejenként való táborozásunk, mig székünkben leszünk, egy része az hadaknak táborban lévén, egy része hadd mehetne házához, mostan lévén takaritásnak ideje, rendszerint járván, takarithatnánk magunknak valami kevés szénát és gabonát. Abbeli nagyságod kegyelmességét, adja Isten kegyelmes urunk nagyságodnak éltünk fogytáig alázatos engedelmességgel szolgálhassuk meg, mint kegyelmes urunknak. Éltesse az ur Isten nagyságodat sok esztendőkig jó egészségben boldogul, szerencsésen. Datum in castris ad Bata positis die 1. Augusti anno 1686.

Nagyságodnak alázatos hiv szolgái mig élnek:

Csikszéknek minden szabadsággal élő rendei.

Anno 1686. 1. Augusti. Gyulai Ferencz uram levele urunknak.

Méltóságos fejedelem! nékem kegyelmes uram!

Nagyságod kegyelmes parancsolatját alázatossággal vettem; az debrczenieket utolsó alkalmatossággal generális uram ő nagysága maga examinálta, irással sem mint szóval hoztanak, micsoda parancsolatja legyen generális uramnak, még ki nem tanulhattam, őket itt nem is késleltették, hamar elbocsátották, irván mind maga az generális s mind mások által, talán kitanulhatom akaratjokat, és nagyságodat tudósitni el nem mulatom. Monda generális uram: fejedelmi emberek hatan vesztenek el az első ostromon Buda alatt, fejedelmek s főtisztvi-

selők majd harminczig való, alább való tisztek közül is 75 vesztének el azon ostromon, már három felől az portát lerontották volt, és minát is három felől ástanak volt alája, az sánczot is husz lépésnyire vitték az falhoz, ugy akarták már, hogy három felől menjenek az ostromnak, egy felől az lothringus, más felől az bavarus, harmadik felől az brandenburgus, noha talán csak az magok kedvek szerint olvasták az levelet előttem, de tizen ötöd napot vete neki az generális, hogy Budán által esnek. Ezzel nagyságodat Istennek kegyelmes gondviselése alá ajánlom.

Ex Csapó die 1. Augusti anno 1686.

Nagyságodnak alázatos méltatlan hive és szolgája

Gyulai Ferencz.

Anno 1686. 3. Augusti. Scherffenberg uramnak irt levél urunk neve alatt.

Excellentissime Domine Nobis observandissime!

Generosum Michaelem Inczédi de Várad fidelem nobis dilectum ad Excellentiam Vestram iterum remittendum duximus. Spectabili ac Generoso Francisco Gyulai, nostro apud eundem residenti, praefatoque praesentium exhibitori, simul Excellentiae Vestrae quaedam repraesentanda committentes. Quibus ut Excellentia Vestra indubitatam fidem adhibere eosdemque optata sua resolutione potitos ad nos secure remittere ne gravetur peramanter rogamus. Eidem Excellentiae Vestrae vitam longaevam foelicesque rerum successus apprecantes. Datum in Civitate nostra Cibiniensi 3. Augusti 1686.

Ejusdem Excellentiae Vestrae ad offiicia paratissimus.

Anno 1686. 3. Augusti. Gyulai Ferencz és Inczédi Mihály instructioja Scherffenberg generálhoz.

Instructio pro spectabilibus et generosis Francisco Gyulai et Michaele Inczédi ad Excellentissimum Comitem Generalem a Scherffenbergem ablegatis.

1.) Az generálisnak ő kegyelmének proponálják, hogy mentést az statusoknak ő kegyelmeknek kiiratván convocáltatjuk, noha megvalljuk, hogy valóban rövid terminus az mely ő kegyelmétől adattatott, és ha tovább fog haladni az iránt való resolutiónk, nem minekünk hanem az üdő rövid voltának tulajdonitsa.

2.) Mig az országgyülése alkalmatosságával való resolutio lészen, az alatt ő kegyelme az generál elméjét tentálja, hogy mivel hozzánk és ez szegény hazához való jóakaratját sokszori maga oblatióival igirte, most az ideje mutassa jóakaratját, és az diplomában való nehéz conditióknak mitigálásában ő felsége előtt mellettünk és az szegény haza mellett intercedáljon, mindenek felett a téli quártély, az erősségek és az magunk declaratiója előtt való adófizetésünknek lehagyásával, elhitetvén azt az ő felsége ministereivel, hogy azokon az utakon lészen leghamarább, ennek az hazának végső pusztulása, és semmivel inkább az török és tatár pusztitó fegyverét magunkra nem siettethetik, mint ha az váraknak adására, az üdő előtt való adására és az téli quártély adásra bennünket erőltetnek, és mint mindeneket, az generál ő kegyelme világosan addig eszében vehette, és egész securitással az ő felsége udvarát informálhatja, melynek is elhiszszük, nagy foganatja lészen.

3.) Hogy ha az generál ő kegyelme ezt az mellettünk való intercessiót felvállalja, és az ő felsége armadáját ez hazából kiviszi, noha megvalljuk ennyi pusztulásink s kárvallásink rajtunk megestenek, és igen költségtelen is ez az haza, mindazáltal ennyi fogyatkozásink között is, az generálnak ő kegyelmének készek vagyunk kedveskedni.

4.) Csáki uram dolgát a mi illeti, az ő kegyelme szolgá-

Ablegati Status et Ordines Transylvaniae intra decem dierum a crastina die concipiendo ubicunque fuerit exercitus Caesareus ad manus Excellentissimi Domini Generalis Comitis a Scherffenberg quinquaginta millia Imperialium tallerorum in parata pecunia deposituros et soluturos.

2. Recognoscet vicissim scriptotenus praetactus Excellentissimus Dominus Generalis s e a b s e n t i a h a c s u m m a *) honorarium annuale Suae Majestatis Caesareae percepisse, et simul collaboraturum, ut Sua Majestas id ipsum acceptet.

3. Quoad diploma simul et semel utrinque ad Augustissimam aulam Ablegati, idque post perceptionem antedictae pecuniae nimirum ex parte Excellentissimi Domini Generalis, Illustrissimus Dominus Generalis Comes Ladislaus Csáki ex parte Principis et Statuum aut de praesentibus supra nominatis dominis deputatis unus, aut alius, quem Princeps et Status voluerint.

4. Assecuratio fidelitatis Principis et Statuum requiritur, et quicquid de rumore barbarorum rescitur, fideliter et quantocius ex parte Transylvanorum nunciabitur, Excellentissimo Domino Generali assecurationem super omnia puncta sigillatam et subscriptam nomine Principis et Statuum intra sex ab hinc dies pro certo extradabunt.

5. Domui Csakianae (sic) (Uxor et soror, cum tota reliqua familia intelligitur) tute conservabuntur et a nemine impedientur nec in personis nec in bonis.

6. Cursores utrinque ad sua loca deputata libere et absque impedimento permittantur et promoveantur.

7. In aliis quoque punctis apud Augustissimam aulam super negotiis Transylvaniae bonam Excellentissimus Dominus Generalis dabit informationem. Actum Anno et die ut supra.

*) Az eredetiben is ily érthetlen.

1686. die 7. Augusti. Scherffenberg generál urunknak ő nagyságának szóló levele, melyet hozott Inczédi Mihály uram 9. Augusti.

Celsissime Princeps et Domine mihi colendissime.

Exposuerunt iterum poenes (sic) credentionales sub 3. currentis ad me deputati Spectabiles ac Magnifici D. D. Franciscus Gyulai et Michael Inczédi, quae a Celsitudine Vestra sibi commissa fuerunt; resolutionem meam desiderio Celsitudinis Vestrae utcunque ut puto conformem referet oretenus antefatus D. Inczédi. Ubi et quem pro executione conventorum statuerimus terminum, spero gratum habebit Celsitudo Vestra hoc promptitudinis meae argumentum, et ipsummet sedulo allaborare dignabitur, ut conventis in termino satis fiat, quo elapso de nullo amplius tractatu nec scire nec audire volo, nec servire forsan ulterius pro votis potero, hisce ultimariam absolvo declarationem. Caeterum assecuro, quod in aliis decurrentiis indubitate me inveniet et experietur.

Celsitudo Vestra

obsequentissimum servum
Fridericum Com. de Scherffenberg.

Actum in Castris ad Apahida die
7. Augusti anno 1686.

Anno 1686. 7. Augusti. Fővezér Szuliman passa levele urunknak. Nagy István uram hozta Szebenbe.

Az Jézust követő nagy fejedelmeknek dicsekedő öröme az Messiást valló nagy rendek között választatott, eretnekek gyülésinek dolgainak békességes igazgatója, pompás állhatatosságnak szemérmes fedezgetője, jó igyekezetre örömmel való kalauz, hűségnek jegye, igazságnak czimere, mostani erdélyi fejedelem Apafi Mihály, kit Isten jó véggel áldjon meg.

Békességes köszönetünknek ajánlásával jelentjük: embered érkezvén, leveledet vettük, mind irásodat, mind embered relatioját megértettük, s azokból minden állapotodat is;

Scherffenberg uram quietantiája 7. Augusti anno 1686.

Ego infrascriptus authoritate, et facultate mihi a Sacratissima Caesarea Regiaque Majestate circa tractatus Transylvanicas attributa, recognosco praesentibus, quod in facilitandam plenam negotii Transylvanici accommodationem cum Augustissima Aula, juxta puncta cum Transylvaniae ablegatis Spectabilibus ac Magnificis Dominis Francisco Gyulai et Michaeli Inczédi, die 7-ma Augusti, Anni currentis in castris ad Apahida conventa, nec non assecurationem meam, sub die 26-a modo dicti mensis et Anni, extradatam in suo tenore, et vigore intelligendam a Commissario Transylvanico eum in finem deputato Domino*) . . . . . in parata pecunia levaverim et perceperim partam summam quinquaginta mille Imperialium Tallerorum, quae summa ut in annuum Suae Majestatis honorarium a Principe et Statibus Transylvaniae promissum acceptetur, apud Augustissimam Aulam, syncere et candide allaborabo, juxta continentias praescriptae meae assecurationis. In quorum fidem et quietantiam hanc propria manu subscriptam sigillo consveto corroboravi. Actum in . . . . die Anno Millesimo sexcentesimo octuagesimo sexto. Titulus.

Fridericus Comes de Scherffenberg.
(L. S.)

Anno 1686. die 7. Augusti. Inczédi Mihály uram hozta die 9. Augusti. Scherffenberg Generál és az Erdélyi követek között való punctumok.

Puncta inter Excellentissimum Dominum Generalem Comitem a Scherffenberg (Titulus) et Dominos Transylvaniae ablegatos, Magnificos Franciscum Gyulai et Michaelem Inczédi (Titulus) nomine principalium suorum die 7. Augusti 1686. in Castris ad Apahida conventa.

1. Promittunt nomine Principalium suorum dicti Domini

*) A névnek hely van hagyva.

latját mi nem recusáljuk, de ebben is nekünk magunkat ugy kell alkalmaztatnunk, hogy idő előtt, a mint ő kegyelme is kivánja ne divulgálódjék, s mi magunk is annak alkalmatosságával az török nehézségét ujabban is magunkra ne vonjuk, az mint most is történt, hogy követeinknek, s kapikihánknak nem kevés bajoskodások volt az fővezér előtt, hogy ő kegyelmével magunk voltunk szemben, ugy vivén a hirt az vezérnek, azért jobbnak itiljük, hogy ő kegyelme bizonyos ur hiveinkkel való szemben lételnek kivánását hagyja le, különben is kivánságát exponálhatja, mi is resolválhatunk.

5.) Hogy az feljebb megirt sollicitatiónkra mi is meghitt hivünket Bécsben expediálván, Csáki uram is az generál résziről ha elmegyen, mi nem ellenezzük és ha az szegény haza javára munkálódik, kárára nem lészen, hitesse el ő kegyelme magával bizonyosan.

6.) Ezek, hogy ha az országnak összegyüléséig ugy véghez mehetnének, jó volna, hogy ha nem, az országgyülésire kell az egész resolutiónak maradni.

Marusvásárhelyi két tanácsbeli emberek lévén ott fogva holmi praetextualis ratiókra nézve, holott azért az vásárhelyiek nem vétettek, sőt tehetségek felett is gazdálkodtanak, instáljanak szorgalmatosan ő kegyelmek, bocsáttassanak el azon hiveink.

Isten pedig ő kegyelmeknek utját szerencséltetvén, hozza kivánt válaszszal viszsza. Datum in Civitate Cibiniensi die 3. Augusti Anno 1686.

Anno 1686. 3. Augusti. Gyulai Ferencz uramnak irt levél urunk neve alatt.

Michael etc. Spectabilis generose. etc.

Az időnek és dolgoknak is mi volta azt kivánván, Inczédi Mihály hivünket ujabban kegyelmedhez viszszaküldöttük bizonyos instructióval. Kegyelmed azért megértvén az dolgot, megirt hivünkkel együtt mindenekben hüségesen munkálódni szorgalmatoskodjék, és bennünket tudósitani ne is késsék. Eidem etc. 3. Augusti 1686.

Isten jó szerencsével áldjon meg, mert hatalmas császárunknak hü szolgája voltál, valamennyi kegyelmességet ő hatalmassága rád ruházottt mind azokra érdemes vagy; ugyan is továbbra is az reménység arántad ilyen, igazság és hüséges, egészlen a voltál a kinek reménylettünk, azért a hüséges szolgálatért mind te mind az erdélyiek ő hatalmasságának több s még több kegyelmességével megtetőződött jutalmakra fogtok érdemeztetni. Mi is ez alkalmatossággal minden ő hatalmassága hadaival az eszéki hidon által kelvén, Buda várának felszabaditására az felséges Istennek segitségéből megindultunk, hogy az ott való ellenséggel megütközzünk; reménységem az, hogy a szent Isten megsegit. Isten segedelméből nem sokára a budai difficultás sopialódván reménylem, hogy arra az országra behatott ellenség is Isten akaratjából cselekedeteknek bokros jutalmát nem reménylett utakon, módokon veszik el, kihez képest továbbra is ő hatalmasságának kedve keresésével a becsület mellett emberségedet mutasd meg, s tartsd keményen magadat, az ellenségnek lágyságot ne mutass, minden alkalmatosságokkal a fényes portához hü légy.

Ennek előtte ideküldetett Stephán nevü emberedet viszszabocsátottuk, minden dolgaidról ezután is tudósits. Isten békessége a jó uton járókkal. Kelt az eszéki mezőn.

Fővezér Szuliman passa.

N. B. Maurocordatus uram és Baló Mátyás kapikiha uram is küldött akkor levelet, de nincsen derék tudósitás bennek az török kijövéséről. (A N. B. Alvinczi saját kezü aláj egyzése.)

Sententia Josephi Haller.

In causa Criminali Josephi Haller, Transylvani Arrestati, visis, examinatisque actis, et ipsius confessione, ob gravissimas imposturas et atrocissimas diffamationes dictus Josephus Haller de jure declaratur reus Capitis, sed S. C. Regiaque Majestas intercessionibus pro ipso interpositis, aliisque'

mota rationibus, ex Caesarea Regiaque Clementia poenam Capitis reo remittens declarat praedictum Josephum Haller, coram Suae Majestatis Consilio Regiminis Austriaci, pro Tribunali sedente personali sistendum, ibique flexis genibus, facta judiciali deprecatione e Regnis et Provinciis Suae Majestatis amandandum esse. Hodie haec Sententia in Regimine publice fuit lecta, deprecatioque ab Haller facta, et juramentum ab eodem erectis digitis depositum. 8-va Augusti 1686. Viennae.

Deprecatio Josephi Haller.

Ego Josephus Haller, Divinam imprimis, et deinde Sacram suam Caesaream Regiamque Majestatem flexis genibus humillime deprecor, quod nullius, nisi propriae pravitatis et malitiae impulsu ductus; detestandis imposturis, et atrocissimis diffamationibus et mendaciis, tam sacram et Augustissimae Majestatis Suae personam, quam Dominum Marchionem a Baden, S. C. Regiaeque Majestatis Consiliarium Intimum, et Consilii Bellici Praesidem, nec non Dominum Baronem a Saponara, et alios, gravissime laeserim, fateorque me poenam capitis, ad quam jure condemnatus sum, abunde meruisse. Cum autem Suae Majestati Suae placuerit mihi eundem ex pura benignitate et gratia clementissime remittere, ideo pro gratia hac mihi facta humillimos et demississimas Majestati Suae Sacratissimae gratias rependo et spondeo hanc Clementiae Caesareae exhibitionem quibuslibet in locis et occurrentiis, ubicunque potero, pro viribus deservire, nec quicquam toto meae vitae tempore, vel ex vindicta arresti, vel alio quocunque sub praetextu acturum, quod Majestati Suae, ejusdem Augustae Domui, vel ejus Regnis et Provinciis, minimum praejudicium vel directe, vel indirecte afferre potest, sed potius etiam cum bonorum, sanguinis et vitae discrimine ejusdem damna amoturum et commoda gloriamque promoturum ita me Deus adjuvet, Beatissima Virgo Maria, et omnes Sancti, in cujus rei fidem deprecationem hanc et juratam promissionem propria manus subscriptione roboravi, Viennae, coram Excelso Regimine 8. Aug. 1686. Josephus Haller Liber Baro ab Hallerkö.

Anno 1686. die 9. Augusti. Az itt commorálo Lengyel követ levele urunknak 9. Augusti.

Illustrissime ac Celsissime Princeps.

Erubesco maxime, quod non bene intellecta dispositione schedularum (in quibus iisque separatis series cyffrarum expressa fuit) interpretationem illarum dedi ad manus Celsitudinis vestrae, ubi propter confusionem obscurus nec intelligibilis redditur sensus, inconsulta facilitas causavit hoc. Sed quia per recollectionem genuinum inveni sensum Serenissimi Regis Principalis mei, cum debita reverentia deprecor Celsitudinem Vestram, mittendo jam emendata secretioris styli scripta. Illas vero erroneas schedulas remitti ad me humillime rogo praeter punctum ad legationem pertinens, quod etiam tunc porrexi Celsitudini Vestrae, ibi enim sicut in aliis adjunctis nullus est error. Interim maneo. Illustrissimae Celsitudinis Vestrae faventissimus et obsequentissimus servitor

Constantinus Vizinsky
Pincerna Districtus Bucensis
Ableg. S. Reg. Poloniae.

Datum in hospitio Cibinii 9. Aug. anno 1686.

Anno 1686. 10. Augusti. Buda János uram Ibrahim passához ment instructiója.

Instructio pro generoso Joanne Buda de Galacz ad illustrissimum Ibrahim passa ablegato.

1.) Utját kegyelmed maturálván és feltött czéljára érkezvén, Ibrahim passát ő kegyelmét szónkkal, becsülettel köszöntse, és levelünket s ajándékunkat is adja meg.

2.) Mondja meg, hogy az ő kegyelme hozzánk küldött becsületes hivét az kóborló labanczok miatt kellett várakoztatnunk, különben eddig viszszabocsátottuk volna, sőt bizonyosabb hireket is gondoltunk, hogy kaphatunk.

3.) Mondja meg mi ugy tudjuk az birodalomban levő németek felől, az mint dolgoknak végére mehettünk, egynéhányszor ő kegyelmét valóságosan tudósitottuk, nem is tapasztalja ő kegyelme különben, akárki mint informálja ő kegyelmét felőlünk, mostan pedig az Szamos mellett vannak bizonyosan, és némelyek azt mondják, az Buda felől ottan-ottan érkező hirekre nézve, ki akarnának menni birodalmunkból, némelyek pedig azt hirdetik, valamely várat vagy várost akarnak birodalmunkban meglopni, hogy belé szállhassanak, melyhez képest szorgalmatosan vigyázással vagyunk, hogy valami csalárdsággal nagyobb busulást ne szerezzenek, mindazáltal akaratjoknak végére nem mehetünk valósággal.

4.) Megmondhatja azt is, akárki mint informálja ő kegyelmét, de az német császárhadnak ez az szine, az minthogy feles számú vasas és tüzes had is minden kétség nélkül, melyhez képest, noha hol együtt, hol másutt bizony le is vágtak hadaink beunek, mindazáltal derekasan beléjek kapnunk nem volt bátorságos, mert ez ország hadának nagy részét az várakban és városokban is kellett szállittatnunk, hogy valami csalárdsággal kárt ne tehessenek, egyébiránt, soha bizony őket birodalmunkban el nem szenvedtük volna.

5.) Megmondhatja azt is, az fényes porta parancsolatja szerint, az segitséget kivántuk is vártuk is, de arról való bizonyos válaszát az szerdárnak ő nagyságának nem vehettük, mi is pedig az ő nagysága előtte álló dolgait tudván, sok kárvallással s szenvedéssel várakoztunk, nem is tartottuk tanácsos dolognak, azon tüzes és vasas nagy erő ellen kevés számú segitség erejével támadni, mert ha valamint az szerencse övék lett volna, sok gonoszakaróink örömökre a fényes portának nagy nehézségét vontuk volna magunkra, az szegény országnak utolsó romlására, most is pedig egyebet nem gondolhatunk, sőt tanácsosbbnak tartjuk őket nagy erőnek segitségünkre való jövetelekkel fenyegetni, hogy sem mint nyilván ellenek támadván, az dolgot rajta veszteni, magunknak s ez szegény országnak utolsó romlására s az fényes portának is ellenünk való nagy nehézségére.

6.) Mondja meg mindazáltal, hogy mi hatalmas császárunkhoz tartozó hüségünkben meg nem tántorodunk, sőt ez

szegény országgal együtt abban állhatatosan megmaradunk ezután is és szorgalmatosan vigyáztatunk, s ha mi bizonyosabbat érthetünk felőlök, ő kegyelmét ujabban tudósitjuk, az alatt pedig ő kegyelme is várakozását ne sajnálja: ugyan is jobb kevés nehézséggel jó végét várni az dolognak, hogy sem mint hirtelenkedéssel szerencsétlenül járni.

7.) Szükség kegyelmednek végére menni, mennyi számú hada légyen ő kegyelmének, az kivel ha ugyan kivántatik bennünket megsegithessen, azok pedig légyenek oly készen, mihelyt requirálni fogjuk ő kegyelmét, jöhessen sietséggel, mindazáltal, mig az német hadak továbbra való dolgait kitanulhatjuk, addig legyenek vesztegségben.

8.) Az melyet az szélybeli tolvajok állapatjáról irt ő kegyelme, azok Tökölyi uramtól maradtanak el, és jobb része az tulsó pártról valók, az kik ide be valók, mi azoknak levelet adtunk, hogy szálljanak le, s most is parancsoltunk felőlük, s ugy hiszszük azok miatt nem is lészen busulás, noha ilyen felháborodott időben bajos az olyan kóborlókat megcsendesiteni, ő kegyelmét kérjük, az tulsó párton valókat zaboláztassa meg, ne legyen tovább való szenvedése szegénységinknek, s magunknak is busulásunk miattok.

9.) Mivel eddig is az ő kegyelme hozzánk s ez országhoz való jóakaratját tapasztaltuk, kérje azon ő kegyelmét, ezután is legyen jóakarattal hozzánk s ez szegény országhoz is, és ha sok gonosz akaróink hatalmas császárunk, vagy az fényes vezér ő nagysága előtt is dolgainkat visszamagyarázván, bennünket vádolnának is, menteni bennünket s az nehézséget is rólunk elforditani munkálódja, mi is ez szegény országgal együtt ő kegyelmének szolgálni, s kedveskedni igyekezünk. Kérjük azonban ha mi oly hirei mostan vannak s ezután is érkeznek, bennünket tudósitani ne neheztelje ő kegyelme.

Isten pedig ő kegyelme utját szerencséltetvén, hozza vissza hozzánk kivánatos jó válasszal. Datum Cibinii etc.

Ekkor bocsátotta ő nagysága el az Ibrahim passa követeit is Buda János urammal, az ki jött volt 31. Julii, az ki vitt ugyan levelet Ibrahim passának, de csak relegáltak az Buda János uram instructiójára. Buda János uram is vitt cre-

dentiát külön, ajándékot vitt Buda uram Ibrahim passának aureos 200, item egy virágos kupát. Az tihajának vitt talleros imperiales 60.....*)

Anno 1686. die 12. Augusti. Bizonyos személyekre felvetett summa pénz.

Anno 1686. die 12. Augusti az mostani boldogtalan állapotoknak lecsendesitésére kételenittettünk az ide alább megirt személyekre sub spe futuri restitutionis vetni bizonyos summa pénzt.

Haller Pál uram	tallér	1000
Teleki Mihály uram	„	1000
Naláczi István „	„	1000
Bethlen Gergely uram	„	1000
Nemes János „	„	1000
Bethlen Elek „	„	1000
Székely László „	„	1000
Bánfi György „	„	1000
Kemény János „	„	1000
Bethlen Miklós „	„	1000
Macskási Boldizsár uram	„	1000
Kun István uram	„	1000
Keresteszi Sámuel uram	„	1000
Bethlen Sámuel „	„	1000
Apor István uram	„	1000
Haranglábi Sigmond uram	„	100
Balogh Boldisár uram	„	100
Alvinczi Péter „	„	200
Sárosi János „	„	200
Batizi János „	„	1000
Tornya Péter „	„	500
Brassai két biró	„	2000
Szebeni polgármester uram	„	1000

*) Egy sornyi le van az ivből vágva.

Király biró uram	tallér	1000
Dániel Mihály uram	„	250
Dániel István „ aszonyostúl	„	500
Jósika István „ „	„	300
Mihocsa Mihály „	„	300
Mikes Kelemen „ fiastól	„	800
Kendefi Gáborné asszonyom	„	300
Toldiné asszonyom	„	300
Lugasi Ferencz uram	„	200
Alsó János uram	„	200
Kabos Gábor	„	100
Bálintitt Sigmond uram	„	200
Mikola László „	„	500
Udvarhelyi Széki Geréb uram	„	500
Öregbik Tholdalagi János uram	„	500
Tholdalagi András uram	„	200
Kálnoki Sámuel „	„	500
Kálnoki Farkas „	„	200
Cserei Farkas . „	„	300
Fábián János uram	„	500
Ecsedi Péter „	„	500
Daróczi György uram	„	500
Jósika Gábor „	„	300
Barcsai István „	„	300
Segesvári polgármester uram	„	500
Segesvári király biró „	„	300
Kerekes Péter uram	„	500
Szalánczi István uram	„	200
Nagy István „	„	200
Bánfi Farkas „	„	200
Bánfi Boldizsár „	„	500
Bánfi Pál „	„	300
Henter Ferencz „	„	500
Ifj. Vas György „	„	300
Veres László „	„	200
Sebesi Benjamin „	„	300
Fodor Pál „	„	500
Passkó Péter uram	„	500

Fodor István „	tallér	300
Deker Bálint „	„	1000
Szebeni Henring Mátyás uram	„	500
Kun Dániel uram	„	300
Henter Mihály uram	„	200
Gyárfás István „	„	200
Nádudvariné asszonyom	„	200
Bánfi Christophné asszonyom	„	200
Sárpatakiné asszonyom	„	200
M. Vásárhelyi Kovács István uram	„	300
Csermenyi Zsigmond uram	„	300
Markucsán György „	„	200
Gyerőfi György „	„	300
Illyefalvi János Geréb „	„	200
Balpataki János uram	„	400
Samarjai Péter „	„	600
Sámuel Deák „	„	500
Székely Mojses „	„	100
Polus István „	„	100
Inczédi Pál „	„	100
Donáth János „	„	100
Director uram	„	100
Felvinczi János uram	„	200
Puj János uram	„	100
Kornis Gáspárné asszonyom	„	1000
Beszterczei biró uram	„	500
Kollátovit György uram	„	300
Bernád Ferencz „	„	200
Vitéz Gáborné asszonyom	„	200
Maxai Ferencz uram	„	200
Horváth Kozma „	„	300
Mihácz János „	„	100
Markucsán Péter az anyjával	„	200
Szilvási Gáspár uram	„	200
Maxai Balázs „	„	200
Folti Bálint „	„	100
Kendefi Miklósné asszonyom	„	200
Makrainé asszonyom	„	300

Csula Gáspár uram	tallér	100
Széki István „	„	300
Ugron Pál „	„	300
Colosvári Sámuel uram	„	100
Maurer Mihály „	„	200
Görög Miklós „	„	200
Fogarasi udvarbiró uram	„	300
Imecs Tamás uram	„	300
Deák Márton „	„	100
Buda János „	„	300
Köbölkuti „	„	200
Deikik János „	„	500
Ugron Ferencz „	„	200
Katona Biró István uram	„	200
Marus-Vásárhely	„	600
Biró Jósa uram	„	200
Buda Gáspár uram	„	200
Buda László „	„	100
Vizakna	„	200
Kézdi-Vásárhely	„	100
Vajda-Hunyad	„	100
Boer Zsigmond uram Fogaras k.	„	100
Haczeg városa	„	60
Fejérvár városa	„	50
Abrug-Bánya	„	100
Gergely Deák uram	„	200
Zejt Miklós „	„	200
Baresai Péter „	„	200
Baresai Pál „	„	200
Bihari András „	„	200
Keczelei András uram	„	100
Jó Mihály uram	„	100
Kemény Boldizsár uram	„	100
Daniel Ferencz uram	„	100
Ifj. Toroczkai Péter uram	„	100
Toroczkai Mátyás „	„	100
Pribék Ferencz „	„	100
Farkas Ferencz „	„	100

Béldi Kelemen uram	tallér	200
Béldi Dávid „	„	200
Szebeni Szabó Györgyné	„	300
Győri uram	„	100
Brassai Keller	„	500
Raizner Pál az Beszterczei	„	500
Brassai Sámuel Deák uram	„	200
Hermán Márton uram	„	500
Turi Ferencz „	„	200
Székely Boldizsár uram	„	200
Daczó Péterné asszonyom	„	200
Eresztevényi András uram	„	100
Bedőházi Pál uram	„	100
Kiskedei Osváth Mihály uram	„	100
Kissolymosi Mátéfi István uram	„	100
Gyulai László uram	„	100
Horvát Ferencz uram	„	100
Horvát Miklós „	„	100
Daczó Gergely „	„	100
Barcsai György „	„	300
Illyei udvarbiró Csáki István uram	„	200
Csiszár Miklós uram	„	200
Brassai Lajtz János uram	„	500
SzebeniVorder	„	300
Benczenci Olatz Lukács uram	„	100
Peselneki Kövér István „	„	300
Uzoni az Exactor	„	100
Kovács Péter uram	„	100
Nagysolymosi Kenez Andrásné asszonyom . .	„	100
Illyefalvi Kovács Péter uram	„	100
Körispataki Szabó István uram	„	100
Farkaslaki Demien András uram	„	100
Rugonfalvi Csiki János és István uram . .	„	100
Dallyai Ferencz uram	„	100
Orbán Pál „	„	100
Rossenyedi Zollia István uram	„	100
Homorod Szent-Páli Mihály Deák uram . .	„	100
Karácsonfalvi Baczoni Péter uram	„	100

A Budapesti Református Egyházkerület PÁPA KÖNYVTÁRA

Oroszhegyi György kővári uram	tallér	100
Jánoslalvi Lőrincz Márton „	„	100
Homorod-Almási Bona János uram . . .	„	100
Ferenczi István uram	„	100
Bándi Szabó Mihály uram	„	100
Bándi Egerházi Mihály uram	„	100
Szent-Miklósi Lukács György uram . . .	„	100
Nagy-Balási Péter uram	„	100
Bikafalvi Péter István uram	„	100
Lukács Balás uram	„	100
Oroszfái Mikó István uram	„	100
Fogarasi Gyulai Tamás uram	„	100
Luczai János Deák uram	„	100
Maros-Vásárhelyi Nyirő Szabó István uram .	„	100
Benczer Pál uram	„	100
Felső Boldog-Asszonfalvi Dési Ferencz az öcsével együtt	„	100
Szentléleki Bálint Deák uram	„	100
Luczai János Deák Pater J. szolgája . . .	„	200
Mikó Gábor feleségestül	„	200
Fogarasi kisebb Huszti György uram . . .	„	100

Deliberatum.

Ez fölvetett summát valaki ide Szebenben Apor István atyánkfia kezében mához nyolczad napra, ugymint ad diem 20-dik nem administrálja, eo facto az olyan contumax emberért az summát valaki deponálja, az melyik vármegyében akarja két annyi érő jószágát, vigore praesentis deliberationis nostrae azon vármegye egyik főbirájával, és viceispánjával aestimáltrtván a jószágot, szabadoson elfoglaltathassa, és három esztendeig birhassa, addig az contumax ember is ne redimálhassa, az három esztendő után depositis deponendis, tartozzék a jószágot megereszteni. Datum ex generali Dominorum Consiliariorum et regni deputatorum congregatione, in Civitate Cibiniensi celebrata, die decima secunda Mensis Augusti Anno 1686.

Anno 1686. 12. Augusti Urunk és az ország neve alatt való Assecuratiója Scherffenbergnek.

Nos Michael Apafi Dei gratia Princeps Transylvaniae Partium regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes, Et universi ejusdem Transylvaniae ac Partium Hungariae eidem annexarum Status et ordines significamus per praesentes omnibus quorum interest. Quod postquam nos debito erga christianitatem zelo ducti in certum cum Augustissimo Romanorum Imperatore Leopoldo divina favente clementia electo Romanorum Imperatore semper Augusto, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Slavoniae Rege, Archiduce Austriae, Duce Burgundiae, Stiriae, Carinthiae, Carniolae, et Vitembergae, Tyrolis et Goritiae Comite foedus condescendissemus et ejus foederis dippioma ab Augustissimo Suae Majestatis aula ad manus Excellentissimi Domini Friederici Comitis a Scherffenbergh, ejusdem Sacratissimae Caesareae Regiaeque Majestatis Camerarii, Consiliarii Bellici, Generalis Campiductoris Locumtenentis ac unins regiminis catafractorum colonelli, et Suae Majestatis exercitus hic in Transylvania commorantis Generalis transmissum fuisset, ac a dicto domino Comite Generali ejusdem ratificatio a nobis postulata fuisset. Nos quidem benignissimis Suae Majestatis oblationibus partim contenti, praefatum foederis dippioma ratificare parati essemus, nisi essent certi quidam articuli, quorum mitigationem et meliorationem a Sacratissima Sua Majestate maxima nostra necessitas et de innata Augustissimo Imperatori clementia spes svaderet simul et cogeret, signanter autem, nisi Hibernorum Quartiriorum et praesidiorum in Civitatem Kolosvár, et fortalitium Deva admissio utpote certissimam, et citissimam nostri Status eversionem secum importantia, (super quo quidem Articulo etiam legati nostri tempore subscriptionis tractatus Viennae protestati sunt) necessariam dilationem nobis imposuissent. Ne igitur, vel Sua Majestas Augustissima, vel alii quicunque Principes christiani nos violati foederis aut contumatiae merito insimulare possint, cum dicto Domino Comite in sequentia puncta convenimus tam diu tamen duratura, quoad

nempe expedita*) graviorum articulorum mitigatio per promissam dicti Domini Comitis de nostrorum negotiorum statu informationem et intercessionem in Augustissima Aula procurandam ad nos referetur.

1. Quanquam juxta tractatum Viennensem nos ante nostram ex jugo Turcico eliberationem ac fortalitiorum in dipplomate specificatorum expugnationem nullum annuum honorarium Suae Majestati praestare deberemus et afflictissima nostra patria maxime in hoc calamitoso tempore ingenti pecuniae inopia laboret, nihilominus ad testandam nostram erga Suam Majestetem et rempublicam christianam devotionem quinquaginta tallerorum imperialium millia ad primum septembris ad manus dicti Excellentissimi Domini Comitis administrabimus ea tamen conditione, ne ante praefatam nostram ex jugo Turcico eliberationem et fortalitiorum in dipplomate specificatorum expugnationem amplius dare obligemur; et hoc etiam quod nunc datur a Sua Majestate pro primo illius temporis annuo honorario clementer acceptetur.

2. Assecuramus bona fide christiana Augustissimum Imperatorem de omnimoda nostra devotione, quod omnia illa synceritatis officia, quae veros confoederatos decent, et quae sine manifestissimo nostri status exitio fieri poterunt, sancte praestabimus et eundem Dominum Comitem de omnibus novis necessariis, quae nobis innotescent, quantocius monebimus.

3. Uxori Comitis Ladislai Csáki et liberis, et Dominae viduae Cornisianae, et personarum securitas et tuta bonorum in hoc regno sitorum fruitio permittetur, nuda etiam ex parte ipsorum illibata erga nos et statum nostrum fidelitas servetur.

4. Cursores utrinque ad sua loca deputata libere et absque impedimento ire et redire permittentur, et promovebuntur, modo fiat cum scitu partium et abspue praejudicio status nostri.

Super horum punctorum observatione dedimus sub bona fide christiana praesentes literas nostras authenticas sigillo nostro roboratas. Datum in Civitate nostra Cibiniensi die 12. Mensis Augusti anno 1686.

---

*) Hihetőbben : expetita.

Urunk ő nagysága assecuratiója Scherffenberg generál részéről.

Assecuratio Celsissimi Domini Principis ac Statuum ex parte Comitis Generalis Scherffenberg.

Assecurabit Dominus Comes Fridericus a Scherffenberg Sacratissimae Caesareae Regiaeque Majestatis Cemerarius, Consiliarius bellicus, Generalis Campi ductoris locumtenens ac unius regiminis catafractorum colonellus, et Suae Majestatis exercitus hic in Transylvania commorantis Generalis Celsissimum Principem et Transylvaniae ac Partium Hungariae eidem annexarum Status et Ordines de sequentibus articulis.

1.) Quod exercitum Suae Majestatis Caesarei ex Transylvania et partibus Hungariae eidem annexis totaliter educet, et in ditiones ac terras Celsissimi Principis neque hanc, quae nunc educitur, armadam reducet, neque ullas partiales excursiones aut depraedationes fieri permittet, imo efficiet, ne alia etiam armada vel tota, vel partialis in ditionem Transylvanicam mittatur neque, in illa fortalitia preesidia imponantur.

2. In Augustissima Suae Majestatis aula negotia Transylvanica bona fide et candide in Transylvanici emolumentum promovebit; expresse autem 1. Mitigationem graviorum diplomatis articulorum. 2. Hybernorum quartiriorium. 3. Dipplomatis in certis punctis mitigati et rectficati permutationem. 4. Modo pactae et propediem administrandae quinquaginta millium Imperialium summae a Sacratissima Sua Majestate pro anuno honorario acceptationem juxta nostram Domino Comiti datam assecurationem totis viribus procurabit.

3. De summa quinquaginta millium tallerorum tempore peceptionis quietantiam modernae huic assecurationi congruentem et suffragantem dabit.

4. Comitatus Máramoros, Bihar, Kraszna, Szolnok mediocris, Districtumque Kővár et omnes alias Transylvanicae ditionis provincias, ab omnibus exactionibus in Szathmár, Ecsed, Szent-Job, Károly, Kálló, aut aliis Caesareae ditioni arcibus, sive ab officialibus, sive a gregariis militibus hactenus usitatis et institutis, et ab omni Caesareorum officialium

jurisdictione utpote tractatui Viennensi contrariis liberabit et novum tribunal Szent-Jobini in praejudicium Transylvanici status erectum annihilandum curabit.

In haec omnia Dominus Comes tanquam suae Majestatis Augustissimae Plenipotentiarius Generalis assecuratione scripta et obsignata jurabit, addita simul Suae Majestatis Plenipotentiam, (sic) et aliarum si quae hoc negotium tangunt Suae Majestatis ordinantiarum copia in bona, et authentica forma, sub manupropria Domini Generalis sigillo et subscriptione.

Anno 1686. 13. Augusti Gyulai Ferencz és Inczédi Mihály urameк instructiója Scherffenberq generálhoz 13. Augusti.

Instructio pro spectabili ac generosis Francisco Gyulai de Marus Németi supremo comite comitatus Szolnok Mediocris, ac Michaele Inczédi de Várad, praecipuae Aulae nostrae familiari nostris ad Excellentissimum Dominum Fridericum Comitem a Scherffenbergem ablegatis.

1.) Ő kegyelmek declarálhatják az generál előtt, hogy noha mi az alkalomra reáhajlottunk jó reménység alatt, de az deputátus hivcink mellőlünk az országgyülésnek hirére nézve eloszlottanak volt, sőt az ország összegyülése nélkül adó felvetéshez nem nyúlhatunk, melyre nézve kellett az dolognak ennyire haladni.

2.) Ha lehet ő kegyelmek az generált inducálják arra, hogy az ötvenezer tallért várja el usque ad 1-mum Septembris, akkorra minden okvetetlen Nagy-Bányára megküldjük, tovább való küldésében nem is lévén nekünk securitásunk; és mivel igen exhaurialódna nagyon ez haza, elébb semmiképen összse nem gyülhet, assecuratiónk lévén ő kegyelménél, annak megváltoztatásával magunkat meg nem mocskoljuk, annál inkább elkezdett dolgainkat az ő felsége udvarában félbe nem szakasztjuk. Nagy-Bányára pedig küldje ő kegyelme oly bizonyos emberét, a ki az pénzt kezéhez vehesse és quietantiát hozzon róla az generál neve alatt.

3.) Az ott raboskodó hiveinket ő kegyelmek megszabaditani igyekezzék sancz nélkül, nevezet szerént az deésieket, kiket sanczoltatni is akarnak, az mint arról odaküldött levélből ő kegyelmek megláthatják, legyenek azon, az az hely ne jusson végső pusztulásra. Megmondják azt is ő kegyelmek, nem kicsiny méltóságunk sérelmének tartjuk el nem bocsáttatásokat, mi is az kik itt találtatnak, el nem bocsáttatjuk, az ott raboskodók közül Horváth Dávidot excipiáljuk.

4.) Az téli quártély iránt az assecuratiót ő kegyelmek sollicitálják, melyet az pénz administrátiójákor kézhez vehessen emberünk.

5.) Az itt Erdélyben ellopott lovaknak árának kérésén nem keveset csodálkozunk, avagy tartozunk-e mi vagy más valaki lovát őriztetni, az mi hiveinktől elprédált sok lovakat avagy nem nagyobb igazsággal kivánhatnók-e mi viszszaadatni, az barátság mutatásának szine alatt való sok hostilitás mutatásért, ha panaszra akarnánk kifakadni.

6.) Ha mégis az annonát hozza elő, objiciálhatják ő kegyelmek, hogy nem kellett volna az annonát ugy elpusztittatni ez hazában, sőt a mi megmarad is, haszontalanná lött, elhullott; az mi nehezebb az miolta Inczédi uram az alkalommal viszszatért, azolta is az pusztitástól s marha hajtástól meg nem szünnek.

7.) Az assecuratio punctumi ezek:

1.) Az mint feljebb is feltöttük, securitást kivánunk az téli quártély felől.

2.) Hogy sem addig sem azután ezek az hadak sem mások nem jönek birodalmunkban, semmi szin és praetextus alatt.

3.) Hogy dolgainkat ő felsége előtt szivesen munkálódja s informátiókat is az szerint teszen.

4.) Noha mi, az diploma tartása szerint, mig az török igája alól fel nem szabadittatunk, az annuale honoriummal nem tartozunk, mindazáltal az keresztyénséghez való devotiónkat hogy megmutassuk, az assecuratióban irt első punctum szerint az ötven ezer tallért megadjuk.

8.) Azt is nem kevés megbántodásunknak ismerjük, hogy noha a diplomában ő felsége minket assecurált róla, még is Szent Jobhoz az diploma ellen Bihar vármegyét, Krasz-

nát, Közép-Szolnokot és Kővár vidékét hódoltatván, tőlünk el akarják szakasztani, eddig szokott adójának számunkra való megadását ellenezvén, és törvényre az somlyai kapitányhoz való meneteltől tilalmazván.

Isten pedig ő kegyelmeknek utját szerencséltetvén, hozza viszsza hozánk kivánatos jó válaszszal. Datum in Civitate nostra Cibiniensi die 13. Augusti 1686.

---

14. Augusti. Gyulai uramék credentiája.

Excellentissime Domine etc.

Remittimus denuo Generosum Michaelem Inczédi de Várad praecipuum aulae nostrae familiarem cum resolutionibus Excellentiae Vestrae non ita diu ad nos reducem; qui ut una cum Spectabili ac Generoso Francisco Gyulai de Marus-Németi supremo comite Comitatus Szolnok Mediocris, fidele nobis dilecto ibidem adhuc commorante sibi commissa et concredita fideliter enuclient ac procurent coram eadem, habent in mandatis, nihil diffidentes quin Excellentia Vestra omnem eorum verbis sit fidem adhibitura, ac eosdem cum amica resolutione remissura, quae nobis de Excellentia Vestra firmiter promittentes, eandem divinae protectioni recommendamus. Datum in Civitate nostra Cibiniensi die 14. Augusti Anno 1686.

Ejusdem Excellentiae Vestrae

ad officia parati.

Anno 1686. 14. Augusti. Az generálnak az maga követe által irt levél urunk neve alatt.

Excellentissime Domine etc.

Gratus fuit adventus Generosi Domini Gregor, regiminis Gocziani Capitanei, ac legati Excellentiae Vaestrae, qui jam ad Excellentiam Vestram revertitur, nostrum bonum affectum et in rem christianam propensionem declaraturus. Excellentiam Vestram confidenter petimus, ceptam jam amicitiam

ulterius etiam continuare, deque novis nos certos facere non gravetur. Divinae Excellentiam Vestram protectioni recommendamus.

Excellentiae Vestrae

ad officia parati.

Datum in Civitate nostra Cibiniensi
die 14. Augusti 1686.

14. Augusti. Gyulai Ferencz uramnak szóló comissio urunk neve alatt.

Az generális ő kegyelme resolutiójával Inczédi Mihály hivünk hozzánk érkezvén, communicatis consiliis Dominorum Consiliariorum ac etiam Deputatorum, fidelium nostrorum, mire determinálhassák az dolgokat, kegyelmed magától Inczédi Mihály uramtól általa küldött instructiónknak tenorából megértheti, melyhez, hogy kegyelmetek magát hűségesen alkalmaztassa, megkivántatik, Csáki uramnak ő kegyelmének felküldéséhez, minthogy az generálisnak ő kegyelmének kedve vagyon, mi sem ellenezzük, reménylvén ő kegyelme hozzánk és az országhoz is eddig offerált jó affectióját valósággal fogja megtapasztaltatni, melyet megtapasztalván, az mi kegyelmességünkben, s az nemes ország jó akaratjában is meg nem fogyatkozik, az rablók elbocsáttatásáról az instructióban is az mint emlékeztünk, tovább is hűségesen szorgalmatoskodjék kegyelmetek, ugyan is képtelen dolognak látszik keresztyénnek keresztyén rabokat tartani. Egyébiránt ha Csáki uram ő kegyelme ezek iránt keménykedik, nagyobb dologbeli szolgálatjában nem lehetünk egész securitással. Kegyelmetek egészen tudván az mi difficultásinkat, szorgalmatoskodjék hűséges orvoslásokban mindeneknek. Eidem de caetero gratiose propensi manemus. Datum in civitate nostra Cibiniensi die 14. Augusti. 1686.

Anno 1686. die 18. Augusti. Maurocordatusnak írt levél.

Illustrissime Domine nobis observande.

Benevoli in Illustritatem Vestram animi nostri propensionis, ejusdemque Illustritatis Vestrae, erga nos sinceritatis promptitudinem hactenus mutuo versatam recolere volentes, praesentibus etiam Illustritatem Vestram invisere duximus benevole, prosperam eidem valetudinem rerumque suarum foelices successus apprecando. Praecipua quaedam nostra ac Statuum afflictissimi regni hujus Transylvaniae negotia, Excellentissimo Domino supremo Vezirio per oratorem nostrum debita cum submissione repraesentanda, ab eodem Illustritas Vestra cognoscet, peramanter itaque Illustritatem Vestram rogamus, ut eadem Excellentissimo Domino Supremo Vezirio candide interpraetari, simulque juxta suam erga nos propensionem christianam promovere non gravetur, faciet rem christianae suae erga nos contestatae *(kimaradt fidei)* dignam, nobis vero benevole remunerandam. Eandem de caetero Illustritatem Vestram divinae recommendantes protectioni.

Illustritati Vestrae servire parati.

Az deputatusok sallariumáról. 1686. Augusti.

Anno 1686. die 20. mensis Augusti in generali dominorum Magnatum et Nobilium trium nationum regni Transylvaniae et Partium regni Hungariae eidem annexarum Statuum et Ordinum universorum Congregatione ad diem mensis et anni praetitulati, in civitate Cibiniensi indicto et celebrato, az deputatusok sustentiójára való provisio disponáltatott ez szerint:

Az universitas adjon . . . . . fl. 10.000

Az vármegyék Maros-Vásárhelylyel és az taxás városokkal együtt adjanak . . . . . fl. 3.500

Az székelység adjon . . . . . fl. 1.500

Actum anno, die, loco, modisque in praemissis specificatis.

Lecta et extradata per Petrum Alvinczi et Joannem Sárossi magistros prothonotarios.

Ennek generalis perceptorának rendeltetik Ugron Ferencz atyánkfia, kinek is Segesvárra ab expiratione praesentis dietae tized napra mindenfelől administrálni tartozzanak, cum hac limitatione :

Fejérvár	fl. 900	Kolos	fl. 110
Küküllő	fl. 500	Doboka	fl. 100
Thorda	fl. 400	Szolnok	fl. 150
Hunyad	fl. 1100	Maros-Vásárhely .	fl. 100
		Vizakna	fl. 40
		Abrudbánya . . .	fl. 50
		Hátszeg	fl. 10
		Hunyad	fl. 10

Anno 1686. 21. Augusti Havasalföldi Vajdának irt levél urunk neve alatt.

Praemissis praemittendis.

Kegyelmed maga embere által küldött levelét tudósitással együtt atyafiságos szeretettel vettük, hasonló jó akaratját, atyafiuságát továbbra is várjuk; nekünk fővezértől ő nagyságától az eszéki hidon való által költözésétül fogva semmi tudósitásunk, parancsolatunk nem jött, noha feles embereink vadnak oda. Budát mi tudtunkra még meg nem vötte az német, Isten bennünket országostúl megszánván, az német hadak országunknak nagy nevezetes részeiuek elpusztitatása után kimenének. Somlyón túl négy mélyföldnyire voltak táborban mikor emberünk eljött tőlök, kiknek is mind ennyi megszámlálhatlan kártételek után is nagy summa pénzt kellett fizetnünk, azon hadak is ugy értjük, derék német armadához szándékoznék, noha van oly hir is, kit mi alig hiszünk, Váradot vagy Egret szállanák meg, mindenünnet várjuk bizonyos embereinket, mihelyen érkeznek, kegyelmedet

tudósitjuk. Lengyel király ő felsége, s olaszok dolgairól, közelebb lévén kegyelmedhez, bizonyosabban tudhat, kikről és egyebekről ha tudósit, kedvesen veszszük. Kegyelmed nekünk parancsolván szolgálni igyekezünk kegyelmednek.

Az universitás holmi dolgairól való utrumokról.

Anno 1686. die 21. mensis Augusti in civitate Cibiniensi. Az universitás ő kegyelmek gravaminája tollalásáról irott 6 articulusban specificált inquisitorok eleiben a nemes országtól adott utrumok.

1.) Hallottad-é valakitől az szász atyafiak közül, hogy a Tökölyi felveretését sajnálván, arról valami illetlen szót ejtett volna?

2.) Hogy azokat az hadakat, kik felverték, átkozták volna?

3.) Legközelebb a Szeben alatt felveretett hadból elszaladt embereket azzal szidta, pirongatta volna, hogy Tökölyiért büntette meg Isten őket, s az ő felveréséért esett a felverés rajtok?

4.) Hogy azoltától fogva is sohajtotta volna Tökölyit, és ujabban való bejövetelit várván, emlegette volna s mi formában, egy szóval értettél-é olyat melyből a Tökölyihez való vonása látszott volna ki?

5.) Ha ezekben mit hallottál kitől, hol s kinek jelenlétekben.

6.) Kik fenyegetődzöttenek az szász atyafiak közül, hogy maholnap ismét bejön Tökölyi s mint jártok, s hogy jártok?

Lecta et extradata per Petrum Alvinczi et Joannem Sárossi magistros protonitarios.

Az szebeniek assecuratiója

Nos Michael Apafi Dei gratia Princeps Transylvaniae Partium regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes.

Damus pro memoria per praesentes quibus expedit universis:

Hogy már Isten jóvoltából az német hadak miatt rajtunk forgott félelmes állapotok valamenyire csendesedvén, méltóságos szerelmesinkkel s egész fejedelmi házunk s udvarunk népével, sőt mellettünk levő uri s főrendü becsületes hiveinkkel és refugii causa itt Szeben városában commorált nemes rendekkel együtt, innen kimenvén lakó helyünkre távozunk, és eloszlunk ugyan, mindazáltal ha az szükséges állapotok ugy kivánják, hogy ismét magunk, méltóságos szeresmesink egész fejedelmi házunk s udvarunk népével, s minden hozzánk tartozókkal, sőt uri s főrendü becsületes hiveink is az közrendü nemességgel, szerelmesekkel, hozzájok tartozókkal bejjőjünk s bejőjjenek és azalatt s azután is ha mi javainkat s javokat beszállittatjuk s szállittatják, tehát, hogy mind magunk, s mind pedig becsületes hiveink s az egész nemesség részekről kivántató, s fogyatkozás nélkül való securitásunk lészen jó formában., ezen szebeni városi fő tisztek az egész tanács, centumpaterek és minden czéhbeli társaság s egész város lakosi assecuráltanak bennünket, kivánván az mi részünkről is kegyelmesen, protectiónk és fejedelmi succursusunk s az Magyarország részéről is az véllek való szép egyesség és unio felől assecuráltatni. Azt kivánván azért az igasság, mi is becsületes tanácsur és főrendü deputátus hiveink megegyezett tetszésekből, sub verbo nostro principali, ac fide christiana assecuráljuk megirt szebeni hiveinket, hogy ha vissza kelletik jönnünk, és refugii causa itt benn kelletik commorálnunk, tehát megirt szebeni hiveinket mindenekben, sőt az dolgoknak szorulásiban is, kegyelmes protectiónkkal és succursusunkkal kegyelmesen subleváljuk, különben is ő kegyelmeket privilegiumokban, jó rendtartásokban és immunitásokban is kegyelmesen megtartjuk s másokkal is megtartatjuk, az arról való előbbi assecuratiónk szerint és mellettünk levő min-

den rendbeli hiveinkkel és nemességgel is az ő kegyelmekkel való szép egyességet s uniot is sancte et illibate megtartatjuk. Harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante. Datum in civitate nostra Cibiniensi, die vigesima sexta mensis Augusti, anno Domini millesimo sexcentesimo octuagesimo sexto.

Mi Szabó Keresztély szebeni polgármester, Frank Bálint, szebeni királybiró és Valthidi András székbiró az egész tanáccsal, centumpaterekkel és minden czéhbeli társasággal együtt Szeben városának minden lakosi közönségesen adjuk emlékezetire mindeneknek, mostaniaknak t. i. és következendőknek is az kiknek illik ez mi levelünknek rendiben: hogy már Isten jóvoltából az német hadak miatt rajtunk forgott félelmes állapotok valamennyire csendesedvén, az méltóságos Apafi Mihály kegyelmes urunk fejedelmünk, és az méltóságos Bornemisza Anna kegyelmes asszonyunk, sőt méltóságos második Apafi Mihály választott és confirmáltatott fejedelmünk ő nagyságok: ennekfelette az ő nagyságok mellett alkalmas üdőtől fogván itt Szeben városában commorált uri s förendű böcsületes hivei s szolgái és egyébb közrendű ezen Szeben városában refugii causa betakarodott nemesi rendek is szerelmesekkel együtt lakó helyekben kimennek ugyan, de mivel az fennforgó elegyes állapotoknak tovább való terjedése magával mit hozzon Isten titkában vagyon, annak okáért, ha az dolgoknak kedvetlenségre való fordulásával az üdőnek szoros volta (melyet Isten kegyelmesen távoztasson) azt fogja kívánni, hogy az mi megirt kegyelmes urunk s fejedelmünk kegyelmes asszonyunk s ifju urunkkal ő nagyságokkal s az egész udvarok népével együtt és ő nagyságok mellett több ő nagyságok uri s förendű böcsületes hivei s szolgái is, sőt egyéb közrendű nemesség is szerelmesekkel s hozzájok tartozókkal ide Szebenben ismét bejöjjenek és akárminemű javokat is ide be beszállittassák, tehát magunk szabad jóakaratunk szerint assecuráljuk megirt kegyelmes urunkat s fejedelmünket, kegyelmes asszonyunkat és választott ifju urunkat ő nagyságokat, fejedelmi udvarok népével, sőt az ő nagyságok uri s förendű böcsületes hiveit s

szolgáit is egyéb közrendü nemességgel együtt arról, hogy valamikor az szükséges állapotok ugy fogják kivánni, az üdőnek s állapotoknak legszorosabb alkalmatoságakor is, az mennyi magokkal, megirt kegyelmes urunk s asszonyunk ifju urunkkal ő nagyságával együtt ő nagyságok sőt az ő nagyságok uri s förendü becsületes hivei, s szolgái és egyébb nemes rendek is be akarnak jöni, minden akadályoztatás, bántódás és akármely tekintetbeni nehézségek nélkül ide Szeben városába bebocsátjuk, recipiáljuk, és az mig Isten az időket s dolgokat is csendesiti, békességesen elszenvedjük, és ha mikor mi javokat ő nagyságok s ő kegyelmek ide beszállittatják, azokat is hasonlóképen bebocsátjuk s békeségesen el is szenvedjük, és itt benn is az üdöknek s szükségnek is mivolta szerint ő nagyságokkal s ő kegyelmekkel élni, türni, szenvedni, halni, s egyébiránt is ő nagyságokkal s ő kegyelmekkel az mi tehetségünk szerint ez város és benne levők oltalmazásában hüségesen fáradozni készek vagyunk és leszünk, sem félelem, sem barátság, sem jó reménység, sem pedig boszszuság vagy akár mi egyéb tekintetekre nézve megirt kegyelmes urunk, kegyelmes asszonyunk s ifju urunk ő nagyságok sőt az ő nagyságok uri s förendü böcsületes hivei s szolgái, és az egész itt benn levő nemesség és az ő nagyságok s ő kegyelmek szerelmesek s hozájok tartozók mellől el nem állunk, ő nagyságokat s ő kegyelmeket sem személyekben sem szerelmesekben s hozzájok tartozóikban. sem pedig semmi javokban el nem áruljuk s meg nem kárositjuk, sem másoknak, akár kiknek is sem városunkban, sem városunkon kivül levőknek arra való alkalmatosságot nem adunk, sőt az erőszakosoknak is ellenekállani igyekezünk, a mi kegyelmes urunknak, kegyelmes asszonyunknak s ifju urunknak is ő nagyságoknak kegyes atyai protectióját s fejedelmi gratiájokat is alázatosan, az uraknak s förendeknek pedig és a nemességnek is hozzánk való jó affectiójokról való assecuratoriájokat várjuk, rellegálván magunkat mindenekben, az ennekelőtte mind az mi mostani kegyelmes urunknak, mind pedig előbbi boldog emlékezetü, ez ország fejedelmivel celebráltatott contractusoknak s assecuratióknak valóságára és az elmult napokban itt Szebenben celebráltatott gyülésben az statusoknak közönséges tetszésekből, azon materiáról iratott

articulusnak tenorára. Mely fennemlitett s ugyan ide fennebb megirt módok szerint meg is határoztatott magunk oblatiónk, s assecuratiónk ellen valamiben cselekedni comperiáltatnánk, (melyet Isten távoztasson) melyet de facto az fennemlitett contractusok és mostan irott articulus continentiái szerint convincáltassunk. Melynek valóságáról irtuk és adtuk ez mi városunk és magunk szokott pecsétünkkel, s kezünk irásával is megerősitett levelünket. Datum de civitate Cibiniensi die vigesima tercia mensis Augusti, anno Domini millesimo sexcentesimo octuagessimo sexto.

Scherffenberg uram levele. 26. Augusti 1686.

Celsissime Princeps et Domine Domine mihi colendissime.

Quamvis remissus cum pacta assecuratione, et quinquaginta mille Imperialium conventa summa expeditus (uti auditur) Magnificus Dominus Michael Inczédi in castris apud me necdum comparuerit: Nihilominus ad scriptotenus factam ejusdem super commissione sua insinuationem, et evitandam preciosi temporis jacturam, remitto hisce Spectabilem ac Magnificum Dominum Franciscum Gyulai, ut Celsitudini Vestrae synceram meam in adimplenda negotiorum accommodatione promptitudinem contestetur, simul referat in paribus, quam petitioni et desiderio Celsitudinis Vestrae congruam extradederim assecurationem, ac quietantiam, paratus oblationi meae ulteriori in effectu apud Augustissimam Aulam satisfacere, si ex parte Celsitudinis Vestrae, et Statuum Transylvaniae, pari candore ac zelo publica suae conservationis et Christianae reipublicae commoda promovere adnitentur. Caeterum solito favori me officiosissime commendo. In castris ad Szolnok die 26. Augusti 1686.

Celsitudinis Vestrae

servus obsequentissimus
Fridericus Comes de Scherffenberg.

Scherffenberg uram assecuratoriája 28. Augusti 1686.

Quamvis juxta puncta cum Transylvaniae ablegatis Spectabilibus ac Magnificis Dom. Francisco Gyulai et Michaeli Inczédi nomine Celsissimi Principis et Statuum Transylvaniae in castris ad Apahida die 7-ma currentis Mensis Augusti conventa, specialem aliam, minus novam, quam ibi pactum fuerat, extradare assecurationem non tenerer; ne tamen mea ex parte defectus, aut retardatio publicae negotiorum accommodationis argui possit, ulterius etiam juxta articulos mihi novissime cumnumicatos suprafatum Celsissimum Principem, et inclytos regni Transylvaniae ordines sub fide christiana, et parola mea nobili subsequentem in modum assecuro. Nimirum quum primum exercitum Suae Majestatis Sacratissimae Caesareae atque Regiae absque damno et quantum fieri potuit incommodo de praesenti adjutum meo consilio aut studio in regnum et fines Transylvaniae amplius non introducam, neque partiales excursiones aut depraedationes faciam, fierive permittam vel tolerabo. Ne autem alia inposterum major ac minor in Transylvaniae Caesarea mittantur castra. Si quidem in mea potestate jam positum non sit. Non dubito, quin Celsissimus Dominus Princeps, et Status dum absoluto, et adimpleto prius hocce tractatu diplomatis ratificationem urgebunt. Hac quoque in parte securitati suae tempestive consulere studentes, bonam obtinendi effectus optati spem concipere possint, ubi ego syncere quantum in me est, eum in finem allaborare paratus sum. Quoad 2-dum. Negotia pariter Transylvaniae in emolumentum regni et Statuum bona fide et candide promovebo. Articulorum diplomatis, Hybernorum quartiriorum, favorabilem mitigationem aut mutationem, diplomatis item eodem modo rectificati permutationem; quinquaginta mille imperialium summae dum mihi numerata fuerit, in rationem stipulati annui Suae Majestatis Sacratissimae honorarii acceptationem totis viribus procurare adnitor et conabor. Ad 3-tium. De attacta modo summa quinquagesies mille imperialium quietantiam huic assecurationi congruentem et suffragantem omnino extradabo. Ad quartum. Commitatuum denique Máramaros, Bi-

har, Kraszna, Szolnok mediocris, districtus Kővár et aliarum ditionis Transylvaniae Provinciarum tempore gubernii mei in his superioris regni Hungariae partibus eam habebo rationem et tutelam, ut ab omnibus exactionibus, militia, in Szathmár, Ecsed, Szent-Jób, Károly, Kállo et aliis Suae Majestatis arcibus aut confiniis, sive ab officialibus, sive a gregariis militibus hactenus usitatis, et institutis, et ab omnibus Caesareorum officialium jurisdictionibus, utpote tractatui Viennensi contrariis liberentur, contravenientes puniendo et laesis satisfactionem impendendo, utque imposterum constanter ita observetur apud Augustissimam Aulam informationibus meis allaborabo.

Quemadmodum demum haec omnia sub fide christiana jurato spondeo, ita vicissim a Celsissimo Principe et Ordinibus Transylvaniae promissam prius jure jurando solenniter firmatam assecurationem desidero, tum super fidelitate erga Augustissimam Majestatem Caesearn atque Regiam, necnon rumorum de hostibus synceram communicationem, Domus item et familiae Csakianae plenariam securitatem, quod in bonis et personis a nemine impedietur, quam etiam tractatui huic absque mora fiendam satisfactionem, et sollicitandam eo super Augustissimae Aulae ratificationem.

In quorum omnium fidem praesentes assecuratorias plenipotentia et authoritate Caesarea (cujus copia Celsissimo Principi et Statibus jam exhibita fuit) sufficienter munitas propria manu subscripsi sigilloque consveto roboravi. Actum in Castris Caesareis ad Szolnok, die 26. Aug. anno 1686.

Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Generalis Campi Mareshalli Locumtenens Camerarius et unius regiminis Peditum Colonellus. Fridericus Comes de Scherffenberg.

(L. S.)

Anno 1686. Mense Augusto. A Lengyel király ő felsége novellái, melyeket küldött az itt commoráló követjének mense Augusto.

Relatio vera, quomodo Veneti occuparunt duo fortalitia Novarin antiquum et novum, nomina in Regno Moreae, tum

etiam de conflictu quem haberunt cum Sarraskierro in subsidium cum decem millibus militum armatorum veniente.

Quam primum Generalis Marosini in Regno Moreae in unum congregavit copias Venetae reipublicae, quibus conjunctae fuerunt triremes Pontificales Melitenses et Florentinae, statim 2-da Junii tota militia eggressa e navibus, in superficiem terrae processit ad cingendum obsidione Norvarinum antiquum dictum, cujus operis difficilior videbatur executio, propter situm loci inaccessibilem, quia solummodo ex una parte fuit commoditas ad obsidendum; sed cum in praesidiarios Turcicos insperate irruunt tam terribilia arma Venetica, videntes nullum tam cito habituros praesidiarii succursum, simulque considerando resolutionem et protestationem Generalis Morosini, qui illis intimavit, quod si vellent experiri potentiam exercitus sui, infallibile (sic) omnes necare post expugnationem declaravit, perterriti hac ejus declaratione Turcae illico adcesserunt ad pacta, et cesserunt de illo loco salvis vita et rebus suis, statimque exiverunt milites Turcarum ad numerum quadringenti, ex quibus ducenti fuerant idonei ad bellum. Et profecto situs loci illius fortalitii,*) possent resistere fortiter, adeo ut sine magna clade cruentaque strage possidere illud fortalitium non erat possibile, cum ibi inventa quadraginta tormenta bellica, et septem mortaria; post talem statim foelicem progressum mota fuerunt castra sub regimine Generalis Konigmarch ad secundum fortalitium munitissimum novum Navarrin dictum, ubi impossibile erat solito more et militari forma accedere et appropinquare ad obsidendum propter petrosum et saxosum locum, in quo situm est illud fortalitium, non admisit enim ad operas militares inacqualitas terreni fundi, et defectus virgultorum, quia ibi in illo districtu nullae sunt arbores, deinde quia acerrima saxosaque; nihilominus exercitus processit versus fortalitium, itidem utrumque corpus in suburbium, undecim vero triremes inductae fuerunt in portum noctu, postea galleotae, et alia projetia,**) item Cornaro provisor Generalis trium insularum cum suis quatuor triremibus ibidem

*) Ez és a következő mondat, együtt, értetlen az eredetiben is.
**) Talán: projectilia.

ingressus, statimque ceperunt tormentis et mortariis afficere fortalitium, disponendo unam batteriam viginti tormentorum, et alia pertinentia ad hunc actum, milites laborantes cum magna laetitia et celeritate (quibus nihil defuit in commeatu) ut eo modo Generalis Konigmarch quam citissime posset stringere illud fortalitium, quod cum promptissime perficerent, significatum est, quod Serraskierr Moreae insequitur cum exercitu suo, iste ubique transiens depredabat pagos, et in nihilum redigebat, adeo, ut miseri habitantes aufugere debuerint sub ipsa Novarrini antiqui,*) ideoque facto consilio brevi bellico, conclusum, ut ad fortalitium exploderentur continuo tormenta injiciendo bombas, enitendo urgentissime diruere tecta, posteaque expediverunt Generalem Kenigmarch (sic) cum valida manu militiae Venetae, et subsidiis christianorum Principum, contra eundem Sarraskerum, qui insequebatur cum decem millibus militum selectorum, ea intentione, ut introducerent succursum ad fortalitium, verum cum ille a longe inspiciendo fortalitium, mutavit propositum, et posito suo exercitu in certo valle, situ loci pro parte sua accommodissimo. Quo intellecto Generalis Konigmarch accedendo cum suis copiis ad partem oppositam vallis illius, et post expeditam recognoscentiam situum locorumque protinus in nomine Deo aggressus ad conflictum armorum, irruit in hostem tantopere, ut duravit illa pugna ab utrinque per tres horas, neutraque pars potuit cognoscere cuinam melius fortuna favet, praesertim cum Turcae resolutissime et valorose sustinebant impetus copiarum Veneticarum. Itaque Generalis Marosini quam citissime subveniendo Konighmarchio, uno battalione militum iterum excitavit conflictum a errimum, quem hostis non valens sustinere, in fugam se convertit. In hoc conflictu ipsemet Serraskier jaculo sclopeti brevis, seu ex pistoleto vulnus accepit relictis plusquam 700 tentoriis, magno numero equorum, camelorum, et aliis preciosis impedimentis castrensibus, quae accesserunt in praedam victoribus, praeter quatuor tormenta bellica, et alia arma. Profecto ille successus fortunatus eo magis gloriosior nominari potest, quia non solum hostiles vires dispersae sunt in campo

*) Érthetetlen az erdetiben is.

aperto, verum etiam propterea, quod 800 in arena occubuerunt, 400 vulnerati, et plusquam 200 vivi capti sunt. Ex Venetis militibus nonnisi 24 viginti quatuor desiderati milites; et cum obsessi fuerunt spectatores hujus suae infoelicis cladis, gloriae vero christianitatis, tumque cõnsiderando novas minas Generalis Merosini, si se dedere noluerint, idem illis expectandum fore, quod contigit Coronae fortalitio, inclinarunt cedere ex fortalitio illo Novarrini novi per accordationem, salvando suam vitam et bona, affectaruntque, ut illis permitteretur abire ad Leopontum. Verum Generalis Morosini*) noluit hoc acceptare respondens: Se illuc ad fortalitium cum armis iturum, et sic in tribus navibus, et aliis navigiolis promissum est illos deducere, et comitari. Interim die 17. Junii introductum praesidium Veneticum cum vexillis victoriosis ad Novarinum. Cujus Passa desperato modo ipse benevole ascendens super cadum pulveris nitrati, inflammavit et sic misere vitam suam finivit Talis occupatio fortalitiorum est magnae considerationis, non solum quod fuit valida et necessaria, sed etiam quia ibi invenerunt magnam quantitatem Altireliae (sic) ingentis praeter portum, quem assecuti sunt securum et capacem omnium; antea enim propter pipatos (?) et illorum locorum Paganos, magna damna patiebatur christianitas. Praesidium in hoc Novo Novarino Turcicum numerabatur, extendebaturque ad numerum 1200, Janitzeros et 200 equites et plusquam 3500 habitatores Turcas, quos deducere debebant aliorsum. Graeci autem conservabantur circa sua loca in fortalitio. Tandem post haec cum summa sollicitudine, omnia iterum Venetae impleverunt, et compensarunt, quae fuerunt erogatae pro expugnatione illius fortalitii cum movissent in mare ad exequenda alia proposita sua, quae auspicante Dei gratia respectu principiorum bonorum factitabantur in gloriam Dei, et fidei christianae sacratissimae propugnationem . . . . . .**) Ad Budam foeliciter obsidio Germanis succedit, cum Turcae erumpentes suis excursionibus parum efficiunt, imo semper plurimi pereunt. Idcirco habent spem Caesariani, quod ut plurimum

*) Egy helyt igy, más helyt Murosini a másoló szeszélye szerint

**) Egy szóra való üres hely.

in spatio duarum septimanarum auxiliante Deo potientur fortalitio, praecipue quod unus Turca captivus ex fortalitio Budensi assecuravit, obsessos ultra duodecim dies non posse se defensuros (sic). Dux Sabaudiae ibidem ad Budam saucius est. Elector Bavariae ex sua parte fortiter quatiendo muros machinis bellicis fecit magnam demolitionem muri, modo cum milites Brandenburgici advernerunt, ex parte sua Princeps Lotharingiae valide fortalitium affecit. Brevi audiemus, de valore illorum Principum militumque Brandenburgicorum, habent Caesariani 80 mediochartana tormenta bellica in tribus batteriis per viginiti numeros discita, praeter mortaria ad projiciendas bombas et carcassos.

Acta haec tractataque et expedita in Civitate Cibiniensi a die 1. Decembris Anno 1685-ad 27. Augusti Anno 1686. spatio videlicet temporis ibidem elapsi. (Alvinczi Péter irása.)